

# ผสมผสาน

ชุดที่ 1



กรมหมั้นพิทยาลงกรณ์

# ห้างหุ้นส่วนจำกัด บำรุงศาสน์

864 วังบูรพา พระนคร

จัดพิมพ์จำหน่าย

---

พิมพ์ที่โรงพิมพ์อักษรเพชรเกษม 70/3 ซอยเทอดธรรม บางแค ธนบุรี  
นายใช้ แซ่กอ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา 2514

## คำนำของผู้จัดพิมพ์

หนังสือชุด ผสมผสาน คือพระนิพนธ์ของกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (น.ม.ส.) สำนักพิมพ์บำรุงสาส์น ได้รับอนุญาตจากท่านเจ้าของลิขสิทธิ์ให้จัดพิมพ์ ออกเผยแพร่ทั้งหมดรวม ๓ เล่มด้วยกัน คือ เล่ม ๑ เล่ม ๒ และเล่ม ๓ เป็นพระนิพนธ์เบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ที่ทรงนิพนธ์ลงเป็นประจำในหนังสือพิมพ์ประมวญมารก และประมวญวัน เป็นเวลาประมาณ ๑๐ ปี มีเรื่องที่เป็นสาระน่ารู้ศึกษามาก ในสมัยที่นำลงในหนังสือพิมพ์ประมวญวันนั้น เป็นที่รู้จักกันโดยทั่ว ๆ ไปว่า ในหน้า ๕ ของหนังสือพิมพ์ นักอ่านจะเว้นการอ่านเสียไม่ได้เลย เพราะเป็นเรื่องที่พระองค์ท่านทรงนิพนธ์ไว้

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ เป็นทั้งกวีและนักประพันธ์เอกของไทย ทรงใช้นามปากกาว่า "น.ม.ส." พระนามเดิมคือพระองค์เจ้ารัชสีนแจ่มจรัส เสด็จไปศึกษาวิชา ณ ประเทศอังกฤษ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ในขณะที่ศึกษาปรากฏว่าทรงเชี่ยวชาญในอักษรศาสตร์เป็นอันมาก เมื่อเสด็จกลับถึงเมืองไทยแล้ว พระนิพนธ์เรื่องแรกที่ทรงเขียนลงในหนังสือ

วิทยานุกูลคือเรื่องของนักเรียนเมืองอังกฤษ ทรงเล่าถึงประวัติ  
การศึกษาของพระองค์ในเมืองอังกฤษ การเล่าเรียนในมหา  
วิทยาลัย, การเดินทาง และชีวิตทั่วไปของนักเรียนเมือง  
อังกฤษ อ่านได้เพลิดเพลิน และมีประโยชน์ เป็นที่สนใจ  
ในวงการของนักอ่านในสมัยนั้น

ในลำดับต่อ ๆ มาพระองค์ก็ได้รับผลสำเร็จในงาน  
ประพันธ์อีกมากเรื่อง มีทั้งกาพย์กลอนและร้อยแก้ว, ผสม  
ผสานคุณ ก็นับเป็นผลงานที่ดีเด่นอีกชุดหนึ่งในประเภท  
ความเรียงร้อยแก้ว ซึ่งผู้สนใจในการประพันธ์จะควรอ่าน  
ให้ได้ เพราะสำนวนของ น.ม.ส. ชาวไทยเรายกให้เป็น  
สำนวนชั้นครู คือ สำนวนที่มีเสน่ห์ มีรสอันตรึงใจ เต็ม  
ไปด้วยโวหารคมคายไพเราะ และแทรกสาระข้อสังเกต  
เรื่องที่คนเรา มักจะ มอง เลยไปหรือไม่ทัน สังเกตนั้น มาให้ผู้  
อ่านได้รู้ได้เห็นไว้ในเรื่องด้วย.

สำนักพิมพ์บำรุงสาส์น

## สารบัญ

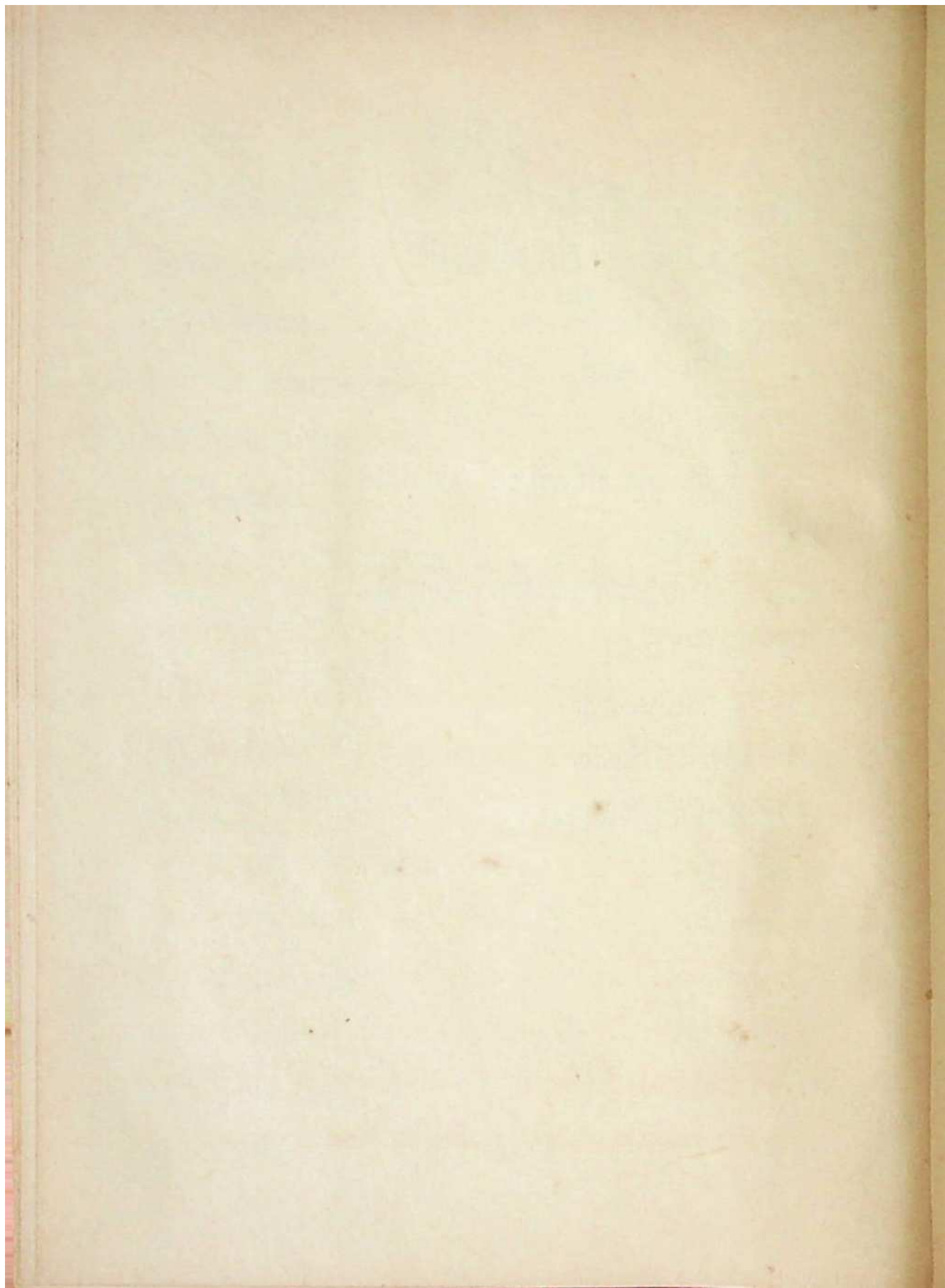
|                                |      |     |
|--------------------------------|------|-----|
| ๑. สนุกในน้ำ                   | หน้า | ๑   |
| ๒. สวนพฤกษศาสตร์               | ,,   | ๑๑  |
| ๓. พริกไทย                     | ,,   | ๑๙  |
| ๔. การใช้รัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส | ,,   | ๓๐  |
| ๕. อพยพ                        | ,,   | ๔๙  |
| ๖. อุปถัมภ์ศิลปะ               | ,,   | ๕๖  |
| ๗. นำท่วมทุ่ง                  | ,,   | ๖๒  |
| ๘. ผุดผลุก                     | ,,   | ๗๑  |
| ๙. ผักปลัก                     | ,,   | ๗๒  |
| ๑๐. ทาน                        | ,,   | ๗๓  |
| ๑๑. สาคูน้ำ                    | ,,   | ๗๗  |
| ๑๒. อัครวาที                   | ,,   | ๘๔  |
| ๑๓. อ่านหนังสือ                | ,,   | ๑๑๘ |
| ๑๔. ผสมผสาน                    | ,,   | ๑๒๓ |
| ๑๕. ประสพย์ ประสพ ประสบ        | ,,   | ๑๓๐ |
| ๑๖. ผสมผสาน                    | ,,   | ๑๓๗ |
| ๑๗. บันทึก                     | ,,   | ๑๔๒ |

## [ข]

|                              |          |
|------------------------------|----------|
| ๑๘. ผสมผสาน                  | หน้า ๑๕๐ |
| ๑๙. ไนอินเคีย                | „ ๑๕๕    |
| ๒๐. คติในศาล                 | „ ๑๖๓    |
| ๒๑. เหตุแห่งความแพ้          | „ ๑๗๐    |
| ๒๒. ที่เกิดแห่งยุ่ง          | „ ๑๘๑    |
| ๒๓. เบลเยี่ยม                | „ ๑๘๖    |
| ๒๔. กฎหมายเป็นกลางของ ส.ป.ร. | „ ๑๙๔    |
| ๒๕. ผักฝ้ายตุรกี             | „ ๒๐๒    |
| ๒๖. โฆษณาชวนเชื่อ            | „ ๒๑๐    |
| ๒๗. ทายถูกและผิด             | „ ๒๑๒    |
| ๒๘. มูลเหตุแห่งสงคราม        | „ ๒๑๖    |
| ๒๙. ยิบรอลตาร์               | „ ๒๒๒    |
| ๓๐. ภัยสามชนิต               | „ ๒๒๘    |
| ๓๑. สันนิบาตชาติ             | „ ๒๓๒    |
| ๓๒. ผสมผสาน                  | „ ๒๔๕    |
| ๓๓. บวชวัดพระแก้ว            | „ ๒๕๐    |
| ๓๔. ปมก้อย                   | „ ๒๕๗    |

[ก]

|     |                                 |          |
|-----|---------------------------------|----------|
| ๓๕. | สามารถว่าด้วยประชาธิปไตย        | หน้า ๒๖๖ |
| ๓๖. | ประชาธิปไตยแลหนังสือพิมพ์       | ,, ๒๙๔   |
| ๓๗. | เรื่องหญิงคนชั่ว                | ,, ๓๐๓   |
| ๓๘. | ปัญหาสังสรรค์                   | ,, ๓๑๐   |
| ๓๙. | คนขอทาน                         | ,, ๓๑๓   |
| ๔๐. | เทียบประชาธิปไตยอดีตกับปัจจุบัน | ,, ๓๑๗   |
| ๔๑. | สารกถา                          | ,, ๓๒๒   |
| ๔๒. | เทียบประชาธิปไตยอดีตกับปัจจุบัน | ,, ๓๓๒   |
| ๔๓. | อินฟลวนซา                       | ,, ๓๔๑   |
| ๔๔. | ปราบโรคเรื้อน                   | ,, ๓๔๒   |
| ๔๕. | สหกรณ์ในพม่า                    | ,, ๓๔๖   |
| ๔๖. | ลักษณะรัฐบาลอเมริกา             | ,, ๓๕๓   |





## สนุกในน้ำ

บ้านเมืองของเราเป็นท้องที่ต่ำ ไม่สู้พื้นระดับ  
น้ำทะเลขุ่นมากมากน้อย มากไปด้วยแม่น้ำดำคลอง  
ในสมัยที่พลเมืองไม่มากเท่าเดี๋ยวนี้ บ้านเมืองก็ตั้งอยู่  
ริมลำน้ำโดยมาก ทางบกไม่ค่อยใช้ จึงไม่ต้องมีถนน  
มากนัก

ท้องที่แบบนี้ การประชุมกันสนุกรื่นเริงของ  
พลเมืองในสมัยก่อน ๆ จึงมักเป็นการชุมนุมเรือบนหลังน้ำ  
ในฤดูน้ำมากย่อมเป็นฤดูสนุกของราษฎร และอันที่จริง  
ถ้าพูดตามท้องที่บ้านนอกที่อยู่บนฝั่งน้ำ ความสนุกบนหลังน้ำ  
เช่นว่านี้ก็ยังมีอยู่ในปัจจุบัน แต่ชาวกรุงไม่ค่อยมีโอกาส  
ที่จะประชุมกันสนุกในเรือเหมือนดังแต่ก่อน

ไทยเราเป็นชาตินักกลอน รับความเป็นเจ้าบทเจ้ากลอนเป็นมรดกมาแต่บรรพบุรุษ ในสมัยนั้นที่เป็นจำพวกหัวหน้าในทางสังสรรค์หาเจ้าบทเจ้ากลอนทำยาก เพราะมีสนุกกันไปในทางอื่น เพราะฉะนั้นถ้าฟังเดิน ๆ คำที่กล่าว ว่า ไทยเป็นชาตินักกลอนนั้นก็ดูราวกับไม่มีข้ออ้างที่จะนำมาเป็นพยานประกอบได้ชัดเจนนัก

แต่เราจะต้องคำนึงว่า คนไทยหาได้สิ้นเชิงลงไปแต่เฉพาะจำพวกหัวหน้าในทางสังสรรค์หรือแม้ชาวกรุงเท่านั้น ไม่ ไทยชาวกรุงมีเท่าไรแน่ก็คงจะรู้ได้เมื่อพิมพ์สำมะโนครัวที่นับครั้งหลัง ในที่นี้จะกล่าวแต่เพียงว่ามีไม่ถึง ๑ ล้านคน ไทยอีกกว่า ๑๐ ล้านคนอยู่นอกกรุงทั้งสิ้น

อาจมี คำกล่าว ว่า การ ศึกษา วิชา หนังสือใน ประเทศ ของเรายังไม่ไปไกลก็มากนัก ไทยจะมีนักกลอนมากอย่างไรได้ แต่ถ้านึกดูประเดี๋ยวเดียวก็จะเห็นได้ว่า นักกลอนหาจำเป็นจะต้องใช้หนังสือไม่ ที่แท้ นักกลอนของเราที่ไม่รู้หนังสือมิไม่รู้วาทะไรต่อเท่าไร แม้บางคนจะอ่านตะกุก

ตะกักและเขียนหนังสือ ๖ ตัวเต็มหม้อแกง ก็หาใช้หนังสือใน  
การแต่งกลอนไม่ พวกเล่นเพลงตามบ้านนอกโดยมากแต่ง  
กลอนโต้ตอบกันออกมาสค ๆ โดยไม่ต้องใช้หนังสือ ๕ ๕  
ถ้าจะมัวเขียนหนังสืออยู่ก็โต้ตอบไม่ทันท่วงที สู้เขาไม่ได้  
เพราะความแพ้ชนะหรือได้เปรียบเสียเปรียบในการเล่นเพลง  
ย่อมสำคัญอยู่ที่โต้ตอบได้เดี๋ยวนั้น ไม่ให้ฝ่ายปฏิบัติกว่าต่อ  
ไปได้ ถ้าปล่อยให้เขาว่าไปมาก ๆ เสียแล้ว เราก็แก้เขา  
ไม่ตก

ผู้เขียน เคยเที่ยว วิสาสะ กับพวกเล่นเพลงตามบ้าน  
นอกทุกฤดูน้ำหลายปี ไม่ได้ประจำอยู่ตำบลเดียว ได้เที่ยวไป  
หลายตำบล แลบางที่ก็ค้างอยู่ในท้องที่อันเป็นแหล่งเล่น  
เพลง แลเมื่อเข้าใจว่าจกแลจำกัดลักษณะการเล่นเพลงชนิด  
ต่าง ๆ มาได้ครบถ้วนตามท้องที่ซึ่งเคยไปแล้ว ก็ได้เขียนลง  
ไว้เป็นปาฐกถากว่า ๑๕ ปีมาแล้ว

การเที่ยวพบปะชักชวนใคร่พวกเล่นเพลงบ้านนอก และ  
ทั้งฟังเขาเล่นกันนับครั้งไม่ถ้วนนั้น ทำให้ผู้เขียนทราบแน่ว่า

พวกเล่นเพลงโดยมากไม่รู้หนังสือ หรือแม้พวกที่รู้หนังสือ  
บ้างก็ไม่ได้อาศัยหนังสือ เพราะเพลงที่ว่าโต้ตอบกันนั้น ถึง  
แม้จะท่องจำกลอนเก่าไว้บ้าง ก็มีกลอนสดเป็นอันมาก ผู้  
เขียนก็เป็นนักกลอนอยู่เองในตัว จึงสามารถจะหยั่งรู้ได้ว่า  
กลอนสดที่ว่ากันนั้น บางแห่งถ้าไม่สดก็เป็นเช่นนั้นไม่ได้

ที่กล่าวข้างบนนี้ เพื่อจะแสดงเป็นพยานข้อที่ว่า  
ไทยเป็นชาตินักกลอน หากบทกลอนจะจำเวียงบางสมัยและ  
ทรุคโตรมบางสมัย ก็หาเปลี่ยนข้อที่ว่า เมื่อพูดทั่วไปไทย  
ก็มีนิสัยเป็นนักกลอนไม่

เมื่อย้อนพูดต่อไปถึงการสนุกในน้ำ คือเมื่อเรือมา  
ชุมนุมกันเป็นสโมสรสนับบาตในทุ่งน้ำท่วมหรือตามลำน้ำเป็น  
ต้น ก็เป็นธรรมดาที่จะเล่นกลอนกัน การเล่นกลอนมหรสพ  
อย่างเดียวในสโมสรเรือเช่นว่านี้ ถ้าพูดส่วนชาวกรุง  
ก่อน ๆ และพวกคนชนที่มีทรัพย์แลมีวาสนา การเล่นกลอนก็  
คือการเล่นสักวา ถ้าพูดส่วนพลเมืองทั่ว ๆ ไป การเล่น  
กลอนก็คือเล่นเพลง ชนิดที่เรียกเพลงเรือ

## สักรวา

การเล่นสักรวากันจริง ๆ ตามแบบเก่านี้ สักรวา  
 ครั้งหลังที่สุดที่ผู้เขียนเคยได้ยิน ก็คือที่เล่นในสวนซ้ายใน  
 พระบรมมหาราชวัง ในงานที่เรียกว่างานหมื่นวันในรัชกาล  
 ที่ ๕ นั้นมาอีกนาน สมเด็จพระบรมโอรส คือ พระบาทสมเด็จพระ  
 พระมงกุฎเกล้าฯ ได้ทรงนำสักรวาที่วังสราญรมย์อีกครั้งหนึ่ง  
 ในงานพระชนม์พรรษา แต่สักรวาคครั้งนี้ไม่สนุก เพราะ  
 น้อยวงน้อยอย่างหนึ่ง เพราะคนบอกไม่พร้อมเพรียงอีกอย่าง  
 หนึ่ง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนิน  
 ไปช่วยงาน แต่ไม่ได้ประทับฟังสักรวา แลเจ้าของงานใน  
 เวลานั้นก็เพิ่งจะทรงเริ่มเป็นกวี สักรวาจึงไม่สนุก เล่นกัน  
 ไปไม่ทันตีกก็เลิก

ต่อนั้นมาอีกนาน มีสักรวาในงานครั้งหนึ่งที่วัง  
 บางขุนพรหม มีคนร้องเพียง ๒ วง จับตัวคนบอกเก่ง ๆ  
 ไม่ได้มากคน หรือจะมีไม่มากคนในเวลานั้นก็ไม่ทราบ  
 แต่สักรวาวันนั้นถ้าคนที่เคยรู้จักสักรวาสนุกมาแล้ว ก็ว่าไม่  
 สนุกเลย

ภายใน ๑๐ ปีมานี้ ได้ยินว่ามีการเล่นสักรวากันบ้างในที่ต่าง ๆ ผู้เขียนได้ฟังบ้างไม่ได้ฟังบ้าง แต่สังเกตว่าไม่สนุกเหมือนแต่ก่อน เพราะกลอนไม่สดจริง มักจะเขียนลงจนจบบทเสียก่อนจึงบอกให้ร้อง ถ้าใครแต่งแล้วเขียนลงได้ใน ๕ นาที เวลาว่างร้องน้อยหน้อยก็ค่อยยังชั่ว แต่ถ้าใครมัวแต่งอยู่ตั้ง ๑๕ นาที ๒๐ นาที ต้องนั่งคอยกันนาน ๆ ก็จืดหมด

นอกจากที่นึกเล่นในงานหลวง เช่น สักรวามีนวัน สักรวาทที่สนุกที่สุด ก็เห็นจะสักรวาทที่เคยเล่นกันในเรือตามลำน้ำ เพราะไม่ได้มีนัดแนะกันเป็นตุเป็นตะ สักแต่ว่าในฤดูเล่นสักรวาท ถ้าใครมีตนร้องทั้งวงสักรวาท แล้วผู้บอกซึ่งไว้ตัวไม่กลัวใครแล้ว ก็ลงเรือพายเตรไปตามลำน้ำ บางลำก็พายไปร้องไป บางลำก็จอดร้องอยู่ ณ ที่อันเหมาะ หรือถ้าไม่ร้องก็แสดงลักษณะให้เห็นได้ว่าเป็นเรือสักรวาท เรืออื่น ๆ ผ่านมาก็แวะเข้าผสมโรง แล้วเลยอยู่กับจนตึกคืนเรืออื่น ๆ ที่ออกเที่ยวตามลำน้ำก็แวะเข้าจอดฟังเป็นกลุ่ม เรือ

ชายของก็เร็วชาย เรือลำไหนจอดอยู่นานไม่ได้ก็ไป ลำใหม่ก็มาจอดเป็นกลุ่มไปจนเลิก

ในกรุงเทพฯ ฯ เรือสำเภาเช่นที่วานี้ เจ้าของย่อมจะรู้จักกันทั้งนั้น เพราะต้องเป็นผู้มีทรัพย์แลวาสนา ต้องมีเรือใหญ่พอที่จะบรรทุกคนร้องไปทั้งวงได้ ยิ่งเจ้าของวงและผู้ช่วยบอกกับผีพายอีกเล่า ในลำเรือย่อมจะมีหมากพลูบุหรี่ยอดน้ำร้อนน้ำเย็นไปเลี้ยงกัน ทั้งหมดนั้นถ้าคนไม่มีกำลังก็ทำไม่ได้ สักกรวาทที่ประชุมเล่นกันโดยไม่ต้องนัดแนะเช่นนั้น จำเป็นต้องเล่นกลอนสวดแท้ ๆ ถึงบทใครต้องขึ้นต้นร้องทันที ถ้าชักช้าอยู่แม้เพียง ๒-๓ นาที ก็ถูกวงอื่นแย่งร้องเสียก่อน ประเพณีมีอยู่แต่เพียงว่า ถ้าวงไหนถูกล้อหรือว่ากล่าวเจ็บแสบไซ้ร เมื่อวงที่ร้องนั้นหยุดลงแล้ว วงอื่น ๆ ต้องให้โอกาสให้วงที่ถูกว่านร้องก่อน แต่ถ้าไม่รับขึ้นต้นร้องก็ถูกแย่ง เพราะฉะนั้นผู้ถูกจึงต้องขึ้นต้นเร็วที่สุด บางทีคำล้อหรือคำว่าเจ็บแสบนั้นออกมาในวรรคสุกท้ายแห่งสักกรวา เพราะฉะนั้นวงที่จะว่าแกจึงไม่มีเวลาทริกตรองเลย ความสนุกแก่ผู้เล่นและผู้ฟังอยู่ที่การโต้ตอบกันอย่างว่องไวนั่นเอง

การบอกสักรวาเช่นที่ว่านี้ พอแบ่งได้วรรคเดียวกัน  
บอกให้ร้องทันที อีก ๗ วรรคต้องแบ่งให้ทันร้อง ถ้าไม่  
ทันก็อาย

### เล่นเพลง

การเล่นเพลงตามบ้านนอกก็มีลักษณะคล้ายกับการ  
เล่นสักรวา<sup>๕</sup>เอง แต่เรือเพลงไม่ต้องเป็นเรือของผู้มีทรัพย์  
และมีวาสนา ใครมีเรือมีคนร้องและมีเพื่อนบ้านที่จะช่วยพาย  
เรือแลเป็นลูกคู่ ก็ออกเล่นเพลงได้ ฤดูเล่นเพลงคือฤดูน้ำ  
ซึ่งท่วมทั่วไป ลำน้ำเล็ก ๆ ก็กลายเป็นลำน้ำใหญ่ กระแส  
น้ำก็ไม่เชี่ยว แหล่งที่เหมาะสมแก่การเล่นเพลง มักจะเป็นที่  
ซึ่งน้ำหลายสายไหลไปรวมกัน ที่ประชุมเรือมักจะตามหน้า  
วัด แต่ที่อื่น ๆ ก็ได้ พอใกล้ค่ำพวกคนเที่ยวก็ลงเรือพาย  
เตร่ เรือเพลงก็ออกพายไปตามลำน้ำ เรือหญิงมักจะหาที่  
จอดที่เหมาะสมแล้วจอดคอยอยู่ เรือชายพายมาช้า ๆ ตามลำน้ำ  
ครันเห็นเรือหญิงซึ่งเข้าใจว่าเป็นเรือเพลงจอดอยู่ริมฝั่ง เรือ  
ชายก็ลอยลำร้องเพลงเรียกว่า “เกริ่น” เหมือนนกเกริ่นหากู่



เมื่อเรือชายร้องจบแล้ว ถ้าเรือหญิงร้องขึ้นก็เรียกว่าเกริ่น  
ตอบ เรือชายก็เทียบเข้าไป แต่ถ้าเรือหญิงไม่เกริ่นตอบ  
ก็แปลว่าไม่อยากเล่นด้วย เพราะไม่รู้จัก หรือรู้จักแต่  
รังเกียจ หรือเพราะเหตุอื่น ถ้าเรือชายเกริ่นขึ้นแล้ว เรือ  
หญิงไม่เกริ่นตอบ เรือชายก็เลยผ่านไปเกริ่นที่อื่นต่อไป  
ส่วนเรือพวกเที่ยว พวกชายของ หรือพวกผสมโรงนั้น  
เมื่อเรือเพลงชายกับเรือเพลงหญิงจับคู่กันได้แล้ว ก็เทียบเข้า  
ไปเกาะกันอยู่เป็นกลุ่ม บางทีกลุ่มใหญ่ออกไปทุกที เพราะ  
ที่จอดเหมาะจึงเลยมีเรือเพลงเล่นอยู่ใกล้ ๆ กันหลายคู่ เรือ  
ที่มาจับกลุ่มนั้น ผู้เขียนได้เคยเห็นหลายร้อยลำ เรือฟ่งอยู่  
ใกล้คู่ไหนก็ได้ยินคู่ไหน แต่เรือที่จอดอยู่ไกล ๆ นั้น เห็นได้  
ว่าไม่ได้ยินอะไรเลย เพราะบางลำก็เอาผ้าคลุมหัวนอนหลับ  
ถึงไม่ได้ยินก็ไม่ไปไหน เพราะตั้งใจจะมาเที่ยวอยู่จนตึก  
หรือตลอดคืน คืนหนึ่ง ผู้เขียนจอดเรืออยู่ที่ท่าศาลาวัด เรือ  
สักราวและเรือฟ่งจอดเกาะกันอยู่หน้าศาลามากมาย ครั้นตึก  
ประมาณ ๒ นาฬิกาถึง ผู้เขียนขึ้นไปนอนพักบนศาลามุมที่  
ไกลทำน้ำที่สุดเพื่อจะรีบได้บ้าง เวลานั้นเรือยังอยู่กว่า ๒๐๐

ถ้า ต้นชนเข้าตรู เห็นเรือกำลังกลับกันตาชไปในลำน้ำ  
บางลำยังได้ยินร้องอยู่

นี่คือการสนุกสนานในน้ำของไทยแต่ก่อน ทั้งพวก  
ที่มีวาสนาและราษฎรทั่วไป ความสนุกอยู่จนตึกตื่นเชื่อนว่า  
สำคัญที่การเล่นกลอนและเพลง มิฉะนั้น สโมสรสันนิบาต  
ในน้ำซึ่งไม่ได้มีการนัดแนะกัน ก็เห็นจะสนุกอยู่ไม่ได้นาน  
การสนุกในน้ำเวลากลางคืนเชื่อนนี้ ตามบ้านนอกแม้ไม่มีมาก  
ดังแต่ก่อน ก็ยังมีบ้าง แต่ในกรุงเห็นจะไม่มีเลย เพราะ  
สักรวาคีแวนนี้ ไม่ค่อยได้ยินว่าใครเล่นเสียแล้ว

## ส่วนพฤกษศาสตร์

ก็ขึ้นมาแล้วจำไม่ได้ แต่เป็นเวลาก่อนมหา  
สงคราม ๒-๓ ปี ได้มำกำเนิดกรมพาณิชย์ขึ้นในราชการ  
ภายหลังได้เลื่อนขึ้นเป็นกระทรวงพาณิชย์ และในเวลา  
เรียกชื่อว่า กระทรวงเศรษฐกิจ

กรมพาณิชย์ที่ตั้งขึ้นในเวลานั้น ได้รับมอบหน้าที่  
ให้ช่วยชี้แจงแนวทางการที่รัฐบาลจะช่วยอุดหนุนการค้าขายและ  
เศรษฐกิจโดยนัยที่พึงทำได้ทีละเล็กละน้อยจนกว่าจะจัดให้แผ่  
กว้างออกไปได้ ราชการที่กรมใหม่นั้นจัดขึ้นก็คืองานที่เก็บ  
ตกจากกระทรวงอื่น ๆ นัยหนึ่งเป็นงานซึ่งจะจัดขึ้นใน  
กระทรวงอื่น ๆ ก็ได้ แต่กระทรวงนั้น ๆ ยังมีได้จัดหรือมิได้

กิตจะจัก กรมที่ต่งใหม่จึงเก็บตกเอางานเหล่านั้นมาจัดขึ้น  
เช่นสำนักงานซึ่งเดี๋ยวนี้เรียกว่ากรมวิทยาศาสตร์ในกระทรวง  
เศรษฐกิจ กรมสหกรณ์ในกระทรวงเกษตร กองสถิติ  
พยากรณ์ในกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเป็นต้น นอกจากนี้  
ยังมีงานอื่น ๆ อีกหลายแผนก ซึ่งได้จัดขึ้นต่อเมื่อต้ง  
เป็นกระทรวงแล้ว เช่น จดทะเบียนการค้า งาน วัค ซึ่ง  
ตวง เป็นตัวอย่าง

งานที่จัดขึ้นใหม่แผนกหนึ่งครั้งหนึ่งก็คือ แผนก  
รุกขชาติ ประเทศของเราเป็นที่องที่อันอุดมด้วยต้นไม้ นานา  
พรรณ ซึ่งนับเนื่องเป็นทรัพย์สำคัญที่เกิดจากแผ่นดิน และ  
เป็นเครื่องเชิดชูในทางวิชาพฤกษศาสตร์อีกประการหนึ่ง แต่  
ในเวลานั้นเราไม่รู้ว่าต้นไม้ในประเทศของเรามีอะไรบ้าง ไม่  
รู้ว่าทรัพย์ที่ยังแฝงอยู่ในต้นไม้อาจมีอย่างไร มีที่ไหนบ้าง  
มากน้อยเท่าไร การที่เราไม่รู้จักต้นไม้ในประเทศของเรา  
เองนั้นก็เป็นเรื่องน่าบัดสี และประโยชน์อันควรได้ก็ไม่ได้  
จึงเป็นความคึกของกรมพาณิชย์ในตอนแรกที่ต้งขึ้นว่า ควร  
ต้องคิดจัดให้เกิดความรู้ตามทางวิทยาศาสตร์ในเรื่องรุกขชาติ

ของเราทั่วประเทศ ความรู้แผนกนี้ เมื่อนำออกแสดงได้ ก็จะเป็นเครื่องเชิดหน้าชูตาอย่างหนึ่ง เราควรจะเป็นผู้ แสดงความรู้ในเรื่องประเทศของเราเองให้ผู้อื่นทราบ ไม่ใช่ คอยให้ผู้อื่นมาบอกให้แก่เรา

ดังนั้นกรมพาณิชย์จึงได้ศึกษาแผนกรุกขชาติขึ้น โดย สงเคราะห์ว่าเป็นงานเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง งานแผนกนี้ถ้า กระทรวงอื่น เช่น กระทรวงเกษตรจะจัดขึ้นก่อนที่มีกรม พาณิชย์ก็ย่อมจะได้ แต่ยังไม่มีการจัด จึงเป็นงานเก็บตก ซึ่งกรมพาณิชย์คิดทำขึ้นในเวลาขึ้น

งานของแผนกรุกขชาติที่จัดขึ้นนี้ กำหนดจะเริ่มด้วย การเซอร์เวย์ หรือเที่ยวสำรวจพรรณไม้ทั่วประเทศ แล้ว จัดทำเป็นทะเบียนขึ้นไว้ตามลักษณะถูกต้องด้วยวิทยาศาสตร์ การจัดงานเช่นนี้ต้องการข้าราชการเพียง ๒-๓ คน แต่ ต้องมีหัวหน้าเป็นผู้ชำนาญวิชาการรุกขชาติ หัวหน้ากรมพาณิชย์ จึงได้มีหนังสือไปถึงสำนักรุกขชาติในประเทศอังกฤษ ทามหาผู้ชำนาญซึ่งจะจ้างมาเป็นหัวหน้าสำรวจต้นไม้ทั่วประเทศ และทำทะเบียนตำราไว้ตามหลักวิทยาศาสตร์ได้ หัวหน้า

สำนักรุกขชาติในประเทศอังกฤษเขียนจดหมายตอบมาแสดงความยินดีว่า การค้นวิชาในทางพฤกษศาสตร์จะได้เปิดออกไปในประเทศอื่นอีกแห่งหนึ่ง และแนะนำมาว่าผู้ที่สมควรจะมอบให้ทำงานอันนี้ได้ ก็เหมือนมีอยู่ที่นั่นแล้ว ผู้นั้นได้เคยสนใจแสดงความรู้ทางรุกขชาติในประเทศนี้ และรายงานติดต่อกับสำนักรุกขชาติในลอนดอนมานาน จนสำนักรุกขชาติในลอนดอนอาจแนะนำได้ว่า เป็นผู้เหมาะที่จะรับตำแหน่ง และหน้าที่ซึ่งคิดจะจัดขึ้นใหม่นั้น

เมื่อโครงการของกรมพาณิชย์ที่จะตั้งแผนกรุกขชาติขึ้นนี้ได้รับพระราชทานบรมราชานุญาตแล้ว ก็เป็นอันได้จัดตั้งขึ้น

การสำรวจพรรณไม้ต่าง ๆ ทั่วพระราชอาณาจักรได้ทำอยู่เป็นเวลาหลายปี เพราะผู้สำรวจจะออกเดินป่าได้แต่ฤดูที่เหมาะสม แล้วใช้เวลาที่ออกป่าไม่ได้ ในการเขียนรายงานและทำทะเบียนจากรายละเอียดที่จดไว้ในเวลาเดินทางสำรวจนั้น

ต่อมาอีกหลายปี พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงพระราชดำริจะให้จัดมีเอิกสทิบิซัน เรียกว่า สยามรัฐ

พิพิธภัณฑสถาน ในตอนที่กล่าวนี้กรมพาณิชย์เป็นกระทรวง  
 ขึ้นแล้ว และหัวหน้ากระทรวงพาณิชย์ในเวลานั้นอยู่ใน  
 กรมการวางโครงการจัดสยามรัฐพิพิธภัณฑสถานด้วย เสนาบดี  
 กระทรวงมหาดไทยเป็นประธานกรมการชุกนั้น

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ พระราชทาน  
 ที่ดินแห่งหนึ่งกว้างใหญ่พอที่จะจัดสยามรัฐพิพิธภัณฑสถานได้ คือ  
 ที่ดินซึ่งภายหลังพระราชทานชื่อว่า "สวนลุมพินี" ความมุ่ง  
 หมายคือว่า เมื่อเสร็จงานสยามรัฐพิพิธภัณฑสถานไปแล้ว ให้  
 ที่ดินนั้นเป็นสวนหรือปาร์กสำหรับพระนครต่อไป การที่จะ  
 จัดที่ดินให้เป็นปาร์กนั้น หัวหน้ากระทรวงพาณิชย์ในเวลา  
 นั้นได้เสนอขึ้นว่า ควรจะจัดให้เป็นสวนพฤกษศาสตร์ของ  
 ประเทศ นัยหนึ่งให้ปลูกแต่ต้นไม้ไทยทั้งนั้น ไม่ปลูกต้นไม้  
 พรรณที่มีได้เกิดเองตามธรรมชาติในแผ่นดินของเรา ไม่  
 อาศัยต้นไม้ที่เอาพันธุ์มาจากประเทศอื่นเลย ต้นไม้ของเรา  
 ทั่ว ๆ ถ้าหากมาจากท้องที่ทั่วไปในพระราชอาณาเขต ก็  
 อาจจัดให้เป็นสวนต้นไม้ใหญ่ ต้นไม้ใบ และต้นไม้ดอก  
 งดงามได้ สวนเช่นนี้จะเสนอกันเป็นตำราพฤกษศาสตร์ของ  
 ประเทศเราอยู่ส่วนหนึ่ง และจะเป็นของอวดได้ ที่แท้ยังไม่

มีส่วนในประเทศไหนที่ทำขึ้นด้วยมุ่งให้เป็นส่วนหนึ่งแห่งตำรา  
พฤกษศาสตร์ของประเทศเช่นที่คิดนี้

แต่ต้นไม้ในประเทศไทย จะปลูกให้งอกงามใน  
กรุงเทพฯ ไม่ได้ทุกชนิด เป็นต้นว่า ต้นไม้ดอกงามที่สุดที่ฝรั่ง  
เรียกว่า Rhododendron ซึ่งได้ยินว่าที่บนตอยอินทนนท์  
ถ้านำมาปลูกในกรุงเทพฯ ก็คงจะไม่รอด หรือต้นจำปีหลวง  
ซึ่งมีแต่บนเขาสูงในพายัพ จะนำมาปลูกในที่เช่นสวนลุมพินี  
ก็คงจะไม่ได้ อีกประการหนึ่ง สวนลุมพินีไม่กว้างใหญ่พอ  
ที่จะปลูกต้นไม้ไทยได้หมดทุกชนิด จึงต้องเลือกแต่เพียงให้  
พอดีกับเนื้อที่และดินฟ้าอากาศด้วย ผู้เสนอความคิดที่จะให้  
ทำสวนลุมพินีเป็นสวนพฤกษศาสตร์ของประเทศ ได้ให้  
หัวหน้าแผนกรุกขชาติทำบัญชีชื่อต้นไม้ ซึ่งเห็นว่าจะปลูก  
ให้งอกงามในกรุงเทพฯ ได้ ทั้งแผนกไม้ต้น ไม้ใบ  
และไม้ดอก อีกทั้งหมายเหตุว่า ต้นไม้ชนิดไหนควรจะมา  
จากท้องที่ไหนจึงจะดีกว่าเอามาจากท้องที่อื่น ๆ ซึ่งมีต้นไม้  
ชนิดเดียวกัน เพราะงามกว่าหรือเพราะคงจะคุ้นกับอากาศ  
กรุงเทพฯ ง่ายกว่า เป็นต้น เสนาบดีมหาดไทยผู้เป็นประธาน



กรรมการทรงเห็นชอบตามความคิด<sup>๕</sup> และรับบัญญัติ<sup>๕</sup> ไว้ว่าจะจัดต่อไป แต่เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ สวรรคต และการจัดสยามรัฐพิพิธภัณฑ์ล้มเลิกไปแล้ว ความคิดเรื่องจะจัดสวนลุมพินีเป็นสวนพฤกษศาสตร์ ตัวอย่างต้นไม้ ในประเทศนี้ก็เห็นจะล้มเลิกไปด้วย จึงหาได้เห็นจักเช่นที่คิดไว้<sup>๕</sup>นั้นไม่

ผู้เขียนนำเอาความข้างบนนี้มาแล้ว เพราะเมื่อ ๒ วัน มา<sup>๕</sup> ได้พบกับฝรั่งนักวิทยาศาสตร์คนหนึ่งที่มาเมืองนี้เมื่อไม่ สัปดาห์<sup>๕</sup> เขาเป็นผู้สนใจในเรื่องรุกขชาติของประเทศนี้ แต่ดูเหมือนจะไม่ค่อยมีโอกาสเที่ยวเห็นต้นไม้ในท้องที่ต่าง ๆ มากนัก พอเอ่ยความคิดเรื่องสวนพฤกษศาสตร์<sup>๕</sup> ขึ้น เขาก็ชอบใจ และออกความเห็นว่าจะย้ายเอาความคิด เดิมกลับมาใช้เวลานี้<sup>๕</sup>ก็ยังไม่ทันถมไป เพราะสวนลุมพินียังหา ได้ปลูกต้นไม้เป็นลำเป็นสันไม้ และต้นไม้ที่ปลูกแล้วก็ไม่มี ค่าอันควรรักษาไว้ ควรให้ที่แก่ต้นไม้<sup>๕</sup>พื้นประเทศตามความ

คิดเดิม เพื่อสวนลุมพินีจะเป็นชั้นสำหรับอวดได้อีกชั้นหนึ่ง  
ในกรุงเทพฯ และเป็นประโยชน์ในทางวิทยาศาสตร์ด้วย

ที่เขาว่าสวนลุมพินียังไม่ได้ปลูกต้นไม้อันเป็นค่าควร  
แก่ปาร์กนั้น จะถูกหรือไม่ถูกผู้เขียนไม่ทราบ แต่เข้าใจว่า  
ความคิดเดิมนี้มีผู้เห็นด้วยหลายคน จึงย่อนนำมาเล่าในที่นี้  
อีกครั้งหนึ่ง บัญชีชื่อต้นไม้ที่กล่าวนั้นจะสูญหายไปเสียแล้ว  
หรือจะมีสำเนาอยู่ที่ไหนบ้าง ผู้เขียนไม่ทราบ แต่เข้าใจว่า  
ถ้าต้องการก็คงจะให้ทำขึ้นใหม่ได้

## พริกไทย

ผู้เขียนใช้พริกไทยปั่นบรรจุขวดส่งมาขาย จาก  
ลอนดอนมานานก็มากน้อยแล้วก็ไม่ทราบ เมื่อเร็ว ๆ นี้  
ไปจอดรถกินข้าวต้มปลากระพงที่ถนนเขาวราช จันร้าน  
ข้าวต้มเอากลักพริกไทยมาโรยให้ที่รถ ผู้เขียนได้กลิ่น  
พริกไทยหอมจึงพูดแก่ผู้ไปด้วยกันว่า ทำไมพริกไทย  
ของจันร้านข้าวต้มจึงหอมกว่าพริกไทยที่บ้านเรา ผู้ไป  
ด้วยนั้นก็บอกว่า ที่บ้านเราใช้พริกไทยขวด ถามว่า พริก  
ไทยขวดคืออะไร? ตอบว่า คือพริกไทยใส่ขวดส่งมา  
ขายจากเมืองนอก กลับบ้านเรียกเอาขวดพริกไทยมาดู  
จึงรู้ว่าพริกไทยปั่นมาจากลอนดอน

การเป็นคังนักสมควรแล้ว ที่พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี จะได้พูดเมื่อ ๒-๓ วันนี้ ตักเตือนไทยให้ใช้ของไทย

ต่อมาอีก ๒-๓ วัน ผู้เขียนได้เตร็จเตรซ์เลจรไปถึงท่าแฉลบจันทบุรี ขึ้นจากที่นั่นไปเที่ยวเดินในตลาด พบร้านขายถั่วต่าง ๆ จึงแวะถามซื้อพริกไทย เจ้าของร้านถามว่า ต้องการพริกไทยขาวหรือพริกไทยดำ ถามราคาได้ความว่า พริกไทยขาวซึ่งซ่งขายเป็นราคา ๓๕ สตางค์นั้น ถ้าเป็นพริกไทยดำน้ำหนักเท่ากันราคาก็ ๒๕ สตางค์ ผู้เขียนซื้พริกไทยขาวกลับมากทม. ๑ ห่อหนึ่ง เพื่อจะได้ใช้สินค้าไทยแทนสินค้าต่างประเทศ แล้วคงจะได้กินพริกไทยคี่ซ่งคั่ว อย่างน้อยก็ใหม่กว่า และถูกกว่าตั้ง ๑๐๐ เท่า เพราะไม่ต้องเสียค่าขวด ค่าระวางบรรจุมาจากลอนดอน ค่าเครื่องจักรสีหรือ เงินเดือนคนในประเทศนั้นและโสหุ่ย์อื่น ๆ ในการที่ทำให้พริกไทยเม็ดเป็นพริกไทยบ่นซ่งในลอนดอน อนึ่ง พริกไทยไม่ได้ปลุกที่ลอนดอนเอง เพราะฉะนั้นจะต้องเสียค่าส่งและโสหุ่ย์อื่น ๆ ในการส่งเมล็ดพริกไทยจากประเทศอื่นไปประเทศอังกฤษ รวมทั้งค่าภาษีคั่ว

เมื่อซื้อพริกไทยที่ตลาดจันทบุรีได้แล้ว ผู้เขียนก็ขึ้นรถเที่ยวชั้บดูรอบ ๆ ไป ผ่านตำบลที่เคยเป็นสวนพริกไทยเมื่อเกือบ ๒๐ ปีมาแล้ว ดูจากรถไม่เห็นพริกไทยสักต้นเดียว ทำให้เกิดสงสัย เพราะพริกไทยจันทบูรณ์เคยส่งไปขายในตลาดลอนดอน และตลาดอื่น ๆ เป็นราคาปีหนึ่งราว ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท แต่บัดนี้ได้ยินว่าไม่ได้ส่งไปเป็นลำสันอะไรเลย ถามคนที่โน่นได้ความว่า พริกไทยที่จันทบุรีเดี๋ยวนี้มีสัตว์รบกวนรบกวนตายไปมาก ๆ และขายเป็นสินค้าก็ไม่มีที่ขายได้เหมือนแต่ก่อน

ผู้เขียนรู้เรื่องในสมัยที่พริกไทยจันทบูรณ์ยังจำเรือ แต่เริ่มจะเสื่อม ในเวลานั้นมีบริษัทอังกฤษคือบริษัทบอเนียวเป็นผู้ซื้อพริกไทยส่งไปประเทศอังกฤษ บริษัทบอเนียวไม่ได้ซื้อเองที่จันทบุรี มอบให้บริษัทอีสต์เอเชียติกเป็นผู้ซื้อให้ เพราะมีความสะดวกกว่ากัน การซื้อของบริษัทใหญ่ก็เป็นธรรมดาที่บริษัทจะเที่ยวชั้บช้อย่อยไม่ได้ จำเป็นต้องซื้อจากคนกลาง ซึ่งเที่ยวรับช้อย่อยรวบรวมกันมาขายมาก ๆ หรือมิฉะนั้นก็เป็นนายหน้า คนกลางในสมัยนั้นเอาพริกที่

กับพริกเลวปนขาย และใช้วิธีล้างซึ่งทำให้พริกไทยเสียเร็ว  
เก็บไว้นานก็ผุหมก การเป็นดังนี้ พริกไทยจันทบูรณ ซึ่ง  
เคยขึ้นชื่อว่า เป็นของดีก็เสื่อมชื่อลงไป

ในตอนนั้น กรมสหกรณ์กำลังพยายามหาทางเดิน  
เพื่อไปตรวจทราบเรื่องพริกไทยจันทบูรณ ก็กำหนดโครง  
การว่า จะตั้งสหกรณ์สวนพริกไทยขึ้น ความประสงค์ไม่  
ใช้แต่เพียงจะอุดหนุนทุนให้ปลูกพริกไทยได้มากเท่านั้น (ปลูก  
ได้มากแล้วขายไม่ได้ก็ป่วยการ) ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าพริกไทย  
ที่พวกสหกรณ์ทำนั้นให้รวมกันขาย ชื่อของสหกรณ์เป็น  
เครื่องประกันพริกไทยไม่เป็น กรมสหกรณ์รับต่อสหกรณ์  
ว่า เมื่อได้ทำตรงไปตรงมาเช่นนั้นแล้ว จะช่วยจัดการขาย  
พริกไทยให้หมด ไม่ได้ตกขายที่อื่น หรืออาศัยคนกลาง  
และนายหน้าค้าช่วยประการใดเลย วิธีขายที่นายทะเบียนอาจ  
จัดได้ในเวลานั้นก็ไม่น่าจะยาก เพราะนายทะเบียนเป็น  
ข้าราชการผู้ใหญ่รู้จักคุ้นเคยกับนายห้างผู้ซื้อพริกไทยส่งไป  
ลอนดอน และทั้งนายห้างเป็นผู้ซื้อที่จันทบูรณก็รู้จักกันด้วย  
การที่จะขอกับเขาว่าให้ช่วยรับจากสหกรณ์ตามราคาตลาดและ

สหกรณ์รับรองว่า จะไม่มีเล่นกลต่าง ๆ นั้น เป็นของที่น่า  
จะจับได้

การที่ขอให้เขาช่วยซื้อพริกไทยสหกรณ์นั้น มิได้  
เป็นการตัดทางของพ่อค้าพริกไทยอื่น ๆ ที่จันทบุรี เพราะ  
สหกรณ์ไม่มีพริกไทยมากพอที่จะข่มผู้อื่นได้ ห้างเขาซื้อจาก  
สหกรณ์แล้ว เขาก็ยังต้องซื้อจากผู้อื่นอยู่นั่นเอง จึงจะ  
พอความต้องการของเขา ข้อสำคัญแก่การขายพริกไทยของ  
เรามีอยู่ที่ว่า เมื่อปรากฏว่าสหกรณ์ขายได้สะดวก เพราะ  
ทำตรงไปตรงมาแล้ว ก็จะเป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่นให้ทำเช่นกัน

ส่วนเรื่องตัวสัตว์มาทำร้ายสวนพริกไทยนั้น ใน  
สมัยนั้นไม่ได้ยิน แต่ถ้าเกิดมีโรคเช่นนั้นขึ้น ก็ไม่น่าเชื่อ  
ว่า จะสุกปัญญาเจ้าพนักงานผู้มีวิชาเรื่องโรคต้นไม้ที่เกิด  
จากตัวสัตว์ ผู้เขียนไม่รู้วิชาชนิดนี้ รู้แต่ว่าเป็นหน้าที่ของ  
เจ้าพนักงานผู้รู้ที่จะต้องคิดแก้ไข โรคต้นพริกไทยที่จันทบุรี  
คงจะไม่แปลกไปจากโรคที่มีในประเทศอื่น ๆ ซึ่งเป็นที่ปลูก  
พริกไทยมาก ๆ

แต่งงานสหกรณ์ในสมัยนั้นไม่มีวาสนา คิการ  
ชนิดนี้ไม่ค่อยสำเร็จ เมื่อผู้เขียนไปจับทุเรียน<sup>๕</sup> แลหา  
ต้นพริกไทยในแถบที่เคยเป็นสวนพริกไทย จึงแลไม่เห็นจาก  
รถเลย คนที่นั่นเชื่อว่า ถ้าเที่ยวดูให้ทั่วก็จะพบสวนพริกไทย  
บ้าง แต่เทียบกับแต่ก่อนไม่ได้

อนึ่ง ควรจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า การพากันเฮโล  
ไปปลูกยางรับเบอร์ที่จับทุเรียน<sup>๕</sup> ในสมัยนั้น เป็นเหตุสำคัญ  
อย่างหนึ่ง ที่ทำให้สินค้าพริกไทยทรุดโทรมไป แต่ข้อนี้ควร  
จะกล่าวว่า ถ้าพริกไทยรุ่งเรืองอยู่ในเวลานั้น ก็คงจะยัง  
ทรงตัวอยู่ได้ เหตุที่ทรุดโทรมลงไป ก็เพราะเจ้าของสวน  
เป็นอันมากเกิดท้อใจเรื่องพริกไทยเสียแล้ว จึงหันไปหา  
อย่างอื่น

ผู้เขียนเขียนข้างบนนี้ตามความจำ และตามที่ตาเห็น  
ไม่ได้พลิกสอบตัวเลขและเทียบราคาสินค้าชนิดต่างๆ ในเวลา  
นี้เลย สินค้าจับทุเรียน<sup>๕</sup> เวลา<sup>๕</sup> ที่เกิดใหม่ ๆ ก็ย่อมจะมีมาก เช่น  
ส้มเขียวหวาน ซึ่งเกี่ยว<sup>๕</sup> เป็นสินค้า<sup>๕</sup> ซอขายกันปีหนึ่งกว่า



๑,๐๐๐,๐๑๐ ผล และขายมาได้ไกลถึงกรุงเทพฯ และที่  
อื่น ๆ เพราะความติดต่อดีขึ้นเป็นต้น

แต่สินค้าผลไม้ส่งไปขายยุโรปไม่ได้ สินค้าชนิดใด  
ที่ส่งไปขายต่างประเทศได้ ถ้าโทรกลงไปก็น่าเสียดายเสมอ  
ผู้เขียนได้ยินที่จันทบุรีว่า เวลานั้นสหกรณ์ได้ตั้งลงที่นั่นบ้าง  
แล้ว แต่ไม่มีเวลาจะไต่ถามให้ถึงตำบลที่ตั้งสหกรณ์และยัง  
ไม่มีโอกาสที่จะสืบสวน ยังไม่ทราบว่ สหกรณ์ที่จันทบุรี  
จะเดินทำไร

ผู้เขียนจะขอกล่าวซ้ำในที่สุคนี่ว่า ที่เขียนข้างบน  
นี้เขียนเรื่องเก่าตามความจำ ไม่ได้สอบตัวเลขและข้อความ  
ใหม่ ๆ จึงมิได้จำตัวเลขและข้อความในเวลานั้นมากล่าว  
เทียบกันเลย

เมื่อผู้เขียนกลับมากกรุงเทพฯ แล้ว ได้โจษกับเพื่อน  
ถึงเรื่องพริกไทยจันทบุรี เขาว่าพริกไทยคงจะเป็นสินค้าซึ่งมี  
ทางเสียหายมาก จึงได้เกิดเป็นเรื่องราวครึกโครมในตลาด  
พริกไทยที่ลอนดอนเมื่อประมาณปีหนึ่งมานี้

เหตุที่เกิดในลอนดอนเมื่อตอนมีนาคมปีกลายนั้น ผู้

เขียนก็ทราบเรื่องอยู่ น่าจะนำมาเล่าเกี่ยวกับที่เขียนข้างบนนี้<sup>๕</sup> เพื่อให้เห็นว่า ต่างว่าเรายังค้าขายพริกไทยกับลอนดอนอยู่ เหตุการณ์เมื่อปีกลายก็คงจะไม่ลุกลามมาถึงเรามากน้อย แต่<sup>๕</sup> วัน<sup>๕</sup> นหมกหน้ากระดาษเสียแล้ว

เมื่อวันก่อนได้งานขึ้นไว้ถึงเรื่องโกลาหลในตลาดพริกไทยในลอนดอนเมื่อปีกลาย ตลาดพริกไทยในลอนดอนดูเหมือนจะเป็นตลาดใหญ่ที่สุดในโลก จึงน่าจะนำเหตุการณ์ที่เกิดในตลาดนั้น<sup>๕</sup> มาเล่าให้รู้กันในประเทศเรา ซึ่งมีพื้นที่อันอาจปลูกพริกไทยได้คืออยู่แห่งหนึ่ง และพริกไทยก็ได้เคยเป็นสินค้าสำคัญอย่างหนึ่งมาในกาลก่อน แต่หากเวลานั้น<sup>๕</sup> ทรุดโทรมไป

ในตอนเดือนกุมภาพันธ์ปีกลาย ในประเทศอังกฤษ ได้ประกาศให้สิทธิแก่ลูกหนี้ในการค้าขายพริกไทยว่า ให้<sup>๕</sup> ผัก<sup>๕</sup> ใช้หนี้ได้ ๗ วันตามกฎหมาย ระหว่าง ๗ วันนั้นเจ้าหนี้<sup>๕</sup> จะเรียกร้องบังคับให้ลูกหนี้<sup>๕</sup> ใช้หนี้ไม่ได้

เหตุที่ประกาศให้สิทธิเช่นนั้น ก็เพราะมีท้วงที่ว่า จะเกิดขาดทุนฉิบหาย ถึงต้องชำระบัญชีบริษัทค้าขายพริกไทย

บางบริษัท จะเป็นเหตุให้เกิดปั่นป่วนในเรื่องสินค้าชนิดนั้น  
ทั่วไปในประเทศ และติดต่อกันไปไกลก็เป็นได้ เหตุที่ทำให้  
เป็นเช่นนั้น ก็คือความพยายามของพ่อค้าพวกหนึ่ง ที่จะ  
กวาดซื้อพริกไทยเข้าไปเสียให้หมดแล้วขึ้นราคาทีหลัง

เหตุที่พยายามไม่สำเร็จ ก็เพราะผู้พยายามรู้เท่าไม่ถึง  
การณ์ ไม่รู้จักภาวะของสินค้า หากจะรู้จักวิธีซื้อขายก็ไม่  
ป้องกันความพลาตพลึงได้

พริกไทยที่ขายกันในตลาดมี ๒ ชนิด คือ พริกไทย  
ดำ และพริกไทยขาว ในลอนดอนราคาพริกไทยขาวสูงกว่า  
เพราะผู้ซื้อช้วนใช้มากกว่ากัน

พวกที่พยายามกวาดซื้อพริกไทยในลอนดอนในตอน  
นั้นได้กวาดซื้อพริกไทยขาวอย่างเดียว ไม่ได้กวาดซื้อทั้ง  
ชนิดดำและชนิดขาว เพราะถ้ากวาดซื้อทั้ง ๒ ชนิดก็จะมาก  
เกินที่จะทำได้ ผู้กวาดไม่ทราบว่ เมื่อกวาดพริกไทยขาว  
ได้และขึ้นราคาให้สูงเกินราคาพริกไทยดำมากนักแล้วก็อาจมี  
ผู้ทำพริกไทยดำให้เป็นพริกไทยขาวขึ้นได้ การเป็นดังนี้  
ครั้นพวกกวาดซื้อพริกไทยขาวได้กวาดซื้อจนคิดว่าจวนจะ

หมดแล้ว ก็เพิ่มราคาขายให้สูงขึ้นไป แต่พอพริกไทยขาว  
ราคาสูงขึ้นไป พริกไทยขาวก็มีเพิ่มไปในตลาดจากทิศทางทิศ  
เพราะผู้วิธีทำพริกไทยดำเป็นพริกไทยขาวก็ใช้ความรู้เป็น  
เครื่องเพิ่มราคาพริกไทยดำของตน

การเป็นคั้ง<sup>๕</sup>พวกกวาดซื้อ<sup>๕</sup>ก็กวาดไม่หมด ราคาที่  
ตั้งใจไว้ว่า จะขายให้แพงขึ้นก็แพงไม่ได้ เผลอในปีนั้นมี  
พริกไทยส่งไปประเทศอังกฤษมากมายเป็นปริมาณ ถึง ๑๘,  
๖๐๐,๐๐๐ กิโลกรัม กว่า ๒ เท่าปริมาณสินค้าพริกไทย  
ขาเข้าเมื่อ ค.ศ. ๑๙๓๓ และเกือบ ๔ เท่า ค.ศ. ๑๙๓๒

เพียงปลายเดือนมกราคม พวกกวาดซื้อ<sup>๕</sup>รู้สึกว่าจะเหลือ  
กำลังจะทำให้ตกลงไปได้ แต่ได้หลวมตัวเข้าไปมากในตอน  
นั้น ได้ซื้อพริกไทยเข้าไว้แล้วกว่า ๖๐๐๐ ตัน อังกฤษได้  
จ่ายเงินไปแล้วและเก็บไว้คอยขาย นอกจากนั้นยังจะต้องจ่าย  
เงินซื้อพริกไทยอีก ๗๐๐๐ ตันในต้นเดือนกุมภาพันธ์ และ  
ยังมีพริกไทยกำลังเดินทางทะเลอยู่<sup>๕</sup>อีก ๗๐๐๐ ตัน สองราย  
นี้จะต้องจ่ายเงินแล้วจึงจะรับพริกไทยไปได้

การเป็นคั้ง<sup>๕</sup> พวกกวาดซื้อ<sup>๕</sup>จะกวาดซื้อ<sup>๕</sup>ได้ก็แต่เมื่อ

แบ็งก็ช่วยอุดหนุนเงิน แต่พวกแบ็งก็รู้เรื่องก็ไม่อุดหนุน ในที่สุดศาลได้สั่งให้ชำระบัญชีบริษัทที่กวาดซื้อพริกไทย ขาว เข้าไว้ ครั้นพวกเจ้าหน้ไปประชุมกันก็ตกลงตั้งกรรมการชุด หนึ่งให้เป็นผู้ดูแลการผ่อนขายพริกไทย ขาวที่กวาดซื้อเข้าไว้ และคิดให้ติดต่อไปถึงสินค้าพริกไทยที่จะมีไปใหม่ ๆ ด้วย พวกพ่อค้าพริกไทยเมืองขึ้นของฮอลันดาได้เข้าติดต่อร่วมคิด กับกรรมการนั้น

เรื่องนี้นำขึ้นกล่าวกันในปาติเมนต์อังกฤษ เสนาบดี กระทรวงพาณิชย์ได้ชี้แจงว่า วิธีซื้อขายชนิดที่ทำให้เกิด กาฬใหญ่โตเช่นนั้น รัฐบาลอังกฤษจะสืบสวนให้ถึงที่สุด เพราะเป็นภัยแก่การค้าขายอยู่มาก

ผู้อ่านของเรา คงจะเห็นตามเรื่องที่เราเล่ามานี้ว่าเหตุ เช่นที่เกิดในตลาดพริกไทยในลอนดอนเมื่อปีกลายนั้นคงจะไม่ เกิดบ่อย.

## การใช้รัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส

ตามระเบียบปาลิเมนต์ของฝรั่งเศส ถ้าตั้งกรรมาธิการสำคัญๆ ก็ต้องเลือกคนในชมรมต่างๆตามคะแนนโหวตซึ่งชมรมมีในสภา และถ้าประสิดีเด่นก็จะตั้งรัฐบาลชุดใหม่ก็ต้องปรึกษาหัวหน้าชมรมต่างๆ เสียก่อน

เราเปรียบเช่นนี้ ทำให้นักการเมืองที่มักใหญ่ใฝ่สูง คิกรวมพวกตั้งเป็นชมรมเล็ก ๆ ขึ้น เพื่อจะได้มีโอกาสดีขึ้นที่จะได้รับเลือกให้อยู่ในกรรมาธิการ และทั้งจะได้เป็นผู้ซึ่งประสิดีเด่นจะต้องปรึกษาในคราวที่จะตั้งรัฐบาลใหม่ เป็นการเพิ่มโอกาสที่ตนเองอาจได้รับมอบให้จัดชุดรัฐบาล การเป็นเช่นนี้ในสภาฝรั่งเศสทุก ๆ ชุด จึงมักจะมีชมรม ตั้งแต่ ๑๒ ไปถึง ๑๗ หรือ ๑๘ ชมรม

ข้อที่ผิดกันในระหว่างวิธิปาลิเมนต์ของฝรั่งเศส และของอังกฤษนั้นยังมีอีก และจะกล่าวต่อไปข้างหน้า ในที่นี้นำมาชี้แต่เพียงที่เห็นชัดเท่านั้น

รัฐธรรมนูญฝรั่งเศส ถ้าจะกล่าวย่อที่สุดและนำเอาเฉพาะบทบัญญัติที่สำคัญ ๆ มาแสดง ก็กล่าวได้ดังนี้:—

อำนาจนิติบัญญัติในประเทศฝรั่งเศสแยกเป็น ๒ สภา สภาผู้แทนราษฎรสภา ๑ สภาผู้เฒ่า (เสเนต) สภา ๑ สภาผู้แทนเป็นสภาซึ่งราษฎรชายเป็นผู้เลือกตั้งเพราะชายเท่านั้นเป็นผู้มีสิทธิลงคะแนน หญิงฝรั่งเศสยังไม่มีสิทธินี้ สภาผู้เฒ่าก็เป็นสภาซึ่งเลือกตั้งกันชนเหมือนกัน แต่ไม่เลือกตรงตัวคนเดียว ต้องเลือกผู้เลือกมาจากชุมนุมต่าง ๆ เช่นเทศบาลชนหนึ่งก่อน

สภาผู้เฒ่าของฝรั่งเศสดูเหมือนมีหน้าที่เป็น สติคอย เหนียววังสภาล่างไว้มิให้ทำอะไรผลุนผลันเร็วเกินไป ถ้าจะเทียบว่า คล้ายกับสภาขุนนางของอังกฤษก็พอเทียบได้ แต่การ “ลงเบร็ก” ของสภาผู้เฒ่าฝรั่งเศสนั้น อาจลงได้นานจนดูเหมือนจะไม่ปลดเบร็กเลยทีเดียวก็ได้ ไม่เหมือนสภาขุนนางอังกฤษ ซึ่งถ้าลงเบร็กก็ทำได้ชณะเดียว แล้วก็ต้อง

ปล่อย ที่เป็นดังนี้ ในประเทศฝรั่งเศส ก็เพราะรัฐธรรมนูญ  
ไม่บัญญัติไว้ว่า ถ้า ๒ สภาเกิดไม่ลงรอยกันขึ้น ก็ให้ทำ  
อย่างไร

ส่วนในประเทศอังกฤษนั้น เมื่อยังมีอยู่เพียง ๒  
ชมรม การจัดตั้งรัฐบาลก็ง่าย เพราะถ้าชมรมนั้นออก  
ชมรมนี้ก็ต้องเข้าอยู่เองในตัว ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า ๒ ชมรมนั้น  
ได้ตกลงกันแน่นอนแล้วว่า เห็นแยกทางกันที่ตรงไหน และ  
เดินหลังที่แตกต่างกันจำเพาะในทางที่แยกเท่านั้น ส่วน  
ระบอบรัฐบาลของอังกฤษ คือ ระบอบพระราชาธิบดีคั่น  
อำนาจนั้นก็ไม่คลอนแคลนเลย ถ้ามีคนเห็นชอบไปทาง  
ระบอบอื่นบ้าง ก็มีน้อยจนถึงไม่ต้องเอามาคำนึง ในประเทศ  
อังกฤษมีปัญหาข้อเดียว ซึ่งถ้าแตกแยกกันเมื่อใด ก็จะยุ่ง  
ไม่มีที่สิ้นสุด ปัญหาอันนี้คือศาสนา

ในประเทศอังกฤษมีบัญญัติว่า ศาสนานิกายไหน  
เป็นศาสนาของรัฐ ซึ่งพระราชาทรงนับถือ และทรงเป็น  
ศาสนูปถัมภกไม่มีความผันแปรในเรื่องนี้มาช้านาน รัฐบาล  
อังกฤษจึงมีขอบเขตอันจะเกิดยุ่งได้



ส่วนประเทศฝรั่งเศสนั้นไม่มีขีดเส้นลงไปเช่นอังกฤษ  
เป็นต้นว่า ระบอบรัฐบาลก็ยังมีคนเห็นว่ายังมีมหากษัตริย์ดี  
บ้าง ไม่มีมหากษัตริย์ดีบ้าง พวกที่เห็นควรเลิกริบบลิค  
กลับย้อนไปมีมหากษัตริย์นั้น ในปัจจุบันมีน้อยกว่าแต่ก่อน  
และไม่มีที่วงที่ว่าจะเกิดยุ่งกันขึ้นได้ แต่ถึงกระนั้นก็ยังนับ  
แยกว่ามี ๒ พวกอยู่

ในส่วนศาสนา ประเทศฝรั่งเศสไม่ได้บัญญัติว่า  
ศาสนาไหนเป็นศาสนาของรัฐ หรือว่ารัฐมีศาสนาหรือไม่  
ปัญหาเรื่องศาสนาจึงเป็นเรื่องแตกต่างอยู่ในระหว่างชมรม  
การเมือง ถึงแม้ว่าเวลานี้มีใช้เรื่องนี้อาจเกิดวิวาทกันขึ้น  
ก็ยังนับว่าเป็นปัญหาไม่ตายอยู่เสมอ

นอกจากนี้ชมรมการเมืองในประเทศฝรั่งเศสยังแยก  
กันในหลักอื่น ๆ อีก ถ้าจะกล่าวจำแนกออกไปก็อาจกล่าว  
ได้ว่า ชนฝรั่งเศสแยกเป็นพวกริบบลิคหรือพวกมหากษัตริย์  
เป็นพวกศาสนาคาโทลิกส์หรือพวกศาสนาตามใจ พวก  
คอนเซอวาทิฟหรือโซเซียลลิสต์ พวกนิยมชาติหรือพวก

นิยมระหว่างชาติ และยังมีจำแนกย่อยออกไปอีก จนมี  
 ชมรมที่ใหญ่และสำคัญแท้ ๆ ถึงราว ๑๒ ชมรม แต่มีชมรม  
 เล็กซึ่งสำคัญน้อยอีกเป็นอันมาก

เมื่อเกิดขัดกันขึ้นจึงไม่มีทางแก้ไข เช่น มีตัวอย่าง  
 สภาผู้เฒ่าพิจารณาร่างกฎหมายรายหนึ่ง ซึ่งสภาผู้แทน  
 เสนอขึ้นไป แต่สภานิติพิจารณายู่ถึง ๔ ปี สภาล่างจะ  
 ทำอะไรก็ไม่ได้ ร่างกฎหมายซึ่งสภานิติไม่เคยยอมตาม  
 สภาล่างเลยคือ การให้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งแก่หญิง  
 สภาล่างจะเสนอร่างกฎหมายขึ้นไปอย่างไร ๆ สภานิติ  
 ไม่ยอมให้ผ่านไปสักครั้งเดียว หญิงในประเทศฝรั่งเศสจึง  
 ไม่มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งอยู่จนบัดนี้

ทั้งนี้สภานิติ (หรือสภาผู้เฒ่า) ของฝรั่งเศสจึงสำคัญ  
 กว่าสภาขุนนางของอังกฤษเป็นอันมาก นักการเมืองตัวง  
 มักมีตำแหน่งในสภานิติและอยู่ในชุดรัฐบาลด้วย ในประเทศ  
 อังกฤษใครเป็นสมาชิกสภาไหน ก็พูดชี้แจงหรืออภิปราย  
 ได้แต่ในสถานนั้น แต่ในประเทศฝรั่งเศส เสนาบดีเข้าไปพูด  
 ได้ทั้ง ๒ สภา ถึงจะอยู่ในสภานิติ ก็ลงไปพูดในสภาล่างได้

นี้เป็นข้อเสียดมาก นายกของสภานมมักเป็นผู้ที่อาจได้เลือก  
เป็นเปรสิเด็นต์ของประเทศ

ชุกรัฐบาลฝรั่งเศสถ้าแพ้คะแนนมติในสภาน บางที  
ก็ต้องลาออกเลย มีตัวอย่างเช่น ใน ค.ศ. ๑๙๒๕ รัฐบาล  
ม. แอริโอดต์ แพ้คะแนนในสภาน และใน ค.ศ. ๑๙๓๗  
และ ๑๙๓๘ รัฐบาลชุก ม. บลุม ก็แพ้เช่นกัน เมื่อแพ้แล้ว  
ก็ต้องลาออกทั้ง ๓ ครั้ง เพราะทำต่อไปไม่ได้

การบริหารนั้นมีชุกเสนาบดีเป็นเจ้าหน้าที่ เสนาบดี  
คนหนึ่ง ๆ เป็นเจ้ากระทรวง แต่มีเสนาบดีที่ไม่ได้เป็นเจ้า  
กระทรวงหรือที่เป็นปลัดกระทรวงอีกด้วย ในรัฐธรรมนูญ  
ฝรั่งเศสไม่บัญญัติไว้ว่า ถ้าคณะเสนาบดีแพ้คะแนนโหวตแล้ว  
ก็ต้องลาออกจากตำแหน่งทั้งชุก แต่เสนาบดีเจ้ากระทรวง  
อาจต้องออกเฉพาะตัว เพราะแพ้คะแนนโหวตในเรื่อง  
ราชการกระทรวงของตนก็ได้

แต่เสนาบดีฝรั่งเศสในหน้าที่ที่เป็นเจ้ากระทรวงถือ  
กันว่า มีอำนาจมากกว่าเสนาบดีในประเทศอังกฤษ เพราะ  
ราชการในประเทศฝรั่งเศสโยงเข้าไปหากระทรวงโดยมาก

แต่ราชการอังกฤษมักแยกผลมอบให้ไปเป็นธุระรับผิดชอบ  
กันเองในท้องที่ต่าง ๆ ซ้อนเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่ง  
ของเสนาบดีฝรั่งเศส เพราะเป็นเครื่องถ่วงน้ำหนักมิให้  
สมาชิกในสภาข่มได้ หรือถ้าพยายามจะข่มสมาชิกก็อาจ  
ชอกช้าไปเอง

ที่เป็นคังนี้ก็เพราะว่า เสนาบดีเจ้ากระทรวงฝรั่งเศส  
มีรางวัลจะให้แก่บุคคลได้ และจะให้เองหรือมอบให้  
ข้าหลวงประจำจังหวัดเป็นผู้ให้ก็ได้ ที่เรียกในที่นี้ว่า ข้าหลวง  
ประจำจังหวัด ก็เพราะตำแหน่งนั้นในประเทศฝรั่งเศส  
คล้ายกับในประเทศนี้ แต่ก็ไม่เหมือนทีเดียว ดูจะเหมือนกับ  
ตำแหน่งเทศาภิบาลในสยามสมัยก่อนมากกว่า ในสยามเวลานั้น  
ข้าหลวงประจำจังหวัดขึ้นกับกระทรวงมหาดไทย กระทรวง  
เดียว มีกรม ๆ หนึ่งเป็นเจ้าหน้าที่กลางอยู่ในกระทรวงนั้น  
ถ้ากระทรวงอื่นมีราชการที่จะสั่งหรือพูดจากับข้าหลวงประจำ  
จังหวัดใด ก็ต้องบอกไปยังกระทรวงมหาดไทย ขอให้  
กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้สั่ง ในสมัยก่อนเมื่อยังมีสมุหเทศา  
ภิบาล กระทรวงไหนมีราชการในหัวเมือง ก็มีคำสั่งตรงไป

ที่สมุหเทศาภิบาลที่เดียว จึงนับว่าสมุหเทศาภิบาลเป็น  
ข้าราชการมหาดไทยในแผนกปกครองเป็นข้าราชการ  
กระทรวงคลังในแผนกคลัง เป็นข้าราชการกระทรวงเกษตร  
ในแผนกเกษตร ฯลฯ นัยหนึ่งสมุหเทศาภิบาลขึ้นทุก  
กระทรวงตามแผนราชการของกระทรวงนั้น ๆ

ในประเทศฝรั่งเศสข้าหลวงประจำจังหวัดเป็นเช่น  
สมุหเทศาภิบาลในสยามในสมัยก่อน เสนาบดีฝรั่งเศสทุก  
คนจึงมีอำนาจสั่งข้าหลวงประจำจังหวัดได้โดยหน้าที่ราชการ  
กระทรวงของตน และการตั้งข้าราชการในจังหวัดซึ่ง  
ข้าหลวงเป็นผู้ตั้งนั้น ก็ต้องรับอนุมัติ หรือฟังเสนาบดีเจ้า  
กระทรวง เพราะฉะนั้นการตั้งคนเข้ารับตำแหน่งราชการ  
ซึ่งสงเคราะห์เข้าเป็นการให้รางวัลอย่างหนึ่ง จึงอยู่ใน  
อำนาจของเสนาบดีกระทรวงต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้ครอบข้าหลวง  
อยู่ในแผนกราชการกระทรวงนั้น ๆ

อนึ่ง เสนาบดีฝรั่งเศสมีอำนาจตั้งข้าราชการแผนก  
เลขานุการของตนเองต่างหากจากข้าราชการประจำกระทรวง  
จึงมีเศษในส่วนนี้อีกทางหนึ่ง ส่วนในจังหวัดต่าง ๆ นั้น

เสนาบดีมีอำนาจหลายประการที่จะตั้งให้ใครเป็นอะไร เป็น  
 ตันว่าออฟฟิศไปรษณีย์ ร้านขายยาสูบ (ซึ่งเป็นสินค้ารัฐบาล  
 ผูกขาดในประเทศฝรั่งเศส) เป็นต้นนั้น จะเปิดที่ไหนก็ต้อง  
 รับอนุมัติจากเสนาบดีคลังเสียก่อน หรือถ้าใครจะสร้าง  
 โรงเรียนใหม่ ก็ต้องรับอนุมัติเสนาบดีกระทรวงศึกษาทั้งนี้  
 เป็นตัวอย่าง

สมาชิกในสภาฝรั่งเศสเป็นผู้ซึ่งจำต้องใส่ใจใน การ  
 ที่เสนาบดีหรือข้าหลวงจะตั้งให้ใครเป็นอะไร หรืออนุญาต  
 ให้ทำอะไรในท้องที่ซึ่งเป็นแดนเลือกของสมาชิก เพราะ  
 สมาชิกมีหน้าที่คอยเสนอหรือดูแลผลประโยชน์ของท้องที่ซึ่ง  
 เลือกตนไปเข้าสภา ใช่แต่เท่านั้น มักถือกันว่า สมาชิก  
 สภามีพันธ ที่จะต้อง ช่วยคนในท้องที่ให้ได้รับตำแหน่งงาน  
 ซึ่งเสนาบดีหรือข้าหลวงเป็นผู้ตั้งนั้นด้วย อีกประการหนึ่ง  
 สมาชิกสภามักจะเกี่ยวข้องกับงานเทศบาลในท้องที่ ของตน  
 มากกว่าสมาชิกแห่งสภาอังกฤษ สมาชิกฝรั่งเศสบางคน  
 ก็ถึงแก่เป็นนายกเทศบาลเอง เช่น ม. แอริโอด์ได้เป็น

นายกเทศบาลแห่งลียงส์มากกว่า ๓๐ ปี และยังมีเสนาบดี  
มหาดไทยบางคนเป็นนายกเทศบาลด้วย เสนาบดีหรือ  
สมาชิกสภาที่เป็นนายกเทศบาลเช่นนี้ อ่างตัวอย่างใน  
ประเทศฝรั่งเศสได้อีกหลายคน

การเป็นทั้ง<sup>๕</sup> สมาชิกสภาคนโตเมื่อพ้น ๔ ปีไปแล้ว  
จะได้รับเลือกอีกหรือไม่ ก็สำคัญอยู่ในข้อที่ว่า เป็นผู้  
แข็งแรงในงานเทศบาลท้องถิ่นของตนหรือไม่ และในการ  
ที่สมาชิกจะเอาใจตนในท้องถิ่นของตนไว้นั้น ก็ต้องอาศัย  
เสนาบดีซึ่งเป็นต้นแก้วแห่งการตั้งตนเข้ารับตำแหน่งในท้องถิ่น  
นั้น ๆ อีกประการหนึ่ง ข้าหลวงประจำจังหวัดมักจะมีเดช  
ในเวลาเลือกตั้ง จึงจำเป็นที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งเข้าสภาจะ  
ต้องทำดีต่อข้าหลวงไว้ และการทำดีต่อข้าหลวงนั้น ก็  
หมายความว่า ทำดีต่อเสนาบดีด้วย

ตามที่กล่าวมานี้จะจริงสักเพียงไรก็ตาม แต่ข้อที่  
เสนาบดี ข้าหลวงประจำจังหวัด และสมาชิกสภาฝรั่งเศส  
มีเกี่ยวโยงกันในการเมืองนั้นเป็นของแน่ สมาชิกจะร่วม

กับสมาชิกอื่น ๆ ด้วยกันในการทำให้เสนอบทหรือข้าหลวง  
ประจำจังหวัดต้องออกจากตำแหน่งก็มีทางที่อาจทำได้ แต่  
เสนอบทและข้าหลวงประจำจังหวัดก็มีเศษที่จะทำให้สมาชิก  
สภาไม่มีความสุขในท้องที่ของตนได้เหมือนกัน

ยังมีความอีกข้อหนึ่งที่ทำให้ชุดรัฐบาลยึดตำแหน่ง  
ไม่ค่อยแน่น ข้อนี้คือจำนวนสมาชิกซึ่งเตรียมคอยจะเป็น  
เสนอบทอยู่ พวกนั้นเป็นผู้มีความสามารถจะเป็นเสนอบทได้  
และพร้อมที่จะเป็นอยู่ทุกเมื่อ เขาประมาณกันว่าพวกนั้นมี  
ราว ๓๐ คนเสมอ ๆ เป็นพวกซึ่งถ้ารัฐบาลล้ม ตนก็อาจ  
ได้เข้าไปในชุดใหม่ แต่ถ้าไม่ได้เข้าก็ไม่เสียหายอะไร

รัฐบาลฝรั่งเศสถ้าคิดถัวอายุก็ประมาณ ชุดละ ๑๐  
เดือน แต่นั่นเป็นตัวเลขถัวเท่านั้น ในเวลาฉุกเฉินทุก  
รัฐบาลอาจเข้า ๆ ออก ๆ อย่างน่าเวียนหัว รัฐบาลบางชุด  
ตกแทนในประชุมสภาประชุมแรกก็มี แต่บางชุดอยู่ไป  
ได้ตั้ง ๒ หรือ ๓ ปี ก็มีเหมือนกัน

การเปลี่ยนแปลงในชุดรัฐบาลนั้น ในประเทศ  
อังกฤษบางคราวก็เปลี่ยนตัวกันเฉพาะตำแหน่ง ๑ หรือ ๒



ตำแหน่ง เช่น เมื่อ มร. อีเด็นลาออกจากกระทรวงต่าง  
ประเทศ เพราะความเห็นไม่พ้องกันกับอัครเสนาบดี เมื่อ  
๖-๗ เดือนมานี้เป็นต้น แต่ในประเทศฝรั่งเศส ถ้าลาออก  
เช่นนั้น ก็ออกกันหมดทั้งชุด แล้วจัดกันใหม่ ชุดที่เข้า  
ใหม่นั้น อาจมีเสนาบดีคนเก่าอยู่ในตำแหน่งเดิมหลายนาย  
แต่ถึงกระนั้นก็ต้องว่าวิธีฝรั่งเศสผิดกับอังกฤษ เพราะ  
อังกฤษไม่ต้องลาออกทั้งหมดก็ได้ แต่ฝรั่งเศสต้องลาออก  
ทั้งหมด แล้วจัดชุดกันใหม่

ต่อไปนี้ขอนำอายุรัฐบาล ฝรั่งเศสมาแสดงให้เห็น  
ตั้งแต่คราวมหาสงครามมาจนบัดนี้ ชื่อที่เขียนนั้นเป็นชื่อ  
อัครมหาเสนาบดี

เคลม็งโซ พุศศิกายน ๑๙๑๗ ถึงมกราคม ๑๙๒๐  
(๒ ปี ๒ เดือน)

บิลเลอร์รัค มกราคม ๑๙๒๐ ถึงกุมภาพันธ์ ๑๙๒๐ (๑เดือน)

บิลเลอร์รัค กุมภาพันธ์ ๑๙๒๐ ถึงกันยายน ๑๙๒๐ (๗เดือน)

เลเกอส์ กันยายน ๑๙๒๐ ถึงมกราคม ๑๙๒๑ (๔เดือน)

บริอังก์ มกราคม ๑๙๒๑ ถึงมกราคม ๑๙๒๒ (๑ปี)

- ปองกาเร มกราคม ๑๙๒๒ ถึงมีนาคม ๑๙๒๔ (๒ปี๒เดือน)
- ปองกาเร มีนาคม ๑๙๒๔ ถึงมิถุนายน ๑๙๒๔ (๑๒เดือน๑๕วัน)
- ฟรังซัวส์มาร์ซาล มิถุนายน ๑๙๒๔ (๕ วัน)
- แอร์โด้ มิถุนายน ๑๙๒๔ ถึงเมษายน ๑๙๒๕ (๑๐เดือน)
- แปงเลอเว เมษายน ๑๙๒๕ ถึงตุลาคม ๑๙๒๕ (๖ เดือน)
- แปงเลอเว ตุลาคม ๑๙๒๕ ถึงพฤศจิกายน ๑๙๒๕ (๑ เดือน)
- บริอังก์ พฤศจิกายน ๑๙๒๕ ถึงมีนาคม ๑๙๒๖ (๔ เดือน)
- บริอังก์ มิถุนายน ๑๙๒๖ ถึงกรกฎาคม ๑๙๒๖ (๒๖ วัน)
- แอร์โด้ กรกฎาคม ๑๙๒๖ (๔ วัน)
- แปงเลอเว กรกฎาคม ๑๙๒๖ ถึงพฤศจิกายน ๑๙๒๘ (๒ปี๔เดือน)
- ปองกาเร พฤศจิกายน ๑๙๒๘ ถึงกรกฎาคม ๑๙๒๙ (๘เดือน ๑๕วัน)
- บริอังก์ กรกฎาคม ๑๙๒๙ ถึงพฤศจิกายน ๑๙๒๙ (๓เดือน)
- คาร์ตีเออ พฤศจิกายน ๑๙๒๙ ถึงกุมภาพันธ์ ๑๙๓๐ (๓เดือน ๑๕วัน)
- ไซตังบัส กุมภาพันธ์ ๑๙๓๐ ถึงมีนาคม ๑๙๓๐ (๑๐วัน)
- คาร์ตีเออ มีนาคม ๑๙๓๐ ถึงธันวาคม ๑๙๓๐ (๙ เดือน)

- สเท็ก ธันวาคม ๑๙๓๐ ถึงมกราคม ๑๙๓๑ (๑๑เดือน๑๕วัน)  
 ลาวาล มกราคม ๑๙๓๑ ถึงมกราคม ๑๙๓๒ (๑ ปี)  
 ลาวาล มกราคม ๑๙๓๒ ถึงกุมภาพันธ์ ๑๙๓๒ (๑ เดือน)  
 คาร์คิเออ กุมภาพันธ์ ๑๙๓๒ ถึงมิถุนายน ๑๙๓๒ (๔ เดือน)  
 แอร์โธต์ มิถุนายน ๑๙๓๒ ถึงธันวาคม ๑๙๓๒ (๖เดือน๑๕วัน)  
 บองกูร์ ธันวาคม ๑๙๓๒ ถึงมกราคม ๑๙๓๓ (๑เดือน๑๕วัน)  
 คาราทีเออร์ มกราคม ๑๙๓๓ ถึงตุลาคม ๑๙๓๓ (๙ เดือน)  
 ซาโรต์ ตุลาคม ๑๙๓๓ ถึงพฤศจิกายน ๑๙๓๓ (๑ เดือน)  
 โซตังบัส พฤศจิกายน ๑๙๓๓ ถึงมกราคม ๑๙๓๔ (๒ เดือน)  
 คาราทีเออร์ มกราคม ๑๙๓๔ ถึงกุมภาพันธ์ ๑๙๓๔ (๙ วัน)  
 ดูแมร์ก กุมภาพันธ์ ๑๙๓๔ ถึงพฤศจิกายน ๑๙๓๔ (๙เดือน)  
 ฟรังแตง พฤศจิกายน ๑๙๓๔ ถึงพฤษภาคม ๑๙๓๕ (๗เดือน)  
 บุษอง พฤษภาคม ๑๙๓๕ ถึงมิถุนายน ๑๙๓๕ (๘ วัน)  
 ลาวาล มิถุนายน ๑๙๓๕ ถึงมกราคม ๑๙๓๖ (๘ เดือน)  
 (ซาโรต์ มกราคม ๑๙๓๖ ถึงมิถุนายน ๑๙๓๖ (๕ เดือน)  
 บลุม มิถุนายน ๑๙๓๖ ถึงมิถุนายน ๑๙๓๗ (๑๒ เดือน)  
 โซตังบัส มิถุนายน ๑๙๓๗ ถึงมกราคม ๑๙๓๘ (๗ เดือน)  
 โซตังบัส มกราคม ๑๙๓๘ ถึงมีนาคม ๑๙๓๘ (๓ เดือน)

บลุม มีนาคม ๑๙๓๘ ถึงเมษายน ๑๙๓๘ (๑ เดือน)  
การาคีเอร์ เมษายน ๑๙๓๘ อยู่มาจนบัดนี้ (๘ มีนาคม ๒๔๘๑  
ค.ศ. ๑๙๓๘)

ตามที่ชี้แจงมาข้างบนนี้ แสดงให้เห็นได้ว่า ใน  
การเมืองฝรั่งเศส บุคคลย่อมสำคัญกว่าในการเมืองอังกฤษ  
เป็นต้นว่า ถ้าได้เป็นนายกรัฐมนตรีเทศบาล ก็ได้มีโอกาสที่  
จะได้รับเลือกตั้งเข้าปาลิเมนต์มากขึ้น เมื่อได้เข้าปาลิเมนต์  
แล้ว ถ้าชนพวกต้งชมรมเล็ก ๆ ขึ้น หรือเข้าอยู่ในชมรม  
เล็กที่มีอยู่แล้ว แทนที่จะเข้าชมรมใหญ่ ๆ ก็มีโอกาที่จะ  
ได้เป็นเสนาบดี หรือเข้าในกรรมวิธีการมากขึ้น ถ้าได้เป็น  
เสนาบดีก็เป็นประโยชน์แก่ผู้ลงคะแนนเลือกตั้งในท้องที่ของ  
ตน เพราะราษฎรมีหวังที่จะได้รับรางวัลมากขึ้น ไม่เหมือน  
กับในประเทศอังกฤษ ซึ่งถ้าสมาชิกของท้องที่ใดได้เป็น  
เสนาบดี ก็เป็นเครื่องชูเกียรติเท่านั้นเอง

แต่ที่กล่าวเช่นนั้น ใช่ว่าวินัยของชมรมจะไม่มีใน  
ประเทศฝรั่งเศสก็หาไม่ได้ วินัยของชมรมนั้น ในพวกชมรม

ฝ่ายขวา หรือชมรมที่อยู่กลางก็ไม่สู้เคร่งครัดนัก แต่ชมรมฝ่ายซ้ายมีประกาศนโยบายแน่นหนาแน่นอน วินัยของชมรมจึงแข็งขันกว่าฝ่ายขวามาก แต่ถึงกระนั้นชมรมก็อาจแตกหน่อออกไปจากลำต้นได้ และเมื่อแตกออกไปแล้ว ก็มักจะไปงอกอยู่ต่างหาก ตัวอย่างเช่นนี้มีใน ค.ศ. ๑๙๐๖ เมื่อชมรมโซเซียลลิสต์แตกความเห็นกันเรื่องจะเข้าร่วมในรัฐบาลชุดแรกหรือไม่ ในคราวนั้น บริยองและวิเวียนออกจากชมรมโซเซียลลิสต์ทั้ง ๒ คน แล้วไปเข้าชมรมเรียกว่าริบลิกันโซเซียลลิสต์ ซึ่งที่จริงก็ลำต้นเดียวกันกับชมรมเดิม แต่แตกหน่อออกไป

การตกลงกันนอกสังเวียนก่อนลงคะแนนครั้งที่ ๒ นี้เห็นประโยชน์ได้มาก ในส่วนชมรมฝ่ายซ้ายซึ่งจัดกันดีกว่าชมรมฝ่ายขวา และเพราะเหตุที่ชมรมหลายชมรมยอมเข้าเป็นกลุ่มเดียวกันโดยวิธีผ่อนปรนเข้าหากัน เฉพาะสิ่งเฉพาะอย่าง “แนว” ที่เรียกปอปลาฟรันต์จึงเกิดขึ้นได้ แต่ชมรมที่เข้าร่วมกันเช่นนั้น บางทีก็เกิดขัดกันขึ้นภายหลัง เพราะที่แท้ก็คนละชมรม มีความมุ่งหมายต่างกันที่ตรงโน้นและตรงนี้

ถ้าหลักแห่งความมุ่งหมายไปขัดกันเข้าเมื่อใด ชมรมน้อย  
ก็อาจจะแตกหมู่่ออกไปจากชมรมใหญ่ ถ้าไปรวมคะแนน  
กับหมู่อื่น หมู่อื่นก็แข่งขัน

การเป็นดังนี้ ถึงแม้รัฐธรรมนูญฝรั่งเศสจะดูเหมือน  
ง่าย แต่เวลาใช้เข้าจริงก็ยาก

รัฐธรรมนูญฝรั่งเศสมีความมุ่งหมายเดิมก็คือเตรียม  
ไว้เพื่อจะกลับไปมีพระราชาก็ ชื่อนี้แสดงให้เห็นว่า ทำไม  
จึงมีบัญญัติไว้ในสภาพนสำคัญมาก ในปัจจุบันนี้ความคิด  
ที่จะกลับไปมีพระราชาก็ดูเหมือนจะไม่มีแล้ว แต่สภาพน  
ยังก็ตกล่างได้อยู่ จนในเวลานี้ความเห็นพวกโซเซียลลิสต์  
บางหมู่เห็นว่า ควรจะแก้รัฐธรรมนูญเสียบ้าง อีกประการ  
หนึ่ง บางทีเมื่อรัฐบาลกับสภาขัดกันขึ้นก็ไม่รู้จะทำอย่างไร  
สภาต้องอยู่ไปจนตลอด ๔ ปี ถ้าสภาไม่ยอมรัฐบาลว่าไป  
รัฐบาลก็ต้องล้มลุกคลุกกลานบ่อย ๆ จึงมีความเห็นบางพวก  
ว่า ควรจะแก้รัฐธรรมนูญ เพื่อจะให้หมดลำบาก ชื่อนี้ก็  
ข้อหนึ่ง

ถ้าจะแก้รัฐธรรมนูญเพื่อห้ามความขัดขวางกันระหว่าง  
รัฐบาลกับสภา ก็จะต้องแก้ไปในทางที่อัครเสนาบดีมี  
อำนาจบีบสภาได้คงระเบียบอังกฤษ แต่ชาวฝรั่งเศสระแวง  
ใจเรื่องอำนาจบุคคลอยู่เสมอ การที่จะแก้รัฐธรรมนูญไป  
ในทางนั้น ก็จะเป็นไปไม่ได้ง่าย ๆ

ผู้อ่านคงจะรู้สึกว่ ความลำบากในสภาฝรั่งเศส  
มีสำคัญอยู่ที่ว่า ชมรมการเมืองมีมากนัก และโครงการ  
ของชมรมซับซ้อนแต่เหลื่อมกัน ยากที่คนภายนอกจะเข้าใจ  
ได้ ถ้าคนภายนอกจะดูตามชื่อชมรมก็จะเข้าใจผิดโดยมาก  
ถึงผู้เขียนได้อ่านมาว่า ถ้าชมรมใดมีคำว่า “ซ้าย” อยู่ในชื่อ  
ก็มักจะเป็นชมรมซึ่งไม่ได้อยู่ฝ่ายซ้าย หรือมิฉะนั้นสมาชิก  
ในชมรมที่ลงคะแนนฝ่ายซ้ายก็มีไม่มาก ข้อนี้ผู้เขียนได้สอบ  
ในรายชื่อชมรมการเมืองของฝรั่งเศส พบชมรมฝ่ายกลาง  
ถึง ๗ ชมรมที่มีคำว่า “ซ้าย” อยู่ในชื่อ เช่น “รีพับลิกัน  
ซ้าย” เป็นต้น ซึ่งที่จริงเป็นชมรมฝ่ายกลาง ชมรมฝ่ายซ้าย  
แท้ ๆ มี ๔ ชมรม แต่มีคำว่า “ซ้าย” อยู่ในชื่อชมรม  
เดียว

ผู้เขียนมีตัวเลขบอกชื่อชมรม ( ขวา กลาง ซ้าย )  
และจำนวนคะแนนที่มีในสภาตั้งแต่มหาสงครามมาจนปัจจุบัน  
ดูตามชื่อไม่ค่อยจะได้ความกระไร จึงไม่นำชื่อมาเขียนไว้  
ในที่นี้ ชื่อชมรมเหล่านี้มีถึง ๓๔ ชื่อ แต่มิได้มีผู้แทนเข้า  
ไปในสภาทั้ง ๓๔ ชมรม เพราะว่าในสภาฝรั่งเศสมี ๑๒  
ถึง ๑๗ ชมรมเสมอ แม้เพียงเท่านั้นก็มากอยู่แล้ว.



## อพยบ

หนังสือที่เขียนในหน้า ๕ นี้ ผู้เขียนไม่ได้เขียน  
เอง บอกให้เสมียนเขียน เขาจะสกดตัวอย่างไรไม่สู้  
จะได้สนใจนัก เพราะเดินตามคติแห่งกลอน ๒ พรรค  
ว่า “เขาสกดตัวไหนตามใจเขา แม้เข้าใจได้ก็ไม่ขัด”  
ผู้อ่านคงจะเคยสังเกตแล้วว่าตัวสกดในหน้า ๕ นี้ไม่สู้จะ  
ลงรอยแม่นยำนัก

แต่วันหนึ่งเสมียนป่วย ผู้เขียนจึงต้องเขียนหน้า ๕  
ในวันนั้นด้วยมือตนเอง เผอิญเป็นเรื่องจอมบงการสั่งบังคับ  
ให้ราษฎรอพยพครอบครัวย้ายภูมิลำเนาไปจากแหล่งซึ่งอยู่มา  
ตั้งแต่ปู่ทวด จำนวนคนที่ถูกบังคับอพยพเช่นนั้นนี้มีมากมาย  
จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจฟังอยู่เรื่องหนึ่ง

ต่อมาอีกวันหนึ่งหรือสองวัน ได้ย้อนกล่าวไปถึงเรื่องบังคับอพยบนั้นอีก แต่คราวนี้บอกให้เสมียนเขียนตามคำบอก ทักสกดบางคำจึงผิดที่กับผู้เขียนเขียนเองไม่วันก่อน ครั้นถึงเวลาตรวจปรุฟ ผู้ตรวจจึงเขียนโน้ตมาถามว่า จะใช้อพยบหรืออพยพแน่

ผู้เขียนเคย บ สกคพยางค์หลังมาตั้งแต่ครั้งที่เป็นนักเรียน และใช้เรื่อยมาจนบัดนี้ ในปัจจุบันได้สังเกตเห็นใช้ตัว พ สกคกันโดยมาก แต่ไม่เคยสอบสวนว่าเหตุใดจึงเปลี่ยนไปเช่นนั้น ครั้นผู้ตรวจปรุฟตามขึ้นมาวันนั้น ก็ลองพลิกสอบดูว่าเหตุใดจึงใช้ พ สกคกันในสมัยนี้ ได้ความว่าที่เปลี่ยนไปเช่นนั้น ก็เพราะคำๆ นั้นมาจากศัพท์สันสกฤตว่า อวยว เมื่อเปลี่ยน ว เป็ น พ ก็เป็นอพยพ

ผู้เขียนไม่รู้ภาษาสันสกฤต แต่เมื่อเปิดคึกชันนะรีตุ ก็ได้คำแปลเป็นอังกฤษว่า

- ( ๑ ) A limb (of the body)      ( ๒ ) A part  
portion (in general)      ( ๓ ) A member or a component  
part of a logical argument or syllogism ( ๔ ) The body  
( ๕ ) A component constituent ingredient (in general)  
as of a compound etc.      ( ๖ ) A means.

คิกซ์ณะรีส์สกกฤตเล่มใหญ่ที่สุดที่ผู้เขียนมีอยู่ในตู้ เป็น  
 สมุดน้ำหนักร ๒.๖ กิโล มีคำแปลศัพท์ อวยว ๖ อย่างตั้ง  
 ข้างบนนี้ ไม่มีความว่าย้ายกรอบคร้วเปลี่ยนภูมิฉานาไปตั้ง  
 อยู่ที่อื่นเช่นที่ไทยเราใช้คำว่าอพยบในภาษาไทย ทั้งนี้ ข้อที่  
 อ้างว่า อพยบมาจากอวยว คำสัสกฤตนี้ผู้เขียนจึงเป็นอัน  
 สอดไม่พบ

ส่วนคำอวยว ตามภาษาบาลีนี้ ได้เปิดดูความหมาย  
 ในบรรดาหนังสือที่มี ก็ได้ความคล้าย ๆ กับในภาษาสัสกฤต  
 และจะตามผู้เขียนรู้ภาษาบาลีถึงความหมายของศัพท์ในภาษา  
 นี้ ก็คงจะได้รับการตอบเช่นที่ค้นพบในหนังสือนี้เอง

ในภาษาไทย เราใช้คำว่า อวยวะ อย่างเกี่ยวกับ  
 ความหมายในภาษาบาลี เช่น อวยวะแห่งร่างกายเป็นต้น  
 ไม่มีความหมายว่าย้ายกรอบคร้วเลย เหตุไฉนอพยบจะมา  
 จากศัพท์ที่แปลว่าส่วนแห่งร่างกาย จึงเป็นข้อที่เข้าใจยาก

คำที่ไทยใช้ว่า อพยบ แปลว่ายกกรอบคร้วย้าย  
 แหล่งไปตั้งภูมิฉานาอยู่ใหม่นี้ จะเป็นศัพท์ซึ่งมีที่มาจากไหน

เราโดยมากก็ไม่ได้พยายามที่จะรู้ และบางคนไม่เห็นประโยชน์ที่จะพยายามเห็นเสียว่า เมื่อไทยเราใช้เช่นนี้กันมาช้านานแล้วก็ใช้ต่อไป ถ้ารู้ที่มาแห่งศัพท์ด้วยก็ดี แต่ถ้าไม่รู้ก็ไม่เป็นไร ถือเสียว่าเมื่อใช้ตามความหมายในภาษาไทยแล้วก็ยังเป็นคำไทย

ผู้เขียนเองก็ได้เคยเป็นโรคอพยบ คือว่า เมื่อแรกได้ศึกษาระวีรสักฤตมาใหม่ ๆ หลายสิบปีแล้ว และทั้งเรียนอ่านหนังสือสักรฤตได้พอตะกุกตะกัก ก็พยายามอพยบเอาคำไทยไปเป็นสักรฤต คำไหนไม่รู้ที่มากก็เหมามาเป็นคำสักรฤตร้าไป ต่อมาเมื่อได้ศึกษาระวีเขมรมา ๒-๓ เล่ม แลลองอ่านภาษาเขมรดูอีก ทั้งพบปะกับผู้รู้ภาษานั้น ๒-๓ คน ก็ชักจะอพยบคำไทยไปเป็นคำเขมรอีก เมื่อสืบถามเรื่องภาษาจีนได้ความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ชวนให้คิดอพยบคำไทยไปเป็นคำจีน ภายหลังเมื่อได้อ่านหนังสือเรื่องภาษาไทยที่อยู่นอกประเทศนี้มาดู ก็ชักจะทำให้อพยบคำไทยจากภาษาสักรฤต ภาษาเขมร และภาษาจีน กลับมาเป็นภาษาไทยหมด ในที่สุดเลยมีความคิดอย่างเฉื่อยชาว่า คำไหนที่ไทย

เราใช้กันมาช้านานจนคุ้นแล้ว  
แล้วกัน

ก็ถือว่าเป็นคำไทยเสียก็

ถ้าจะพูดถึงตัวสกคเฉพาะในหนังสือ พิมพ์ฉบับนี้ ไซ้  
ตัวสกคเป็นของสำคัญน้อยที่สุด

ข้อสำคัญที่เป็นเบื้องต้นหรือสำคัญที่ ๑ ก็คือใจความ  
ที่เขียนว่าอะไร ถ้าใจความเหลวเสียแล้ว ถึงตัวสกคจะ  
ประเสริฐปานใด ก็ไม่ทำให้หนังสือดีขึ้นได้

ข้อสำคัญที่ ๒ คือสำนวนโวหารที่เขียน ถ้าเขียน  
ให้ใจความที่จะนำมากล่าวนั้นแจ่มแจ้งแก่ผู้อ่านแล้ว ก็ควร  
จะนับว่าสมหวังของผู้เขียน เพราะว่าถ้อยคำสำนวนเปรียบ  
เหมือนยานพาหนะที่จะพาใจความจากความคิดในหัวของผู้  
เขียนไปสู่ความเข้าใจในหัวของผู้อ่าน ถ้ายานพาหนะเป็น  
เรือร้วหรือม้าซาหักไซ้ ใจความที่นำมาเขียนก็ไม่ไปสู่ความ  
เข้าใจของผู้อ่านได้สะดวก

ข้อสำคัญที่ ๓ คือตัวสะกด แต่ความสำคัญของตัว  
สกคมีอยู่แก่เช่นที่นำตัวอย่างมาแสดงให้เห็นว่า ถ้าจะ  
เขียนหมายความว่า ยิ่งกว่า ก็จงเขียนว่า ไกร อย่าเขียนว่า

ไกร ซึ่งแปลว่า นัย ถ้าจะเขียนหมายความถึงหนังสือเป็น  
เล่ม ก็จงเขียนว่า สมุค อย่าไปเขียนว่า สมุทร เพราะจะ  
กลายเป็นทะเลไป คำว่า สุข สุก ทุกข์ ทุก พุท ภูต ชิต ชิต  
ล่า หล่า เหล่าน<sup>๕</sup>ไม่ต้องช<sup>๕</sup>แจง แต่ยังมีคำเช่น บพิตร ซึ่ง  
ไทยใช้แปลว่าเครื่องยินดี มักเป็นคำเรียกพระเจ้าแผ่นดิน  
และผู้มียศใหญ่ และ บพิธ ซึ่งไทยใช้แปลว่า สร้าง เช่น  
ชื่อวัคธาชบพิธ แปลว่าวัคซึ่งพระราชาทรงสร้างเป็นต้น คำ  
ที่ภาษาไทยออกเสียงเหมือนกันเช่นนี้ จำจะต้องผันแปรตัว  
สกคไปให้ผิดกัน มิฉะนั้นานพาหนะที่เปรียบเมื่อตะก<sup>๕๕</sup>ก็จะ  
เรื่อร่วหรือม้าชาหัก ไม่พอใจความในหัวของผู้เขียนไปสู่  
ความเข้าใจในหัวของผู้อ่านได้สะดวก

ทั้งนี้เราจึงถือว่า ในหนังสือนี้ตัวสกคสำคัญเพียง  
เป็นที่ ๓ สำคัญที่ ๑ คือข้อความที่นำมาเขียน สำคัญที่ ๒  
คือสำนวนโวหารที่เรียบเรียง แม้ทั้ง ๓ อย่างนี้ต้องประกอบ  
กัน ตัวสกคก็ต้องเป็นโหล่ในความสำคัญ

คติที่ว่า ตัวสกคอยู่หลังที่สุดในความสำคัญ<sup>๕</sup> เป็น

คติของผู้เขียนหนังสือพิมพ์คนหนึ่ง จะใช้ทั่วไปไม่ได้ ถ้าเด็กนักเรียนถือตามคตินี้ก็เห็นจะสอบไล่ตก

ในทางราชการเคยมีบัญญัติว่า หนังสือราชการต้องใช้ตัวสกกดตามปทานุกรม แต่จะปฏิบัติเช่นนั้นทั้งสิ้นก็ไม่ได้ มีตัวอย่างทำผิดบัญญัติไปอย่างน้อยครึ่งหนึ่งที่ผู้เขียนทราบคือกวีคนหนึ่งได้รับคำสั่งให้แต่งบทกลอนบทหนึ่งใช้ในราชการ กวีผู้นั้นนำความขึ้นเสนอว่า คำบางคำต้องใช้ตัวสกกดตามใจ กวี ถ้าสกกดตามปทานุกรมจะเสียกลอน เพราะครุหลุ่ไม่ถูกที่ บทกลอนบทนั้นได้ตีพิมพ์ใช้ในราชการ แต่มีตัวสกกดที่ผิดกับปทานุกรมบางคำ เพราะยอมให้ใช้ตามใจกวีผู้แต่ง

การบังคับกวีเรื่องสกกดบังคับไม่ได้ กวีอาจเขียนอพยพเพื่อเอาลหุ ๔ พยางค์ก็เป็นได้ แต่การออกนอกคอกของกวีนั้น คนอื่น ๆ ควรให้อภัย.

## อุปถัมภ์ศิลปะ

เมื่อก่อนผู้เขียนได้ฟังดุริยสังคีต ซึ่งบางกอก  
วิเบ็น'ส คลับ จัดให้มีขึ้นที่โรงโขนหลวงสวนมิสกวัน  
เพื่อเก็บเงินให้แก่สภาภาษาต คณะดุริยะคือคณะเครื่อง  
สายฝรั่งในกรมศิลปากร ซึ่งพระเจนดุริยางค์เป็นผู้นำ  
แต่มีฝรั่งเข้าร่วมด้วย ๒ คน ดัดหีบเพลงคน ๑ สีไว-  
โอลินคน ๑ พวกสังคีตมี ๕๔ คนทั้งไทยและฝรั่ง เพลง  
และบทร้องที่นำมาแสดงคือ "เบ็สโซฮาห์" ของแฮน-  
เดล ซึ่งแต่งไว้แต่ปี ค.ศ. ๑๗๔๑ นับมาถึงเดี๋ยวนี้  
๑๕๗ ปีแล้ว แต่ยังคงเล่นกันอยู่จนเดี๋ยวนี้

การแสดงดุริยสังคีตครั้งนั้นต้องรวบรวมกันฝึกซ้อมมาก  
มาย การที่ทำสำเร็จถึงเพียงนี้ ส่อให้เห็นสามัคคี



ของนักดนตรีและนักร้องทั้งไทยและฝรั่งชั้นที่เล่นและร้องเพลงชั้นนี้ได้ ส่อให้เห็นว่าศิลปะเป็นของไม่มีชาติ ไม่มีชนเผ่าใดเป็นเจ้าของโดยเฉพาะ เมื่อใครได้ฝึกฝนให้ปัญญาเฉียบแหลมถึงขีดแล้ว ผู้แสดงก็ร่วมกันแสดง และผู้ฟังก็ร่วมกันฟังได้

เรื่อง "เบ๊สไซอาห์" เป็นเรื่องผูกมาจากประวัติพระเยซูส์ เนื้อเรื่องไม่มีอะไร สำคัญอยู่ที่คำร้องและดนตรีดนตรีสำแดงให้เกิดความรู้สึกตามคำร้องได้ เช่น เมื่อคำร้องเศร้า ดนตรีก็เศร้า เมื่อคำร้องแสดงความสำราญใจอย่างคึกคัก ดนตรีก็มีสำเนียงเช่นเดียวกัน

ถ้าดูตามประวัติของแซนเค็ลจะเห็นว่า ผู้นั้นมีน้ำใจเป็นนักดนตรีมาแต่กำเนิด แต่ที่ได้เป็นนักดนตรีจริงจึงมีชื่อเสียงมาจนบัดนี้ ก็เพราะอุปถัมภ์ซึ่งได้รับจากผู้อยู่ในฐานะอันจะอุปถัมภ์ได้ อุปถัมภ์ภักของแซนเค็ลคือ เจ้าครองกรุงเยอร์มันองค์หนึ่ง ภายหลังมีขุนนางผู้ใหญ่อังกฤษอีกคนหนึ่ง และพระราชินีนาถแห่งประเทศอังกฤษด้วย พระราชูปถัมภ์ของพระราชินีนาถแห่งประเทศอังกฤษนั้น ได้พระราชทานเป็นบำนาญคิดตามอัตราแลกเปลี่ยนสมัยนั้นก็เดือนละ ๒๐๐ บาท

เศษ ซึ่งเป็นเงินมากในสมัยนั้น บำนาญ<sup>๕</sup>นั้นพระราชทาน  
เฉยๆ เป็นเครื่องอุทิศให้ทำต่อไปเท่านั้น หาเป็นค่าจ้าง  
ให้ทำราชการไม่ นอกจากบำนาญที่ได้รับพระราชทานนั้น<sup>๕</sup>  
แล้ว แชนเคิลยังมีรายได้ทางอื่นคือ แต่งคนตรีและบทละคร  
ออเปอราเป็นต้น

ประวัติของแชนเคิล ทำให้เห็นได้ว่า คนที่เกิดมา  
มีความสามารถจะสร้างชิ้นศิลปะขึ้นได้ จะเป็นคนตรีก็ตาม  
กาศยกลอนก็ตาม หนังสือชนิดอื่นที่เป็นวรรณคดีก็ตาม ภาพ  
เขียนก็ตาม จะสร้างสำเร็จได้ หรือเมื่อสร้างขึ้นแล้ว  
ก็สร้างอีกได้ ก็เพราะมีองค์อุปถัมภ์แทบจะทั้งนั้น ในสมัย  
โบราณอุปถัมภ์ของศิลปะมักจะเป็นพระราชอา ศิลปะชนิดใด  
พระราชอาองค์ไหนโปรดและทรงอุปถัมภ์ ศิลปะชนิดนั้นก็  
จำเริญในรัชกาลของพระราชอาองค์นั้น<sup>๕</sup>

ถ้าประเทศไทยนี้เป็นตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ศิลปะ  
ที่จำเริญและรับช่วงกันมาได้ ก็เพราะพระราชอุปถัมภ์ ใคร  
เป็นช่างศิลปะก็ทรงชุบเลี้ยงให้เป็นขุนนาง รับพระราชทาน  
เบี้ยหวัดหรือรายได้<sup>๕</sup>อย่างอื่น และชิ้นศิลปะที่ทำให้เกิดขึ้นก็  
ทำเป็นของหลวง หรือถ้าจะพูดอีกทางหนึ่งก็คือ พระราชา

เป็นนายจ้างและเป็นผู้ลงทุนให้สร้างขึ้น และพระราชาเป็นผู้  
ใช้ชั้นศิลปะชนิดนั้น ๆ มากกว่าใคร ๆ ในบ้านเมือง เพราะ  
ฉะนั้นช่างศิลปะที่ดีที่สุด จึงเป็นข้าราชการอยู่ในความชบเลี้ยง  
ของพระราชา อนึ่ง วิชาศิลปะเป็นของสืบเนื่องกันไปในสกุล  
เมื่อพ่อผู้เป็นข้าราชการสอนลูกให้ทำงานศิลปะ ก็คือให้ทำ  
ของที่ใช้ในราชการนั่นเอง ส่วนช่างที่เป็นเชลยศึกก็ถ้าฝีมือ  
ใครดีเด่นก็มักจะไต่เข้าไปทำงานในที่เป็นราชการแลชื่อเสียงก็  
เด่นขึ้น เพราะได้แสดงฝีมือเปิดเผยกว่าแต่ก่อน

ผู้อุปถัมภ์ศิลปะนั้น ในสมัยโบราณเห็นจะมีพระ-  
ราชาเป็นยอดเยี่ยมกว่าใครทั้งหลายไม่ว่าในประเทศใด แต่ใน  
สมัยหลัง ๆ มาบางประเทศไม่มีพระราชา หรือพระราชาไม่  
ใส่พระทัยที่จะอำนวยการอุปถัมภ์แก่ศิลปะ ศิลปะก็ทรุดโทรมลง  
ไป จนกว่าจะมีอุปถัมภ์มาเป็นรูปอื่น ที่เรียกว่าอุปถัมภ์  
รูปอื่นนี้ คือประชาชนทั่วไปในประเทศ ศิลปะชนิดใดที่มี  
ช่างสร้างขึ้นแล้วเป็นที่ชอบใจคนจำนวนมาก และคนจำนวน  
มากรับซื้อ ช่างศิลปะก็ดำรงชีวิตทำงานสร้างศิลปะต่อไปได้  
ถ้ากล่าวอีกอย่างหนึ่ง ก็คือประชาชนกลายเป็นอุปถัมภ์แทน  
ที่พระราชาเคยเป็นมาแต่ก่อน

ตัวอย่างเช่น<sup>๕</sup> นอจาซหนังสือชน<sup>๕</sup> วรรณคดี<sup>๕</sup> ซึ่งแต่งออกมาพิมพ์ขายในประเทศต่าง ๆ อุปถัมภ์ของผู้แต่ง<sup>๕</sup> ก็คือผู้ซื้อ<sup>๕</sup> ถ้าหนังสือวรรณคดีเล่มไหนมีอุปถัมภ์มาก<sup>๕</sup> ก็ผู้รับ<sup>๕</sup> ซ้อมาก โดยราคางาม ผู้แต่งก็คือนักศิลปะผู้มีประชาชนเป็นอุปถัมภ์<sup>๕</sup> อุดหนุนให้ได้รับความสุข หรือความร่ำรวยด้วยการที่สร้างวรรณคดี<sup>๕</sup> ขึ้น

ถ้าจะพูดรวมยอดลงมาถึงประเทศเรา<sup>๕</sup> เอง ก็คงจะเป็นความเห็นของนักเลงหนังสือทั่วไป<sup>๕</sup> ว่าเวลานี้วรรณคดี<sup>๕</sup> ทรุดโทรม เพราะไม่มีอุปถัมภ์<sup>๕</sup> ที่ว่าไม่มีอุปถัมภ์<sup>๕</sup> นอจาซ<sup>๕</sup> ให้เห็นว่า หนังสือที่จะนับเข้า<sup>๕</sup> วรรณคดี<sup>๕</sup> ได้<sup>๕</sup> นั้น ถ้าใครพากเพียรแต่งออกมาพิมพ์ขาย<sup>๕</sup> กว่าเล่มละ ๑๐ สตางค์<sup>๕</sup> ก็ขาย<sup>๕</sup> ได้<sup>๕</sup> น้อย<sup>๕</sup> ขาย<sup>๕</sup> เพียง<sup>๕</sup> เล่มละ ๑๐ สตางค์<sup>๕</sup> ก็ไม่คุ้ม<sup>๕</sup> ค่า<sup>๕</sup> เห็น<sup>๕</sup> น้อย<sup>๕</sup> ถ้าใครแต่งหนังสือ<sup>๕</sup> ขึ้น<sup>๕</sup> ที่<sup>๕</sup> นับ<sup>๕</sup> ได้<sup>๕</sup> ว่าเป็น<sup>๕</sup> ศิลปะ<sup>๕</sup> แล้ว<sup>๕</sup> พิมพ์<sup>๕</sup> ออก<sup>๕</sup> มา<sup>๕</sup> จำหน่าย<sup>๕</sup> ก็<sup>๕</sup> จะ<sup>๕</sup> ขาด<sup>๕</sup> ทุน<sup>๕</sup> ค่า<sup>๕</sup> พิมพ์<sup>๕</sup> และ<sup>๕</sup> จะ<sup>๕</sup> ต้อง<sup>๕</sup> เปลือง<sup>๕</sup> ที่<sup>๕</sup> เก็บ<sup>๕</sup> ไว้<sup>๕</sup> จน<sup>๕</sup> กว่า<sup>๕</sup> ปลวก<sup>๕</sup> จะ<sup>๕</sup> กิน<sup>๕</sup> ต้วย<sup>๕</sup> แม้<sup>๕</sup> หนังสือ<sup>๕</sup> ชนิด<sup>๕</sup> ที่<sup>๕</sup> ไม่นับ<sup>๕</sup> ว่าเป็น<sup>๕</sup> วรรณคดี<sup>๕</sup> ก็<sup>๕</sup> ไม่มี<sup>๕</sup> ใคร<sup>๕</sup> จะ<sup>๕</sup> แต่ง<sup>๕</sup> ขาย<sup>๕</sup> เลี้ยง<sup>๕</sup> ตัว<sup>๕</sup> ได้<sup>๕</sup> เว้น<sup>๕</sup> แม่<sup>๕</sup> พวก<sup>๕</sup> ที่<sup>๕</sup> เขียน<sup>๕</sup> หนังสือ<sup>๕</sup> พิมพ์<sup>๕</sup> แต่<sup>๕</sup> หนังสือ<sup>๕</sup> พิมพ์<sup>๕</sup> เป็น<sup>๕</sup> ของ<sup>๕</sup> ที่<sup>๕</sup> เกิด<sup>๕</sup> วัน<sup>๕</sup> นี้<sup>๕</sup> ก็<sup>๕</sup> ตาย<sup>๕</sup> พรุ่ง<sup>๕</sup> นี้<sup>๕</sup> หนังสือ<sup>๕</sup>

พิมพ์ไม่ใช่วรรคคือ แม้จะนำเอาหนังสือที่แต่งถึงคณวรรคคคือ  
 มาพิมพ์ในวัน<sup>๕</sup> พุธหนังสือพิมพ์ก็จะเป็นดั่งกระดาษ  
 สำหรับห่อของที่ซื้อในตลาด หากจะเก็บเรื่องนั้น ๆ มารวม  
 พิมพ์เป็นเล่ม ก็จะทำตกคุณค่าพิมพ์และเปลืองที่สำหรับเก็บไว้  
 คอยให้ปลวกกินด้วย หนังสือพิมพ์<sup>๕</sup>ชั้ววรรคคคือแล้วขายได้  
 อาจมีบ้างเล่มสองเล่ม แต่เป็นส่วนน้อย

ที่เขียนถึงคฤยสังคตเมื่อคณนมาจนถึงการพิมพ์หนังสือ  
 ขายน<sup>๕</sup> เป็นการกล่าวถึงอุปถัมภ์ซึ่งศิลปะได้รับ แต่คำว่าศิลปะ  
<sup>๕</sup>นี้เป็นคำยืมได้เพียงไหนจะเรียกได้ว่าศิลปะ ก็แล้วแต่ความ  
 เห็นของบุคคลหรือหมู่ชน ออกจะเกี่ยวกับสิ่งที่ฝรั่งเรียกว่า  
 Good Taste ซึ่งเราเคยแปลว่า "กุสุมรส" แต่เมื่อแปลแล้ว  
 ได้ความว่าอะไร ก็เห็นจะรู้แต่ผู้<sup>๕</sup>รู้แล้วเท่านั้น.

## น้ำท่วมทุ่ง

น้ำท่วมกรุงเทพ ฯ บนสังเกตว่าระดับสูงเท่า ๆ กับ  
บึงกลาย แต่ในท้องที่ซึ่งน้ำท่วมมาท่วมอยู่แล้ว แต่ทาง  
ที่จะไหลลดลงไปไม่มีนั้น ท้องที่เช่นนี้ยังได้นำฝนซึ่งตก  
มาก ๆ และตึก ๆ กันทุกคืนมาเพิ่มเข้าด้วย ท้องที่ในกรุง  
เทพ ฯ ซึ่งไม่มีทางน้ำไหลไปนี้แหละจะเป็นเรื่องเดือด  
ร้อนของชาวกรุงไปอีกนาน ระดับน้ำแม่น้ำลดไปแล้ว  
ระดับความทุกข์ในท้องที่ก็จะยังไม่ลด หน้ำน้มาแล้วเลย  
น้ำเน่า ยุงชุม และก่อกำเนิดแห่งความเสื่อมสาธารณสุข  
ต่าง ๆ เจ้าของท้องที่ซึ่งน้ำยังอยู่นั้นแห่งไปเองนั้น ใคร  
จะโทษว่าอะไรก็โทษไม่ได้ เพราะไม่รู้จะทำอย่างไร

ตั้ง<sup>๕</sup>นการพยายามทำทางใ<sup>๖</sup>น้ำไหลไปเสียได้ จึงเป็นของ  
สำคัญนัก เทศบาลย่อมทราบข้อ<sup>๗</sup>นี้<sup>๕</sup>อยู่แล้ว และคงจะ  
พาก<sup>๘</sup>เพียรเต็มความสามารถ เพราะถ้าไม่ทำ<sup>๙</sup>ก็จะรู้<sup>๑๐</sup>สึกใน  
ใจตนเอง ว่าทอดทิ้งภาระซึ่ง<sup>๑๑</sup>รับมอบไว้ และจะถูก<sup>๑๒</sup>บ่น  
และถูกตำหนิ<sup>๑๓</sup>รอบด้าน

เวลาที่น้ำท่วมกรุงเช่น<sup>๑๔</sup>นี้ คุณเหมาะที่เขียน<sup>๑๕</sup>น้ำท่วมทุ่ง  
ซึ่งผัก<sup>๑๖</sup>บุง<sup>๑๗</sup>ยอมจะโหรง<sup>๑๘</sup>เหรงเป็น<sup>๑๙</sup>ธรรมดา ถ้าพูดถึง<sup>๒๐</sup>น้ำท่วมทุ่ง  
ในคราวสงคราม เวลานี้<sup>๒๑</sup>ประเทศฮอลันดา ก็เปิด<sup>๒๒</sup>น้ำทะเลเข้า  
ไปท่วมทุ่งนาและบ้านเมืองอยู่<sup>๒๓</sup>บ้างแล้ว และกำหนดว่า ถ้า  
สงครามท่วมเข้าไป ก็จะเปิด<sup>๒๔</sup>น้ำให้ท่วมใน<sup>๒๕</sup>ส่วนใหญ่แห่ง<sup>๒๖</sup>ประ-  
เทศ เหลือไว้แต่<sup>๒๗</sup>ที่ดินสูง<sup>๒๘</sup>หน่อยในแถบ<sup>๒๙</sup>ฝั่งทะเลเหนือ คงจะ  
ตง<sup>๓๐</sup>ต่อ<sup>๓๑</sup>สู่<sup>๓๒</sup>ข้าศึก

ถ้าจะเปรียบสงครามกับน้ำท่วม ก็มีคำกล่าวของ  
สร. มุสโซลีนิว่า เวลาสงครามอาวุธท่วมอยู่ใน<sup>๓๓</sup>ตอนหนึ่ง  
แห่งยุโรป ยังไม่ท่วมไปทั่วทวีป แต่สงครามเศรษฐกิจได้  
มีผลท่วม<sup>๓๔</sup>ทั่วไปแล้ว

เมื่อวานนี้มีข่าวว่า เรือค้าขายขนาดใหญ่ของฮอลันดา  
ถูก<sup>๓๕</sup>ทุ่นระเบิดจมลงไป มีคนตายกว่า ๑๐๐ คน และเข้า  
วันนี้ก็มีข่าว<sup>๓๖</sup>เติมมาว่า เรือสวีเดนลำ ๑ อังกฤษลำ ๑

อิตาลี ๑ ได้ถูกท่นระเบิกจมลงไปอีก ๓ ล้านวันเดียวกัน นอกจากนั้นยังมีเรืออื่นที่ถูกท่นระเบิกทำให้บุบสลาย แต่เอาตัวรอดไปได้ ท่นระเบิกที่เกี่ยวพันพ่นอยู่น้อยตามทางทะเลที่เรือค้าขายเดินนี้ รัฐบาลอังกฤษออกแถลงการณ์ยืนยันว่าเป็นท่นระเบิกเยอรมันเกี่ยวไปรยไว้โดยไม่คำนึงถึงชีวิตของใคร ไม่ว่าจะเป็กลางหรือเป็นบัจจามิตร แต่ข่าวฝ่ายเยอรมันปฏิเสธว่า หาใช่ท่นระเบิกของเยอรมันไม่ การเป็นเช่นนี้ ท่นระเบิกจะเป็นของใครไปไปรยไว้ก็ตาม แต่ผลแห่งสงครามเศรษฐกิจย่อมท่วมไปถึงประเทศทั้งหลาย ตามคำที่ ชร. มุสโซลินีกล่าว และเมื่อวานนี้ได้ถึงอิตาลีอย่างโจ่งกัวยเพราะเป็นคราวแรกที่เรืออิตาลีจมลงไปในสงครามคราวนี้

ข้อที่ ชร. มุสโซลินีกล่าวว่า สงครามเศรษฐกิจท่วมทั่วไปนั้น ในประเทศเราเองก็ท่วมแล้วหลายทาง เราก็รู้อยู่ด้วยกัน ว่าผลแห่งสงครามย่อมจะมีมาถึงเรา เช่นของแพงขึ้นเป็นต้น แต่พวกเราส่วนมากไม่รู้โดยไม่รู้ลึกเป็นต้นว่า หนังสือพิมพ์ที่ท่านถืออ่านอยู่เดี๋ยวนี้นี้ ท่านก็รู้แล้วว่าจำนวนหน้าน้อยลงไป และกระดาษก็เลวลงไป แต่ท่านก็ไม่สู้จะรู้สึกว่ามีผิดกันนัก เพราะท่านอ่านหนังสือ หาได้อ่านชนิดและปริมาณแห่งกระดาษไม่ แต่



ก่อนท่านซื้อไม้ซีกไฟกลักละ ๑ สตางค์    เดี๋ยวนี้ท่านซื้อ ๒  
กลัก ๓ สตางค์    ราคาขึ้นไปกลักละครึ่งสตางค์    ท่านก็รู้ว่า  
ราคาขึ้น    แต่ไม่ค่อยรู้สึก    สิ่งของอื่น ๆ ซึ่งท่านต้องใช้อยู่  
ทุกวันก็เป็นเช่นนี้โดยมาก    บางอย่างท่านเคยใช้    แต่เดี๋ยวนี้  
ไม่มีใช้    ท่านก็รู้ว่าขาดไป    แต่ยังไม่สู้จะรู้สึกความขาดนัก

        พวกเจ้าของหนังสือพิมพ์เป็นพวกที่รู้สึกมากกว่า ท่าน  
ที่เป็นแต่เพียงผู้อ่าน    ปัญหาประจำวันของพวกนั้น    คือราคา  
กระดาษซึ่งขึ้นไปแล้วกว่า ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์    และยังจะขึ้น  
ไปอีกเท่าไรก็ไม่ทราบ    หมึกก็ขึ้นราคาไปอีกมากมาย    เครื่อง  
ใช้อื่น ๆ ในการพิมพ์และทำรูปภาพ    และโสหุ่ยทั้งหลายก็ขึ้น  
ไปเรื่อย ๆ    เป็นเรื่องซึ่งต้องหมกมุ่นหารือกันแทบไม่เว้นวัน  
จึงเป็นอันว่า    ทั้งรู้และรู้สึกผลแห่งสงครามในยุโรปเป็นอัน  
มาก

        ได้มีผู้ถามหลายครั้งแล้วว่า    ถ้ากระดาษซึ่งเป็นสิน  
ค้ามาจากต่างประเทศราคาขึ้นไปสูงนัก    ก็เหตุไฉนไม่หัน  
ไปใช้กระดาษไทย    ซึ่งเข้าใจว่าราคายังคงที่อยู่แล้ว    ผู้

ตามบางคนถึงแก่ถามว่า จะใช้กระดาษข่อย และกระดาษ  
 กระดาษทดไม่ได้หรือ ผู้ถามปัญหาหลังนี้ ตามโดยน้ำใจ  
 บัณฑิต แต่ไม่เอ่ยทราบการกระทำกระดาษด้วยมือตามวิธี  
 เก่าของเราเอง ไม่ทราบว่าทำได้ทีละแผ่นเล็ก และวัน  
 หนึ่งก็ไม่ได้กี่แผ่นนัก เมื่อกว่า ๕๐ ปีมาแล้ว มีหนังสือพิมพ์  
 สัปดาห์ในกรุงเทพฯ ฉบับหนึ่งเรียกว่า "ซิหฺวาไทย" พิมพ์  
 ด้วยกระดาษฟางเพื่อจะขายถูก พิมพ์ได้งามเพราะกระดาษ  
 คุณหมัก แต่ต้องเลือกกระดาษฟางอย่างละเอียด ถ้าใช้กระ  
 ดาษฟางอย่างหยาบคงจะพิมพ์ไม่ได้ หนังสือพิมพ์ "ซิหฺวา  
 ไทย" จะพิมพ์คราวละเท่าไร ผู้เขียนไม่ทราบ แต่คง  
 จะเป็นด้วยพิมพ์น้อยฉบับ หรือเป็นด้วยกระดาษฟางในสมัย  
 นั้นมีเข้ามาจากเมืองจีนมาก จึงมีกระดาษพอพิมพ์หนังสือได้  
 ส่วน คำถามที่ว่า ถ้ากระดาษมาจากต่างประเทศ  
 ราคาแพงนัก ทำไมจึงไม่ใช้กระดาษไทยนั้น กระดาษ  
 ไทยหมายความว่ากระดาษทำที่โรงงานกาญจนบุรี ผู้ถาม  
 ไม่ทราบว่า เครื่องจักรที่โรงงานนั้น แม้จะทำให้เต็ม

ที่ตลอดปี ก็ไม่ได้กระดาษใกล้เคียงกับที่ใช้ในประเทศนี้<sup>๕</sup>  
 เพราะขนาดแห่งเครื่องจักรและโรงงานหาได้เตรียมไว้สำหรับ  
 ทำกระดาษใช้ทั่วประเทศไม่ ส่วนราคานี้<sup>๕</sup>อีกเรื่องหนึ่ง

เมื่อวันพุธที่แล้วมานี้<sup>๕</sup> มีผู้กล่าวที่สโมสรโรตารีว่า  
 ข้าวสารเป็นสินค้าสำคัญของประเทศนี้<sup>๕</sup> ราษฎรทำนาได้ข้าว  
 เปลือกแล้ว เมื่อสีเป็นข้าวสารเป็นสินค้าก็ต้องบรรจุกระ  
 สอบ จึงจะส่งไปขายได้ กระสอบนั้นประเทศนี้<sup>๕</sup>ต้องซื้อเป็น  
 สินค้ามาจากอินเดียปีละมากมาย จึงเป็นเครื่องนำค่าหนึ่ง  
 ว่าเราทำนาข้าวเปลือกได้เอง สีเป็นข้าวสารได้เองในประเทศ  
 นี้<sup>๕</sup> แต่ครั้นถึงตอนที่ส่งขายเป็นสินค้าก็ต้องเอาจุก  
 ของคนอื่นมาหายใจ เพราะถ้าไม่ได้กระสอบมาจากต่าง  
 ประเทศเราก็ส่งสินค้าไปขายไม่ได้ กระสอบบ้านที่ใส่ข้าวนี้<sup>๕</sup>  
 ทำด้วยปอชนิดหนึ่ง ซึ่งไทยเราเรียกว่า ปอกระเจา ปลูก  
 ในประเทศนี้ได้<sup>๕</sup> จึงเป็นอันว่า เราอาจปลูกปอให้มากขึ้นก็  
 ได้ แต่เราทอเป็นกระสอบไม่ได้ หรือถ้าจะทอด้วยมือได้  
 ก็ไม่ใกล้เคียงกับจำนวนที่ต้องใช้นั้นเลย<sup>๕</sup> จึงเป็นปัญหาหน้า

คำนึง ว่าเราจะสร้างโรงงานอุตสาหกรรมสำหรับทอกระสอบ  
บ้าน<sup>๕</sup>ตนเอง เพื่อให้ราคากระสอบต่ำลง และเพื่อไม่ให้ต้อง  
เอาจุกคนอื่นมาขายใจไม่ได้หรือ

ที่<sup>๕</sup>มีผู้กล่าว<sup>๕</sup>ขึ้นในสโมสรโรตารีเมื่อวันพุธเช่นนี้ ข้อ  
ที่ว่า<sup>๕</sup>นำ<sup>๕</sup>คำนึง<sup>๕</sup>นั้น ก็ได้เคยมีผู้คำนึงกันมาแล้วในกาลก่อนและ  
เดี๋ยวนี้<sup>๕</sup>ก็คงจะมีผู้คำนึงอยู่บ่อย ๆ เหมือนกัน แต่จะคิดให้ล  
่วงไป<sup>๕</sup>ได้ยาก ปอกระเจาเป็นต้นไม้<sup>๕</sup>ขึ้นใน<sup>๕</sup>พื้นดินของเราจริง  
แต่<sup>๕</sup>ต้นมัน<sup>๕</sup>ผอม<sup>๕</sup>เตี้ย ถ้าจะใช้<sup>๕</sup>เข้าจริง<sup>๕</sup>ก็จะต้อง<sup>๕</sup>ตั้ง<sup>๕</sup>ทำ<sup>๕</sup>ไร่<sup>๕</sup>กัน<sup>๕</sup>สุก  
ลูก<sup>๕</sup>หลุก<sup>๕</sup>ตา และบำรุง<sup>๕</sup>พันธุ์<sup>๕</sup>กัน<sup>๕</sup>อยู่นาน<sup>๕</sup>มัน<sup>๕</sup>จึง<sup>๕</sup>อาจ<sup>๕</sup>จะ<sup>๕</sup>สูง<sup>๕</sup>ใหญ่  
เท่า<sup>๕</sup>ที่เคย<sup>๕</sup>เห็น<sup>๕</sup>ใน<sup>๕</sup>อินเดีย ปอกระเจา<sup>๕</sup>ที่<sup>๕</sup>โน่น<sup>๕</sup>กับ<sup>๕</sup>ที่นี่ ถ้าจะ  
เทียบ<sup>๕</sup>ขนาด<sup>๕</sup>ของ<sup>๕</sup>เขา<sup>๕</sup>ก็<sup>๕</sup>คือ<sup>๕</sup>ม้า<sup>๕</sup>เทศ<sup>๕</sup>ของเรา<sup>๕</sup>คือ<sup>๕</sup>ม้า<sup>๕</sup>แกลบ<sup>๕</sup>กว่า  
จะ<sup>๕</sup>บำรุง<sup>๕</sup>พันธุ์<sup>๕</sup>ให้<sup>๕</sup>ใหญ่<sup>๕</sup>ขึ้น<sup>๕</sup>และ<sup>๕</sup>ทำ<sup>๕</sup>ไร่<sup>๕</sup>สุก<sup>๕</sup>ลูก<sup>๕</sup>หลุก<sup>๕</sup>ตา<sup>๕</sup>ได้ ก็<sup>๕</sup>จะ<sup>๕</sup>กิน  
เวลา<sup>๕</sup>หลาย<sup>๕</sup>ปี ใน<sup>๕</sup>ระหว่าง<sup>๕</sup>นั้น<sup>๕</sup>อย่า<sup>๕</sup>เพิ่ง<sup>๕</sup>ไป<sup>๕</sup>ตั้ง<sup>๕</sup>โรงงาน<sup>๕</sup>เข้า มิ<sup>๕</sup>ฉะนั้น  
จะ<sup>๕</sup>ไม่มี<sup>๕</sup>ปอ<sup>๕</sup>พอบ<sup>๕</sup>่อน<sup>๕</sup>เครื่อง<sup>๕</sup>จักร<sup>๕</sup>วัน<sup>๕</sup>ละ ๘-๙ ชั่วโมง ตลอด<sup>๕</sup>ปี  
ผู้<sup>๕</sup>เขียน<sup>๕</sup>ได้<sup>๕</sup>เคย<sup>๕</sup>เห็น<sup>๕</sup>โรงงาน<sup>๕</sup>ทอ<sup>๕</sup>กระสอบ<sup>๕</sup>บ้าน<sup>๕</sup>แห่ง<sup>๕</sup>หนึ่ง<sup>๕</sup>ใน  
อินเดีย เจ้า<sup>๕</sup>กรม<sup>๕</sup>อุตสาหกรรม<sup>๕</sup>ของ<sup>๕</sup>รัฐ<sup>๕</sup>เป็น<sup>๕</sup>ผู้<sup>๕</sup>พา<sup>๕</sup>ไป<sup>๕</sup>ดู มี

ผู้จัดการและรองผู้จัดการคอยรับรอง และพาชี้แจงให้ฟังตลอดตั้งแต่โรงเก็บเปลือกปอเป็นลำดับไป ถึงเมื่อเปลือกปอไปเข้าเครื่องพรมน้ำและหีบให้นุ่ม และเข้าเครื่องหวีและตีเป็นเชือกเส้นเล็กม้วนไว้เป็นม้วน ๆ ม้วนหนึ่งยาวถึง ๑๓, ๖๐๐ หลา แต่หนัก ๘ ปอนด์เท่านั้น เชือกเอามาทอเป็นผืนยาวและตัดเป็นท่อน ๆ เอาเครื่องเย็บเป็นกระสอบ เย็บแล้วมัดเป็นมัดโต ๆ เก็บเข้าโรงงานเหล่านี้เครื่องจักรทำแทบทั้งนั้น กว่าปอจะไปเข้าเครื่องทอได้ก็ต้องผ่านเครื่องจักรอื่น ๆ ประมาณ ๑๐ อย่าง เมื่อทอเป็นผืนแล้วยังต้องผ่านเครื่องจักรอีก ๕ อย่าง คณงานนอกจากที่ควบคุมเครื่องจักร ก็มีแต่ที่คอยบ่อนปอเข้าเครื่องเท่านั้น

โรงงานที่ไปดูนี้มีเครื่องทอ ๔๓๖ เครื่อง ใช้คนงาน ๗,๐๐๐ คน ทอกระสอบได้วันละ ๘๕ ตัน แต่นอกจากกระสอบยังมีสินค้าเป็นเศษเป็นเลຍอีกบ้าง เช่น ทอเสื่อปอและทำเกือกพื้นปอ เป็นต้น

ได้ถามผู้จัดการว่า โรงงานนี้ลงทุนประมาณเท่าไร เขาว่าจำไม่ได้แน่ แต่ถ้าคำนวณตามเครื่องจักรที่มีก็ราว

๑,๕๐๐,๐๐๐ ปอนด์ ได้ถามเขาว่าทำไมต้องตั้งโรงงานใหญ่  
โตที่ต้องลงทุนมากถึงเพียงนั้น จะทำให้เลิกลงไม่ได้หรือ  
เขาตอบว่าโรงทอกระสอบเล็กที่สุดราคาหนึ่งล้านปอนด์ ใหญ่  
ที่สุดที่มีในเวลานั้นสองล้านปอนด์ ถ้าสร้างโรงงานเล็กกว่า  
หนึ่งล้านปอนด์ก็ไม่ได้กำไร

ข้างบนเล่าตามที่เคยรู้มานานแล้ว เคียงนี้จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้างไม่ทราบ แต่การตั้งโรงงานทอกระ  
สอบนั้น ถ้าจะคิดให้เป็นพักเป็นผลจริง ๆ เป็นการใหญ่  
มาก.

## ผูกผลึก

เมื่อ ๒-๓ วันนผู้เขียนได้กล่าวว่ การเขียนหนังสือพิมพ์ฉบับประมวลสิ่งสำคัญเบ้นที่ ๑ ก็คือใจความที่น่ามาเขียน สำคัญที่ ๒ คือถ้อยคำสำนวนที่จะทำให้อ่านเข้าใจความหมายของผู้เขียนได้ง่าย ทั่วสกดสำคัญเบ้นที่ ๓ ที่พูดนพูดเฉพาะหนังสือพิมพ์ของเราพูดทั่วไปไม่ได้ เบ้นต้นว่านักเรียนเขียนหนังสือในโรงเรียนก็ต้องเขียนทั่วสกดตามทีครูสอน ข้าราชการเขียนหนังสือราชการก็ต้องเขียนตามทีทางราชการบัญญัติ แต่ถ้ำจะลำดับความสำคัญ ๓ อย่าง ลำดับก็ควรจะอยู่ตามเดิม เพราะเหตุว่ทั่วสกดเบ้นระเบียบบช แม่จ้

ได้แล้วก็แล้วกัน ไม่สำคัญเช่นข้อที่ ๑ และที่ ๒ ซึ่ง  
ต้องอาศัยบัญญัติ และถ้าจะพูดในส่วนบัญญัติไשר  
ความสำคัญที่ ๑ และที่ ๒ ก็ยังคงอยู่ตามลำดับนั้นเอง  
เพราะความคิดที่จะว่าอะไร สำคัญกว่าความสามารถที่  
จะเขียนลงไปอย่างไร

แต่ถ้าตัวสกคคลากเคลื่อนไปจนถึง ผุด กลายเป็น  
ผลุด ก็เป็นปัญหาอีกอย่างหนึ่ง

### ผิดผลัด

คำว่า ผุดกับผลุด ก็คล้ายกันกับในตอนหนึ่งที่เกิด  
เขียนผิดว่าผลัดกันแพร่หลาย จนเกือบจะตัดคำว่าผิดออกไป  
เสียจากภาษาไทยคำหนึ่ง

ได้มีนักเขียนรุ่นเก่าพวกหนึ่งตั้งตนเป็นเจ้ากเจ้าการ  
พยายามอธิบายในหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นว่า ผัดแปลว่าเลื่อน  
ผลัดแปลว่าเปลี่ยน ถ้าลูกหนถึงคราวจะต้องใช้หนแต่ขอ  
เลื่อนเวลาไปอีก ต่างว่า ๓ เดือน ก็ใช้ว่าผัด ๓ เดือน  
(ไม่ใช่ว่าผลัด ๓ เดือน) ผัด หมายความว่าเลื่อนเวลาออก  
ไป ไม่ใช่เลื่อนเวลาเข้ามา เป็นต้นว่าลูกหนมีพันธะจะต้อง  
ใช้หนในเดือนมีนาคม แต่ขอเลื่อนเข้ามาใช้เสียแต่ในเดือน  
กุมภาพันธ์นั้น ใช้คำว่า ผัดไม่ได้



ส่วน คำว่า ผลัก ที่แปลว่า เปลี่ยนนั้น ต่างว่า  
 ท่านแต่งตัวแบบกลางวันอยู่จนค่ำ จึงเปลี่ยนเสื้อผ้าแบบ  
 ราตรี เพื่อจะออกไปในงานกินเลี้ยงและเต้นรำ ฉะนั้นเรียกว่า  
 ผลักเสื้อผ้า

### ทาน

ถ้าท่านเปิดดูในปทานุกรม ท่านจะพบคำว่า ทาน  
 ๒ คำ เป็นคำมาจากภาษาบาลีคำหนึ่ง และคำไทยคำหนึ่ง  
 ทาน ภาษาบาลีแปลว่า การให้ ทานภาษาไทย  
 แปลได้ ๒ อย่าง เช่นที่ใช้ว่า ทานน้ำหนัก ทานลม ทาน  
 ตะวัน อย่างหนึ่ง ทานหนังสืออย่างหนึ่ง

แต่ในสมัยนี้ได้ยินคำว่า ทาน แปลว่ากินกันชุกชุม  
 บางคนพูดว่า ทานข้าวกลางวันแล้วหรือยังไม่ได้ทานข้าว  
 เย็น หรือชวนทานหมูแฮม ไม่ชอบทานปูเค็ม เป็นต้น

ถ้าจะใช้ทาน ตามความหมายแห่งคำที่มาจากภาษา  
 บาลีก็ตาม หรือตามความหมายแห่งคำไทยก็ตาม จะแปล  
 ว่า กิน ได้อย่างไรก็แลไม่เห็นเลย แต่ที่จะว่าฟังชักหู  
 หรือไม่นั้น ก็ยอมแล้วแต่หูของผู้ฟัง หูคนบางคนได้

ยีนเสียงขอ ก็ฟังไพอะไร แต่หูควายไต่ยีนเสียงขอแม้จะเป็น  
ฝีมือสตราควาริสทำเองก็ไม่รู้สึกอะไรเลย

ในรัชกาลที่ ๔ ถ้าเกิดพูดกันขึ้นว่า ทาน แปลว่า  
กิน ก็คงจะมีประกาศพระราชโองการออกมาในราชกิจจาฯ  
พระราชทานบรมราชธิบายยืดยาว เช่น ที่ได้เคยพระราชทาน  
บ่อย ๆ ในเรื่องถ้อยคำที่ใช้ในหนังสือไทย

ถ้าเป็นรัชกาลที่ ๕ อาจมีพระราชโองการให้สมาคม  
ที่โปรดให้ตั้งขึ้น เพื่อช่วยกันรักษาภาษาไทยนั้นเอาเป็นธุระ  
คือให้สมาชิกแห่งสมาคมนั้นถวายคำสัตย์ว่า ถ้าไต่ยีนใครพูด  
ว่า ทาน แปลว่า กิน ก็จะมีขี้แข็งคักค้ำนทุกคราวโดยไม่  
เกรงใจใครเลย ในสมัยนั้นเกิดใช้คำว่า “รับ” แปลว่า  
“กิน” กันขึ้น ครั้นโปรดเกล้าฯ ให้สมาชิกของสมาคมช่วย  
กันตักเตือนทั้ท้วงทุกครั้งที่ได้ยินการใช้คำว่า รับ แปลว่า  
กิน ก็หายไปราวกับปลิดทิ้ง ผู้เขียนกล่าวข้อนั้นได้โดยความ  
รู้ของตนเอง เพราะได้เป็นสมาชิกของสมาคมนั้นด้วยผู้หนึ่ง

เหตุที่เกิดใช้คำว่า “รับ” แปลว่า “กิน” ขึ้น

ในรัชกาลที่ ๕ ก็เพราะคำว่ารับประทาน หรือรับประทานนั้น ยาวนัก จึงตัดเสีย ๒ พยางค์ ใช้คำว่ารับพยางค์เดียว แต่รับแปลว่ากินไม่ได้ พระจุลจอมเกล้าฯ จึงกริ้ว

ในสมัยนั้นเปลี่ยนไปใช้ ทาน ซึ่งเป็นพยางค์สุดท้ายของคำว่า รับประทาน หรือรับประทาน แต่ก็แปลว่ากินไม่ได้เหมือนกัน

รับประทาน ฟังดูออกจะเป็นคำที่เกี่ยวกับเจ้านาย ดูเป็นที่ว่า อาหารย่อมเป็นของที่เจ้านายให้ทั้งนั้น

อันที่จริงเราพูดออกเสียงกันว่า “รับประทาน” คือ “รับ” กับ “ทาน” แต่ไทยเรามากพูดออกเสียงตัวสกตคำแรกเมื่อ เช่น สากเบือ ก็มักออกเสียงว่า สากะเบือ นกยาง ก็ว่า นกะยาง ฉะนั้น

การใช้รับประทานแปลว่ากินนั้น เมื่อพูดกับผู้อื่นก็ดูเป็นการยกยอ ว่าผู้นั้นให้อาหารแก่เราเป็นทาน แต่เขารู้ และเรารู้ ว่าเขาไม่ได้ให้ เพราะฉะนั้นคำพูดจึงเป็นแต่เพียงคำพูด ซึ่งหาได้เพ่งเล็งเต็มตามความแห่งศัพท์นั้นไม่

เหมือนกันที่เราพูดว่า “ขอรับ” เราก็มิได้ขอหรือรับอะไร  
เลย เป็นการแสดงวาจาดีเท่านั้นเอง

แต่ถ้าท่านแปลว่ากินได้ไซ้ร้ และถ้าเราให้สตางค์  
แก่คนขอทานไปซื้อข้าวกิน จะว่าผู้นั้นขอทานไปทาน ก็ดู  
เป็นการใช้ศัพท์อากกรากกรำมาก

เราเองนึกว่ากินปูเค็มเห็นจะอร่อยกว่า ทาน ปู เค็ม ถ้า  
ทานน้ำกรูสึกว่าจะสะอึก ถ้าทานข้าวกรูสึกว่าจะติดคอ.

## ตำนาน

วันนี้อกล้อจะถึงวันปีใหม่อันเป็นเทศกาลซึ่งมีประเพณีช้ดน้ำกันมาแต่ก่อน การช้ดน้ำกันมาแต่ก่อนนับเนื่องเป็นการมงคลเช่นการแต่งงาน แต่ก่อนพระสงฆ์สวดมนต์ปลางช้ดน้ำมนต์ให้แก่บ่าวสาว แต่ในสมัยต่อมาพระสงฆ์รังเกียจที่จะมีส่วนในพิธี ตอนที่สมมติว่า ผู้กัณฑ์เจ้าบ่าวกับเจ้าสาว จึงเป็นแต่เพียงไปเจริญพุทธมนต์ในงานทำบุญเรือน ปล่อยการช้ดน้ำหรือรดน้ำไว้แก่พวกฆราวาส

การแต่งงานเกี่ยวขันน้าเป็ยกแต่เพียงมือ โดยมากผู้รดห้วมีแต่ผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้สววมงคลให้แก่บ่าวสาวเป็นต้น

อนึ่ง การรคน้ำแต่งงานเคียวนี้ใช้สังข์เป็นภาชนะใส่น้ำ แต่  
 ย่อมรดด้วยสังข์ แล้วรดด้วยหมอน้ำมันคันทเพลิง ๆ และทั้ง  
 ภาชนะใส่น้ำอย่างอื่น ๆ ด้วย เพราะฉะนั้นเจ้าบ่าวเจ้าสาวจึง  
 เบียดหมดทั้งตัว ในสมัยโบราณผู้เบียดไม่ใช่แต่คู่บ่าวสาว  
 เท่านั้น คนอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในที่นั้นก็ช้ค้ำน้ำเบียดกันโดยมาก  
 เป็นโอกาสที่จะให้เพื่อนบ่าวและเพื่อน สาว เย้า หยอก กัน จน  
 เบียดกันไปหมด

เมื่อกล่าวเลยจากการแต่งงานออกไป ก็มีประเพณี  
 ช้ค้ำน้ำกันในนักขัตฤกษ์คือสงกรานต์ มีลำดับแต่ผู้มีอายุน้อย  
 ไปรคน้ำผู้ใหญ่ซึ่งอายุพัน ๖๐ ขึ้นไป ตลอดถึงช้ค้ำน้ำกัน  
 ในที่เช่นลานวัด ซึ่งน้ตก่อพระเจดีย์ทรายเป็นต้น การ  
 รคน้ำผู้ใหญ่ด้วยความนับถือนั้นก็มิทันเค้ามามีมาเดิมอย่างเดียวกับ  
 การช้ค้ำน้ำในที่อื่น ๆ ถ้าจะพูดตามที่ผู้เขียนเคยเห็นมา  
 แม้การช้ค้ำน้ำในลานวัดที่ก่อพระเจดีย์ทราย ก็มักจะช้ค้ำกัน  
 อยู่แต่ในพวกที่รู้จักกัน และถ้าแม่สาว ๆ จะถูกน้ำ ซึ่ง  
 พ่อหนุ่ม ๆ แกล้งช้ค้ำเป็นที่ว่าเผอิญไปถูกเข้าบ้าง แม่สาว ๆ  
 จะแสดงความโกรธเคืองมากนักรู้ไม่ได้ เพราะเมื่อไปในที่  
 ซึ่งรู้แล้วว่า เขาจะช้ค้ำน้ำกัน ก็ต้องปลงใจแล้วว่าอาจเบียด  
 กลับบ้าน

แต่ในสมัย<sup>๕</sup>การช้<sup>๕</sup>น้ำอยู่ในขอบในไรเช่นที่กล่าว<sup>๕</sup>นั้น  
 เปลี่ยนเป็นสาคน้ำ<sup>๕</sup>นอกวงจรียาที่เคยช้<sup>๕</sup>กันไว้แต่ก่อน ในสอง  
 สามปีมานี้<sup>๕</sup> เมื่อพ้นวันปีใหม่ไปแล้ว ก็ได้อ่านในหนังสือ  
 สือพิมพ์<sup>๕</sup> ถึงเรื่องการสาคน้ำ<sup>๕</sup>กันตามถนน และในที่  
 สาธารณะอื่น ๆ ไม่มีเกี่ยวเนื่องกับมงคลเลย กลับเป็น  
 อัปมงคลยิ่ง<sup>๕</sup>ขึ้นทุกที ดังเช่นเอาสีสวรรค์ละลายในน้ำ เพื่อ  
 ย้อม<sup>๕</sup>เสื้อผ้าผู้ถูกสา<sup>๕</sup>ให้เป็นสีเลอะเทอะ หรือต้<sup>๕</sup>น้ำสกปรก  
 ชนมาสา<sup>๕</sup>ให้กัน หรือเอาน้ำ<sup>๕</sup>เช่นปลั๊กมาสา<sup>๕</sup>ให้त्मเล่นติดบน  
 กายและเสื้อผ้า สมัย<sup>๕</sup>นี้หญิงสาวมักจะใช้<sup>๕</sup>เสื้อตัดด้วยผ้าบาง  
 ถ้าถูกสา<sup>๕</sup>น้ำเปียกโชก ก็เห็นสีระว่างอย่างเด่นชัด ไม่  
 เหมือนกับหญิงสมัยโบราณซึ่งห่มผ้า เพราะถึงผ้าห่มจะ  
 เปียกก็ยังซ่อนบังสีระว่างไว้ได้ดีกว่าสมัย<sup>๕</sup>นี้ ถ้าหญิงสาวใน  
 สมัยก่อนถูกช้<sup>๕</sup>น้ำเปียกโชกตัวก็ไม่ต้องเดินกอดอก กลับบ้าน  
 แต่การสา<sup>๕</sup>น้ำกัน<sup>๕</sup>ในสมัย<sup>๕</sup>นี้มิได้เป็นอกุศล แต่เพียงที่  
 กล่าวมานี้<sup>๕</sup> เพราะมีเหตุการณ์<sup>๕</sup>ที่ทำให้ต้องร้อนถึงตำรวจ  
 อยู่ทุกปีในกรุงเทพฯ ถ้ารถยนต์ขับมาตามถนนถูกคนคอย  
 ยุ่มถนนเอา<sup>๕</sup>น้ำสา<sup>๕</sup>เข้าตาคนขับ รถก็อาจเกิดอุบัติเหตุไปได้  
 ต่าง ๆ ทำให้เสียทรัพย์ก็ทำเนา แต่คนก็อาจบาดเจ็บจนแม้  
 ถึงชีวิตก็ได้

ในกรุงเทพฯ ได้เป็นเช่นนี้มาหลายปีแล้ว ดังได้มีข่าวในหนังสือพิมพ์ปีละหลาย ๆ ราย แต่ในหัวเมืองก็ปรากฏว่ามีเรื่องเช่นกัน ถ้าจะอ่านตามถ้อยทีคนในสำนัก “ประมวณวัน” ไปเที่ยวเชียงใหม่เมื่อเว้นปีมาแล้ว และกลับมาเขียนลงพิมพ์ ก็ดูเหมือนเชียงใหม่จะเล่นกันรุนแรงมาก ผู้เขียนใน “ประมวณวัน” ครั้งนั้นเล่าว่า ถูกชาวเชียงใหม่โกรธ ว่าเก็บเอาเรื่องเช่นนี้มาเขียนตำหนิ แต่น่าเข้าใจว่าพวกที่โกรธเห็นจะเป็นพวกที่เล่นรุนแรงจนเกินประเพณีเดิมไป ชาวเชียงใหม่ที่อยากจะอยู่เป็นสุขในวันปีใหม่เห็นจะไม่ได้อยู่ในจำพวกที่โกรธ

ในกรุงเทพฯ เมื่อปีกลาย และปีก่อนขึ้นไปได้มีตำรวจจับผู้สาครน้ำในถนนไปโรงพักหลายราย เพราะผู้ถูกสาครบอกให้จับบ้าง เพราะตำรวจเห็นทำเกินไปก็จับบ้าง เราสันนิษฐานว่า ตำรวจตามถนนคงจะได้รับคำสั่งว่า ในวันที่สาครน้ำกันนั้นให้คอยชวยตาอยู่เสมอ อย่าให้เล่นกันจนเกิดเป็นเหตุการณขึ้นได้ และถ้าเห็นใครเตรียมสาครน้ำผู้อื่นตามทางสัญจร ก็ให้ตักเตือนหรือห้ามเสียทีเดียว

การที่ตำรวจใส่ใจคอยระวังเช่นนั้น ก็คงจะกีดกันการสาครน้ำซึ่งร้ายขึ้นทุกปีนั้น ไม่ให้ทวีความร้ายขึ้นไปอีกได้



แต่ตำรวจไม่มีพอที่จะคอยห้ามอยู่ทุกหนทุกแห่ง เมื่อตำรวจห้ามคนนั้นแล้ว ครั้นตำรวจเดินผ่านไปคนอื่นก็มาทำเช่นเดียวกัน ถ้าจะเปรียบก็ดูเป็นจับปูใส่กระด้งอยู่

การห้ามจุดประทัดตรุษจีน ตำรวจจะเที่ยวห้ามในวันที่จุดนั้นไม่พอ กรมตำรวจจึงได้ห้ามล่วงหน้าเสียก่อนว่าให้จุดประทัดได้แต่ภายในซีกซัน ครั้นถึงวันตรุษจีนเข้า ตำรวจก็คอยดูแต่เพียงที่จะไม่ให้ใครละเมิดคำสั่งเท่านั้น พุคส่วนผู้เขียนเอง เคียววันไม่สู้เดือดร้อนเรื่องการจุดประทัดตรุษจีนดังแต่ก่อน เราย่อมรู้ประเพณีของชนอื่น ๆ แต่ถ้าการปฏิบัติตามประเพณีของเขา ทำให้เกิดเดือดร้อนแก่เรา เราก็ต้องบ่น

ฉันใดวิธีจัดเรื่องจุดประทัดตรุษจีน ได้เรียบร้อยไป เพราะกำชับล่วงหน้าเสียก่อนวันตรุษ ฉะนั้นเรื่องการสาดน้ำปีใหม่จนเกิดเป็นเรื่องกันปีละมาก ๆ ราย และเป็นความเดือดร้อนแก่ผู้ถูกสาดเป็นอันมากนั้น ในวันปีใหม่หน้านี้ เราวางใจว่าเมื่อเจ้าหน้าที่ได้กำชับล่วงหน้า ทั้งในกรุงเทพฯ

และในประชุมชนใหญ่ ๆ แล้ว การเล่นหรือแกลังกันจน  
เกินไปที่คงจะระงับไป ถ้าจะยังเหลืออยู่บ้างก็แต่เพียงที่เป็น  
ประเพณีเดิมพอควรเท่านั้น

มีผู้บอกแก่ผู้เขียนว่า ได้มีชาวเชียงใหม่เขียนหนังสือ  
มาลงพิมพ์ใน “บางกอกไทมส์” ถึงเรื่องการสาคน้ำวันปีใหม่  
ที่นั่น ครั้นผู้เขียนได้เขียนข้างบนส่งไปโรงพิมพ์แล้วก็ได้ส่ง  
ให้คน “บางกอกไทมส์” มาอ่าน ต้องค้นถอยหลังไปถึงวัน  
เสาร์ วันที่ ๑๖ เดือนนี้จึงพบ อ่านได้ความว่า ผู้เขียนที่  
เชียงใหม่ไม่รู้ประเพณีเดิมในเรื่องการช้คน้ำ (ซึ่งเคยวัน  
กลายเป็นสาคน้ำ) แต่มาสมัยนี้ เขาว่าเชียงใหม่ไม่เหมือน  
แต่ก่อน เพราะถนนแน่นไปด้วยรถยนต์ รถบัส รถบรรทุก  
เกวียน และรถ ๓ ล้อหลายพันคัน ในถนนซึ่งมากไปด้วย  
ยวดยานเช่นนั้น การสาคน้ำรดกันก็มากขึ้นด้วย

เขาว่าพวกสาคน้ำเข้ารถบรรทุกต้งคัน ๆ มีอ่างน้ำ  
บรรทุกไปเต็ม แล้วสาคน้ำที่ละถังให้เปียกรถยนต์ รถถีบ  
และคนที่ผ่านไป เขาเองได้เห็นกระจกรถยนต์แตกไปไม่เป็น  
ชั้น ได้เห็นคนขับหลายคนมีแผลบาดเจ็บ รถ ๓ ล้อชนกัน

คนซีรต ๒ ล้อกระเด็นลงไปตกอยู่หน้ารถที่กำลังเดินมา ทั้งนี้  
 ย่อมเป็นภัยแก่ทรัพย์และชีวิตด้วย เขาว่าชาวเชียงใหม่ที่  
 เป็นสุภาพชนไม่ว่าจะเป็นชาติใดหรือมีฐานะอย่างไร ย่อม  
 จะรู้สึกเช่นเดียวกับเราว่า ถ้าห้ามการเล่นสาคน้ำเช่นที่กล่าว  
 มานี้เสียได้ ก็จะต้องสาธูทั่วกัน

เราจะนำใจความที่ชาวเชียงใหม่เขียนมาพิมพ์ในบาง  
 กอกไทมส์ เมื่อวันที่ ๑๖ เดือนนี้มาแล้วเป็นเครื่องสนับสนุน  
 ความสันนิษฐานของเราที่กล่าวไว้ในเบื้องต้นว่า ชาวเชียงใหม่  
 ชั้นที่เป็นสุภาพชนก็คงเดือดร้อนนักหนา เพราะปรากฏตาม  
 ที่เขาเล่ามานั้น ว่าเชียงใหม่ร้ายกว่ากรุงเทพ ฯ มาก.

กนตงบนนจะไม่มีอีก ข้าพเจ้ารับประกันข้อนี้ เพราะเป็น  
วิธีทำศึกอย่างเลวทรามที่สุด”

ท่านอัครวาทิพูดคังข้างบนนี้แล้วก็นิ่ง ตาท่านดูไป  
จากหน้าต่าเห็นภูเขาซึ่งอยู่ห่างจากยอดที่บ้านของท่าน ตงอยู่  
ครู่หนึ่งท่านกล่าวต่อไปอีกว่า “เราจะกลับย้อนไปใช้วิธีที่  
กำเนินการรบได้ปลอดภัยไปร้ง เพราะเรามีความสามารถที่จะ  
นำเอาวิธีนั้นกลับมาใช้ได้”

นายฟอร์ซึ่งเป็นข้าหลวงประจำท้องที่แห่งหนึ่งถามขึ้น  
ว่า “จริงหรือขอรับที่ประเทศของเราได้ตระเตรียมไว้หลาย  
อย่างเป็นการลับ และอาจทำลายความต่อต้านของประเทศ  
ไหน ๆ ได้ทั้งนั้น เพราะเรามีอาวุธอย่างใหม่ ซึ่งแม้แต่  
เทือกบ้อมที่เรียกกันว่า แนวนั้นแวนนี้ก็ไม้อาจต้านทาน  
ได้”

ท่านอัครวาทิตอบว่า “กองทัพบกก็คงจะมีอาวุธ  
ลับด้วยกันทุกกองทัพ ข้าพเจ้าไม่ค่อยจะวางใจว่าใช้ได้แน่  
นัก”

ฟอร์กล่าวซ้ำว่า “ก็อาวุธชนิด ส. ซึ่งเป็นอาวุธ

อย่างใหม่ของเราอย่างไรล่ะขอรับ การใช้อาวุธไฟฟ้า ย่อม  
เปิดทางให้เข้าตีบุกรุกได้ โดยวิธีใหม่ ๆ ไม่ใช่หรือ ยังมีวิธี  
รบด้วยแก๊สพิษชนิดใหม่ และสงครามเชื้อโรคอีกเล่า เชื้อ  
โรคจะไม่ใช้เป็นอาวุธในสงครามครั้งหน้าหรือ”

ท่านอัครวาทีพุดมีเสียงแก่นว่า “ชาติที่ถูกตัดสิทธิ  
ของตนนั้นอาจใช้อาวุธชนิดใดก็ได้ แม้จะใช้เชื้อโรคเป็น  
อาวุธก็อาจใช้” (ท่านพุดมีเสียงโกรธมากขึ้น) ข้าพเจ้า  
เป็นผู้ไม่มีความตะขิดตะขวงเลย ถ้าต้องการจะใช้อาวุธ  
ชนิดไหนก็จะใช้ แก๊สพิษอย่างใหม่นั้นร้ายที่สุด แต่ความ  
ตายนั้นจะตายช้า ๆ อยู่ในรัวลวคหนาม หรือจะตายอย่าง  
น่าทุเรศ อย่างคนที่ถูกแก๊สพิษ หรือถูกวางเชื้อโรค ก็เป็น  
อันว่าตายด้วยกันทั้งนั้น ต่อไปข้างหน้าชาติจะรบกับชาติ  
ไม่ใช่กองทัพรบกับกองทัพ เพราะฉะนั้นเราจะทอนกำลังกาย  
แห่งศัตรูของเราลงไปด้วยเชื้อโรค พร้อมทั้งทอนกำลังใจลง  
ไปไม่ให้กล้าต่อสู้เราได้ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงนึกว่า ใน  
ภายหน้าอาจใช้เชื้อโรคปนอาวุธในสงครามกันก็ได้ เราก็คง  
ทดลองเรื่องเชื้อโรคนี้อยู่แล้วแต่ยังไม่ได้ที่ การใช้อาวุธ

ชนิคนั้นใช้ได้โดยไม่มีขีดกัน และคงจะต้องลงมือใช้ก่อน  
ประกาศสงคราม ที่แท้สงครามของเราจะเริ่มก่อนใช้กอง  
ทัพบกกัน ข้าพเจ้านึกว่า เราอาจทำให้ประเทศที่เป็นศัตรู  
ของเราตกอยู่ในกำมือเราด้วยวิธีนี้ก็เป็นที่แน่ได้ แม้อเมริกาก็  
อาจทำได้

ชายหนุ่มคนหนึ่งถามขึ้นว่า “ท่านคิดว่าอเมริกาจะ  
เข้ามายุ่งในเรื่องของยุโรปอีกหรือขอรับ”

ท่านอัครวาทตอบว่า “ข้าพเจ้าแน่ใจว่าเราคงจะ  
ห้ามไม่ให้เข้ามายุ่งได้ เพราะมีวิธีที่จะใช้เป็นเครื่องมือได้  
อเมริกามีอาการที่ฉวัดเฉียดจลาจลอยู่แทบไม่เว้นว่าง ข้าพเจ้า  
อาจจัดการให้เกิดแตกร้าวกันขึ้นเองในประเทศนั้น ให้ผู้ปกครอง  
ไม่มีเวลาหรือน้ำใจที่จะเอื้อมเข้ามายุ่งในยุโรปได้ เรา  
ไม่ต้องการอเมริกาในยุโรป”

นายฟอร์ธถามว่า “ท่านว่าเมื่อตะกี้ว่า ถ้าใช้เชื้อโรค  
เป็นอาวุธก็ต้องรีบใช้ก่อนเริ่มสงคราม แต่เมื่อยังไม่เกิด  
สงคราม เราจะมีวิธีใดที่จะใช้เชื้อโรคได้”

ท่านอัครวาทว่า “เราก็ใช้เอเยนต์ลอบเข้าไป เช่น

พวกที่เข้าไปบอกขายสินค้าเป็นต้น พวกนั้นต้องเที่ยวไปทุก  
 หนทุกแห่ง และถ้าพูดเพียงเวลานี้ ก็ดูเหมือนจะเป็นคน  
 พวกเดียวที่จะใช้ได้ แต่การใช้เชื้อโรคนั้นกว่าจะเห็นผลก็คง  
 หลายสัปดาห์ หรืออาจนานกว่านั้นก็ได้ บางทีเราจะ  
 ใช้เชื้อโรคเมื่อกองทัพทั้ง ๒ ฝ่ายได้รบกันพัวพันแล้ว เวลา  
 นั้นแหละเป็นเวลาซึ่งทำให้ศัตรูเสียขวัญได้ง่าย”

ก่อนไปเราพูดกันถึงรายละเอียดแห่งการใช้แก๊สพิษ  
 และเชื้อโรค ครุหนึ่งท่านอัศวราชินี มีอาการเหมือนตรีก  
 ตรองปัญหาอะไรที่มากวนใจท่านในเวลานั้น อันเป็นเวลาซึ่ง  
 ฐานะแห่งชมรมการเมืองของเราจะเข้าค้ายเข้าเข็ม เพราะ  
 รัฐบาลเวลานั้นเป็นอริกับเรา แต่ท่านอัศวราชินีที่ไม่แสดง  
 ให้ใครเห็นเลยว่า ท่านหวังเกรงว่าชมรมของเราจะไม่ได้  
 เถลิงอำนาจในที่สุด เพราะท่านรู้สึกว่าคุณเกิดมาสำหรับ  
 จะนำชาติไปสู่ความรุ่งเรือง

ก่อนนั้นไปเราพูดกันถึงสงครามซึ่งเมื่อฝ่ายหนึ่งรบชนะ  
 แล้ว แทนที่จะได้ศึกกลับกลายเป็นร้ายทุกครั้ง

ท่านอัศวราชินีพูดเสียงแข็งว่า เราจะไม่ยอมแพ้ใคร

เป็นอันขาด ถ้าเราแพ้เราก็จะลากเอาโลกไปด้วยทั้งโลก  
คือโลกที่ไฟลุกทั่วไปหมด”

ท่านหนึ่งมีอาการว่าตรองไปอีก ชายหนุ่มคนที่พูด  
เมื่อกลับพูดขึ้นอีกว่า “สงครามมักจะแพ้ชนะกันด้วยอาวุธ  
ที่ฝ่ายไหนมีดีและมีมากกว่ากัน”

ท่านอัศวาทที่เหลือวไปพูดเสียงแหวว่า “ไม่ได้แพ้  
กันด้วยอาวุธหรอก แพ้ชนะกันด้วยมนุษย์ที่ใช้อาวุธต่าง  
หาก”

ชายหนุ่มกลับถามว่า “อาวุธที่คิดใหม่ ๆ และใช้  
ข่มอาวุธเก่า ๆ ได้ จะไม่เป็นเครื่องมือที่นำความชนะมาให้  
หรือชอร์บ เมื่อตะกั่ท่านกล่าวว่า สงครามคราวหน้าจะผิด  
กับสงครามก่อน ๆ ผมจึงเข้าใจว่า อาวุธใหม่ ๆ เหล่านี้จะทำ  
ให้รูปการศึกเปลี่ยนไป เพราะยุทธศาสตร์ทั้งหลายจะต้อง  
เลิกล้มหมด เหตุที่ยุทธศาสตร์จะไม่ต่อต้านอาวุธอย่างใหม่ ๆ  
ได้”

ท่านอัศวาทที่ตอบว่า “เข้าใจผิดทั้งนั้น ยุทธศาสตร์  
ไม่เปลี่ยน หรือถ้าเปลี่ยนก็ไม่ได้เปลี่ยนเพราะอาวุธที่คิดขึ้น



ใหม่ คิคตุซิมัยโบราณรบกัันไม่มีคินป็น แต่เมื่อมีคินป็น  
 ซึ้นแล้วก็หาได้เปลี่ยนหลักแห่งยุทศาสตร์ไปไม่ ข้าพเจ้าไม่  
 ค่อยไว้ใจอาวุธที่ประดิษฐ์ซึ้นใหม่ ๆ เห็นว่าจะไม่เปลี่ยนวิธี  
 ทำศึกไปได้จริงจ้ง เพราะอาวุธที่ประดิษฐ์ซึ้นใหม่ ๆ นั้น  
 ไม่ซ้าก็มีชนิดอื่นมาใหม่อีก จริงคอก อาวุธใหม่ย่อมทำให้  
 เปลี่ยนวิธีรบกันบ้าง และคงจะต้องเปลี่ยนไปจนกว่าจะ  
 ละเอียคกันลงไปหมด แต่การได้เปรียบค้วยการมีอาวุธอย่าง  
 ใหม่จะเป็นการซ้าคราวเท่านั้น”

ตรงนี้คนคู้ใจของท่านอัครวาทิ ซึ่งเป็นเลขานุการ  
 ของท่านอยู่ในเวลานั้นกล่าวซึ้นว่า “ท่านเหล่านี้อยังไม่เข้าใจ  
 นะขอรับว่า ถ้าเกิดสงครามซึ้น และถ้าอาวุธชนิดใหม่ ๆ ที่  
 ประดิษฐ์ซึ้นนั้นไม่สามารถจะทำให้วิธีทำศึกเปลี่ยนแปลงไปได้  
 จริงจ้ง และถ้าเราตกอยู่ในที่ล้อมถูกก็คค่านโน้นค่านนี้ไซ้  
 เราก็จะกลายเป็นต้องทำสงครามอยู่ภายในวง จะตีหักออก  
 ไปนอกวงไม่ได้ ก็จะต้องมีแนวรบยันกันอยู่เป็นเวลานานับ”

ท่านอัครวาทิพูดเป็นเสียงทวาดออกมาว่า “ใคร

เป็นคนพูดว่าข้าพเจ้าจะเริ่มสงครามอย่างพวกโง่บ้าครบ ทุก  
อย่างที่เราทำมาแล้วไม่แสดงให้เห็นหรือว่า เราพยายามจะ  
ไม่เริ่มเช่นนั้น คนโดยมากนี่ทำอะไรไม่ออก นอกจากจะนึก  
ตามที่เคยเห็นหรือได้ยินได้ฟังมาเอง และไม่เห็นของใหม่ ๆ  
อันจะทำให้โดยมากพิศวง แม้พวกนายพลก็บัญญัติกันไป  
หมด ดูราวกับบัญญัติถูกทับไว้ภายในปกสมุคตำราที่เคย  
เรียนมา เพราะฉะนั้นผู้ที่สามารถคิดทางใหม่ ๆ ขึ้น จึงเป็น  
ผู้อยู่แอกวงผู้ชำนาญในทางวิชา”

ท่านอัครวาทชี้แจงต่อไปว่า สงครามเวลานี้ ต้อง  
นับว่าเป็นวิทยาศาสตร์ลับ แต่เป็นของธรรมดา เป็นของ  
ไม่มีปลายและเป็นของสากล ไม่มีขั้นต้นที่ไหน ความสงบ  
เป็นของไม่มีจริงอย่างที่คนโดยมากนึก สงครามคือชีวิต  
การแก่งแย่งกันไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ ย่อมมีธรรมดาเป็น  
สงครามทั้งนั้น สงครามเป็นที่เกิดแห่งสิ่งทั้งหลาย เราจงหวน  
ไปพิจารณาเหตุถึงมนุษย์ในสมัยที่ยังเป็นคนป่าเถื่อน สงคราม  
ก็อะไรนอกจากความฉลาดในเชิงที่จะเอาเปรียบกัน ล้อ  
ลวงกัน และลอบเข้าทำร้ายไม่ให้อริตัว มนุษย์จะฆ่ากัน

ก็ต่อเมื่อไม่มีทางอื่นที่จะสมประสงค์ได้เท่านั้น พ่อค้าก็ค  
 ใจรักดี นักรบก็ดี ล้วนแต่เป็นคนชนิกเดียวกันในสมัยหนึ่ง  
 ๕๕ คือ พวกปล้นทั้งหมด นี้แหละเป็นยุทธศาสตร์อย่าง  
 กว้าง คือใช้ปัญญาเป็นอาวุธทำสงคราม สงครามนั้นม  
 ความมุ่งหมายประการใดเล่าท่าน ความมุ่งหมายของสงคราม  
 คือจะให้ศัตรูยอมแพ้ เมื่อยอมแพ้แล้ว เราก็ได้โอกาสที่จะ  
 ขยี้ให้ละเอียด ดังนั้นถ้าเรามีทางที่จะเอาชัยในสงครามได้ด้วย  
 ไม่เปลืองชีวิตพวกเรามากนัก และไม่เปลืองโสหุ่ยก็มากน้อย  
 ไชรั เราจะไปใช้กำลังทัพทำไมเล่า”

ท่านอัศวาทีกล่าวฉะนี้แล้ว ก็ชี้แจงต่อไปถึงวิธี  
 ที่ท่านคิดไว้ใหม่ ๆ ซึ่งเวลานั้นแม้จะฟังแปลก ก็ไม่น่าเห็น  
 จจริงว่าจะสำเร็จ แต่เห็นได้แน่ว่า ท่านได้ตรึกตรองไว้มาก

ท่านอัศวาทก็ได้พูดถึงวิธีทำสงครามอย่างใหม่ ซึ่ง  
 ท่านได้ตรึกตรองไว้มาก เมื่อฟังแต่หัวข้อเดิน ๆ ในเวลา  
 นั้นก็น่าเชื่อว่าจะเป็นไปได้ แต่ท่านได้ชี้แจงความคิดของ  
 ท่านอย่างละเอียดในข้อที่จะใช้ปัญญาเป็นอาวุธทำสงคราม

ท่านว่า “เมื่อข้าพเจ้าลงมือทำสงครามในขณะสงบ  
เมื่อใด เมื่อนั้นพลทหารของเราก็จะปรากฏขึ้นในเมือง  
หลวงของปัจฉามิตรในทันทีทันใด เหมือนดังไฟลุกขึ้นมาจาก  
ดิน คนของเราจะแต่งเครื่องแบบของประเทศนั้นเอง  
แล้วเดินแถวไปสู่สำนักเสนาธิการตามทางถนนในเวลากลางวัน  
แสดๆ จะไม่มีใครห้ามเรา เพราะไม่มีใครรู้ตัว และไม่รู้อะไร  
ว่าพวกเราไม่ใช่ทหารของประเทศนั้นเอง ในเวลาเดียวกัน  
นั้น กองพลกองอื่น ๆ ของเราก็จะแต่งเครื่องแบบเดียวกัน  
เดินแถวไป ณ สำนักราชการสำคัญ ๆ ต่าง ๆ ในขณะที่  
เดียวกันสำนักเสนาธิการกองทัพ กระทรวงทบวงกรม  
ต่าง ๆ และหอปาติเมนต์จะถูกยึด และพวกหัวหน้าจะถูก  
กุมตัวไว้หมด กองทัพของประเทศก็จะมีเสนาธิการและ  
แม่ทัพนายกองผู้ใหญ่ หัวหน้าราชการในกระทรวงทบวง  
กรมต่าง ๆ ก็ไม่มี ท่านจงนึกถึงกองทัพและบ้านเมืองซึ่งไม่  
มีใครเป็นหัวหน้านั้นเถิด จะยุ่งเหยิงกันอย่างไรบ้าง ประเทศ  
ที่จะเป็นเช่นว่านี้ ไม่ใช่ประเทศเดียว มีหลายประเทศ คือ  
ประเทศนั้น ประเทศนั้น ประเทศนั้น และประเทศนั้น

(ท่านอัครวาทีระบุชื่อ ๔ ประเทศ) ประเทศเหล่านี้จะไม่มี  
คนชุกที่เป็นหัวหน้า เพราะพวกนี้จะหมดไปโดยไม่ทันรู้ตัว  
๕ ๕  
ทองน

“แต่ที่ข้าพเจ้าว่าไม่มีคนพวกหัวหน้านี้ หมายความว่า  
ว่าไม่มีคนชุกเก่า แต่คนชุกที่จะเป็นรัฐบาลใหม่ย่อมมีพร้อม  
อยู่แล้ว เพราะข้าพเจ้าจะได้จัดวงหน้าไว้เสร็จ พวกเหล่านี้  
๕ จะเป็นรัฐบาลชุกใหม่ซึ่งถูกใจข้าพเจ้า

“พวกที่จะเป็นรัฐบาลชุกใหม่นี้ ก็ล้วนแต่ชาว  
ประเทศนั้น ๆ เอง เราจะหาได้ง่าย ๆ ทุกประเทศ ไม่ต้อง  
จ้างหรือติดสินบนให้เข้ามารับเป็นหุ่น ๕ จะมาเองทั้งนั้น  
เพราะอยากได้ดีบ้าง เพราะเห็นผิดเป็นชอบบ้าง เพราะ  
แก่งแย่งกันในชมรมการเมืองบ้าง เพราะเห็นแก่อำนาจ  
วาสนาที่จะเกิดแก่ตนบ้าง ตัณหาเหล่านี้จะต้อนให้คนวิ่งเข้า  
มาหาเราเป็นฝูง ๆ และเราคงจะได้เจรจาตกลงเลิกสงคราม  
ไว้เสร็จ แต่เมื่อสงครามยังหาได้เกิดไม่”

“ท่านทั้งหลายพึงเข้าใจว่า สิ่งที่ไม่น่าจะเป็นไป  
ได้นั้นแหละมักจะเป็นไปได้แน่นอน ยิ่งกว่าสิ่งซึ่งมีอาการ

เหมือนจะเป็นไปได้ ส่วนพวกเราเองเราจะมีผลอาสาทม  
 ไปที่เต็มใจจะทำการชนิดที่ข้าพเจ้าว่า และยอมที่จะเสียเลือด  
 เนื้อ หรือของพึงสงวนทั้งหลาย เราจะส่งพวกนั้นเข้าไปใน  
 ดินแดนของบัจจามิตรในขณะที่มิได้มีสงคราม ส่งทยอยๆ  
 กันเข้าไป แต่ให้มากขึ้นทุกที พวกนั้นจะเดินทางข้ามแดน  
 เข้าไปอย่างพวกที่ไปเที่ยวเล่นหรือไปค้าขายทั้งนั้น”

“ท่านทั้งหลายที่ฟังอยู่เวลานี้ คงจะไม่เชื่อความคิด  
 ที่ข้าพเจ้าพูดนี้ ว่าจะสำเร็จได้จริง แต่ท่านจงวางใจเถิดว่า  
 ข้าพเจ้าจะทำที่ละกันๆ ให้สำเร็จจนได้ กองทหารของเรา  
 อาจส่งไปทางฟ้าไปลงที่สนามบินของเขาก็ได้ เพราะยาน  
 ทางฟ้าของเราในภายหน้าจะชนไปได้ไม่แต่คนเท่านั้น แม้  
 อารุชก็จะชนไปได้ ถ้าทำตามวิธีที่กล่าวนี้ เทือกบ้อมที่  
 สร้างไว้บนดินจะกีดกันเราไม่ได้ ยุทธศาสตร์ของเราจะทำ  
 ลายข้าศึกหลังรื้อบ้าน ไม่ใช่จะตีแหกรั่วเข้าไป”

ตรงนี้หัวหน้าอาสาที่ร่วมประชุมอยู่ด้วยคนหนึ่ง  
 ได้ขออนุญาตถ่ายรูปรูปร่างของพวกที่ประชุมกันอยู่เวลานั้นไว้

เป็นที่ระลึก ท่านอัครวาทีอวยตาม เราทั้งหมดจึงออกไป  
นอกเรือน ยืนเข้าหมู่ให้ถ่ายรูป เลขานุการของท่านอัครวาที  
เป็นผู้เปิดกล้อง เมื่อถ่ายรูปแล้วก็เดินกันเป็นกลุ่มซำๆ ไป  
ตามถนนในบริเวณบ้าน และท่านอัครวาทีก็ชี้แจงต่อไป

“ในฟ้าเราจะเป็นใหญ่มีกำลังข่มทัพฟ้าของใคร ๆ ได้  
ทั้งนั้น แต่มีอยู่ประเทศหนึ่ง ซึ่งอาจแข่งเราได้ คือ (ตรง  
นี้ท่านออกชื่อประเทศหนึ่ง) ส่วนประเทศเพื่อนบ้านของเรา  
อีกด้านหนึ่งนั้น (ท่านออกชื่อประเทศอีกประเทศหนึ่ง) คน  
พวกนี้ไม่มีเวลาที่จะฝึกหัดการรบในฟ้าให้เก่งได้เลยตลอดชาติ  
ข้าพเจ้ากำหนดว่าจะสร้างทัพฟ้าใหญ่ที่สุดในโลก และจะ  
ฝึกหัดกันกับจีนซึ่งชำนาญการรบอย่างห้าวหาญที่สุด แต่ที่  
ว่าจะสร้างทัพฟ้าใหญ่ที่สุดนี้ ไม่หมายความว่า จะไม่มีทัพ  
บก เราจะต้องมีทัพบกอย่างใหญ่ด้วยเหมือนกัน เราต้อง  
การกองทัพบกซึ่งใช้แต่มีเหล่าพิเศษไว้เป็นผู้ชำนาญวิชาเฉพาะ  
อย่างเท่านั้น ถึงกองทัพที่ใช้คนทุ่มเทเข้าต่อรบก็จะต้อง  
มีไว้เหมือนกัน”

“แต่การมีกองทัพบกไว้เช่นนั้น ไม่ใช่มีไว้สำหรับใช้

ตั้งที่เคยมาแต่ก่อน วิธีรบอย่างโบราณ คือใช้ปืนใหญ่ยิงเตรียมทำทางที่ทหารราบจะเข้าตั้นั้น การยิงเตรียมล่วงหน้าเราจะยิงด้วยโปรปะกันดา ไม่ยิงด้วยปืนใหญ่ เราจะทำให้ศัตรูสั่นกำลังใจที่จะต่อสู้เสีย แต่เมื่อกองทัพของเรายังไม่ได้ยก ต้องบันดาลให้มีน้ำใจคอยจะยอมแพ้อยู่แล้ว เราจึงยกกองทัพเข้าไปรับเอาความสามัคคี เราต้องไม่นึกถึงที่จะส่งกองทัพออกเดินเลย จนกว่าจะเห็นผลแห่งโปรปะกันดาแน่ได้

“ข้อที่ข้าพเจ้าจำต้องสนใจอยู่ในเวลานี้ ก็คือว่าจะใช้วิธีใดจึงจะทำให้บัจจามิตรมีน้ำใจคอยจะยอมแพ้เสียแต่เมื่อยังไม่ได้เริ่มสงคราม ใครเคยได้เห็นหรือได้ยินได้ฟังการสงครามมากก็จะต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดเลือดนองขึ้นโดยไม่จำเป็น อุบายอันใดที่จะทำให้เลือดแห่งประชาชนของเราไม่ต้องตกดินมากได้ ก็เป็นอุบายดีทั้งนั้น เพราะฉะนั้นเราจึงไม่ควรมีความตะขิดตะขวงใจเลย ในการที่จะบันดาลให้เกิดกัวร้ายกันขึ้นเองในประเทศของบัจจามิตร ความมีน้ำใจลั้งเล ความคิดซึ่งปะปนกันยุ่ง ๆ ความตื้นถัย ความรู้สึกเป็นอริกันเอง เหล่านี้เมื่อเกิดขึ้นในประเทศของบัจจามิตร



แล้ว ก็เป็นอาวุธของเราทั้งนั้น ท่านย่อมทราบแล้วว่า ถ้าเกิดเหตุเหล่านี้ขึ้นในประเทศบัจจามิตร ความกลัวแพ้ก็จะเกิดขึ้นในใจ “ปมแพ้” นี้แหละเป็นสิ่งที่ทำให้ยอมแพ้”

ท่านอัครราชทูตซึ่งนั่งอยู่กรุหนึ่ง จึงกล่าวต่อไปว่า “ข้าพเจ้าจะไม่เริ่มสงครามเป็นอันขาด เว้นแต่เมื่อรู้แน่แล้วว่าบัจจามิตรคอยจะยอมแพ้ ในเมื่อถูกโจมตีใหญ่ครั้งแรก เมื่อใดข้าศึกเสียขวัญภายใน ยุ่งเหยิงกันจนจวนจะเกิดจลาจลอยู่แล้ว เมื่อนั้นเป็นเวลาที่เราจะทำ เราจะเอาชนะด้วยการตีครั้งเดียว คือ ตีทางฟ้าอย่างใหญ่ที่สุด ไม่ทันให้รู้ตัวเลย และทำให้เกิดตระหนกตกประหม่ากันไปหมด ส่วนภายในจะมีพวกเราลอบทำลายคือ รวมและวัตถุใหญ่ ๆ ลงไป ลอบฆ่าหัวหน้าลงไป และภายนอกที่ใช้กำลังทัพตีทุกด้านที่ศัตรูอ่อน ทั้งนี้ทำพร้อมกันหมด การทำของเรานี้จะเสียมากก็ต้องยอม และไม่ต้องคิดถึงกำลังกองหนุน หรือเครื่องสำรองอย่างอื่นเลย ต้องทุ่มเทให้หมด เพื่อให้สำเร็จไปทันทีในครั้งแรกครั้งเดียว นั่นแหละคือสงครามในภายใน

หน้า เมื่อทำใหญ่โตเช่นนั้นแล้ว ผลจะเป็นอย่างไร ข้าพเจ้า  
ไม่คิดถึง นึกแต่จะเอาให้ได้เท่านั้น”

เมื่อท่านอัศวาทกล่าวเช่นนั้นแล้ว ก็หยุดอยู่ครู่หนึ่ง  
เหมือนคงจะให้เวลาให้เราเข้าใจสนิท อีกครู่หนึ่งท่านพูด  
เสียงอ่อนน้อมว่า “ข้าพเจ้าไม่ทำสงครามเล่น ๆ ข้าพเจ้า  
ไม่ยอมให้แม่ทัพบังคับข้าพเจ้าให้ส่งโน่นส่งนี่ ข้าพเจ้าเองจะ  
เป็นผู้สั่งให้ทำสงคราม ข้าพเจ้าเองจะเป็นผู้เลือกเวลาลงมือ  
โอกาสที่เหมาะสมย่อมจะมีวันหนึ่งแต่มีครั้งเดียว และ  
ข้าพเจ้าจะไม่ปล่อยให้โอกาสนั้นผ่านไปเปล่า

“ท่านทั้งหลายจงอย่ามัวคิดแต่ว่า จะเป็นคนมีเกียรติ  
ด้วยความกล้าหาญอย่างวีรบุรุษ จงคิดอยู่แต่จะทำลายศัตรู  
ของเราเท่านั้น ข้าพเจ้าไม่ต้องการสงครามอย่างธรรมยุท  
นิยม สิ่งที่ข้าพเจ้าต้องการมากที่สุด ก็คือความปั่นป่วนใน  
บ้านเมืองของข้าศึก สิ่งนี้เป็นหลักประกาศนโยบายของ  
ข้าพเจ้า”

“ข้าพเจ้าเต็ม ใจ จะ ใช้ อุบาย ต่าง ๆ อย่าง ไม่ เกรง  
ความติเตียนกฎหมายนานาประเทศ หรือหนังสือสัญญาทั้ง

หลายจะไม่เป็นเหตุให้ข้าพเจ้าเว้นการกระทำชนิดที่อวยชัยให้  
 พรแก่เรา สงครามคราวหน้าจะร้ายกาจอย่างไรไม่น่าเชื่อ จะรบ  
 กันอย่างทารุณเหมือนนอมมนุษย์ ทหารหรือพลเรือนจะไม่  
 แปรลกกันเลย จะต้องเป็นนักรบหรือถูกรบด้วยกันทั้งนั้น แต่  
 วิธีสงครามซึ่งทารุณที่สุดนั้นจะเป็นวิธีซึ่งก่อรูปด้วยเมตตา มาก  
 ที่สุด เพราะแล้วเสร็จกันได้โดยเร็ว และเมื่อเสร็จกันแล้ว  
 ชนที่เป็นศัตรูของเราก็จะยกมือท่อมหัวว่าเราเป็นผู้ นำ มา ซึ่ง  
 ความสงบอันจะยืดยาวไปนาน ท่านจงฟังคำข้าพเจ้าไว้เถิด  
 ข้าพเจ้าเป็นผู้ต้องการสงคราม หลักของข้าพเจ้าคือทำลาย  
 ศัตรูลงไปให้ราบ ข้าพเจ้านี้แหละเป็นผู้จะบันดาลให้สงคราม  
 เกิดขึ้น”

ท่านอัครวาทีที่มีความมุ่งหมายอย่างไรเล่าจึงจะทำให้  
 สงครามเกิดขึ้น ท่านเห็นว่า สงครามจะนำมาซึ่งประโยชน์  
 ภายหลังอย่างไรเล่า ท่านจึงต้องการสงคราม

วัน<sup>๕</sup>หมดหน้ากระดาษที่เราจะนำคำตอบปัญหา<sup>๕</sup> มา

<sup>๕</sup>  
 ช้าง

ข้าพเจ้าได้พบท่านอัครวาทีในบ้านส่วนตัวของท่าน

เป็นครั้งแรกในเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๓๒ คราวก่อน ๆ ที่  
 ข้าพเจ้าพบท่านได้พบที่อื่น ๆ ไม่ใช่ในบ้านส่วนตัวของท่าน  
 ข้าพเจ้าถูกถามบ่อย ๆ ว่าเมื่อได้พบกับท่านอัศวาทิอย่าง  
 ใกล้ชิดรู้สึกอย่างไรบ้าง คำถามนี้เมื่อข้าพเจ้าพิจารณา  
 หน้าที่ตนเองให้แม่นยำแล้ว ก็จำต้องตอบว่ารู้สึกปน ๆ กัน  
 จะว่าการพบปะใกล้ชิดทำให้เกิดสามภักดิ์จริงจังก็น่าไม่สนิท  
 หรือจะว่าทำให้เกิดความเดียดฉันท์ก็ไม่ได้อีก เวลาที่ท่าน  
 เป็นประธานอยู่ในประชุมคนมาก ๆ หรือยื่นพูดให้คนฟังใน  
 ชุมชนใหญ่ ๆ ก็ดูเป็นสง่าผ่าเผยน่าเลื่อมใสสัก แต่เมื่อพบ  
 กับท่านในบ้านส่วนตัวของท่านเฉพาะในวงพวกใกล้ชิดก็ดูคน  
 ละอย่าง สันแรกที่ข้าพเจ้าไปที่บ้านนั้น ได้พบหญิงหลายคน  
 ซึ่งมีอาการเหมือนเป่าลมพองเกินไป ท่านอัศวาทิที่จำต้อง  
 ได้รับความจงรักภักดีจากหญิงเหล่านั้น จึงจะกุม ความ วาง ใจ  
 ในตนเองไว้ได้หรือ ถ้าพูดโดยรูปสมบัติ ท่านอัศวาทิก็ไม่ใช่  
 ใช้คนมีลักษณะงดงาม และในตอนนั้น พวกที่เลื่อมใสใน  
 ลัทธิของชมรมการเมือง ซึ่งเรียกว่า “นากันท์ สุขสิทธิ์”  
 กล่าวโจษกันว่า นัยนาของท่านเป็นสีน้ำเงินลึก แต่เมื่อรู้จัก

ใกล้ซิคแล้วก็เห็นได้ว่า นัยนาของท่านไม่ลึกและไม่เป็นสี  
น้ำเงินเลย เสียงของท่านเป็นเสียงกร้าว ๆ ซึ่งเปล่งออกมา  
อย่างชัด แต่ฟังเป็นเสียงที่ต้องเบ่ง เหมือนคนจุกคัก ใน  
สมัยนี้เสียงของท่านเป็นอย่างไรก็เคยได้ยินกันทั่วไป ใน โลก  
(เพราะวิทยุ) ฟังดูเหมือนว่าเป็นเสียงของคนที่ถูกชกคอมมา  
นาน จนเมื่อพูดก็มักจะเป็นเสียงกระซากอยู่รำไป

คืนนั้นข้าพเจ้ากับคนอื่น ๆ อีก ๒-๓ คน ไปบ้านท่าน  
อัครวาที่ตามคำนัดของท่าน เมื่อเราไปถึงท่านก็รับรองโดย  
อธยาศัยดี แต่ในคืนนั้นท่านมีเรื่องขุ่นในใจมาก ก่อนนั้น  
ได้มีพวกนาคนันท์สุชลีศรีอุกอาจเข้าไป ใน บ้าน ของ ชายคน  
หนึ่งที่เป็นตัวสำคัญของชมรมการเมืองตรงกันข้าม ลากเอา  
ตัวเจ้าของบ้านจากที่นอนออกมากระที่บจน ถึง ความ ตาย ใน  
กลางดึก พวกนั้นถูกตำรวจจับตัวนำส่งศาลชำระ ศาล  
พิจารณาได้ความว่ามีโทษฐานฆ่าคนตาย จึงตัดสินให้  
ประหารชีวิต ท่านอัครวาที่ได้มีโทรเลขไปว่า นักโทษที่ถูก  
ประหารชีวิตนั้นเป็นพรรคพวกของท่าน และท่านแสดงความ  
เห็นชอบกับพวกนั้น โทรเลขนั้นเมื่อทราบกันไปก็เป็นเรื่อง

เกรี้ยวกราดกันมาก ทำให้คนบางพวกหย่อนความเลื่อมใส  
ต่อท่านลงไป และท่านคงจะเห็นว่า การที่ท่านได้แสดง  
น้ำใจออกมาเปิดเผยในเวลาที่ท่านปกครองยังมีได้ตักถึงมือ  
ท่านนั้น เป็นการหนุนหลังปล้นแล่นไปสักหน่อย อาจเป็น  
ทางที่ให้คำแก่คณะรัฐมนตรีที่เป็นคู่อริกันอยู่ การเป็นจะ  
ในคืนที่ท่านนัดให้เราไปหาที่บ้านส่วนตัวของท่านนั้น เราจึง  
ไปพบท่านกำลัง “ฝัน” ไม่ดี ท่านกล่าวคำว่าพวกที่เป็น  
รัฐบาลอยู่ในเวลานั้น ว่าเป็นศัตรูต่อประเทศ และศาล  
ยุติธรรมก็เป็นศาลทุจริต เพราะตัดสินประหารชีวิตคนที่ทำ  
การไปด้วยความรักชาติแท้ ๆ ผู้ที่ถูกเหยียบตายในกลางคืน  
ก็ดี รัฐบาลก็ดี ศาลก็ดี ล้วนเป็นผู้ที่จะขายชาติทำลาย  
ชาติทั้งนั้น

ท่านกล่าวว่า “ถ้าตัดสินเช่นนั้น ประชาชนคงจะไม่  
ลืมนึกเป็นอันขาด ในสมัยที่การเมืองของประเทศกำลังยุ่งเหยิง  
อยู่เช่นนั้น การกระทำของใครในทางการเมือง ถ้าทำโดย  
เปิดเผยแล้ว ประชาชนก็จะนิ่งและยอมให้อนุมัติแล้วไม่ซ้ำ  
ก็ลืมนึก เพราะการแก่งแย่งระหว่างชมรมการเมืองนั้น ถ้าจะ

เทียบก็คล้ายกับทำศึกกันในสนามรบ ใครเสียทีก็ถูกทำลายลงไป แต่การพิจารณาตัดสินในศาลนั้นคนละอย่าง การที่ศาลตัดสินไม่ยุติธรรมเช่นนั้น ซาคิจจะไม่ลืมเลย”

ท่านอัครวาทิแสดงความเกรี้ยวโกรธอยู่จนตึก พวกใกล้ซิคของท่านรู้ว่า คินนั้นท่านคงจะนอนไม่หลับ จึงให้สัญญาแก่เราว่าให้เราลากลับ เลขานุการตามลงมาส่งเรา แล้วบอกว่า รุ่งขึ้นจะนัดให้ไปพบกับท่านใหม่ เพื่อจะได้ปรึกษากันในเรื่องที่ตังใจจะปรึกษาในคินนั้น

คินนั้นข้าพเจ้าเองก็นอนไม่ค่อยหลับ อาจเป็นด้วยแปลกที่ก็เป็นได้ข้าพเจ้านอนอยู่ห้องเดียวกับชายหนุ่มคนหนึ่ง ซึ่งเป็นนายอยู่ในกองพลอาสาซึ่งเรียกว่า “กองสมัครอาสา” ใช้อักษรย่อว่า ส.อ. คนละกองกับพลอาสาอีกกองหนึ่งซึ่งตั้งชนภายหลัง และเรียกชื่อว่ากอง “สมานสมัคร” ใช้อักษรย่อว่า ส.ส. (ชื่อกองพลอาสา ๒ กองนี้เราตั้งขึ้นสำหรับใช้เองในที่นี้ และต่อไปจะเรียกสั้น ๆ ว่า ส.อ. ส.ส.)

นาย ส.อ. คนที่นอนห้องเดียวกับข้าพเจ้าคินนั้น เป็นคนกิริยาวาจาอ่อนโยน มีน้ำใจตรง เป็นคนหนุ่มจำพวกที่

รักชาติโดยสุจริต และเข้าเป็นสมาชิกในชมรมนาถนันท  
 สุนทรินทร์ เพราะเห็นในใจจริงว่า ที่ยอมเสี่ยงภัยทุกเมื่อ ก็  
 เพื่อประโยชน์แก่ชาติแท้ ๆ

วันรุ่งขึ้นกว่าเราจะได้รับเชิญให้ ไป หา ท่าน อัศวาท  
 ก็สายหน่อย พอเราไปถึงท่านก็ย้อนพูดถึงเรื่องเมื่อคืนนี้อีก  
 ท่านว่าเราต้องคิดทำการอย่างเข็มโหด จะมัวตะขิดตะขวง  
 ในใจอยู่ไม่ได้ เพราะไม่มีเวลาที่จะนึกถึงกฎหมายหรือศีล-  
 ธรรมเสียแล้ว ชาติของเราจำต้องถูกบังคับลากถูไปสู่ความ  
 เป็นใหญ่ ถ้าจะยอมให้ไปเองโดยความเต็มใจก็ไม่มีเวลา  
 เพราะฉะนั้นจึงต้องวิธีใช้บังคับ ท่านว่าท่านต้องย้อนกลับไป  
 สร้างชาติขึ้นเสียก่อน จึงจะคิดวางรูปการที่จะเป็นงานของ  
 ชาติได้

ท่านอัศวาทก็ได้เคยตั้งปณิธานไว้ว่า จะเข้าสู่อำนาจ  
 โดยทางค้ำเนินอันถูกต้องตามกฎหมาย คือให้ราษฎรเลือก  
 และยกย่องท่านให้เป็นประมุขของประเทศ แต่มาในตอนนั้น  
 ท่านถูกขัดคอทางโน้นทางนี้ และรัฐบาลในเวลานั้นก็ยังตั้ง  
 มั่นอยู่ในความเลื่อมใสของประชาชน ท่านจึงเกิดมีความคิด



ไปในทางที่จะชิงอำนาจ พวกใกล้ชิดของท่านก็ช่วยกันส่งเสริมความคิดนั้นด้วยกันหลายคน ท่านอัครวาทียังมีสติอยู่ก็ยังไม่ทำลงไป แต่ในเวลา<sup>๕</sup>นั้น จวนจะเกิดการใหญ่<sup>๕</sup> ซึ่งทำให้ปั่นป่วนกันไปทั้งประเทศ ตอนนั้นถ้าพวกนากันนั้นที่สุชลิศร์ก่อเหตุขึ้น พวกพล ส.อ. ก็คงจะถูกกองทัพของประเทศไทยกำหราบอย่างไม่ยั้งมือ เพราะฉะนั้นการที่มิได้ก่อเหตุขึ้นในทันที ก็นับว่าเป็นการดีไปทางหนึ่ง ต่อมาอีกหน่วยรัฐบาลได้ออกกฎหมายสั่งยุบ ส.อ. และ ส.ส. เสียทั้ง ๒ กอง โดยคำชี้แจงว่า เป็นพวกที่ทำให้เกิดความไม่สงบขึ้นในประเทศ

ในตอนนั้นเศรษฐกิจของประเทศไทยได้กระเตื้องขึ้นหน่อย และจำนวนคนที่สมัครเข้าอยู่ในชมรมนากันนั้นที่สุชลิศร์ก็น้อยลง รัฐบาลก็คุมมันขึ้น ท่านอัครวาทิจึงต้องสงบใจไว้ก่อน ยังไม่ทำอะไรผลุนผลันลงไป แต่ท่านก็คิดเตรียมการอยู่เรื่อย

เรื่องที่ท่านนำออกปรึกษาเรื่องหนึ่งในวันนั้น ก็คือเรื่องเศรษฐกิจ ความคิดของท่านเองนั้นว่า จำจะต้องจัด

ให้มีงานทำกันให้ทั่วหน้าประชาชน แต่ผู้ที่รับหน้าที่เป็นผู้  
ร่างโครงการนั้นเป็นอินนิเียร์ ๒ คน ซึ่งมีความคิดนอกกรอบ  
ออกไปจากตำราเศรษฐกิจ ครั้นเสนอโครงการออกมาก็ถูก  
นักปราชญ์เศรษฐกิจหัวเราะเยาะ จึงเป็นเครื่องหนักใจแก่  
สมาชิกนากันที่สุจริตบางคนยิ่งนัก

ความหนักใจทำให้ข้าพเจ้าถามท่านอัศวาทที่ขึ้นใน  
วันนั้นว่า “ตามโครงการที่ร่างนั้น เราจะได้เงินที่ไหนมาจัด  
ผมตรองไม่เห็นทางใด นอกจากจะพิมพ์ธนบัตรออกมา  
ลอย ๆ (หรือที่เรียกว่าอินเฟลชั่น) อันจะทำให้ธนบัตร  
เกลื่อนกลาด และสินค้าก็จะขึ้นราคาไปหมด”

ท่านอัศวาทที่เสียงเซียวตอบว่า “อินเฟลชั่นนั้นจะ  
มีต่อเมื่อเราต้องการให้มี เพราะอินเฟลชั่นเป็นของเกิดโดย  
ความปราศจากวินัย (คิสติปปลิน) ถ้าผู้ซื้อไม่อยู่ในวินัย  
และผู้ขายไม่อยู่ในวินัย อินเฟลชั่นก็ต้องเกิด ข้าพเจ้ารับ  
รองว่า สินค้าในตลาดจะไม่ขึ้นราคา ถ้ารับรองไม่ได้เราจะมี  
ส.อ. ไว้ทำไม เราไม่ต้องออกกฎหมายใหม่ เพราะเป็นกิจ  
ซึ่งชมรมจะทำเองก็ได้ ใครขึ้นราคาสินค้าก็จะได้เห็นกัน”

ท่านอัครราชทูตกล่าวอีกตอนหนึ่งว่า “ท่านอย่าเป็นห่วงเรื่องโครงการของอินนิเชียร์ ๒ คนนั้นเลย เขาจะพูดว่าอะไร ก็ปล่อยให้พูดไปเถิด ต่อเมื่อพูดเลอะเทอะจนจะทำให้เสียทางจึงห้ามเสีย เมื่อถึงเวลาจะจัดเข้าจริง เราใช้โครงการเหล่านี้ หรือจะใช้อย่างไรก็แล้วแต่สะดวกภายหลัง เราต้องการความคิดที่คิดง่าย ๆ ตรงไปตรงมา ไม่ต้องการความคิดวก ๆ ววน ๆ ของผู้ที่เรียกกันว่าชำนาญเหล่านี้ ซึ่งล้วนแต่คิดวนไปวนมาจนหลงทางในความคิดของตนเอง

“ทั้งหมดนี้สำคัญที่ให้ได้ขั้นตอน ข้าพเจ้าจะขั้นตอนอย่างไรนั้นท่านไม่ต้องคำนึง ขอแต่ว่าให้ได้ขั้นตอนให้เครื่องจักรเศรษฐกิจเดินได้เสียก่อน เพื่อจะได้อุทิศช่องทางมิให้กำลังเศรษฐกิจของเรารั่วไหลออกไปเป็นประโยชน์แก่ประเทศอื่น ๆ ได้ ยิ่งกว่าเป็นประโยชน์แก่เราเอง การที่จะอุทิศทางรั่วไหลเช่นนั้น ถ้าข้าพเจ้าอุทิศด้วยวิธีสร้างกำลังที่เพิ่มขึ้นให้แข็งแรงยอดเยี่ยม ก็อาจอุทิศสำเร็จได้เท่ากับที่จะจัดวิธีอื่น ข้าพเจ้าอาจมีเงินมาจ้างพวกที่ไม่มียานทำอยู่ในเวลานี้ และเมื่อจัดเช่นนั้นก็จะเปิดทางให้การใช้จ่ายของราษฎรเพิ่มขึ้น

เป็นเครื่องวัดความจำเริญในการอยู่กินของประชาชน รูป  
การเช่นนี้ไม่เป็นของลับที่พวกนักปราชญ์มักจะว่า ถ้าจะ  
มีวฟังแต่เสียงของพวกนักปราชญ์ ก็ดูเหมือนอะไร ๆ จะ  
เป็นของลับไปทั้งนั้น”

เมื่อข้าพเจ้าฟังท่านอัครวาทิซึ่งแจ่มแจ้งเช่นนี้ ก็ทำให้เห็น  
ว่า ความเลื่อมใสของท่านอยู่ในตัวท่านเอง ไม่ใช่เลื่อมใส  
ข้อเสนอของผู้ชำนาญซึ่งเป็นที่ปรึกษาของท่าน ท่านเชื่อว่า  
เมื่อถึงคราวที่จะต้องทำอะไรแล้ว ความสามารถที่เกิดในตัว  
ของท่านเอง อาจนำไปทำสำเร็จไปได้ ก่อนที่ถึงเวลาจะทำ  
ลงไปนั้น ใครจะคิดว่าอะไร ท่านก็ฟังเพียงครึ่ง ๆ และ  
ปล่อยไปสำหรับให้คนอื่น ๆ เลื่อมใส เป็นทางโปรปะกันดา  
ยิ่งกว่าอื่น ความลุ่มหลงไปในที่สุดจะอยู่กับตัวท่านเท่านั้น ลูก  
มือของท่านมีหน้าที่แต่จะคอยปฏิบัติตาม เป็นต้นว่า ถ้า  
ท่านจะต้องส่งจ่ายเงิน สมุห์บัญชีของชมรมก็จะต้องมีเงินมา  
ให้ท่านส่งจ่าย สมุห์บัญชีจะได้เงินมาอย่างไรท่านไม่เอาใจ  
ใส่ พูดยตามความจริง ท่านมีวาสนาลำคัญอย่างหนึ่ง คือ

ว่า เมื่อถึงคราวจริงเข้าเมื่อไร ก็มีคนที่เข้าไปรับใช้ท่าน  
ทุกที่

ท่านอัครวาทีกกล่าวในวันนั้นว่า “พวกอินนิเนียร์  
ล้วนแต่โง่บักซบทั้งนั้น นาน ๆ ก็คิดอะไรออกมาดี ๆ ใช้เป็น  
ประโยชน์ได้บ้าง แต่ถ้าเอาความคิดนั้น ๆ มาให้ทั่วไปก็บ้า  
อินนิเนียร์จะสร้างเครื่องจักรก็สร้างไปเกิด แต่อย่าพยายาม  
สร้างความจำเวธูทางเศรษฐกิจ

“แต่มีข้อหนึ่งที่อินนิเนียร์ผู้ร่างโครงการของเรากล่าว  
ถูก คือว่าความจำเวธูอันใด ซึ่งเคยเกิดขึ้นโดยเผอิญ  
เป็นนั้น ต่อไปภายหน้าจะปล่อยให้เผอิญเป็นไม่ได้ ต้องให้  
เกิดตามโครงการทั้งนั้น เพราะเราจะต้องยื่นด้วยดีของเรา  
เอง”

ประเทศของเรานี้จะเป็นหน่วยหนึ่งแห่งยุโรป โดย  
ชีววิทยาเท่านั้นไม่ได้ ต้องเป็นยุโรปเลยทีเดียว ถ้าเราไม่มี  
อำนาจเหนือยุโรป เราก็จะต้องคับสูญ ข้าพเจ้ารับประกัน  
ต่อท่านได้ว่า ต่อไปข้างหน้ายุโรปจะปราศจากคนไม่มีงาน  
ทำ เราจะปลุกโลกให้ตื่นขึ้น เพราะเราจะรับหน้าที่ซึ่ง  
โลกยังไม่ได้ฝันถึงในวันนี้ เราจะทำสำเร็จ แต่เราต้อง

ได้ยุโรปและเมืองขึ้นของยุโรปด้วย เราเป็นผู้ซึ่งพระผู้เป็นเจ้าสร้างมาสำหรับพาโลกไปสู่ความจำเริญ อย่างที่ไม่มีใครเคยนึกเคยฝัน ถ้าเราทำไม่สำเร็จ ยุโรปก็จะวิบัติไป”

วันหนึ่งในฤดูร้อน ค.ศ. ๑๙๓๒ ท่านอัครวาทได้เชิญพวกร่วมคิด ๖-๗ คน ไปฟังคำชี้แจงโครงการของชายหนุ่มคนหนึ่งซึ่งอ่อนอาวุโสในชมรมกว่าคนอื่นๆ ที่ไปประชุมวันนั้น เจ้าของโครงการ (เรียกสั้น ๆ ว่า จ.ค.) เป็นผู้เรียนวิชาเพาะปลูกมาก่อน จึงได้ศึกษาชีววิทยามาบ้างแล้ว และบัดนี้รับหน้าที่เป็นผู้พิจารณาเผ่าพันธุ์มนุษย์ เป็นผู้จัดตั้งทะเบียน “ศุภชน” ขึ้นโดยวิธีคัดเลือกเอาแต่ผู้สืบสายโลหิตมาแต่เผ่าพันธุ์บริสุทธิ์ไม่มีปน ศุภชนเหล่านี้โดยเฉพาะก็คือสมาชิกของกองอาสาที่สมมตินามว่ากองสมัครสมาน (ส.ส.) กองนี้กำหนดว่า จะไม่รับคนเลือกไม่บริสุทธิ์เข้าเป็นสมาชิกเลย

(ที่เราใช้คำว่า “ศุภชน” นี้ ไม่ได้หมายถึงความงามกาย ที่เลือกมาใช้ก็เพราะเป็นคำสั้น และฟังคล้ายคำว่า Superman ด้วย)

จ.ค. ได้นำเอาตัวอย่างทะเบียนศุภชนออกให้คนอื่นดู

เป็นทะเบียนรายชื่อคนซึ่งได้ตรวจเผ่าแล้ว โดยวิธีเดียวกับที่  
ตรวจเผ่าโคให้ทราบว่าเป็นพันธุ์บริสุทธิ์ ทะเบียนนั้นจะใช้  
เป็นต้นเกล้าวงสาวลีแห่งศุภชนต่อไปข้างหน้า ในตอนนั้น  
หัวหน้าตำรวจได้ออกคำสั่งแล้วว่า พวก ส.ส. จะแต่งงานก็  
ต้องได้รับอนุญาตเสียก่อน เมื่อเจ้าหน้าที่ได้ตรวจตามชีว-  
วิทยา ทั้งเจ้าสาวเจ้าบ่าว ปรากฏว่าเป็นเผ่าบริสุทธิ์ไม่มี  
เลือกปนแน่แล้ว จึงจะอนุญาตให้แต่งงานกันได้

จ.ต. ชี้แจงว่า ศุภชนใหม่จะเกิดโดยวิธีที่คัดเลือก  
เผ่าพันธุ์ตามที่แจ้งอยู่ในทะเบียนนั้น ก็เหมือนดังที่ได้จัดมา  
แล้วในเรื่องพันธุ์ม้า แต่ก่อนม้าในประเทศเป็นเลือดอื่นเสีย  
ไปหมด จึงต้องเริ่มผสมใหม่ โดยวิธีคัดพ่อม้าแม่ม้าแต่  
เฉพาะที่เลือกบริสุทธิ์ และบัดนี้ก็ได้อุ้เผ่าเดิมของเราแล้ว  
ฉันใดม้าฉันนั้นคน แต่เราจะให้พลเมืองทั้งประเทศเป็นเผ่า  
บริสุทธิ์ไปทั้งนั้นก็ไม่ได้ จะต้องเลือกคัดแต่ที่จะอยู่ในชน  
ศุภชนเท่านั้น ศุภชนของเราจะไม่มีเลือกปนเลย

จ.ต. เปิดทะเบียนให้เราเห็นเป็นตัวอย่างแล้วชี้แจง

ว่า “ข้าพเจ้าต้องการให้พวกหัวหน้ากสิกรรมของเราเข้าเป็น  
 ส.ส. หมก แล้วเราก็จะจัดให้เกิดสุขชนขึ้นจากพวกนั้น แต่  
 ก่อนนั้นคนชั้นผู้ตีมีการเกียงเผ่าไม่ให้คนชั้นไพร่เข้าไปปน แต่  
 ก็บ๊องกันไปตามบุญตามกรรมมิได้วางหลักลงไปแน่นอน ต่อ  
 ไปนี้เราจะกีดกันเลือกไม่บริสุทธิ์โดยวิธีวิทยาศาสตร์ การ  
 กัดเลือกเช่นนี้ เราจะใช้พวกหัวหน้ากสิกรรมเป็นยืน แต่ก็  
 จะได้แต่การจำเพาะพวกที่แลเห็นการข้างหน้าไปได้ไกล และ  
 เข้าร่วมพวกกับเราเท่านั้น นอกจากพวกหัวหน้ากสิกรรม  
 เรายังจะใช้เผ่าผู้ตีเก่าไม่มีเลือกปนด้วยอีกส่วนหนึ่ง”

ต่อไปนี้ผู้ช่วยของ จ.ต. คนหนึ่งแสดงปาฐกถาว่า  
 ถ้วย “ประกาศนโยบายด้านตะวันออก” (คือตะวันออกแห่ง  
 ประเทศของเขา ไม่ใช่ตะวันออกของโลก) ผู้นั้นอธิบายว่า  
 จำจะต้องมีประเทศใกล้เคียงรวมเข้าเป็นกลุ่มเดียวกัน มีรัฐ  
 หนึ่งอยู่กลางเสมอเป็นหัวใจเหล็ก

ประเทศซึ่งในเวลานั้นเป็นอิสระอยู่หลาย ประเทศ จะ  
 ต้องเข้าร่วมในหัวใจเหล็กทั้งนั้น เพราะดินแดนติดต่อกันจะ  
 ปล่อยไว้ตามลำพังไม่ได้



นอกจากหัวใจเหล็กนั้น มีประเทศต่าง ๆ วรรณอีก  
ชนหนึ่ง วรรณใหญ่จะเป็นมหารัฐที่วางประกาศนโยบายไว้  
ว่าจะจัดให้เกิดขึ้นในภายหน้า และนอกจากนั้น จะต้องมี  
ประเทศอื่น ๆ อีกหลายประเทศ ซึ่งในเวลา<sup>นี้</sup>ยังมีดินแดน  
มาก แต่จะต้องลดดินแดนออกเสียให้เหลือแต่<sup>น้อย</sup> เพื่อ  
มิให้เกิดมี<sup>ชัย</sup>มี<sup>เสิบ</sup>ขึ้นได้ ทั้งหมด<sup>นี้</sup>จะมีกองทัพกองเดียว  
และกองทัพ<sup>นี้</sup>จะเป็นผู้มัดให้รวมอยู่ในปกครองเดียวกัน นอก  
จากกองทัพยังจะต้องค้าขายด้วยกัน ใช้เงินตราอย่างเดียวกัน  
และมีศาสนานโยบายต่างประเทศอย่างเดียวกัน<sup>ทั้ง</sup>สน

ผู้แสดงปาฐกถา<sup>นี้</sup>แจ้งว่า ที่คิดทั้งหมด<sup>นี้</sup>จะเป็นความ  
ฝันอันไม่เป็นไปได้<sup>อยู่</sup>อีกนาน เว้นแต่จะจัดการบังคับอพยพ  
พลเมืองให้ย้ายไปเสียจากท้องถิ่น ซึ่งไม่ต้องการพลเมืองชนิด  
ที่ถูกบังคับให้อพยพ<sup>นั้น</sup> ปาฐกถาอธิบาย<sup>ขึ้น</sup>ว่าความยากมี  
อยู่เป็นธรรมดาอย่างหนึ่ง คือว่าชนเผ่าเลวย่อมจะเพิ่มจำนวน  
ขึ้นเร็ว ชนเผ่าตีเพิ่มจำนวนช้า ถ้าไม่บังคับให้ชนเผ่าเลว  
อพยพไปเสียจากท้องถิ่น ชนเผ่าตีเกิดไม่ทัน ก็จะทำให้จำนวน  
อยู่<sup>ร่ำ</sup>ไป

ชนเผ่าเลวซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินเพาะปลูก<sup>อยู่</sup>นั้นเกิดลูก

หลานเร็วนัก ถ้าจะห้ามไม่ให้เกิดเร็ว ก็ได้แต่เอาตัวไปเสีย  
จากที่ดิน แล้วบังคับให้เป็นคนงาน ซึ่งไม่มีที่ดินของตนเอง  
และให้อยู่ในภูมิภาคอื่น ส่วนที่ดินซึ่งเจ้าของเดิมถูก  
บังคับให้อพยพไปอยู่ที่อื่นแล้วนั้น จะต้องมอบให้แก่พวกที่  
จะเป็นศุภชนต่อไปในภายหน้า เพื่อจะได้เพิ่มจำนวนคน  
เร็วขึ้น

เมื่อปราศจากพุดจบลงแล้ว ก็มีผู้สนพุดชี้แจงในเรื่อง  
ปัญหาแห่งกสิกรรม เมื่อผู้สนพุดจบแล้ว จ.ต. ก็ชี้แจงอีก  
ครั้งหนึ่ง เป็นใจความว่า ภาระข้อต้นของเราก็คือจัดการ  
การป้องกันไม่ให้ชนเผ่าเลวเกิดเร็วนัก ข้อที่ ๒ จัดให้เกิดชน  
เผ่าคือนจะเป็นศุภชนยืนยงไปภายหน้า ชนชาวประเทศต่างๆ  
มีระดับประมาณเท่า ๆ กัน แต่ศุภชนของเราจะสูงเงื้อม  
ครอบงำชนอื่น ๆ หมด ใช้แต่ในยุโรปเท่านั้น ในโลกกว้าง  
แต่การที่ใครจะได้สู่ฐานะแห่งศุภชนนี้ จำจะต้องได้รับความ  
ฝึกซ้อมในทางปัญญา ในทางกาย และในทางการเมือง  
อีกทั้งจะต้องได้รับเลี้ยงมาแต่เด็กอย่าง ถูกต้อง ตาม ชีว วิทยา  
และจะต้องเกิดจากปู่ ย่า ตา ยาย และพ่อ แม่ซึ่งเลือกบริสุทธิ์  
๕ ๕  
ทงหน

การที่จะจัดให้เกิดศุภชนชั้นสำหรับเป็นผู้คุ้มครองชน  
พวกอื่น ๆ แม้ที่เป็นชาติเดียวกันนั้น จำจะต้องเปลี่ยน  
ระดับปัญญาตามชนคนด้วย และจำจะต้องกล่าวพอที่จะไม่  
กลัวความไม่รู้หนังสือของพลเมืองส่วนมาก การศึกษาของ  
พลเมืองทั่วไปย่อมเป็นภัยแก่ศุภชน และนับว่าเป็นภัยแก่  
ราษฎรชั้นพลงานด้วย เพราะย่อมทำให้มีความคิดฟุ้งสร้าน  
ไปต่าง ๆ ลัทธิที่ว่าราษฎรควรต้องถูกบังคับให้เข้าโรงเรียน  
ทุกคนนั้น เป็นความคิดทันสมัยเสียหมดแล้ว ถ้าขึ้นให้  
ศึกษาแก่พลเมืองทุกชั้นให้เล่าเรียนได้ตามใจ ความแค้น  
แย่งก็จะเกิด และศุภชนจะบังคับพวกอื่น ๆ ก็ยาก

ในเรื่องการศึกษานี้ ท่านอัครวาทได้กล่าวในตอน  
ที่สุดแห่งการประชุมวันนั้นว่า ต่อไปข้างหน้าคนชั้นหนึ่งก็จะ  
ต้องมีระบบศึกษาได้แต่เพียงที่กำหนดให้ จะปล่อยให้  
เล่าเรียนพ้นกำหนดนั้นไป และให้เลือกศึกษาตามใจไม่ได้  
การที่จะเลือกศึกษาได้เต็มที่ จะปล่อยให้แต่ชั้นศุภชนเท่านั้น

## อ่านหนังสือ

เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม (๒๕๘๒) หนังสือพิมพ์  
ได้นำใจความข้อหนึ่งในบันทึกของราชการนาาประเทศ  
(อังกฤษ) มากล่าวในเรื่องพื้นแผ่นดินว่า เหตุที่แผ่นดิน  
ต่อสูรสเซยได้ถึงเพียงนี้ ก็ด้วยบ่อเกิดแห่งกำลัง ๓ ประ-  
การ ประการที่ ๑ วรรณคดีและศิลปอื่น ๆ ของชาติเป็น  
ต้นเค้าให้เกิดพระเพณีอันยึดมั่นอยู่ในน้ำใจคน ทำให้  
เกิดความกลมเกลียวรักชาติ และสงวบชาติอย่างแน่น  
หนา ประการที่ ๒ คือวิสาสะกับหมู่ประเทศเหนือ ประ-  
การที่ ๓ คือ การสหกรณ์และการค้าไม้ ซึ่งทำให้เกิด  
กำลังทางเศรษฐกิจ

ครั้นเมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม เราได้รับลายพระหัตถ์  
 พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ทรงเขียนมา  
 ประทานจากประเทศอังกฤษเป็นใจความว่า ได้ทรงอ่าน  
 เรื่อง “อุปถัมภ์ศิลปะ” ใน “ประมวณวัน” วันที่ ๒๖  
 พฤศจิกายน มีความในตอนหนึ่งว่า พรรณคดีในเวลา  
 ทรุกโทรมลงไปตามเหตุที่เรานำมาชี้ในวันนั้น พระองค์เจ้า  
 จุลจักรพงษ์ทรงเห็นด้วย เพราะได้ทรงเป็นทุกข์เช่นเดียว  
 กันมานานแล้ว แต่ยังทรงหวังอยู่ว่า เราท่านทั้งหลายจะ  
 ช่วยกันเป็นทุกข์มากคนขึ้นในภายหน้า และวรรณคดีก็จะได้  
 รับอุดหนุนให้เฟื่องฟูต่อไป เราได้นำลายพระหัตถ์มาพิมพ์  
 ไว้ในประมวณวัน วันที่ ๓๑ มกราคม (หน้า ๔) แล้ว

เหตุที่นำให้เรากล่าวว่ พรรณคดีทรุกโทรมนั้น เรา  
 ได้ชี้แจงไว้ในคราวก่อนแล้ว ในสมัยนี้จำนวนผู้แต่งหนังสือ  
 เห็นจะมีมากกว่าสมัยไหน ๆ แต่หนังสือที่แต่งจะเป็นหนังสือ  
 ดีถึงขั้นที่ควรนับว่าเป็นวรรณคดี และจะยืนยงไปในภาษา  
 ไทยได้ช่วกาลนาน หรือจะเป็นหนังสือชนิดที่เกิดวันตาย  
 พรุ่งนี้เราไม่กล่าว ผู้แต่งหนังสือชั้นวรรณคดีจะมีในเวลา  
 นี้นมากคน หรือไม่มากคน เราก็ไม่ได้กล่าวเหมือนกัน  
 เพราะหนังสือระดับไหนจะเรียกว่าเข้าชั้นวรรณคดีแน่ นอน ก็

แล้วแต่ความเห็นบุคคล ความรู้แน่จะมีในเวลาข้างหน้าเมื่อ  
ปรากฏว่าหนังสือเรื่องไหนของใครยืนยงไปได้เท่านั้น ความ  
หมายของเราในชั้นนี้มีเพียงว่า ถ้าผู้แต่งหนังสือที่อาจถึงชั้น  
วรรณคดีไม่ได้รับอุปถัมภ์ให้มีใจแต่ง และเมื่อแต่งออกมา  
แล้วก็เปลืองแรงและทุนไปเปล่าไร้ ผู้แต่งก็ย่อมนจะท้อใจ  
ไม่พากเพียรที่จะแต่งต่อไปอีก

ผู้แต่งหนังสือจำพวกที่เพิ่งจะเริ่มขึ้น อาจไม่มีความ  
มุ่งหมายยืดยาวนัก เพียงแต่ได้เห็นหนังสือของตนที่แต่งแล้ว  
พิมพ์ออกมาเป็นตัวพิมพ์เท่านั้น ก็พอใจไปคราวหนึ่ง แต่  
ถ้าคนไหนรู้ตัวแล้วว่า สามารถสร้างชั้นวรรณคดีขึ้นได้ คน  
นั้นก็มิปรารถนาจะเผยแพร่ชั้นวรรณคดี ของตน ให้แพร่หลาย  
และยืนไปนาน ถ้าไม่ได้รับอุปถัมภ์ และต้องเก็บหนังสือที่  
พิมพ์แล้วไว้คอยปลวกกินไร้ ชั้นวรรณคดีซึ่งอาจเกิดจาก  
คนนั้นต่อไปอีกก็ไม่เกิด

ในสมัยประชาธิปไตย อุปถัมภ์ของวรรณคดีก็คือ  
ประชาชน แต่ถ้าประชาชนยังไม่มีน้ำใจถึงขั้นที่จะเป็น  
อุปถัมภ์แก่วรรณคดีได้ ความอัคคีก็ยังไม่หมดไป ยังมี  
แต่ความหวัง เช่น ที่พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ตรัสว่า เมื่อ

ช่วยกันเป็นทุกข์มาก ๆ แล้วก็คงจะช่วยกันสนใจที่ละเอียดที่  
ละน้อยส่งเสริมให้ประชาชนส่วนมากขึ้นสู่ระดับปัญญาที่จะเกิด  
ความยินดีต่อวรรณคดีในภายหน้าต่อไป

ถ้าวรรณคดีเป็นบ่อเกิดแห่งกำลังและความมั่นคงของ  
ชาติได้ส่วนหนึ่งเช่นที่เขาชี้ตัวอย่าง ว่าเห็น ได้แล้ว ใน  
ฟินแลนด์ไซร์ การที่วรรณคดีของเราจักจะเหือดแห้งไปใน  
เวลานี้ ก็เป็นข้อที่น่าเป็นห่วงอยู่

หนังสือที่เกิดวันละมาก ๆ เวลานี้ ก็คือหนังสือพิมพ์  
พูดตามธรรมดาหนังสือพิมพ์ก็ไม่ใช้วรรณคดี ยกเว้นแต่  
หนังสือพิมพ์ “สเปกเตเตอร์” ซึ่งโยเซฟแอดคิชัน แต่ง  
และเขาตัดมาพิมพ์เป็นสมุดสำหรับนักเรียน ซึ่งผู้เขียนเองก็  
เคยต้องใช้ในเมื่อยังเป็นนักเรียน

แต่ถึงแม้ตามปกติหนังสือพิมพ์จะไม่ใช้ วรรณคดี การ  
อ่านหนังสือพิมพ์ ก็ย่อมเป็นกันที่จะพาให้ก้าว ขึ้น ไป สู่  
การอ่านหนังสืออื่น ๆ เราจึงยินดีต่อคำชักชวนของนายก  
รัฐมนตรีว่า ควรอ่านหนังสือพิมพ์กันให้มากขึ้น ความยินดี  
นี้พูดในส่วนที่เป็นหนังสือพิมพ์ ก็อาจเป็นด้วยเปิดทาง

ให้เราขายสินค้าของเราได้มากขึ้น แต่พูดในส่วนน้ำใจผู้เขียน การขายหนังสือพิมพ์ได้มากขึ้นบ้างนั้นก็สำคัญแต่พอประมาณ แต่การที่ชักจูงให้คนมีน้ำใจเป็นผู้อ่านหนังสือมากขึ้น เพื่อว่าภายหน้าจะได้เขยิบจากหนังสือพิมพ์ ไปถึงหนังสือชั้นสูง ๆ ขึ้นไป สำคัญยิ่งกว่า เมื่อผู้อ่านชนิดที่เลือกเพื่อนหนังสือที่จะอ่านนั้นมีมากขึ้น ความต้องการหนังสือชั้นสูงก็ย่อมจะพาให้เกิดมีผู้แต่งขึ้นดีขึ้น

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์โคลงไว้บทหนึ่งว่า

|                       |                   |
|-----------------------|-------------------|
| ขอปวงนักปราชญ์เชื้อ   | ชาวไทย            |
| ถ้วนท้ววจงมีใจ        | คจข้า             |
| วิชากะวีใน            | สยามรัฐ           |
| ทั้งบัณฑิต บัณฑิตหน้า | อย่าให้ สูญพงศ์ ฯ |



## ฉสมฉसान

ในรัชกาลที่ ๕ เมื่อสมเด็จพระสังฆราช ปุสุสเทว(นามเดิมสา) สิ้นพระชนม์แล้ว สมเด็จพระยาวิโรธ ทรงรับหน้าที่ในตำแหน่งพระสังฆราชแทน แต่ไม่ได้เรียกว่า สมเด็จพระสังฆราช

สมเด็จพระปรมาธิบดี และสมเด็จพระยาปวเรศ เมื่อทรงดำรงตำแหน่งพระสังฆราชในรัชกาลที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ก็ไม่ได้เรียกว่าสมเด็จพระสังฆราชเหมือนกัน เจ้าชายที่มีตำแหน่งหัวหน้าสงฆ์ที่เรียกว่าสมเด็จพระสังฆราช เพิ่งมีเมื่อกรมหลวงชินวร จะเป็นตัวกรมหลวงชินวรไม่ได้เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าแผ่นดินคอกกระมัง

กรมวชิรญาณทรงรับกรมครั้งแรกเป็นกรมหมื่น ก่อน

ได้ทรงเลื่อนเป็นกรมหลวงภายหลัง การเลื่อนกรมนี้  
 ได้มีงานที่วัดบวรนิเวศหลายวัน บ่ายวันหนึ่งพระสงฆ์เจ้า  
 อาวาส และพระสงฆ์อื่น ๆ ในคณะธรรมยุติกนิกายได้ไปประ-  
 ชุมกันที่พระอุโบสถวัดบวรนิเวศ ถวายพระพรกรมหลวง  
 วชิรญาณวโรรสในการเลื่อนกรม พระพิมลธรรม (นาม  
 เต็ม ยัง ภายหลังเป็นสมเด็จพระมหาธีรวงศ์) เป็นผู้อ่าน  
 ฉันท์ภาษาบาลี ถวายพระพร เป็นทำนองสรภัญญะ ฉันท์  
 นี้ พระศาสไตรภณ (อ่อน) เป็นผู้แต่ง เมื่อแต่งแล้วนำ  
 ไปเสนอให้แก่ไซ และลองซ้อมกันดู พระพิมลธรรมอ่าน  
 แล้วก็ว่า “ราวกับคุศุทธะราศเหี้ยบกรวด”

คำว่า “คุศุทธะราศเหี้ยบกรวด” เป็นคำชม แปล  
 ว่าแต่งฉันท์ทันตามจังหวะคำสั้นคำยาว ประหนึ่งคนที่เท้า  
 เป็นคุศุทธะราศเดินเหี้ยบกรวดเจ็บก็รีบยกเท้าก้าวต่อไป เทียบ  
 กับจังหวะแห่งคณะฉันท์ ไม่หมายความว่า เดินกะหย่อง  
 กะแหง้งไม่สม่ำเสมอไปตามบุญตามกรรม

ผู้เขียนไม่ได้ยินใครใช้คำคุศุทธะราศเหี้ยบกรวดในการ  
 พูดถึงฉันท์มานานแล้ว ชรอยจะเป็นคำวัยในสมัยนี้ฉันท์  
 เป็นของตกต่ำในวิชาหนังสือดอกกระมัง

คำว่า “กุกุทะราดเหี้ยบกรวด” เป็นคำเรียกชื่อ  
เพลงดนตรีอีกอย่างหนึ่ง

พูดถึงพระราชาคณะผู้ใหญ่ นึกไปถึงที่เคยได้ยิน  
เล่ากันถึงสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) วัตรระฆัง ซึ่งมีเรื่อง  
เล่ากันมาหลายเรื่อง มักว่ากันว่าท่านไม่สู้เต็มเต็ง แต่ความ  
ปฏิบัติของท่านเป็นที่นับถือของคนทั่วไป แม้พระบาทสมเด็จพระ  
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ประทานอภัย ท่านจะทำอะไร  
แปลก ๆ ก็ไม่กริ้ว

วันหนึ่งเสด็จออกอยู่ที่พลับพลาสูง สมเด็จพระ  
พุฒาจารย์ (โต) เดินไปทางนั้น เห็นผู้คนอยู่หน้าพลับพลา  
มาก ท่านก็เดินอ้อมไปเสียให้ไกล พระจอมเกล้าฯ ประทับ  
อยู่บนที่สูง ทอดพระเนตรเห็นก็ตรัสแก่ตำรวจว่า “ขรัวโต  
ไปโน่น ไปนิมนต์เข้ามานี้”

ตำรวจออกวิ่งไปตามทางที่ทรงชี้ ครั้นตามไปทัน  
ก็เรียนท่านว่า มีพระราชโองการให้นิมนต์ไปที่พลับพลาสูง

ท่านถามว่า “พ่อเป็นอะไรจ๊ะ”

ตำรวจเรียนท่านว่า “เป็นตำรวจขอรับ”

ท่านว่า “ฉันไม่ไปจ๊ะ” แล้วท่านก็ออกเดินต่อไป  
 ตำรวจกลับไปทูลว่านิมนต์ท่านไม่มา ตรัสถามว่า  
 “ท่านว่าอะไรล่ะ”

ตำรวจกราบบังคับทูลว่า “ท่านถามว่าข้าพระ-  
 พุทธเจ้าเป็นอะไร ข้าพระพุทธเจ้าบอกท่านว่าเป็นตำรวจ”

พระจอมเกล้าฯ ทรงพระสรวลรับสั่งเรียกว่า “สังฆการี  
 อยู่ไหน ไปนิมนต์ขรัวโตมานี้”

-สังฆการีวิ่งตามไปทันเรียนว่า โปรดให้นิมนต์ท่าน  
 ถามว่าเป็นอะไร เรียนท่านว่าเป็นสังฆการี ท่านก็หันหลัง  
 เดินเข้าไปเฝ้า

ในรัชกาลที่ ๔ มีพระที่นั่งอนันตสมาคม องค์หนึ่ง  
 อยู่ในกำแพงพระบรมมหาราชวัง เป็นท้องพระโรงสำหรับ  
 รับแขกเมือง และเสด็จออกตามปกติด้วย พระที่นั่งองค์นั้น  
 สร้างคล้ายพระราชวังของพระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสที่กรุงแวร์-  
 ซายล์ ในตอนหนึ่งพระจอมเกล้าฯ เสด็จออกทรงธรรมที่พระ-  
 ที่นั่งอนันตสมาคมเสมอๆ โปรดให้นิมนต์พระราชาคณะผู้  
 ใหญ่เปลี่ยนกันเข้าไปถวายเทศน์ วันหนึ่งเป็นเวรสมเด็จพระ

พุทธอาจารย์ (โต) ท่าน<sup>๕</sup>ขึ้นธรรมาสันตังนโม และบอกศักราชตามธรรมเนียมแล้วก็ถวายเทศน์ว่า “ธรรมโค ๆ มหาบพิตรก็ทรงทราบอยู่ตลอดแล้ว เอว ก็มิด้วยประการฉนี้ ขอถวายพระพร” <sup>๕</sup>ตั้งแต่นั้นมาดูเหมือนท่านไม่ต้องเข้าไปถวายเทศน์อีก

ญาติผู้ใหญ่ของผู้เขียนคนหนึ่ง ซึ่งบ้านอยู่ไม่ไกลวัดระฆัง เป็นคนคุ้นเคยกับสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) ท่านไปเยี่ยมเยียนที่บ้านนั้นบ่อย ๆ และเมื่อถึงคราวมีงานกนิมนต์ท่านไปสวดมนต์ฉันเข้าอยู่เสมอ ๆ ที่บ้านนั้นเล่ากันว่า ท่านเดินตามทางมักเก็บเอาตำแย และต้นไม้อื่น ๆ ใกล้เคียงทางไปด้วย เวลาฉันท่านเอาตำแยใส่ลงไป ในอาหารที่ฉันไม่ว่าหวานหรือขาว เพื่อให้สิ้นความอโรย เพราะท่านถืออาหารเป็นของกินกันตาย ไม่ต้องการจะเพลิดในรสของมัน

สมเด็จพระพุฒาจารย์อีกองค์หนึ่ง ซึ่งเรียกกันว่า ปาปะมุคต คือ ท่านทำอะไรทำได้ในพระราชวัง เพราะพระเจ้าแผ่นดินไม่ทรงถือ คือ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (เขียว) วัดราชาธิวาส ท่านองค์นี้ท่านอยู่มาจนชรามาก เมื่อเข้าไป

สวคมนตรีเห็นในวัง ท่านนั่งพับเพียบ เมื่อยก้นงัซัคสมาธิ  
หรือชันเข้าตามใจท่าน เมื่อสวคมนตรีจบแล้ว หัวหน้ายังไม่  
ทันจะถวายพระพรลา ท่านต้องการจะกลับก็หยิบตาลปัตร  
และยามขึ้นถือหนึ่งชันเข้าตังท่าจะลุกจากอาสน์สงฆ์เสีย แต่  
เมื่อมหาดเล็กยังกำลังนำถ้วยน้ำชาไปประเคนต่อพระสงฆ์ตาม  
ธรรมเนียมเมื่อสวคมนตรีจบ ท่านเป็นสมเด็จพระราชาคณะ  
นั่งสูงเกือบจะตรงกับหน้าพระเก้าอี้ที่ประทับ ถ้าเป็นพระสงฆ์  
องค์อื่น ๆ ทำเช่นนั้นคงจะเกิดความ แต่ท่านไม่เป็นไร  
เพราะเรียกกันว่า ปาปะมุตต์ในราชการ ต่อมาในตอนหลัง  
ต้องมีสังฆการี คอยไปช่วยท่านเวลาลุกและลงจากอาสน์สงฆ์  
แล้วต่อมาอีกหน่อย ท่านก็ไม่ต้องเข้าไปสวคมนตรีในพิธี  
ราชการ

พระราชาคณะผู้ใหญ่รูปหนึ่ง ซึ่งถึงมรณภาพเสีย  
ก่อนได้เป็นสมเด็จพระสังฆราช (อ่อน) ท่านผู้  
นั้นมีชาติเป็นจีน และมาจากเมืองจีนแต่เด็ก ได้บวช  
และเล่าเรียนเป็นศิษย์ตัวโปรดของสมเด็จพระสังฆราช (สา)

และได้เป็นเจ้าของอวาตราชประติษฐ์ต่อจากสมเด็จพระสังฆราชองค์นั้น เมื่อสมเด็จพระสังฆราช (สา) ทรงชราแล้วต้องมีพระหนุ่ม ๆ อยู่เวรคอยปฏิบัติท่าน แต่ถ้าวินิตพระศาสนโสภณไป พระเวรก็เสี่ยงไปนอนได้ เพราะท่านคุยภาษาบาลีกับพระศาสนโสภณอยู่จนดึก พระเวรไม่ต้องเป็นกังวลกับท่านเลย ต่อมาในตอนหลัง สมเด็จพระยาวชิรญาณทรงบอกหนังสือแก้ภิกษุสามเณรที่เรียนถึงประโยค ๙ ทรงไว้ใจให้บอกแทนพระองค์ได้แก่พระศาสนโสภณ (อ่อน) อีกรูปเดียวเท่านั้น

ต่อมาภายหลังโปรดให้พระราชาคณะองค์อื่น บอกหนังสือประโยค ๙ ได้อีกรูปหนึ่ง เมื่อทรงมีภาระอื่นมากขึ้น และพระโรคก็เบียดเบียนอยู่รำไป.

## ประสพย์ ประสพ ประสบ

ท่านผู้ทรงความรู้ผู้หนึ่งจดคำสั่งสกฤตคำหนึ่งมาให้  
ผู้เขียน คือคำว่า ปรลวฺย ถ้าจะเขียนสำหรับไทยอ่าน  
ก็น่าจะต้องเขียนว่า ประสพย์ หรือ ประสัพย์ แปลว่า  
เวียนซ้าย เป็นคำตรงข้ามกับประทักษิณคือเวียนขวา

การเวียนเทียนสมโภชหรือเดินเทียนเวียนรอบอุโบสถ  
ในวันวิสาขบูชาเป็นต้น ใช้เวียนขวาคือประทักษิณ แต่การ  
ยกศพเวียนรอบเมรุ ๓ รอบใช้เวียนซ้าย คือประสพย์

การเวียนขวาเวียนซ้ายตามตัวอย่างที่กล่าวนี้ ถ้าฟัง  
เดิน ๆ ก็ดูเหมือนผิดกันที่เป็นมงคลและอัปมงคล แต่ไม่ใช่  
เช่นนั้นทีเดียว วันนั้นขอร้องไว้ ยังไม่กล่าวถึงความหมายแห่ง



การเวียนขวาเวียนซ้ายตามทีผู้เขียนได้เคยสืบทราบมา เพราะกำลังตื่นค้ำว่า ประสพย์ เก้านั้น

ผู้เขียนไม่เคยทราบว้า ประสพย์แปลว้าเวียนซ้าย ครั้นผู้ทรงความรู้ ท่านกรรณาจกมาให้ ก็ลองพลิกสอบในสมุกหลายเล่ม แล้วนำมาเขียนสู้กันอ่าน ผู้เขียนไม่มีความรู้ของตนเองมาแสดงเลย เพียงแต่จกมาจากสมุกที่อ้างชื่อทงนั้น

แต่ถึงคนไม่รู้ก็มีสิทธิที่จะสงสัยได้ ความสงสัยของผู้เขียนจะแสดงในที่สุดแห่งเรื่องทีเขียนวันนั้น

เมื่อผู้เขียนได้ทราบค้ำแปลของค้ำว้าประสพย์ ก็เป็นธรรมดาทีจะนึกถึงค้ำว้า ประสบ ซึ่งแต่ก่อนสกค บ แต่เดี๋ยวนั้นสกค พ กันท้วไป ประสบสกค บ ซึ่งแต่ก่อนเข้าใจกันว้าเป็นค้ำไทยนั้น สมัยนั้นดูเหมือนจะยกเล็ก เหลือไว้แต่ประสพสกค พ ซึ่งอ้างว้ามาจากภาษาสกคฤท

ทีว้าเล็กค้ำไทยว้า ประสบสกค บ นั้น หมายความว่าเล็กท้ว ๆ ไป แต่พวกปราปราซึ่งบัญญัติเก้าเกินทีเคลื่อนคล้อยไปได้ง่าย ๆ ยังเขียนสกค พ ไม่เป็น ก็ยังมีอยู่ ผู้

เขียนก็อยู่ในพวกปรำปรา พันวิสัยที่จะเปลี่ยนได้คล่องแคล่ว  
เสียแล้ว

สมุดเล่มหนึ่งซึ่งผู้เขียนเปิดดูคำว่า ประสบและประสพ  
ก็คือพจนานุกรมของกรมศึกษาธิการ ซึ่งพิมพ์ใน ร.ศ. ๑๑๐  
ผู้เขียนเคยรับราชการในกรมศึกษาธิการครั้งนั้น และนั่งทำ  
งานในตึกหลังเดียวกับพวกเปรียญซึ่งระบุชื่อไว้ในสมุดว่า เป็น  
เจ้าหน้าที่ทำพจนานุกรมเล่มนั้น พจนานุกรมจึงไม่เก่าเกิน  
สมัยผู้เขียนไป ที่แท้ผู้เขียนเองอาจได้เริ่มสนใจในเรื่องศัพท์  
มาแต่ครั้งทิวสาสะกับพวกทำพจนานุกรมครั้งนั้น ซึ่งเห็นจะ  
เป็นไทยชุดแรกที่เริ่มสอบค้นคำกันจริงจัง แล้วนำมาเรียงไว้  
ตามลำดับอักษรและพิมพ์เป็นเล่มสมุดขนาดเขื่อง

เมื่อเปิดดูในพจนานุกรมเล่มที่กล่าวนี้ ก็พบคำว่า  
ประสบสกต บ มีตัว ท หมายถึงว่าเป็นคำไทย แปลว่า  
พบ ปะ เห็น คำหนึ่ง กับมีประสพสกต พ อีกคำหนึ่ง  
เขียนตัว ส หมายความว่าว่าเป็นคำมาจากสันสกฤต แปลว่า  
ของที่มีชน ของที่เกิดขึ้น ดอกไม้ ผลไม้ ถิ่น

ถ้าพูดตามพจนานุกรม ร.ศ. ๑๑๐ ประสบ กับ ประสพ ก็เป็นคำคนละคำ

เปิดดูพจนานุกรมกระทรวงธรรมการพิมพ์ครั้งที่ ๒ มี คำว่าประสพ ซึ่งมาจากคำสัสมฤต (วงเล็บไว้ว่า ม. ป ส ว) คำว่าประสพนี้ พจนานุกรมแปลไว้ว่า การเกิดผล การตลอดลูก การได้ การพบ คำประสบสกด บ ซึ่ง พจนานุกรม ร.ศ. ๑๑๐ ว่าเป็นคำไทยนี้พจนานุกรมตัดออก เสีย

เปิดดิกชันนารี สัสมฤตของมอเนียวิลเลียม พบ ปุรสว แปลว่า ผลิออกออกผล และแปลว่าตลอดลูก และมีคำแปลอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกำเนิดและลูกเต้าทั้งนั้น ในตัวอย่างเช่น ปุรสวเวทนา (หรือประสพเวทนา) แปลว่า เจ็บท้องเป็นต้น คำแปลนอกจากนั้น ก็มีแต่ผลไม้และดอกไม้ ซึ่งก็มีความว่าเกิดเผ่าพันธุ์เหมือนกัน

เปิดดิกชันนารี สัสมฤตของอัปเรต ก็ได้คำแปล ปุรสว อย่างเดียวกับของมอเนียวิลเลียม แต่แปลละเอียด

กว่า และจำแนกคำแปลไว้ถึง ๓ อย่าง แต่ไม่มีที่แปลว่า  
พบ

เปิดคึกชันนะรีภาษาบาลีของซิลเตอร์ พบกิริยาศัพท์  
ปสวติ แปลว่า ให้เกิด ก่อ เช่น คลอคลุกและก่อเวร  
เป็นต้น กับพบศัพท์ ปสโว ซึ่งให้คำแปลเช่นเดียวกัน และ  
และอ้างไปถึงอภิธานปิฎกที่ปีกา ๓ คาถา

เปิดคูกุอภิธานปิฎกที่ปีกา พบใจความของศัพท์ ปสโว  
รวมลงในคาถา ๕๐๒ ซึ่งกรมหลวงชินวรฯ ทรงแปลไว้ว่า  
(๑) ดอกไม้ (๒) ผลไม้ (๓) อุปุบาท (ความบังเกิด)  
(๔) คพุกโมจน (คลอคลุก)

ตามที่เปิดคึกชันนะรี สัสมฤตและบาลีมาเพียงข้างบน  
นี้ ยังไม่มีคำแปลที่ว่า พบ ปะ เห็น หรือมีความหมายอย่าง  
ประสบคำไทยที่บอกไว้ในพจนานุกรม ร.ศ. ๑๑๐

ส่วนคำว่า ปุรวุย ซึ่งเห็นจะต้องเขียนเป็นคำไทยว่า  
ประสพย์ หรือ ประสพย์นั้น เปิดคึกชันนะรีสัสมฤตได้ความ  
ว่า สุว ย แปลว่า ช้าย เมื่อเติมอุปัค ปุร เข้าข้างหน้า

เป็น ปรุวย หรือ ประสพย์ ก็แปลว่าเวียนซ้าย เหมือนตั้ง  
 ทักษิณแปลว่าขวา เมื่อเติมประเข้าข้างหน้าเป็นประทักษิณ  
 ก็แปลว่าเวียนขวาจะนั้น

ส่วนข้อที่กล่าวไว้ในเบื้องต้นว่า สวย (ซ้าย) คุเป็น  
 เชิงอัมงคลอยู่นั้น อาจารย์เป็นเพี้ยว่าไว้ในดิกชันนารี  
 สัสกฤตอังกฤษว่า คำนี้มีแหล่งที่มาเติมแหล่งเดียวกับคำละติน  
 Scaevus และคุเหมือนจะมีความไปในทางอัมงคลเช่นเดียว  
 กัน ครั้นสอบคุคำละตินในดิกชันนารี (Smith's) ก็พบกล่าว  
 ไว้ว่า คำละตินคำนี้เป็นเครือญาติหรือมาจากโคตรภาษา  
 เดียวกันกับคำสัสกฤตว่า สวย มีความเป็นสองอย่าง คือแปล  
 ว่าซ้ายอย่างหนึ่ง แปลว่าอัมงคลอย่างหนึ่ง

ในที่สุดจะขอแสดงความสงสัยของผู้เขียนว่า คำว่า  
 ประสบ สกต บ ซึ่งพจนานุกรม ร.ศ. ๑๑๐ ว่าเป็นคำไทย  
 นั้น อาจเป็นคำเดียวกับสบ แปลว่าพบแต่เติมประเข้าข้าง  
 หน้าก็ได้คอกกระมัง ไทยเราใช้เติมประเข้าข้างหน้าคำ  
 ไทย ๆ เป็นอันมาก ยกตัวอย่างเช่น ชิค ประชิด ชุม ประชุม  
 คา ประคา คุจ ประคุจ เต ประเต เติม ประเติม

โดย ประโดย ษั ประษั ลอง ประลอง สาน ประสาน  
หนึ่ง ประหนึ่ง ห้วน ประห้วน เล่ห์ ประเล่ห์ เป็นต้น

ก็เมื่อคำไทยที่เติมประเข้าข้างหน้า มีตัวอย่างเป็น  
อันมากเช่นนี้ สบ จะเติมประ เข้าเป็นประสบอีกคำหนึ่งก็อาจ  
เป็นได้คอกกระมัง.

## ผลสมผลสาน

ผลสมผลสานวันนเขียนสำหรับให้โรงเรียนสตรีอ่าน  
อ่านแล้วจะโกรธ หรือจะถือเอาประโยชน์ก็แล้วแต่ใจ  
บุคคล

ผู้เขียนเคยเขียนไว้ที่ไหนก็ลืมเสียแล้ว แสดงความ  
พิศวงว่า เหตุใดหญิงจึงเรียนวิชาหนังสือได้ดีกว่าชาย ถ้า  
โอกาสที่จะเรียนมีเท่ากัน หญิงมักจะออกหน้า เคยเห็นตั้ง  
แต่ตัวผู้เขียนเอง เมื่ออายุเท่ากันเรียนหนังสือสู้ผู้หญิงไม่ได้  
ในสมัยโน้นหญิงมีโอกาที่จะเรียนน้อย ในที่สุดจึงเรียนไม่  
ได้มากเท่าชาย แต่นั่นไม่ได้เป็นด้วยปัญญาที่เกิดมาในตน

ในปัจจุบันเมื่อหญิงมีโอกาที่จะเรียนได้เท่ากับชาย  
แล้วก็ปรากฏจากการสอบไล่ว่า นักเรียนหญิงสอบไล่ได้

ดีกว่านักเรียนชายแทบจะทุกปี ตลอดจนถึงคะแนนการสอบ  
ไล่ปริญญาอักษรศาสตร์บัณฑิตปีนี้ มีชื่อหญิงออกหน้า  
และจำนวนผู้รับปริญญาที่เป็นหญิงก็มากกว่าที่เป็นชาย จะ  
เป็นค้ำยชายที่เรียนอักษรศาสตร์มีจำนวนน้อยกว่าหญิง หรือ  
หญิงไม่พะวงกีฬาเท่าชายหรือเป็นค้ำยอันโต ก็เป็นข้อที่ไม่  
ได้พยายามสืบสวน เมื่อเห็นชื่อหญิงออกหน้าแล้ว ก็ทำให้  
เกิดพิศวงเช่นคราวก่อน

ในมหาวิทยาลัย ผู้เรียนที่เป็นหญิงและเป็นชายก็  
เรียนมาจากครูชุดเดียวกัน แต่ในโรงเรียนชั้นต่ำลงไปกว่ามหา  
วิทยาลัย มีแยกเพศเป็นโรงเรียนหญิงและโรงเรียนชาย  
เมื่อสอบไล่รวมกัน นักเรียนหญิงได้คะแนนมากกว่านักเรียน  
ชาย ก็เป็นปัญหาให้คิดว่า ครูโรงเรียนหญิงจะสอนวิชาดีกว่า  
ครูโรงเรียนชายหรือ หรือเป็นค้ำยตัวผู้เรียนเอง ปัญหา  
ผู้เขียนไม่เคยตอบ เป็นแต่แสดงความพิศวงเท่านั้น

ในงานกาชาดปีนี้ โรงเรียนหญิงได้จัดละครนักเรียน  
ไปประกวดกันให้กรรมการตัดสินให้รางวัล และโรงเรียน  
หลายโรงเรียนได้จัดละครไปประกวด ปราบกฏตามความเห็น  
คนดูว่าการเจรจาตามบทนั้น ตัวละครมักจะออกเสียง ร



กับ ล ปนกันยุ่งหมด จะเป็นค้ำยันนักเรียนหญิงสอนยากใน  
ส่วนนี้ หรือเป็นค้ำยันครูโรงเรียนหญิงสอนไม่เป็น และตัว  
ครูเองก็พูดออกสำเนียง ร ล เลอะเทอะเช่นนั้นค้ำยัน

การเล่นละครย่อมจะต้องฝึกซ้อมกันมากจึงจะนำออก  
แสดงได้ ถ้าตัวละครพูดออกสำเนียงปนกันยุ่ง ผู้สอนหรือผู้  
ซ้อมก็ต้องรับผิดชอบ หากจะเป็นค้ำยันนักเรียนบางคนสอนยาก  
ผู้สอนก็แก้ตัวไม่หลุดอยู่นั่นเอง

เหตุไฉนครูผู้หัดและผู้ซ้อมละครจึงปล่อยไปให้ชายหน้า  
โรงเรียนเช่นนั้น เราไม่นึกว่าถ้ารู้แล้วจะปล่อยพุง ๆ ไปให้  
กรรมการและคนดูหัวเราะเยาะ จึงน่าจะสันนิษฐานว่าครู  
โรงเรียนหญิงสอนสำเนียง ร ล ไม่เป็น หรือไม่ตั้งใจจะสอน  
หรือมิฉะนั้นครูก็พูด ร ล ไม่เป็นที่เดียว คนรู้สำเนียง ร ล  
มักจะหุไว พอได้ยินผิดก็สังเกตทันที ถ้าครูไม่ได้สังเกตก็  
ต้องเข้าใจว่าครูไม่รู้ หรือถ้ารู้แต่ปล่อยไป ก็ต้องว่าไม่นึก  
ถึงความขายหน้าของโรงเรียน

เมื่อผู้เขียนได้เขียนดั่งข้างบนนี้แล้ว ก็จะย้อนกลับ  
มาบอกเสียตรง ๆ ว่า ที่ก่อนแคะเช่นนี้ก็เพื่อจะให้เจ็บใจ

จะได้บ่งกันไม่ให้เป็นเช่นเดียวกันในกาลข้างหน้า เพื่อ  
ความงามชื่อของโรงเรียน

เรื่องสำเนียง ร กับ ล นั้น ไทยเรามีพื้นความยากอยู่  
ที่ว่า ภาษาของเราอาจมาจากต้นเค้าเดียวกันกับภาษาจีน  
ภาษาไทยที่อยู่นอกประเทศนั้น หลายภาษายังไม่มี ร มาจน  
บัดนี้ จนต้องใช้ตัว ฮ แทนก็มี ไทยจึงพูดสำเนียง ร เป็น  
ล คล้ายจีนไปหมด หรือมีจะนั้นก็ตัดทิ้งเสียเลยทีเดียว เช่น  
ว่า บับปุง (ปรับปรุง) เป็นต้น

ครั้นโรงเรียนหมักเขมนั้นสอนสำเนียง ร กันขึ้น นัก-  
เรียนก็หัดรำล้นในการออกเสียงตัว ร ได้ด้วยความยาก แต่  
เมื่อหัดได้แล้วก็มีผลตรงกันข้าม กลับออกเสียง ล เป็น ร  
รำไป คงจะเป็นเพราะเริ่มรำล้นเสียแต่ยังไม่ทันออกเสียง ร  
หรือ ล แน่

เมื่อเร็ว ๆ นี้ผู้เล่นละครออกสำเนียงเรเพราะคพาคเรอะ  
เทอะไปหมด อาจเป็นด้วยความเร็นเรื่อแพร่พรังของผู้ฝึก  
สอน ซึ่งไม่ค่อยเร้าโรมน้ำใจเค็กเร็ก ๆ ให้หลีกเรียงการออก  
สำเนียงผิด

การร่ว<sup>๕</sup>ล้นเสียแต่ยังไม่ทันรู้ว่าจะไร<sup>๕</sup>แน่เป็นสิ่งที่ฝรั่ง  
เรียกว่า รีแอ็คชั่นอันเบ็ดเตล็ดไป

ผู้เขียนไม่เคยเป็นครู และไม่ทราบว่าจะสอนอย่างไร  
จึงจะแก้ข้อบกพร่อง<sup>๕</sup>นี้ได้ แต่เข้าใจว่า ถ้าเกณฑ์ให้นักเรียน  
อ่านหนังสือให้ครูฟังซ้ำๆ เมื่อถึง ร และ ล ก็ให้มีเวลานึก  
ว่าจะต้องร่ว<sup>๕</sup>ล้นหรือไม่แล้ว ไม่ช้านักเรียนก็จะออกเสียงถูก  
มากขึ้นทุกที ผู้พูดอังกฤษคล่องย่อมจะคล่องในการออกเสียง  
ร ล ด้วย เพราะภาษาอังกฤษถ้าออกเสียง ร ล กลับกัน ก็  
มักจะพูดกันไม่เข้าใจ ดังนั้นการหัดอ่านภาษาอังกฤษจึงควรจะ  
เป็นทางช่วยได้คืออีกทางหนึ่ง แต่ทั้งนี้<sup>๕</sup>เป็นความคิดของผู้ที่  
ไม่เคยเป็นครูเลย.

๖๕  
บนทก

“คาวัวร์” ของพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์

พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ประทานสมุด “คาวัวร์”  
แก่ข้าพเจ้าเล่มหนึ่งเมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔  
พร้อมด้วยคำทรงอำนวยพรปีใหม่ ข้าพเจ้าขอให้พระ-  
องค์เจ้าจุลจักรพงษ์ทรงสำราญพระกายสบายพระทัย  
เกิดปีติในงานที่ทรงกระทำคือเผยแผ่ความรู้สู่ชนไทยโดย  
วิธีที่ทรงเขียนหนังสือเช่นประวัติของคาวัวร์เล่มนี้ และ  
หนังสืออื่น ๆ ที่ทรงเขียนและพิมพ์ให้แพร่หลายมาก่อน  
แล้ว

ข้าพเจ้าพลิกอ่านสมุด “คาวัวร์” ในเวลาที่อิตาลี

กำลังทำศึกกับบริเตนเพลิงพล่าลงในสมรภูมิหลายค้ำน เมื่อ พลิกอ่านแล้วก็นึกเทียบอิตาลีเมื่อครั้งกาวัรวอร์อันเป็นสมัยที่เริ่ม คติ "ริสอร์ บิเม็นโต" ขึ้นใหม่ ๆ กับอิตาลีสมัย "ฟาสซิสโม" หรือที่เรียกว่า ฟาสซิสต์ อิตาลีปัจจุบันนี้ การเทียบอิตาลี สมัยกาวัรวอร์ กับ อิตาลีสมัยมุสโซลินีนี้ ถ้าจะพูดอีกอย่างหนึ่ง ก็คือเทียบคติการเมืองของรัฐบุรุษสองคน คนหนึ่งกระตือรือร้น เกียรติอยู่ในศตวรรษที่ ๑๙ แห่งคริสต์ศักราช อีกคนหนึ่ง เลื่องลือนามอยู่ในศตวรรษที่ ๒๐ คือเวลาปัจจุบันนี้

คติที่เรียก "ริสอร์ บิเม็นโต" เป็นคติที่ชักจูงน้ำใจชน ชาวประเทศย่อย ๆ ในอิตาลีหลายประเทศให้คำนึงถึงความ เป็นเผ่าพันธุ์เดียวกัน ให้ละทิ้งความแก่งแย่งบาดหมางซึ่ง กันและกัน จนในที่สุดรวบรวมเป็นมหาประเทศขึ้นได้ดังที่ เราเห็นอิตาลีอยู่ในวันนี้

กาวัรวอร์เป็นรัฐบุรุษสำคัญเยี่ยมอยู่คนหนึ่งในพงศาวดาร ของอิตาลีมหาประเทศ และมุสโซลินีก็เป็นรัฐบุรุษชั้นเยี่ยม อีกคนหนึ่ง ถ้าจะเปรียบคติของกาวัรวอร์ในเวลานั้น กับคติ ของมุสโซลินีในเวลานี้ ก็กล่าวได้ว่า ตั้งใจจะบำรุงความ เจริญของอิตาลีด้วยกัน แต่กาวัรวอร์มุ่งหมายอยู่ในขอบเขตอัน

แคบ มุสโซลินีมุ่งหมายไกลออกไปกว่าคาแวร์มาก ข้อที่ผิด  
กัน<sup>๕</sup> ถ้าจะพูดให้กระทัดรัดเข้าอีกหน่อย ก็คือคาแวร์มุ่ง  
หมายความสำเร็จเป็นปีกแผ่นอยู่ในขอบเขตแห่งดินแดนที่เป็น  
อิตาลีโดยเฉพาะ แต่มุสโซลินีประกาศนโยบายไปในทางที่จะ  
ประดิษฐานจักรพรรดิอิตาลีขึ้น ให้แผ่ไพศาลในภูมิภาคประเทศ  
ที่ข้ามทะเลไปไกลและไกล ย้อนกลับไปคำนึงถึงคำว่า  
“ทะเลของเรา” และจักรวรรดิโรมันแต่ก่อน

ก็เมื่อรัฐบุรุษ<sup>๕</sup>ทั้งสองสมัยของอิตาลีมีความปรารถนา  
กว้างน้อยและกว้างมากผิดกันจะ<sup>๕</sup>นี้ ทางปฏิบัติก็ย่อมจะแตก  
ต่างกันตามขนาดแห่งความมุ่งหมาย และทางปฏิบัติที่ผิด  
เพี้ยนกันอย่างชัดเจนก็คือส่วนที่เกี่ยวข้องกับบริติช ดังจะนำ  
มาแสดงเป็นเค้า ๆ ในที่นี้

ในตอนที่จะปรากฏนามคาแวร์<sup>๕</sup>นั้น อิตาลียัง  
แยกกันเป็นประเทศย่อย ๆ อยู่หลายประเทศ ในตอนนั้น  
รัฐบุรุษ<sup>๕</sup>ผู้ใหญ่ของบริติชคือปาลเบอส์ตัน และรัสเซ็นเป็นต้น

มีใจผูกใฝ่กับอิตาลี ก็จะช่วยให้ได้รวบรวมกันเป็นมหา  
 ประเทศ มีอิสระบริบูรณ์ ไม่พะยักให้ออสเตรียและฝรั่งเศส  
 ทำตามใจในเรื่องอิตาลี สองประเทศนั้น จึงไม่กล้าเข้าขัด  
 ขวางมิให้ภาคเหนือและภาคกลางแห่งอิตาลีควบเข้าเป็นน้ำ  
 หนึ่งใจเดียวกันกับภาคใต้ได้ เหตุที่สองประเทศไม่กล้าขัด-  
 ขวางนั้น ก็ด้วยเกรงขามกองทัพเรือบริติช ซึ่งเป็นเจ้าทะเล  
 อยู่แล้วในสมัยนั้น หัวหน้ารัฐบุรุษบริติชในสมัยนั้นไม่แสดง  
 ให้เห็นออกมาว่า ถ้าพระเจ้าแผ่นดินออสเตรียและพระเจ้า-  
 แผ่นดินฝรั่งเศสทรงกีดขวางกิจการภายในของอิตาลีมิให้รวม  
 รวมกันเป็นปึกแผ่นลงได้ กองทัพเรือบริติชจะปฏิบัติอย่าง  
 ไร พระเจ้าแผ่นดินสองพระองค์ในเวลานั้นทรงยำเกรง  
 อำนาจในทะเลของบริติชอยู่ จึงไม่กล้าขัดขวาง และประเทศ  
 ย่อย ๆ ในอิตาลีก็รวมกันเข้าเป็นประเทศใหญ่ประเทศเดียว  
 ได้

มีความข้อหนึ่งซึ่งพงศาวดารนำมาชี้ว่า

รัฐบุรุษ

ตัวยงของอิตาลีตกอยู่ใต้เงื้อมมือของบริติชในตอนนั้น คือ  
 ว่า คาวัวร์เป็นศิษย์ในคณิศเบอร์ดของอังกฤษ คาวัวร์มี  
 ประสงค์จะก่อคึกการเมืองชนิดที่เคยเห็น ในประเทศอังกฤษ  
 ให้เกิดขึ้นในอิตาลี คือระบอบการปกครองที่มีพระราช  
 และรัฐธรรมนูญอันอาศัยเสรีภาพเป็นหลักและอำนวยตามน้ำ  
 ใจคนในทางศาสนา ไม่มอบให้บ้านเมืองอยู่ในเงื้อมอำนาจ  
 แห่งสงฆ์ตั้งแต่ก่อน ส่วนทางเศรษฐกิจนั้น คาวัวร์ดำเนิน  
 ประศาสน์นโยบายที่จะไม่ใช้ภาษีอากรเป็นเครื่องกีดกัน หวงห้าม  
 การค้าขาย คัดสร้างรถไฟให้มาก และบำรุงอุตสาหกรรม  
 และกสิกรรมตามทางวิทยาศาสตร์เป็นต้น จึงมีเวลาที่จะจัด  
 บำรุงตนให้บริบูรณ์ขึ้นได้ จนเป็นประเทศมหาอำนาจขึ้น  
 ประเทศหนึ่งก่อนมหาสงคราม (ค.ศ. ๑๘๑๔-๑๘) และ  
 เมื่อสิ้นมหาสงครามแล้ว อิตาลีเป็นพวกมีชัยก็ได้เถลิงอำนาจ  
 ยิ่งใหญ่ขึ้น

แต่ระบอบพระเจ้าแผ่นดิน ดำเนิน ครอง รัฐธรรมนูญ  
 ของอิตาลีนั้น แม้ได้ตั้งเป็นปีกแผ่นลงได้เกือบ ๑๐๐ ปีแล้ว



ก็ไม่ยึดรากแน่นเหมือนดังระบอบพระเจ้าแผ่นดินและประชาธิปไตยในบางประเทศที่ตั้งมานานกว่า ถ้าพูดในส่วนตำแหน่งพระราชาธิบดี ตำแหน่งนั้นก็ขาดความแวดล้อมของวงศ์สกุลเก่า ๆ ซึ่งสร้างบารมีมาด้วยกันกับราชสกุล และขาดความมีชัยในการศึก ซึ่งย่อมเป็นเครื่องเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ในสมัยก่อน ในส่วนประชาธิปไตยนั้น ไม่ปรากฏว่าระบอบการปกครองระบอบนี้ได้ยึดรากเหนียวแน่นอยู่ในพื้นของอิตาลีนัก จึงเกิดความปั่นป่วนกันภายในรำไป เมื่อสิ้นมหาสงครามแล้วความแก่งแย่งกันเอง ซึ่งมีเชื้อมาเคิมได้กลับผุดฟุ้งขึ้นอีก จนในที่สุด พระเจ้าแผ่นดินต้องทรงอนุมัติให้ชมรมฟาสซิสต์เข้ารับภาระถือบังเหียนของประเทศ ทรงยอมให้มีจอมบงการธำรงอำนาจบริบูรณ์อยู่ในตัว แต่พระเจ้าแผ่นดินก็ทรงพระนามว่าเป็นประมุขแห่งประเทศอยู่

มุสโซลินีหัวหน้าชมรมฟาสซิสต์ได้ รับ ตำแหน่ง จอมบงการแล้ว ก็ใช้อำนาจอันรวมอยู่ในตน ด้วยความสามารถยอดเยี่ยม บันดาลให้ความยุ่งยากภายในหมดไปแทบจะทันที และนำมาซึ่งความจำเริญอย่างรวดเร็วน่าพิศวง ฐานะของอิตาลีซึ่งซักจะเสื่อมลงด้วยความปั่นป่วนภายใน ก็คืนสู่

ความมั่นคงร่าแรงเกียรติยิ่งกว่าแต่ก่อน

ความสำเร็จภายในของอิตาลีนั้นทำให้จอมบง การ กิด  
ต่อไปถึงวาสนาภายนอก นัยหนึ่งปรารถนาให้มีกิ่งก้านปก-  
คลุมกว้างออกไป ซึ่งถ้าจะพูดง่าย ๆ ก็คือหาเมืองขึ้นเป็น  
เครื่องแควคล้อมเมืองแน่น แต่การหาเมืองขึ้นนั้น อิตาลี  
เป็นประเทศซึ่งรวบรวมกันตั้งเป็นปีกแผ่น ขึ้น ได้ ใหม่ ไม่ ถึง  
๑๐๐ ปี เมื่อกวาดหาเมืองขึ้นที่ข้ามทะเลไป สายตากก็ประ-  
สบแต่ภูมิประเทศ ซึ่งผู้อื่นได้ยึดถือเอาเสียก่อนแล้ว ยังเหลือ  
แต่ท้องที่ซึ่งไม่มีใครต้องการหรือไม่มีใครหวง เพราะเป็น  
ทะเลทรายหรือที่กันดารโดยมาก

แต่แม้ทะเลทรายหรือที่กันดารก็ยังดีกว่าไม่มีเลย เพราะ  
ถ้าบำรุงนานเข้าก็อาจเกิดประโยชน์ได้

แต่การบำรุงท้องที่ซึ่งไปมายากและต้องอาศัยทางเดิน  
ของผู้อื่นนั้นย่อมจะไม่สะดวก ถ้าได้ท้องที่ซึ่งตกไปเป็นสม-  
บัติ หรืออยู่ในเงื้อมอำนาจของผู้อื่นแล้ว เพื่อจะได้ใช้เป็น  
ทางเดินและเป็นแหล่งที่จะเกิดผลประโยชน์ต่าง ๆ ได้ ไซ้  
จักรพรรดิก็จจะเติบโตสู่ความล้าสนขึ้นได้

ประกาศนโยบายนี้ ย่อมจะก่อให้เกิดอริขึ้นกับประเทศอื่น ๆ อันเป็นเจ้าของท้องที่ซึ่งขวางทางอยู่หรือมีอำนาจอยู่ในทะเลอันเป็นทางติดต่อระหว่างเมืองแม่กับเมืองชั้นของอิตาลี ในที่สุดจึงเกิดเป็นสงครามคราวนั้น และอิตาลีกำลังต้องทำศึกบริติชอยู่ในวันนี้ (พ.ศ. ๒๔๘๔)

ผู้อ่านย่อมทราบข่าวสงครามของ อิตาลี ในยุโรป และแอฟริกาตามที่มีมาทุก ๆ วัน และอาจเทียบปัจจุบันคือสมัยมุสโซลินี กับอดีตคือสมัยกาวัรวร์ว่ามีลักษณะแตกต่างกันประการใดบ้าง แล้วคอยดูว่าต่อไปจะเป็นอย่างไร

สมุคกาวัรวร์ของพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์นี้เป็นเรื่องพงศาวดารตอนหนึ่ง ซึ่งไทยส่วนมากไม่เคยทราบ และเวลาที่พิมพ์นี้ก็เหมาะ เพราะเป็นโอกาสให้ผู้อ่านเทียบอิตาลีตอนหนึ่งในอดีต กับอิตาลีตอนหนึ่งในปัจจุบันให้เห็นความแตกต่างกันไปตามเวลา นับว่าเป็นประโยชน์ใหญ่อยู่ส่วนหนึ่งซึ่งเจ้าของควรได้ทรงรับความสรรเสริญของผู้อ่านและผู้สนใจในวิชาพงศาวดารทั่วไป.

## ผสมผสาน

พระราชอำนาจและพระมหาลาภจะเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมประเทศแคนาดา และเมื่อเสด็จไปถึงทวีปอเมริกาแล้ว ก็ถือโอกาสเสด็จเลยไปเยี่ยม ส.ป.ร. ด้วย

ครั้ง<sup>๕๕</sup>(พ.ศ. ๒๔๘๑)จะเป็นครั้งแรกที่พระเจ้าแผ่นดินอังกฤษเสด็จพระราชดำเนินไปถึงทวีปอเมริกา แม้ประเทศแคนาดาซึ่งอยู่ในเครือประเทศเดียวกับอังกฤษ และพระราชอำนาจ<sup>๕๕</sup>เป็นพระเจ้าแผ่นดินด้วยอีก ตำแหน่งหนึ่งต่างหาก จากที่เป็นพระเจ้าแผ่นดินประเทศอังกฤษนั้นพระราช

พระองค์ใดก็ยังหาเคยเสด็จไปไม่      เพียงแต่ทรงส่งผู้แทน  
พระองค์ไปประจำอยู่ที่เท่านั้น

ธรรมดาพระราชเสด็จไปจากประเทศ ของ พระองค์  
แรมหลายเดือน และต้องทรงเดินทางข้ามทะเลไปไกล ก็  
ต้องตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นผู้รักษาราชการ ใน  
ประเทศอังกฤษตลอดเวลาที่ไม่เสด็จอยู่ เหมือนดังเมื่อพระ-  
ราชาประชวรหนักทรงว่าราชการไม่ได้ ก็ต้องทรงตั้งผู้สำเร็จ  
ราชการแทนพระองค์จะนั้น

กฎหมายของประเทศอังกฤษ เรื่องผู้สำเร็จราชการ  
อันเป็นกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในบัดนี้ ได้ออกเมื่อเดือนกุมภาพันธ์  
ค.ศ. ๑๙๓๗ ในรัชกาลปัจจุบันนี้เอง กฎหมายนี้  
บัญญัติว่า ถ้าพระเจ้าแผ่นดินประชวรหรือไม่เสด็จอยู่ในประ-  
เทศ ให้มีมนตรีแห่งรัฐ ๕ คนเป็นกรรมการ มีระบุตำแหน่ง  
คือพระมเหสีพระองค์ ๑ กับพระประยูรญาติซึ่งสนิทที่สุด ของ  
พระเจ้าแผ่นดินอีก ๔ พระองค์ ตามบทบัญญัตินี้ มंत्रीแห่ง  
รัฐทั้ง ๕ ก็คือ ควิน เอลิซาเบต พระมเหสีดยุกแห่งกลอสเตอร์  
พระอนุชาธิราช ๑ ดยุกแห่งเคนต์พระอนุชาองค์รอง ๑ พระ-  
ราชภคินี ๑ ปรีนเซสอาเธอร์แห่งคอนนอต ๑

แต่ในการเสด็จพระราชดำเนินคานาคาครั้ง<sup>๕</sup>นี้ พระมเหสีจะเสด็จด้วยจึงเป็นที่เข้าใจว่า คงจะตั้งมนตรีแห่งรัฐเป็นคณะผู้สำเร็จราชการเพียง ๔ พระองค์ เพราะในส่วนพระมเหสี<sup>๕</sup>นี้ กฎหมายระบุพระองค์ไว้ชัดจะมีผู้อื่นเข้าแทนไม่ได้

ต่างว่ามีเจ้านายที่เป็นพระประยูรญาติใกล้ชิดพระเจ้าแผ่นดินกว่าพระองค์ใดที่อยู่ในคณะผู้สำเร็จราชการ และในระหว่างที่พระราชเสด็จไม่อยู่<sup>๕</sup>นี้ เจ้านายพระองค์นั้นจำเริญพระชนม์บรรลุนิติภาวะขึ้น ก็จะต้องเข้าไปในคณะผู้สำเร็จราชการแทนมนตรีแห่งรัฐพระองค์หนึ่ง ซึ่งสนิทกับพระเจ้าแผ่นดินน้อยกว่า

บทบัญญัติในกฎหมายมีไว้ว่า ก่อนที่มนตรีแห่งรัฐจะเข้ารับตำแหน่งในคณะผู้สำเร็จราชการนั้น ต้องสาบานในชุมนุมองคมนตรี ๓ ข้อ ข้อ ๑ ภักดีต่อพระราชาราชและรัชทายาท ข้อ ๒ ว่าจะปฏิบัติราชการในหน้าที่ให้เต็มความสามารถ ข้อ ๓ ว่าจะรักษาระเบียบศาสนาโปรเตสแตนต์ในสก็อตแลนด์

ท่านอุปราชผู้สำเร็จราชการแทน พระ องค์ ใน อินเดีย

ได้รับประสังสาจากหนังสือพิมพ์ในประเทศนั้นมากมายเพราะ  
ได้ใกล้เคียงจนมหาत्मคันธีเลิกอดข้าวได้

ท่านอุปราชไม่ช่วยเอาเป็นธุระเรื่องนั้น ก็คงจะถูก  
นินทาใหญ่ เพราะนินทากับประสังสาเป็นของคู่กัน

ชื่อคันธีนี้เป็นคำซึ่งผู้ไม่รู้ภาษาของเขา เช่น ผู้  
เขียนเคยเข้าใจผิด คิดว่าแปลว่ามีกลิ่น และเป็นชื่อเรียก  
เครื่องหอมชนิดหนึ่งด้วย หรือสกคคัณที ก็แปลไปอีกอย่าง  
หนึ่ง เช่น แปลว่าลำต้นไม้ตั้งแต่รากไปถึงกิ่ง หรือแปล  
ว่าคอปอกเป็นต้น (นี้มาจากคิกชันนะรี)

แต่ผู้เขียนได้เคยถามคนในอินเดียว่า ชื่อนี้แปลว่า  
อะไร เขาบอกว่า แปลว่าเจ้าของร้านค้า ไม่เกี่ยวข้องกับ  
กับภาษามครหรือสันสกฤตเลย เขาว่าเป็นภาษาคุชราตี หรือ  
อูรทุกุลืมเสียแล้ว และไม่มีใครอยู่ใกล้ ๆ ที่จะถามได้ในเวลา  
ที่เขียนนี้

ผู้เขียนเคยไปกินเลี้ยงที่บ้านผู้บัญชาการเรือนจำ แห่ง  
หนึ่ง บ้านอยู่นอกกำแพงเรือนจำ เมื่อจะไปที่บ้านนั้นก็  
ต้องผ่านประตูเรือนจำไป ที่หน้าประตูและริมกำแพงเรือน  
จำเห็นคนอยู่กันเป็นกลุ่ม ๆ ครั้นถามผู้บัญชาการก็ได้ความ

ว่าเวลานั้นฉันอยู่ในเรือนจำ จึงมีคนแตกตื่นมาจากห้องที่  
ต่าง ๆ ทั่วทิศ บางพวกก็เดินประทักษิณรอบเรือนจำเหมือน  
เราเดินเทียนรอบอุโบสถในวันวิสาขบูชา บ้างก็นั่งคอยอยู่  
ตามประตู เพื่อจะได้ข่าวฉันหรือได้เห็นตัว หรือได้รับ  
อนุญาตให้เยี่ยม แล้วแต่จะมีโอกาส ชั้นนี้แสดงว่าความ  
นับถือไปในทางศาสนาดีมาก หาใช่เรื่องการเมืองเท่านั้นไม่



## โนอินเคีย

เรื่องที่คนชอบอาหารว่าจะยอมตายคราวนี้ เป็น  
เรื่องน่านำมาเล่า แต่ถ้าจะเล่าให้เข้าใจสนิท ก็ต้องถอย  
หลังไปไกลหน่อย ซึ่งจะกินเวลาและหน้ากระดาษมาก  
เกินไปในวันนี้ การเล่าถอยหลังจะมีเรื่องเล่าไม่เบื่อ  
แต่วันนี้ต้องขอผลัดไว้ก่อน และจะเล่าเพียงสั้นๆ ถอย  
หลังไป ๒-๓ ปีเท่านั้น

ใน ค.ศ. ๑๙๓๕ อังกฤษได้ออกกฎหมายเรียกว่า  
“พระราชบัญญัติรัฐบาลอินเคีย ค.ศ. ๑๙๓๕” กฎหมายนั้น  
มีข้อความที่เป็นเนื้อแท้ ๓ ข้อ ข้อ ๑ รวมอินเคียทั้งหมด  
ให้อยู่ในกรอบปกครองเดียวกัน ข้อ ๒ ให้มีสำนักงานกลาง

เป็นผู้รับผิดชอบส่วนรวม ข้อ ๓ ให้หน่วยต่าง ๆ รับผิดชอบการภายในของตนเอง

บัญญัติกว้าง ๆ ๓ ข้อนี้ ดูเหมือนไม่มีใครขัดข้องความเห็นที่มีแตกต่างก็คือว่า ข้อไหนจะควรปล่อยเพียงไหน หรือควรระวังไว้ก่อนสักเพียงใด ในที่สุดเพียงเวลานี้ปรากฏว่าความพยายามที่จะปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินั้น ไม่เป็นที่ถูกใจใครเลย

ตรงนั้นควรจะต้องชี้แจงแซกเข้ามาอีกหน่อย ว่าอินเดียนั้นแบ่งอยู่ ๒ แฉก คืออินเดียอังกฤษ ซึ่งรัฐบาลอินเดียมีรัฐบาลของอังกฤษเป็นผู้ปกครองทั้งภายนอกภายในแฉก ๑ อินเดียประเทศราช มีเจ้าผู้ครองรับผิดชอบภายในบ้านเมืองของตนแฉก ๑

อินเดียอังกฤษแยกเป็นมณฑล ๑๑ มณฑล รวมที่ดินประมาณ ๑ ล้าน ๑ แสนไมล์ตารางเหลี่ยม มีพลเมืองตามทะเบียนสำมะโนครัวครั้งหลังที่สุด ๒๗๑ ล้านคน

อินเดียประเทศราชมี ๕๖๒ รัฐ ตั้งแต่ใหญ่ที่สุดไปจนเล็กที่สุด ถ้าจะรวมดินแดนที่เป็นอินเดียประเทศราชทั้งหมดประมาณ ๗๑๒,๐๐๐ ไมล์ตารางเหลี่ยม มีราษฎรประมาณ ๘๐ ล้านคน

ข้อ ๑ พระราชบัญญัติรัฐบาลอินเดีย ที่ว่าให้รวม  
 อินเดียทั้งหมดเข้าอยู่ในกรอบเดียวกันนั้น หมายความว่า  
 รวมอินเดียอังกฤษ กับอินเดียประเทศราชเข้าไปด้วยกัน  
 ใช้คำอังกฤษว่า เฟเดอเรชั่นอินเดียประเทศราช ซึ่งทุก ๆ  
 รัฐมีเจ้าผู้ครองเป็นอิสระอยู่ในอาณาเขตของตนนั้น ประ-  
 เทศราชเหล่านี้ย่อมจะระวางสงสัย ไม่สู้จะเต็มใจสละอำนาจ  
 ไปให้แก่สำนักซึ่งจัดขึ้นเป็นอำนาจกลาง แต่เจ้าผู้ครองรัฐ  
 บางคนก็เห็นว่า ถ้าได้รวมเข้าไปให้ได้มีเสียงในการปก-  
 ครองทั่วอินเดียแล้วก็จะดีกว่ามีอิสระอยู่ต่างหาก เพราะการ  
 ที่อยู่ในวงใหญ่ แต่สิทธิขาดอยู่เพียงในวงเล็กนั้น ถ้าเกิด  
 วิกฤติแก่วงใหญ่ วงเล็กก็ต้องติดไปด้วย เพราะวงเล็ก  
 จะออกจากวงใหญ่หาได้ไม่ ดังนั้นปัญหาว่าจะรวมเข้าด้วยกัน  
 ทั้งหมดเป็นเฟเดอเรชั่นหรือไม่นี้ อินเดียประเทศราชเห็น  
 ชอบบ้าง จะตกลงให้พร้อมกันหมดก็ยากที่สุด

อนึ่ง ชนในศาสนาฮินดูซึ่งเป็นส่วนมากแห่งพลเมือง  
 อินเดีย บางจำพวกก็เห็นว่า การรวมตามโครงการใน  
 พระราชบัญญัตินั้น จะยอมให้พวกประเทศราชมีเสียง

มากเกินไป เกรงจะชักไปในทางที่ไม่เป็นประชาธิปไตย และ  
อีกประการหนึ่ง ข้อที่พระราชบัญญัติกำหนดไว้ว่า อังกฤษ  
ยังจะต้องมีตำแหน่งเป็นผู้ระมัดระวังไปก่อนนั้น เห็นว่า  
อังกฤษยังเอาอำนาจไว้มากเกินไป

ส่วนชนมุสลิม คือ พวกถือศาสนาอะหะหมัดนั้นไม่  
ไว้วางใจพวกฮินดู ซึ่งมีจำนวนมากกว่า และไม่คอยวางใจใน  
การรวมประเทศเอกราชเข้าไป เพราะเจ้าผู้ครองรัฐเหล่า  
นั้นเป็นฮินดูโดยมาก

ในมณฑลต่าง ๆ แห่งอินเดียอังกฤษเวลานี้ได้มอบให้  
จัดคณะเสนาบดีกันเองแล้วทั้งนั้น พวกคณะเสนาบดีจะได้  
ความลำบากหลายประการ ก็ยังนับว่าพอเข้าเค้าได้บ้างแล้ว  
ในตอนนี้จึงเกิดรีบทำมากขึ้นในทางเฟเคอเรชั่น คือ ให้  
ประเทศราชรวมเข้าไป ความพยายามที่จะทำให้พวกฮินดู  
กับพวกมุสลิมกลมเกลียวกันนั้น คำนึงเป็นผู้พยายามมาก  
และปรากฏในตอนนี้เหมือนว่าจะกลมเกลียวกันได้ แต่  
เมื่อไปเข้าพวกประชุมกันมากเข้า พวกมุสลิมรู้สึกว่  
พวกตนน้อยกว่าและแพ้คะแนนมติจึงตีห่างออกไปเสีย

ความพยายามของพวกคอนเกริส คือ พวกสวราชย์  
 ในเวลานี้ว่าจะให้ช่วยกันคิดให้ประเทศราชดำเนินไปในทาง  
 ประชาธิปัตย์ แต่ในประเทศราชนั้นราษฎรไม่เหมือนกัน  
 ไปทั้งนั้น เจ้าประเทศราชบางองค์ปกครองดี ราษฎรอยู่  
 เป็นสุข ก็ไม่ต้องการจะเปลี่ยนไปเป็นอย่างอื่น แต่ถ้า  
 เจ้าปกครองประเทศไม่เป็นที่รักของราษฎร หรือปกครองไม่  
 มีผาสุก ราษฎรก็อยากจะเปลี่ยนไปรวมกันส่วนใหญ่ แม้  
 เจ้าประเทศราชเองบางองค์ก็เห็นอย่างนั้น บางองค์ก็เห็น  
 อย่างนี้ ดังได้กล่าวมาในเบื้องต้นแล้ว

ที่นี้จะกล่าวถึงประเทศราชเล็กประเทศหนึ่ง ชื่อ  
 ราชโกตอยู่ในแถบขอมไบ เป็นสาขาหนึ่งแห่งรัฐเขื่อง  
 ซึ่งฝรั่งเรียกว่า นาอะนาคาร์ (นวนคร) ราชโกตนี้ไม่ค่อย  
 มีใครเคยได้ยินชื่อ เพราะเป็นรัฐเล็ก มีพลเมืองประมาณ  
 ๕๐,๐๐๐ คนเท่านั้น

ในราชโกตได้มี ปัญหา เรื่อง จะ คิด เข้า ร่วม กัน ส่วน  
 ใหญ่ แต่มีความยากหลายอย่าง ซึ่งจะจัดให้เรียบร้อยไป  
 ไม่ได้ กันธิซึ่งมิใช่ชาวราชโกตได้เข้าไปตักเตือนเจ้าครอง

ประเทศนั้น ตกตลงกันว่า จะตั้งกรรมการขึ้นพิจารณาเรื่อง  
ราวและรายงานความเห็น คุณเหมือนว่าถ้ากรรมการแนะนำ  
อย่างไร เจ้าผู้ครองประเทศก็ยอมจะทำตาม แต่ข้อนี้ผู้เขียน  
ทั้งข้างเดียวจะทราบเป็นแน่ไม่ได้

ความตกตลงกันว่า จะตั้งกรรมการนั้น เข้าใจว่าคงจะ  
มีหนังสือหรือหลักฐานอย่างอื่นเป็นสำคัญ แต่ในเวลาที่ยื่น  
นี้ไม่ทราบละเอียด ทราบแต่ว่าเมื่อได้ตกลงกันแล้วคณธีก็  
เสนอนามกรรมการคุณเหมือน ๑๑ คน ให้เจ้าผู้ครองราชโกต  
เป็นผู้ตั้ง

เจ้าผู้ครองราชโกตชักข้อว่า ชื่อคนที่คณธีเสนอนั้น  
เป็นคนพวกเดียวกันทั้งนั้น จำจะต้องเปลี่ยนตัวเสียบ้าง  
เพื่อจะให้พวกมุสลิม และพวกอื่น ๆ มีผู้แทนเข้าไปมีเสียง  
ในกรรมการด้วย

คณธีกล่าวว่า เจ้าผู้ครองราชโกตทำเช่นนั้นไม่ได้  
เพราะผิดสัญญาที่วางกันไว้ ถ้าเจ้าราชโกตขึ้นไม่ทำตามคำ  
มั่นสัญญา คณธีก็จะอดอาหารจนกว่าเจ้าจะยอม หรือถ้า  
ไม่ยอมก็ออกไปจนตาย เจ้าราชโกตเถียงว่า ไม่ได้ให้คำ

สัญญาเช่นที่กันธีว่า และการเรื่องนี้เป็นกรภายในบ้าน  
เมืองของประเทศราช ซึ่งไม่มีความจำเป็นอะไรที่จะต้อง  
ยินยอมตามความต้องการของคนภายนอก เพราะฉะนั้น  
จึงไม่ยอมตั้งกรรมการให้ครบถ้วนตามที่กันธีเสนอ ถ้ากันธี  
ไม่พอใจไซ้ จะอดอาหารหรือจะทำอะไรก็แล้วแต่  
ปรารถนา

เมื่อการเป็นดังนี้กันธีก็เริ่มอดอาหาร และแจ้งให้  
รู้ไปทั่วอินเดีย จนเกิดเป็นเหตุเกรี้ยวกราดกันใหญ่ตั้งที่เรา  
ได้เล่าเมื่อวานนี้แล้ว

เมื่อเกิดการเช่นนี้ อุปราชก็อาสน์แข็ง จึงได้ช่วย  
พูดจาไกล่เกลี่ยจนกันธีกลับกินอาหาร

ทางที่อุปราชดำเนินนั้น ไม่ได้ตัดสินว่าใครผิดใคร  
ถูก เป็นแต่แนะนำ ทั้ง ๒ ฝ่าย ควรส่งเรื่องให้ศาลฎีกา  
ตรวจดูว่า ได้สัญญากันไว้ว่ากระไรแน่ ถ้าปรากฏตามคำ  
ของศาลฎีกาว่าฝ่ายไหนได้ให้สัญญาไว้เพียงไร ฝ่ายนั้นก็  
ควรปฏิบัติตามข้อสัญญาที่ให้ไว้

คำแนะนำของอุปราชนี้ เจ้าราชโกทยอม และคันธี  
ก็ยอม จึงเลิกทอดอาหาร

ที่เล่ามานี้เล่าตามความเข้าใจของผู้เขียน ยังไม่มี  
เวลาที่หนังสือพิมพ์จะมาถึง เมื่อได้อ่านหนังสือพิมพ์คงจะ  
ได้ความละเอียดออกไปกว่านี้

ส่วนชื่อราชโกตนั้น หนังสือแขกเขียนตัวสกตอย่าง  
ไรค้นสอบยังไม่พบ ฝรั่งเศสเขียน RAJKOT และฝรั่งโดยมาก  
ออกเสียงว่าราชกอต แต่ผู้เขียนได้ยินผู้รู้เขาออกเสียงว่า  
ราชโกต จึงเขียนตามเสียงที่ได้ยิน.



## คดีในศาล

วันนี้เราจะเล่าถึงคดีเรื่องหนึ่งในศาลอังกฤษเป็นคดีการเมืองใหญ่หลวง ที่เกี่ยวแก่หนังสือพิมพ์ใหญ่ชั้นเยี่ยมเหมือนกัน คดีเรื่องนี้นอกจากที่อ่านเพลินแล้ว ยังสื่อให้เห็นทางการเมืองหลังฉากในยุโรปด้วย และเป็นเรื่องที่ปรากฏออกมาในศาล

คดีรายนี้ได้เสร็จกันไปในตอนกลางเดือนพฤศจิกายนที่แล้วมานี้ (พฤศจิกายน ๒๕๘๒) โจทก์คือเจ้าหญิงสตาเฟนี-โฮเซนโลเซ (มักเรียกกันว่า สเต็ฟฟี) จำเลยคือเจ้าของหนังสือพิมพ์เคิลเมล์ (อังกฤษ)

ตามเรื่องที่ปรากฏในศาลคราวนี้ มีความย่อต่อไปนี้

จอมเกลียดยิวคือ แฮร์ ฮิตเลอร์กับขุนนางอังกฤษ ผู้เป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์ ได้ใช้สตรียิวชาวกรุงเวียนนา คือเจ้าหญิงสเต็ฟฟี เป็นคนสื่อกลาง ให้ติดต่อกันเพื่อประโยชน์การเมือง ปราบกฏในศาลตามถ้อยคำที่ฝ่ายโจทก์แถลงว่า ภายใน ๕ ปี เจ้าของเคลิเมนต์ได้จ่ายเงินให้แก่เจ้าหญิงประมาณ ๓๕,๐๐๐ ปอนด์ ในตำแหน่งที่เรียกกันลึบ ๆ ว่า ผู้แทนแผนกการเมือง ในต่างประเทศ คดีที่เจ้าหญิงฟ้องครั้งนี้ เป็นการฟ้องเรียกเอาบ้านาณูบิลละ ๕,๐๐๐ ปอนด์ ตลอดจนชีวิต ซึ่งอ้างว่าเจ้าของเคลิเมนต์ได้สัญญาไว้

ตามรูปคดีปรากฏว่า ครั้นใกล้จะเกิดสงครามคราวนี้เข้ามา (สงครามโลกครั้งที่ ๒) เจ้าของเคลิเมนต์ก็เปลี่ยนหลักของหนังสือพิมพ์ใหม่ว่า ประกาศนโยบายราชการต่างประเทศ ควรมอบไว้ให้กระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้ทำผู้เดียว หนังสือพิมพ์ควรจะถอนตัวออกเสียจากความเกี่ยวข้องทั้งหลาย ตำแหน่งที่เจ้าหญิงสเต็ฟฟีเคยกินเงินเดือนอยู่ จึงเป็นอันต้องเลิก และเจ้าหญิงก็ไม่ได้รับค่าจ้างจากหนังสือพิมพ์อีก

อนึ่ง เมื่อประมาณ ๖-๗ ปีมาแล้ว หนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสฉบับหนึ่ง ได้กล่าวหาเจ้าหญิงสเต็ฟฟีเป็นสไปย์นาซี อยู่ในเมืองฝรั่งเศส เจ้าหญิงไม่ได้ฟ้องหมิ่นประมาทในกรุง

นั้น แต่มาแถลงในศาลในคดีครั้งนั้นว่า เจ้าของเคลิเมนต์ห้ามไม่ให้ฟ้อง สัญญาว่าช่วยแก้ไขรักษาชื่อเสียงในหนังสือพิมพ์ที่เป็นชุกของเคลิเมนต์ เจ้าหญิงว่าหนังสือพิมพ์หาได้ช่วยแก้ไขเช่นที่วานั้นไม่ จึงกล่าวหาว่าเป็นการกระทำผิดสัญญาอีกชั้นหนึ่ง

หัวหน้าทนายฝ่ายจำเลยได้กล่าวประจานโจทก์ว่า จดหมายลับของจำเลยไปหลายฉบับ และทั้งถ่ายรูปหนังสือไปด้วย ทนายว่าโจทก์ไม่มีความชอบธรรมที่จะนำจดหมายลับเข้าไปเป็นพยานในศาล แต่การลักจดหมายลับหรือถ่ายรูปหนังสือ นั้นเป็นวิธี ธรรมดา ของผู้รับจ้าง ทำงาน ชนิดนั้น เมื่อทนายจำเลยยกขึ้นเป็นเครื่องประจานโจทก์ โจทก์ไม่แสดงอาการว่าเดือดร้อนเลย

ทนายโจทก์แถลงต่อศาลเล่าความถอยหลังไปถึง ๑๒ ปี ว่าในครั้งแรกที่โจทก์กับจำเลยได้พบกันนั้น โจทก์ได้แจ้งแก่จำเลยว่า กำลังคิดการจะช่วยจัดให้ราชวงศ์เยอรมัน และราชวงศ์ออสเตรียได้คืนครองราชสมบัติตามเดิม โจทก์

ได้ทราบถึงพระนางเสวยว่า เมื่อแรกผู้รักกับจำเริญ  
 จำเริญได้กล่าวแก่โจทก์ว่า หนังสือพิมพ์ของจำเริญไม่เคย  
 จะมีข่าวอะไร โจทก์จะแนะนำให้จำเริญอย่างไรก็ได้บ้าง  
 โจทก์จึงแนะนำจำเริญว่า ให้หนังสือพิมพ์ของจำเริญดำเนิน  
 การไปในทางที่จะโยนให้สภาขุนนางแห่งพระราชอาณาเขต  
 อังกฤษนั้น

เรื่องคำแก้ตัวของพระราชอาณาเขตอังกฤษนั้น หนังสือ

พิมพ์ของจำเริญ ได้พยายามจะ โยนขึ้นจริง แต่เจ้าหญิง  
 สก็อตต์ก็เพิ่งจะมาแสดงว่า เป็นเจ้าความดีเกินในบันทึก  
 หนึ่ง เมื่อแล้ว ๆ นี้ เจ้าของหนังสือก็ไม่ได้แก้หนังสือลง  
 พิมพ์เป็นรูปของกษัตริย์อังกฤษ แล้วเรื่องที่ได้พยายามจะให้  
 ก่อตั้งคำแก้ตัวของพระราชอาณาเขตอังกฤษขึ้นใหม่ ในสมุดนั้น  
 กล่าวว่ามีผู้คิดจะนำชื่อขุนนางอังกฤษผู้เป็นเจ้าของคดีนี้  
 ไปให้ราษฎรในประเทศอังกฤษให้หวาด ถึงเป็นพระเจ้าแผ่นดิน  
 ของประเทศนั้น แต่เจ้าของคดีนี้เขาจะไม่ ใจความที่  
 แสกงในสมุดนั้นนั้น เจ้าหญิงสก็อตต์ก็ได้กล่าวว่า ที่เจ้าของ

ผสมผสานของ น.ม.ส.

๑๖๗

เคลิเมนต์ว่า ไม่ได้ต้องการจะเป็นพระเจ้าแผ่นดินฮังการีเป็น  
ความจริง แต่เจ้าของเคลิเมนต์ได้บอกแก่เจ้าหญิงว่า ให้  
พยายามจัดให้บุตรชายของตนได้เป็น แต่เจ้าหญิงไม่เห็น  
ด้วยจึงนิ่งเสีย

ทนายโจทก์แถลงในศาลว่า ในปีต่อมาจำเลยได้ส่ง  
คนไปเฝ้าพระเจ้าแผ่นดินองค์เก่าแห่งประเทศเยอรมัน และ  
มเหสีของพระเจ้าแผ่นดินออสเตรียองค์เก่าผู้เป็นชนนีของเจ้า  
ชาย ซึ่งจะได้เป็นพระราชอาออสเตรีย ถ้าตั้งตำแหน่งขึ้น  
ทนายโจทก์กล่าวว่า จำเลยกล่าวว่า จำเลยได้สัญญาจะ  
ถวายเงินแก่พระมเหสีออสเตรียปีละ๒๐,๐๐๐ปอนด์เป็นเวลา  
๕ ปี แต่จะถวายเพื่ออะไรหาปรากฏไม่ ทนายแถลงต่อไป  
ว่า ใน ค.ศ. ๑๙๓๘ โจทก์ได้จัดให้จำเลยได้พบกับจอม  
เยอรมันในเบอร์ลิน จอมเยอรมันได้ไปกินข้าวกับโจทก์  
ที่โฮเต็ล ไม่ยอมดื่มอะไรนอกจากน้ำเย็น และพูดแข็ง  
ยัดยาวต่อโจทก์เป็นภาษาเยอรมัน ซึ่งโจทก์หาเข้าใจไม่

ในระหว่างนั้น มีผู้ทำขวคบักคอกไม้ใบใหญ่ตกแตกคัง  
ก้องภายในห้อง พวกองครักษ์ของจอมเยอรมันที่คอยอยู่ข้าง  
นอกก็ชักปืนกรูกันเข้าไป จอมเยอรมันก็เลยกลับจาก  
โฮเต็ล

นายโจทก์แถลงว่า ในต้นปี ค.ศ. ๑๙๓๘ จำเลย  
ได้ให้โจทก์ไปหาบาทหลวงทางการเมืองกับจอมเยอรมันอีก แต่  
ไม่มีผล ต่อئันมาโจทก์ก็ถูกตัดออกจากตำแหน่ง จึงฟ้อง  
เรียกเงินจากจำเลย ตามที่อ้างว่าเป็นสัญญา

ใจความตามที่กล่าวมาข้างบนนี้ เป็นแต่เพียงคำ  
ของโจทก์ ไม่ใช่คำซึ่งศาลถือเป็นหลักฐานในการตัดสินคดี  
ในส่วนตัวโจทก์นั้นที่เรียกว่าเป็นเจ้าหญิง ก็เป็นปัญหา  
นักหนา เพราะหญิงผู้นี้ไม่ได้มีกำเนิดเป็นเจ้า ได้แต่งงานกับ  
เจ้าในราชวงศ์ในฮังการี ซึ่งตามประเพณีไม่รับรองผู้ไม่  
ใช่เจ้าที่แต่งงานกับเจ้า ถ้าขึ้นแต่ก็ไม่ยกย่องว่าเป็นเจ้า  
อีกประการหนึ่งหญิงผู้นี้ ได้หย่ากับสามีเจ้าเสียช้านานแล้ว

ส่วนคดีนั้นศาลให้ตัดสินลงไปแล้วโดยเร็ว ผู้พิพากษา  
ชี้ว่า คำพยานของโจทก์เป็นคำเมฆ ๆ หมอก ๆ ไม่น่า  
เชื่อว่าจริง และที่เรียกเงินปีละ ๕,๐๐๐ ปอนด์ ตลอดชีวิต  
นั้นก็หาได้มีสัญญาไม่ เพราะฉะนั้นจึงพิพากษาให้ยกฟ้อง  
ของโจทก์เสีย ให้โจทก์เสียค่าธรรมเนียมและค่าทนายซึ่ง  
คงจะเป็นเงินมาก.

## เหตุแห่งความเพี

เราไม่สามารถชี้แจงโดยลำพังของเราว่า เหตุไร  
ฝรั่งเศสจึงต้องยอมแพ้เยอรมันคราวนี้ (พ.ศ. ๒๔๘๒)  
แต่พอชี้แจงได้บ้าง ตามที่ได้อ่านและได้ฟังผู้อื่นกล่าว  
เพียงวันที่เขียนนี้ เราได้ฟังคำของผู้ผ่านมาแล้วหลายคน  
มีอาทิ คือ จอมพลเปแต็ง มร. วินสตันเชอซล นาย  
พลเดอโกล หัวหน้าผู้แทนบริษัทรอยเตอร์ ซึ่งประจำ  
อยู่ในประเทศฝรั่งเศสจนเมื่อ ๖-๗ วันมานี้ และหัว  
หน้ผู้แทนหนังสือพิมพ์ "ไทมส์" ซึ่งประจำอยู่ในปารีส  
จนถึงเวลาที่ต้องหลบหนีเยอรมันข้ามทะเลไป เราไม่  
ทราบชื่อผู้แทนบริษัทรอยเตอร์ แต่ได้ยืมชื่อผู้แทน



หนังสือพิมพ์ “ไทมส์” คล้ายๆ ว่าคะเต็ต สกคตัวอัง-  
 กฤษอย่างไรไม่เคยเห็น เพราะได้ยินทางวิทยุ ผู้แทน  
 หนังสือพิมพ์ “ไทมส์” ในปารีสเป็นผู้มีฐานะสูง เข้า  
 ไหนเข้าได้ ตั้งแต่หัวหน้ารัฐบาลลงไป ทำจะกล่าวให้เห็น  
 ความสำคัญของตำแหน่งก็ว่าได้ ผู้แทนหนังสือพิมพ์  
 “ไทมส์” ที่ประจำอยู่ในปารีส ได้เงินเดือนสูงกว่าหัว  
 หน้ากระทรวงบางกระทรวงในประเทศอังกฤษเอง

ข้อความซึ่งบุคคลที่ระบุมามากแล้วเหล่านั้น เราได้ฟังวัน  
 โนนบ้างวันนั้นบ้างก็จดจำไว้เป็นข้อๆ แล้วนำมากล่าวติดต่อกัน  
 ในที่นี้ เราไม่จำเป็นจะเตือนผู้อ่านว่า เราไม่ได้กล่าวอะ  
 ไรเอง เป็นแต่นำข้อความซึ่งผู้อื่นกล่าว มาผลสมผลานให้ท่าน  
 ฟังเท่านั้น

จอมพลเปแต็งได้แถลงทางวิทยุเมื่อวันที่ ๒๒ เดือนนี้  
 (๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๒)ว่า ฝรั่งเศสต้องพ่ายแพ้ครั้งนี้  
 ก็เพราะเหตุที่ชนฝรั่งเศสไม่ใช่คนมีลูกคอก อีกทั้งมีเครื่องรบ  
 ไม่พอ และมีกองทัพประเทศอื่นช่วยรบน้อย

จอมพลเปเต็งกล่าวว่า ครึ่งมหาสงคราม (โลกครั้งที่ ๑) เมื่อได้รบกันมาแล้วถึง ๓ ปี ฝรั่งเศสยังมีทหารอยู่ในกองทัพถึง ๓,๒๘๐,๐๐๐ คน แต่ในคราวนี้แม้จะเพิ่งขึ้นต้นรบใหม่ ๆ ฝรั่งเศสก็มีทหารในสนามรบน้อยกว่าคราวก่อนถึง ๕ แสนคน คราวก่อนอังกฤษได้ส่งทัพบุกไปช่วย ๘๕ กองพล ครึ่งนี้ได้ส่งเพียง ๑๐ กองพลเท่านั้น นอกจากนี้ คราวก่อนยังมีทหารอาสาเสียช่วยอีก ๕๘ กองพล และทหารอเมริกันอีก ๔๒ กองพลด้วย ส่วนในเครื่องรบนั้น ฝรั่งเศสมีน้อยกว่าเยอรมันมากมาย เยอรมันมีเครื่องบินมากกว่าฝรั่งเศสถึง ๖ เท่า เหตุที่มีกำลังไม่พอจะต่อต้านบัจจามิตรได้นี้ เป็นเหตุที่จอมพลเปเต็งแถลงว่าต้องยอมแพ้

นายพลเคอโกลกล่าวว่า จอมพลเปเต็งเป็นผู้ยอมแพ้ และเป็นต้นเหตุที่ต้องแพ้ จอมพลเปเต็งได้เคยเป็นแม่ทัพใหญ่ และภายหลังได้ว่าราชการกระทรวงทหารบก แต่ไม่ได้เคยคิดที่จะจัดกำลังทัพให้พอเพียงแก่การต่อสู้ศัตรูเลย

ในส่วนอังกฤษนั้น มร. เซอซิลแดลงตั้งแต่วันที่แรก หรือวันที่ ๒ ที่ได้ข่าวว่าฝรั่งเศสยอมแพ้ว่า ภายใน ๒ วันที่ เยอรมันยกเข้าหักโหม ก็เห็นได้เสียแล้วว่าต้องแพ้ เพราะ เยอรมันตอกลิ้มแทรกแนวฝรั่งเศส ที่หัวต่อแนวมายิโนต์เดิม กับแนวใหม่เข้าไปได้ เมื่อแทรกได้แล้วก็ใช้รถแทงค์และ รถเกราะแยกเป็นสาย ๆ วิ่งกวนหลังแนวฝรั่งเศสจนอลหม่าน ไปหมด ส่วนกองทหารบกของอังกฤษที่ส่งไปช่วยนั้น มร. เซอซิลว่า ได้ส่งมากพอที่ฝรั่งเศสมาคดหมายจะให้ช่วย

ถ้ากล่าวตามข่าวที่เราทราบ ในตอนที่ถอนหนีจาก เมืองคันทีกก็มีความว่า อังกฤษส่งทัพข้ามทะเลไป ๔ แสนเศษ เอาตัวรอดกลับไปได้ ๓ แสนเศษ

อนึ่ง มีข่าววิทยุราชการอังกฤษ เมื่อวันที่ ๒๕ เดือนนี้ (๒๕ มิถุนายน ๒๔๘๓) ว่า ตามข่าวที่อ้างนาม หัวหน้ากระทรวงแถลงข่าวของฝรั่งเศสเป็นผู้กล่าวว่า อังกฤษได้สัญญาจะส่งกองทัพ ๒๖ กองพล ในเดือนแรกๆ ที่ เกิดสงครามนั้น รัฐบาลอังกฤษแถลงว่าไม่ตรงกับความจริง ที่แท้เสนาธิการอังกฤษได้แจ้งให้เสนาธิการฝรั่งเศส

ทราบ ตั้งแต่ยังไม่ได้เกิดสงครามว่า ภายในปีแรก  
อังกฤษจะส่งทหารมากนั้ไม่ได้ ส่วนการรบบนฟ้า  
อังกฤษว่า ได้ช่วยฝรั่งเศสมากกว่าที่กำหนดแก่กันไว้เป็นอัน  
มาก

หัวหน้าผู้แทนบริษัทรอยเตอร์ ประจำอยู่ในประเทศ  
ฝรั่งเศสได้ชี้แจงในตอนที่ไม่ต้องปกปิดแล้วว่า เหตุสำคัญ  
ที่ฝรั่งเศสต้องยอมแพ้คราวนี้ ก็เพราะแม่ทัพและเสนาธิการ  
ฝรั่งเศสกะโครงการสงครามไว้ผิด ได้ถือเอาการตั้งรับอยู่  
กับที่เป็นใหญ่ และว่าทหารราบย่อมสำคัญกว่าทหารเหล่า  
อื่น เพราะจะแพ้ชนะกันที่สุดในที่สุดด้วยทหารราบ ส่วนเครื่อง  
บินและรถแทงก์นั้น โครงการฝรั่งเศสไม่ได้เตรียมไว้มาก  
เพราะเห็นว่า รถแทงก์และเครื่องบินนี้ เป็นเครื่องประกอบ  
การรบเท่านั้น หากจะใช้แพ้ชนะกันด้วยเครื่องรบ ๒ ชนิดนี้  
ไม่ เหตุฉะนั้นกองทัพฝรั่งเศสจึงเตรียมเครื่องบินไว้น้อย และ  
รถแทงก์ก็ไม่ได้เตรียมไว้มาก

กรันเกิดสงครามขึ้น และในตอนที่ยเยอรมันตีหัก

โหมเข้าไปในโปแลนด์นั้น จอมทัพฝรั่งเศสได้ส่งรถแทงก์  
เข้าไปตีหน้าแนวซีกฟรีดบุกรังปืนกลและเครื่องป้องกันต่างๆ  
เข้าไปได้ จนราวกับว่าจะตีบ้านเมืองสำคัญ ๆ ของเยอรมัน  
ที่อยู่นอกแนวซีกฟรีดนั้นได้ แต่ที่จอมทัพฝรั่งเศสทำ  
ครั้งนั้น มิได้คิดจะทำจริงจัง เป็นแต่เพียงยั่วจะให้เยอรมัน  
ถอนกองทัพมาเสียจากโปแลนด์บ้างเท่านั้น ครั้นเยอรมัน  
ส่งกองทัพมาตีตีหน้าแนวซีกฟรีด ฝรั่งเศสก็ถอยกลับเข้า  
แนวมายิโนต์เสียหมด เข้าใจกันเวลานั้นว่าเป็นยุทธวิธี  
อย่างฉลาด เพราะเข้าไปสำรวจและทำลายเครื่องป้องกัน  
ของเยอรมันได้มาก แต่ฝรั่งเศสเองมิได้เสียหายก็มากนัก  
ครั้นเยอรมันรีบยกมาแก้ ฝรั่งเศสก็ถอยเข้าแนวเสีย เยอรมัน  
โจมตีเข้าไปถึงตำแหน่งที่ฝรั่งเศสยึดเข้าไว้ได้ ก็ไม่พบ  
ข้าศึกที่นั่นเลย

ผู้แทนรอยเตอร์กล่าวว่า เยอรมันได้ความคิดจาก  
วิธีรบของฝรั่งเศสครั้งนั้นว่า รถแทงก์ขนาดหนัก อาจบุก  
แนวของข้าศึกเข้าไปได้ แม้จะเสียหายมาก ถ้าไม่ต้องกลัว  
ความเสียหาย ก็อาจบุกแนวทะลุเข้าไปรั้งความต้านหลัง

ทำให้ศัตรูปั่นป่วน แล้วเอาชนะได้ในที่สุด เขาว่าเยอรมันเห็นตัวอย่างรถแทงก์ฝรั่งเศส ที่บุกแนวไม่ถาวรของเยอรมันเข้าไปได้จนถึงหน้าซีคฟรีดจะนี้ จึงรีบสร้างรถแทงก์อย่างเร่งร้อนอยู่หลายเดือน จนมีรถพอแล้ว จึงเริ่มตีฝ่าแนวเบลเยียมเข้าไปได้โดยง่าย แล้วฝ่าแนวฝรั่งเศสที่หัวต่อแนวเก่ากับแนวใหม่ ซึ่งมักเรียกกันว่าตรงบานพับ มีผลดังที่เห็นได้ในบัดนี้ เขาว่าฝรั่งเศสเริ่มแพ้ในเมื่อถูกฝ่าแนวเข้าไปแล้วไม่รีบถอยแนวซ้ายในทันที ปล่อยให้ข้าศึกอ้อมหลังได้ถนัด จนกองทัพเบลเยียมวางอาวุธเปิดปีกให้เยอรมันอีกด้านหนึ่ง ก็ยังไม่มีทางสู้

ผู้แทนหนังสือพิมพ์ “ไทมส์” ประจำปารีสกลับไปลอนดอน เมื่อเสร็จในฝรั่งเศสกันไปแล้ว ชี้แจงว่า การแพ้สงครามนั้น ใช่แต่แม่ทัพนายกองจะเป็นผู้ทำให้แพ้เท่านั้น รัฐบาลบุรุษพลเรือนก็เป็นผู้ทำให้แพ้ด้วย ก่อนเกิดสงครามชมรมการเมืองฝรั่งได้แก่งแย่งก้าวร้าวกันมาก และพวกที่ไม่คิดจะทำสงครามก็มีไม่น้อย แต่สงครามคราวนี้ นักการเมืองฝรั่งเศสจะอยากรบหรือไม่อยากรบ สงครามก็ต้องเกิด

ครั้นเกิดขึ้นแล้ว การตั้งย่นกันอยู่หลังแนวท่ง ๒ ฝ่ายก็ทำ ให้เกิดประมาท พวกทหารต้องไปประจำหน้าที่พอยู่หลาย เดือน ไม่ต้องทำอะไรก็เบื่ออยากกลับบ้าน พลเรือนก็มี เวลาที่จะท่อมเถียงไล่เล็กน้อยมาก รัฐบาลก็ไม่กลมเกลียวกัน มีพวกที่เห็นอย่างโน้นบ้างอย่างนี้บ้าง ร่วมอยู่ในคณะเดียวกัน และพวกที่ไม่ยอมร่วมกับรัฐบาลก็มีมาก รวมความว่า ไม่มีใครจะทำให้สมัครสมานเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันทั้งประเทศ ได้

ครั้นเยอรมันเข้านอร์เวย์ ม. คาลาเดียร์ซึ่งเป็น หัวหน้ารัฐบาลอยู่เวลานั้น ก็เกิดตกใจขึ้นมา และเกิดวิตก วิตกกันขึ้นอีกพักหนึ่ง ม. เรโนด์เข้าเป็นหัวหน้ารัฐบาลแทน แต่ ม. คาลาเดียร์ก็ยังว่าการกระทรวงป้องกัน ประเทศอยู่นั้น เอง ม. คาลาเดียร์เป็นคนมีพวกพ้อง ม. เรโนด์ไม่มี จึง เกือบจะตกแทนเสียตั้งแต่แรก ผู้แทนหนังสือพิมพ์ "ไทมส์" ได้มีนัดไว้ว่าจะไปพบกับ ม. เรโนด์ในวันที่กำลังจุกทะเลหูกกัน ใหญ่ เข้าใจว่า ม. เรโนด์คงจะบอกเลิก แต่ ม. เรโนด์

ก็บอกให้ไปหาตามที่นัดกันไว้ ครั้นไปถึงเขาก็ได้ฟังคำ  
บอกกล่าวของ ม. เรโนด์ ซึ่งทำให้เขาประหลาดใจที่สุด  
ม. เรโนด์บอกว่าปรากฏในเรื่องนอร์เวย์ ว่าจอมทัพทำผิด  
เลอะเทอะหมด ไม่เปลี่ยนตัวจอมทัพไม่ได้ แต่ ม. กาลา-  
เคียร์เป็นหัวหน้ากระทรวงป้องกันประเทศอยู่ และจอมทัพ  
เป็นผู้ซึ่ง ม. กาลาเคียร์วางใจเชื่อถือ เมื่อเปลี่ยนจอมทัพ  
ก็ต้องเปลี่ยน ม. กาลาเคียร์ด้วย และเมื่อเปลี่ยน ม. กาลา-  
เคียร์ก็เกิดหมางใจกันขึ้นอีก เพราะ ม. กาลาเคียร์เป็นผู้  
มีพวกมาก มาตอนน์ปรากฏว่ายุทธศาสตร์ของจอมทัพคน  
เก่าผิดเลอะเทอะหมด และผู้นั้นไม่มีทางที่จะแก้ไขอย่างไร  
จึงต้องเปลี่ยนตัวจอมทัพในตอนนั้น แต่จอมทัพคนใหม่  
จะมาทำอะไรก็ไม่ได้ นอกจากพยายามเยียววาไปชั่ววัน ๆ  
ในตอนนั้นได้เชิญจอมพลเปเต็งเข้าไปในซุกรัฐบาล เพื่อจะ  
จูงให้ค่อยแข็งขึ้น แต่การผิดแผกความเห็นกันก็มีได้ลด  
หย่อนลง ม. เรโนด์เป็นผู้คิดจะไปจนกว่าจะตั้งอยู่ในประ-  
เทศฝรั่งเศสไม่ได้ แล้วก็ย้ายรัฐบาลไปอยู่ในแอฟริกา  
เหนือเพื่อคิดต่อสู้ต่อไป แต่มาตอนน์ ม. เรโนด์ได้รับความ



อุคหนุนในคณะรัฐบาลไม่พอเสียแล้ว จึงเปลี่ยนชุดรัฐบาลใหม่โดยความตั้งใจจะยอมแพ้ และได้เลือกตัวกันใหม่ ล้วนแต่พวกที่ไม่คิดสู้ทั้งนั้น ทั้งนี้เขาจึงกล่าวว่า แนวพลเรือนแพ้สงครามก่อน แนวทัพยังไม่ทันแพ้ ที่แท้เขาว่าทหารที่ต้องรบหนักเหนื่อย จนแทบจะไม่มีเวลากินเวลานอน ได้รับแล้วรบอีกอยู่พวกเดียวตลอดเวลา กองทหารที่ยังไม่ได้รับและเหนื่อยอ่อน แทบจะยังไม่ได้ยิงปืนสักตุ้มเดียว ยังมีอีกมากมาย แต่ไม่ได้เตรียมความสะดวกไว้ให้ผลัดเปลี่ยนกันรบได้

อนึ่ง เขากล่าวว่า นายพลเคอโกลเป็นผู้ร่ำรอนมาหลายปี ว่าจัดกองทัพอย่างเก่าจะไม่มีประตุสู้ข้าศึกได้ ใน ค.ศ. ๑๙๒๔ นายพลเคอโกลได้พิมพ์หนังสือเล่มหนึ่ง เสนอความเห็นว่ กองทัพฝรั่งเศสต้องจัดเป็นทัพรบอย่างใหญ่หลวง ให้วิ่งรบได้ทั้งกองใหญ่ ๆ และอาจยกรุกไปรุกรมาได้ถึง ๕๐ ไมล์ในวันเดียว หนังสือของนายพลเคอโกลเล่มนั้น เสนอความเห็นที่จะจัดกองทัพ และวิธีที่จะรบเช่นเดียวกับที่เยอรมันใช้คราวนี้ แต่หากไม่มีใครเห็นชอบกับ

นายพลเคอโกลในเวลา<sup>๕</sup>นั้น เพราะพวกนายทหารผู้ใหญ่  
 พระวงไปแต่วิธีที่จะตั้งรับตามทำนองสงครามครั้งก่อน (สง-  
 กรามโลกครั้งที่ ๑) ผู้แทนหนังสือ "ไทมส์" กล่าวว่า  
 หนังสือเล่มนั้นถ้าไม่มีพิมพ์ที่ลงพิมพ์เป็นพยานอยู่ ก็จะถูก  
 หาว่าพุกภายหลัง

เราเก็บคำซึ่งคนโน้นว่าอย่างโน้น คนนี้ว่าอย่างนี้  
 มารวมกันลงไว้ในวันนี้ แต่เป็นคำที่กล่าวกันชั่วเวลานั้นเท่านั้น  
 ต่อไปภายหน้า พงสาวการคงจะพิจารณาแม่นยำ ว่าเหตุ  
 ที่ฝรั่งเศสต้องยอมแพ้ครั้ง<sup>๕</sup>นี้คืออะไรแน่ แต่คงจะใช้ข้อความ  
 ที่กล่าวข้างบนนั้นเสมอกับคำให้การของผู้รู้เห็นในขณะ<sup>๕</sup>นี้ (พ.ศ.  
 ๒๔๘๓) สำหรับให้พงสาวการตัดสินต่อไป.

## ที่เก็คแห่งยุง

สองสามวันนเวลานลดลง      น้ำก็ลดไปเกือบ  
จะถึงกันคลองอยู่แล้ว      แต่บางท้องที่ในกรุงเทพ ฯ  
น้ำยังท่วมเจ็อยู่ทง ๆ      ละแวกบ้าน      น้ำท่วมระดับ  
สูงกว่าระดับคลองมาก      ทงนก็เพราะไม่มีทางที่น้ำ  
จะไหลระบายไปลงคลอง      เราทราบโดยเฉพาะก็  
คือละแวกบ้านซงสำนักพิมพ์นตงอยู่      แต่ก่อนเคย  
มีทางให้น้ำไหลไปลงคลองได้      แต่บนทางตัน      พุด  
เพียงเวลาที่เขยนน      ก็ยังไม่มีทางที่น้ำจะไหลไปได้  
ตันไม้ชนิดที่ทนน้ำไม้ได้      แม้ต้นชะบาที่ปลูกเป็นรว  
ก็รากเน่าตายไปเกือบหมด      เพราะน้ำขังมานานวัน

เจ้าพนักงานเทศบาลกำลังจะช่วยให้ น้ำไหลไป ถ้าเปิดทาง  
 ได้สักวันเดียว น้ำก็จะแห้งไปคราวหนึ่งจนกว่าระดับแม่น้ำ  
 จะสูงขึ้นมาใหม่ ระดับพื้นกรุงเทพ ฯ สูงกว่าระดับทะเลเห็น  
 จะเพียง ๑ เมตรถึง ๒ เมตรเท่านั้นเอง ในฤดูน้ำชาวกองจะ  
 บ่นว่าน้ำท่วมก็ไม่ได้ เพราะนอกจากจะทำกรุงเทพ ฯ เช่นที่  
 เขาทำในซอลันคาทั้งประเทศแล้ว จะกันไม่ให้ น้ำท่วมเลย  
 ก็ไม่เห็นมีทางจะทำ ถ้าจะพูดตามที่เคยมาในสมัยก่อน ๆ  
 ฤดูน้ำมากมีน้ำไหลมาท่วมพื้นที่ในเมือง น้ำก็ล้นความ  
 โสโครกตามพื้นดินพาไปลงทะเล มักถือกันว่า ฤดูน้ำท่วม  
 เป็นฤดูไม่มีโรค จึงนับว่าน้ำเป็นเจ้าพนักงานสาธารณสุขส่วน  
 หนึ่ง ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า เมื่อถึงเวลาน้ำลด ก็ต้องมีทางให้  
 น้ำไหลไปลงระดับทะเล

ฝรั่งเศสเรียกกรุงเทพ ฯ ว่า กรุงเวนิสแห่งตะวันออก  
 ออก เพราะกรุงเทพ ฯ มีคลองมาก และชาวกองก็ใช้เรือ  
 เป็นพาหนะส่วนมาก บ้านเรือนก็ตั้งอยู่ริมแม่น้ำลำคลอง  
 แถบจะท่งหน เมื่อ น้ำมากก็ท่วม เมื่อ น้ำลดก็ไหลลงคลองไป  
 ชาวกองเทพ ฯ ในสมัยก่อน ๆ ไม่มากเหมือนชาวกองเทพ ฯ  
 สมัยนี้ ตั้งบ้านเรือนอยู่ตามแม่น้ำลำคลองก็พอกันเป็นส่วน

มาก ถ้าใครอยู่ไกลจากคลองเข้าไป ก็คงจะมีคูหรือ  
ลำกะโคงพาน้ำไปลงคลองใหญ่และแม่น้ำได้ กรุงเทพ ฯ  
เดี๋ยวนี้ ฝรั่งไม่เรียกกรุงเวนิสแห่งตะวันออกตั้งแต่ก่อน  
ฝรั่งที่นี้แม้จะเคยได้ยินชื่อนั้น เมื่อมาถึงกรุงเทพ ฯ เข้า  
ก็ไม่เห็นว่าเป็นกรุงเวนิส เพราะกรุงเทพ ฯ เดี่ยวนี้ตั้งอยู่บน  
บก มีถนนใหญ่น้อยทั่วไป และชาวกรุงก็อยู่ห่างจากแม่น้ำ  
ลำคลองเป็นส่วนมาก บ้านห่างจากทางน้ำเช่นที่วานี้ เมื่อ  
น้ำท่วมบ้านแล้ว ก็ไม่มีทางที่น้ำจะไหลกลับลงแม่น้ำออก  
ไปทะเลสะดวกตั้งแต่ก่อน อนึ่ง ในเวลานี้ คลองในกรุง-  
เทพ ฯ ก็ได้ถมเสียหลายคลองแล้ว และถนนที่ไม่มีที่อน้ำ  
ก็มีหลายถนน ซึ่งเป็นเหมือนทำนบยักยาวกันน้ำไม่ให้ไหล  
ไป ทังหมคนั้นเป็นไปที่ละน้อย ไม่ได้เป็นเพราะใครทำผิด  
ใหม่ ๆ

ถ้าจะพูดเฉพาะท้องที่ ซึ่งแม่น้ำในแม่น้ำลำคลอง  
ลตไปแล้ว ก็ยังท่วมเจิ่งอยู่นั้น ท่านไม่ต้องถามว่าชุม  
ชนหรือไม่ ถ้าเดินบุกไปในน้ำหญ้าเน่า แม้กลางวัน

แตก ๆ ยุงก็จะหึ่งขึ้นมาเป็นกลุ่ม ทำให้หนีไปถึงเงินก็หมิ่น  
 ต่อก็หมิ่นที่จ่ายไปในการปราบยุงเมื่อปีกลายและปี<sup>๒๕</sup> การ  
 ปราบยุงด้วยวิธีราคน้ำมันฆ่าเชื้อเป็นต้นนั้น อาจทำให้ยุง  
 ฆ่าไปบ้างชั่วคราวก็เป็นได้ แต่อิทธิฤทธิ์ของน้ำมันไม่ทน  
 ทานอิทธิฤทธิ์ของน้ำ ซึ่งท่วมขังอยู่กับที่ไม่มีทางไหลไปได้  
 แต่ท่วมเต็มไปทั่วละแวกบ้าน เช่นในเวลา<sup>๒๕</sup> (พ.ย. ๒๔๘๒)  
 ใคร ๆ ก็จะต้องรับรองด้วยกันทั้งนั้น ว่าจะห้ามไม่ให้  
 น้ำท่วมเลยนั้นห้ามไม่ได้ ข้อสำคัญจึงอยู่ที่พยายามทำทาง  
 ให้น้ำไหลไปสู่ระดับทะเลมากที่สุดที่จะจัดได้ ถ้าทำดังนั้น  
 สำเร็จ ก็เป็นวิธีซึ่งจะทำให้ยุงค่อยน้อยลง แม้จะไม่หมด  
 ลงไปที่เดียว ก็ค่อยน้อยลงไปกว่าเวลา<sup>๒๕</sup>

ท่านผู้เป็นชาวกรุงเทพฯ ๖ ถ้ารู้จักคนรุ่นผู้ใหญ่  
 จงถามว่าเมื่อผู้ใหญ่ยังเป็นเด็กอยู่นั้น กรุงเทพฯ ๖ มียุงมาก  
 เท่าเดี๋ยวนี้หรือไม่ ที่เป็นที่ดินคงจะเป็นด้วยกรุงเทพฯ ๖ เดี่ยว  
 นิมลลักษณะเป็นเมืองอยู่บนบก ยิ่งกว่าอยู่บนแม่น้ำลำคลอง  
 กังแต่ก่อน เพราะกรุงเทพฯ ๖ ใหญ่ขึ้น และชาวกรุงมี  
 จำนวนมากขึ้น ทางคมนาคมทางบกไม่ได้เตรียมทางสำหรับ

ให้น้ำไหลไปลงแม่น้ำลำคลอง ที่น้ำขังอันเป็นบ่อเกิดของ  
 ยุงจึงมีมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ถ้าอธิบายจะเป็นเช่นว่านหรือ  
 เช่นใดก็ตาม แต่ข้อที่ว่า ยุงในกรุงเทพฯ ฯ เดี่ยวนี้มากกว่า  
 แต่ก่อนร้อยเท่าพันทวีนั้น เป็นความจริงซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้  
 นี้เป็นโทษอันหนึ่งแห่งความเติบโตของกรุง เป็นเรื่องซึ่ง  
 ย่อมจะหนักอกรัฐบาลและเทศบาลอยู่ส่วนหนึ่ง ทางที่จะ  
 ผ่อนหนักเป็นเบา และน่าจะเพิ่งเส็งก่อน ก็คือจัดให้มีทาง  
 น้ำไหลไปมากขึ้น ทางบำบัดอื่น ๆ ที่เปลืองเงินมาก ๆ ต้อง  
 คิดในคั่นต่อ ๆ ไป

เมื่อได้เขียนตั้งข้างบนนี้ส่งไปลงพิมพ์แล้ว ผู้เขียน  
 ได้รับบอกมาจากสำนักบรรณาธิการ ว่าผู้สืบข่าวของ  
 ประมวลวัน ได้ไปสืบเรื่องการปราบยุงที่กรมสาธารณสุข  
 (กรมอนามัยปัจจุบัน) และได้ข่าวมารายงานบ้างแล้ว ผู้  
 เขียนเข้าใจว่า ตามที่ได้เขียนมาข้างบนนี้ น้ำขังย่อมเป็น  
 ที่เกิดแห่งยุงนั้น เห็นจะไม่มีอะไรผิด จึงสั่งให้พิมพ์ไป  
 คนละส่วนกับข่าวที่กรมสาธารณสุขได้กรุณาให้มา.

## เบลเยี่ยม

เบลเย็มนก่อน ค.ศ. ๑๘๓๐ ได้รวมอยู่ใน  
ประเทศฮอลันดา ฮอลันดาเป็นนาย ชนเบลเยี่ยมคน  
รนไม่พอใจให้ฮอลันดาเป็นนาย เพราะไม่ชอบศา-  
นานิกายเดียวกัน และกล่าวหาว่าชาวฮอลันดาขูด  
ข่มท่าน บังคับให้ใช้ภาษาฮอลันดาภาษาเดียวเป็น  
ภาษาราชการ และยกความผิดเผาชนเป็นเบองตน  
ไม่ยอมให้ ชน เบลเยี่ยม บางเหล่า เกี้ยวข้อง กับราชการ  
เป็นตน ชนเบลเยี่ยมมีจำนวนมากกว่า ถือตัวว่า  
มีความคิด ความรู้ดีกว่า จึงคิดอยู่มิได้ขาดที่จะ  
ปลุกตนออกจากฮอลันดา ครั้นเมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม



ค.ศ. ๑๘๓๐ ราษฎรในกรุงบรัสเซลล์ (เบลเยียม) ก็เริ่มก่อ  
การกำเริบต่อรัฐบาลฮอลันดาขึ้น ในเวลานั้นพลอาสาตายลง  
ไป ๖๐๐ คน ซึ่งภายหลังได้สร้างอนุสรณ์ไว้เป็นที่ระลึก  
อยู่จนบัดนี้

การที่ชนเบลเยียมกระทำครั้งนั้น ก็เป็นการแสดงน้  
ใจว่าจะถือเอาอิสรภาพแต่ลำพังชนเบลเยียมเอง ก็หาได้ทำ  
ให้สำเร็จไปได้ไม่ นายช่างผู้ช่วยสร้างอิสรภาพของเบลเยียม  
ตามแบบที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้คือ ลอร์ดपालเมอสตัน เสนาบดี  
(รัฐมนตรีในบัดนี้) กระทรวงการต่างประเทศของอังกฤษ  
คนหนึ่ง ราชทูตฝรั่งเศสประจำลอนดอนเวลานั้นคนหนึ่ง  
ก่อนนั้นอังกฤษกับฝรั่งเศสได้มีเหตุวิวาทกันมา ทั้ง ๒ ประ  
เทศเข็ดเขี้ยว ไม่ต้องการจะวิวาทกันอีก ในตอนนั้นพระ  
เจ้าหลุยส์ฟีลิปเป็นเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศส ชายเบลเยียมได้  
เชิญราชโอรสของพระเจ้าหลุยส์ฟีลิป ให้ทรงรับตำแหน่งเจ้า  
แผ่นดินเบลเยียม แต่พระเจ้าหลุยส์ฟีลิปไม่โปรดให้ราช  
โอรสรับ ส่วนอังกฤษนั้นมิได้เข้าอุดหนุนฮอลันดา เพราะ  
เสนาคี้อังกฤษเวลานั้นเฝ้าเป็นผู้ชอบอิสรภาพ ถ้าอังกฤษ  
เข้ากับฮอลันดา หรือพระเจ้าหลุยส์ฟีลิปยอมให้ราชโอรส

รับตำแหน่งเจ้าแผ่นดินเบลเยียม สงครามก็จะเกิด และ  
อังกฤษกับฝรั่งเศสก็จะเข้าช่วยคนละฝ่าย การที่ปักเป้า  
สงครามไปได้ในครั้งนั้น ก็เพราะเสนาบดีการต่างประเทศ  
ของอังกฤษกับราชทูตฝรั่งเศส ในลอนดอนเจรจาเข้าใจกันดี  
และรัฐบาลทั้ง ๒ ฝ่ายก็อำนวยตาม ความตกลงของเบล-  
เยียมในตอนนั้น คือ เซ็ญเสด็จเจ้าชายในราชวงศ์เยอรมัน  
องค์หนึ่ง ชื่อเจ้าชายลีโอโปลด์ พระญาติเกี่ยวดองของควีน  
วิกตอเรีย ให้ขึ้นครองราชสมบัติเบลเยียม ทรงพระนาม  
พระเจ้าลีโอโปลด์ที่ ๑ พระเจ้าอ็องโปลด์ได้เจ้าหญิงอังกฤษ  
เป็นพระชายาองค์แรก

แต่พระชายาสันพระชนม์เสียหลายปีแล้ว ในตอน  
ที่จะรับครองราชสมบัติเบลเยียมนี้ ได้ทรงตกลงว่าจะแต่งงาน  
กับเจ้าหญิงฝรั่งเศส จึงดูเป็นการถ่วงน้ำหนักดี เบลเยียม  
เมื่อตั้งเป็นประเทศขึ้นได้ ก็เป็นประเทศเล็กนิกเดียว แต่  
พระเจ้าแผ่นดินเป็นคนกว้างขวาง เป็นญาติหรือเกี่ยวดอง  
กับราชสำนักใหญ่ๆ เบลเยียมจึงมีเสียงในการโลกเกินส่วน  
ขนาดของประเทศเป็นอันมาก

เมื่อ ๑๐๐ ปีมาแล้ว คือ ค.ศ. ๑๘๓๙ มหาประเทศได้ทำหนังสือสัญญา เรียกว่า สัญญาลอนดอน มีใจความว่า ประเทศเหล่านั้นจะไม่ทำร้ายเบลเยียม หรือถ้าประเทศใดทำ ประเทศอื่น ๆ ก็จะต้องขัดขวาง หนังสือสัญญานี้ ต่อมาอีก ๗๕ ปี พระเจ้าแผ่นดินเยอรมันได้ตรัสเรียกว่า “เศษกระดาษ” และเยอรมันได้ยกทัพเข้าเหยียบย่ำเบลเยียม เพื่อเปิดทางเข้าตีฝรั่งเศส (ค.ศ. ๑๙๑๔) ก่อนที่เยอรมันจะเข้าเบลเยียมนั้น อังกฤษได้ให้คำขาคต่อเยอรมันว่า ถ้าเยอรมันละเมิดความเป็นกลางของเบลเยียม ก็ผิดหนังสือสัญญา ค.ศ. ๑๘๓๙ อังกฤษจะรบเยอรมันตามหนังสือสัญญานี้ ที่กล่าวนี้คือมหาสงครามเมื่อ ๒๕ ปีมาแล้ว (ระหว่างที่เขียนนี้ พ.ศ. ๒๔๘๒)

ในระหว่างที่ทำสงครามกันอยู่ครั้งนั้น เบลเยียมได้เสียดินแดนไปแก่เยอรมันเกือบหมด แต่ในที่สุดเบลเยียมอยู่ฝ่ายชนะมหาสงคราม จึงได้ดินแดนคืนหมด

พันเวลามหาสงครามมาแล้ว เบลเยียมก็อยู่เย็น

เป็นสุขมาหลายปี แต่เบลเยียมไม่ได้เปลี่ยนจากประเทศเล็ก ไปเป็นประเทศใหญ่ หากจะแข็งศึกสักเพียงไร ก็แข็งอยู่แต่ภายในขอบเขตแห่งประเทศเล็ก จึงต้องอาศัยเกาะกลุ่มกับประเทศใหญ่ๆ ให้เป็นที่ไว้วางใจได้ ใน ค.ศ. ๑๙๒๕ ประเทศต่าง ๆ คือ เยอรมัน เบลเยียม ฝรั่งเศส อังกฤษ อิตาลี ได้ทำหนังสือสัญญาเรียกว่า หนังสือสัญญาโลคาร์โน ซึ่งถ้าจะกล่าวเฉพาะเบลเยียมก็มีใจความว่า ประเทศอื่น ๆ พร้อมกัน รับประกันอิสรภาพของเบลเยียม ถ้าใครระราน ประเทศอื่น ๆ ก็จะเข้ารุมรบช่วยเบลเยียม แต่ถ้าประเทศอื่นที่ลงชื่อในสัญญานี้ถูกระราน เบลเยียมก็ต้องเข้าช่วยรุมรบด้วย หนังสือสัญญาโลคาร์โนนี้ทำให้ภายในวงการของสันนิบาตชาติ เพราะประเทศที่ลงนามเป็นสมาชิกสันนิบาตด้วยกันทั้งนั้น

ต่อมาเยอรมันออกจากสันนิบาตชาติ เพราะปฏิบัติผิดสัญญาแวร์ไซย์ ซึ่งเป็นหลักที่ตั้งของสันนิบาตชาติ เมื่อออกไปจากสันนิบาตชาติแล้ว หนังสือสัญญาซึ่งทำไว้

ภายในวงการของสันนิบาตชาติก็เป็นอันพับไป ต่อมาอิตาลี  
ทำผิดหนังสือสัญญาสันนิบาตชาติในเรื่องอบิสซีเนีย อิตาลี  
ก็ออกจากสันนิบาตชาติอีก ดังนั้นหนังสือสัญญาโลคาร์โนก็  
กะพ่องกะแพรง ประเทศที่ถือกันว่า ยังมีพันธะอยู่ตาม  
หนังสือสัญญานั้น ก็เหลือแต่ ๓ ประเทศ คือ เบลเยียม  
อังกฤษ ฝรั่งเศส เท่านั้น

มาในตอนนี้เป็นที่เห็นกันได้แน่แล้วว่า เยอรมันกับ  
อิตาลีเข้าเกาะกันเป็นฝ่ายหนึ่ง อังกฤษกับฝรั่งเศสเป็นฝ่าย  
หนึ่ง ซึ่งไม่ช้าก็คงจะเกิดสงครามกันขึ้น พระเจ้าแผ่นดิน  
เบลเยียมทรงพระราชดำริพร้อมกษัตริย์เสนาบดีของพระองค์  
ว่า ถ้าเกิดสงครามขึ้น เบลเยียมในฐานะที่มีสัญญาผูกพัน  
กับฝรั่งเศสอังกฤษ ก็จะต้องเข้าทำศึกด้วย เบลเยียมจะ  
เป็นสนามรบ แต่จะไม่ได้อะไรเลย จะเป็นการช่วยผู้อื่นรบ  
เท่านั้น อันที่จริงเบลเยียมได้อยู่ในตำแหน่ง ซึ่งประเทศ  
อื่น ๆ นับถือว่าเป็นกลางมาช้านาน มาในตอนนี้ก็ควรจะ  
กลับไปเป็นเช่นนั้นอีก ทรงพระราชดำริเช่นนี้ จึงทรงขอต่อ

ประเทศเซ็นสัญญาด้วยกันว่า ให้ยอมปลดเบลเยียมออกจากพันธะที่จะต้องช่วยอังกฤษฝรั่งเศส ทำศึกตามหนังสือสัญญา เพื่อเบลเยียมจะได้วางตนเป็นกลางได้ถนัด รัฐบาลอังกฤษและฝรั่งเศสยอมปลดพันธะให้แก่เบลเยียม ว่าไม่ต้องช่วยทำศึก แต่อังกฤษฝรั่งเศสจะนับถือพันธะต่อไปว่า ถ้าเบลเยียมถูกรุกราน ฝรั่งเศสและอังกฤษจะต้องช่วยทำศึก

รัฐบาลเยอรมันก็รับรองต่อเบลเยียมเช่นเดียวกัน ได้ให้ราชทูตเยอรมันในเบลเยียมทำบันทึกยื่นให้แก่เสนาบดีการต่างประเทศเบลเยียม เมื่อ ๑๓ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๓๗ เป็นใจความว่า เยอรมันจะนับถืออาณาเขตของเบลเยียมไม่มีเวลาเปลี่ยนแปลง เว้นแต่เบลเยียมจะเข้าช่วยประเทศอื่นรบเยอรมัน หนึ่ง ถ้าประเทศอื่น ๆ เข้าระรานความเป็นกลางของเบลเยียม เยอรมันก็จะเข้าช่วยต่อสู้ฉันเดียวกับที่อังกฤษฝรั่งเศสให้สัญญาจะนั้น หนึ่ง เมื่อเดือนสิงหาคมที่แล้วมานี้ เยอรมันก็ได้ให้สัญญาแก่เบลเยียมอีกครั้งหนึ่งว่าจะนับถือความเป็นกลางของเบลเยียม

แต่ในวัน<sup>๕</sup> (๑๔ พ.ย. ๒๔๘๒) ถ้าฟังตามข่าวก็ดู  
เบลเยียมมีความวิตกว่าจะถูกบุกรุก ได้เตรียมการต่อต้าน  
ทุกทาง จนถึงต้องกำหนดจะขึ้นภาษีสำหรับใช้จ่ายในการ  
คราว<sup>๕</sup> ข่าววัน<sup>๕</sup>ว่า เบลเยียมวางทหารตามแนวรักษาท้อง  
ที่ตลอดแล้ว

แต่ฝ่ายเยอรมันก็ยังกล่าวยืนยันอยู่ ว่ามิได้คิดที่จะ  
ละเมิดความเป็นกลางของเบลเยียมและสวิตเซอร์แลนด์ การที่จะ  
ระดมทหารไปอยู่ตามเขตแดนนั้น เยอรมันว่าเป็นการซ้อม  
รบเท่านั้นเอง.

## กฎหมายเป็นกลางของ ส.ป.ร.

วันเสาร์เวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกา (เสาร์ที่ ๔  
พ.ย. ๒๕๔๒) ในอเมริกา ส.ป.ร. ประกาศใช้  
กฎหมายเป็นกลางที่เปลี่ยนใหม่ มีบัญญัติเป็นข้อ  
สำคัญว่า ใครจะขายอาวุธยุทธภัณฑ์ให้แก่ประเทศที่  
ทำสงครามก็ได้ แต่ผู้ซื้อต้องใช้เงินสดและขนไป  
เอง การเปลี่ยนกฎหมายรายนี้ เป็นความสำเร็จมุ่ง  
หมาย ของ เปรสซิเดนต์ โรสเวลต์ เมื่อ ก่อนเกิด  
สงคราม ท่านเปรสซิเดนต์ได้ถูกขัดคอบานานในสภา  
ผู้เฒ่า และสภาผู้แทน แต่ครั้งสงครามเกิดขึ้น  
แล้ว เมื่อร่างกฎหมายผ่านสภาผู้เฒ่าได้ สภาผู้แทน



ก็ปล่อยให้ผ่านในวันสองวัน มีบางข้อที่ความเห็น  
 ของสองสภายังแยกเพี้ยนกันอยู่บ้าง สองสภาจึง  
 ร่วมกันตั้งกรรมการคิดแก้ไขให้ลงรอยเดียวกัน กรรมการ  
 แก้ไขสำเร็จโดยเร็ว สภาทั้งสองก็รับอนุมัติ  
 และแปรสัจเจตน์ก็ได้ลงนามประกาศออกใช้เป็นกฎหมาย  
 ในวันเดียวกันคือวันเสาร์นี้ (เสาร์ที่ ๔  
 พ.ย. ๒๔๘๒)

กฎหมายที่เปลี่ยนใหม่นี้ จะทำให้ ส.ป.ร. เป็นคลัง  
 อาวุธใหญ่ของอังกฤษฝรั่งเศส เพราะมีเงินสตที่ซื้อ และ  
 มีเรือที่จะชน อีกยังมีทัพเรือที่จะคุ้มครองทางทะเลด้วย  
 ฝ่ายเยอรมันย่อมจะไม่ชอบใจการเปลี่ยนกฎหมายใหม่นี้เพราะ  
 เป็นการให้ประโยชน์แก่ปัจเจกมิตรฝ่ายเดียว การเปลี่ยน  
 กฎหมายนี้ ยังไม่ได้ยื่นข้างวิทยุหรือหนังสือพิมพ์ในประเทศ  
 เยอรมันได้นำมาเป็นข่าว (ที่จริงยังไม่มีเวลาพอที่เราจะ  
 ได้ยิน) แต่เข้าใจว่า คงจะต้องนำออกกล่าว และคงจะ  
 กล่าวต่อไปว่าอาวุธยุทธภัณฑ์ใน ส.ป.ร. ก็อยู่ใน ส.ป.ร.  
 นั่นเอง การที่จะชนข้ามทะเลมานั้น เยอรมันมีทางที่จะทำ  
 ลายเสียได้ เช่น เคยทำร้ายด้วยเรือใต้น้ำเป็นต้น

ไต่ยื่นข่าวเรือฟ้า ซึ่งอังกฤษส่งชื่อจาก ส.ป.ร. นั้น  
 ผู้ขายทำไว้พร้อมแล้วที่จะส่งให้ผู้ซื้อเป็นจำนวนมาก และ  
 อังกฤษได้ประกาศว่าจ้างนักบินอเมริกัน พาเรือข้ามทะเลมา  
 ทางฟ้า กำหนดค่าจ้างคนละ ๒๐,๐๐๐ เหรียญเงิน ได้  
 ยินว่ามีนักบินอเมริกาสมัครรับจ้างเป็นอันมาก แต่ต้องปิด  
 ชื่อผู้สมัคร เพราะการที่จะรับจ้างอังกฤษพาเรือเหาะมาส่ง  
 นั้น ย่อมขัดกับความเป็นกลางของ ส.ป.ร. ถ้าชาว  
 อเมริกันรับจ้าง ก็เป็นการทำผิดกฎหมายของตน ถ้า  
 พูดยุติทางสันนิษฐาน พวกที่รับจ้างนั้น เมื่อมาถึงยุโรป  
 แล้วก็มีมากที่เลยอาสาเข้ารบอยู่ในยุโรป เหมือนดังที่เคย  
 อาสาช่วยรบในสเปนฉะนั้น อังกฤษชี้แจงว่า การที่ว่าจ้าง  
 อเมริกันพาเรือเหาะข้ามทะเลนั้น เป็นเพราะอเมริกันคุ้นกับ  
 เครื่องบินอเมริกัน ยิ่งกว่านักบินอังกฤษ นักบินอังกฤษจะ  
 พาข้ามทะเลเอง ก็จะต้องทดลองให้คุ้นกับเครื่องเสียก่อน  
 มิฉะนั้นก็เป็นการเสี่ยงภัยตามทางมากเกินไป อนึ่ง การ  
 ทำเช่นนี้ย่อมทุ่นเวลาด้วย เรือบินที่จะข้ามทะเลนั้น มีปืน  
 ไว้พร้อมสำหรับที่จะต่อสู้ข้าศึกกลางทาง เพราะฝ่ายปฏิบัติ  
 อาจพยายามที่จะทำร้ายกลางฟ้า แม้จะบินหลีกทาง เพื่อไม่

ให้เยอรมันไปคักทำร้ายกลางฟ้าได้ ก็คงจะยังไม่เป็นที่  
ไว้ใจ

เหตุที่ ส.ป.ร. เปลี่ยนกฎหมายเป็นกลาง เพื่อให้  
ประเทศที่ทำสงครามซื้ออาวุธยุทธภัณฑ์ได้เช่นนี้ ชี้แจงว่า  
เพื่อจะรักษาความสงบไม่ให้ ส.ป.ร. ถูกลากเข้าสงคราม ข้อ  
ที่ว่าเหตุใด ถ้าไม่ขายอาวุธยุทธภัณฑ์ ส.ป.ร. ก็จะถูกลาก  
เข้าสงครามนั้นเขาไม่ชี้แจง และเมื่อยอมขายแล้วจะไม่ถูก  
ลากเข้าสงครามด้วยเหตุใด เขาก็ไม่ชี้แจงเหมือนกัน คำ  
ตอบปัญหาสองข้อนี้ เราพอสันนิษฐานได้ แต่ใช้ที่ที่จะ  
กล่าวในบัดนี้ จำต้องขอให้ผู้อ่านสันนิษฐานเอาเอง

ส่วนความเห็นของพวกที่คัดค้านมิให้เปลี่ยนกฎหมาย  
นั้น พวกนี้ก็มีในสภา ส.ป.ร. เป็นอันมากทั้งสองสภา  
แต่หากในเวลานี้น้อยกว่าพวกที่เห็นตรงกันข้าม คำชี้แจง  
ของพวกขัดขวางไม่ให้เปลี่ยนกฎหมาย ก็อย่างเดียวกับ  
ของพวกตรงกันข้าม คือขัดขวางเพราะเหตุว่า ถ้าแก้กฎ  
หมายไปให้คู่สงครามซื้ออาวุธยุทธภัณฑ์ได้ ก็จะเป็นเครื่อง  
จูงให้ ส.ป.ร. ต้องเข้าสงคราม

ทั้งนี้ความคิดที่จะบ่อนกันไม่ให้ ส.ป.ร. ต้องเข้าสง-

ครามนั้น ก็ลงรอยกันทั้งสองฝ่าย แต่วิธีที่จะป้องกันเป็นวิธีตรงกันข้าม ฝ่ายหนึ่งว่าต้องเปลี่ยนกฎหมายเป็นกลาง จึงจะป้องกันได้ ฝ่ายหนึ่งว่า ต้องไม่เปลี่ยนจึงจะป้องกันได้

ข้อที่ ส.ป.ร. ไม่ต้องการเข้าสงครามนั้น เป็นของแน่นอนไม่มีที่สงสัย แต่การที่ชมรมการเมืองทั้งสองฝ่ายในสภาทั้งสองสภาได้ทุ่มเถียงกันมากมายว่าจะป้องกันสงครามได้ด้วยยอมขายอาวุธยุทธภัณฑ์นั้นเป็นด้วย ส.ป.ร. อยู่หมิ่นเหม่สงครามนักหรือ?

มีข้อที่น่าพิศวงข้อหนึ่ง ซึ่งเราจะนำมากล่าวในที่นี้เพื่อชวนให้ช่วยกันพิศวงหลาย ๆ คน แต่เมื่อพิศวงแล้วถ้าผู้ใดนึกเห็นว่ามีคำชี้แจงที่จะตอบปัญหาได้ คำชี้แจงนั้นก็คงจะเป็นความนึกเห็นของบุคคลเท่านั้นเอง จะวางใจว่าเป็นความจริงเที่ยงแท้ก็ไม่ได้

ผู้ถ่ายภาพยนตร์หลายคน คงจะได้สังเกตแล้วว่า ได้มีภาพยนตร์สำแดงให้เห็นอิทธิฤทธิ์ของ ส.ป.ร. ทั้งทางน้ำ ทางฟ้า และทางบกหลายเรื่องในหมื่นนี้ เนื้อเรื่องของภาพยนตร์เหล่านั้น ก็มักจะนางเอกนายโรงเอกตติพันกันตามเคย แต่เรื่องราวความรักของหญิงสาวชายหนุ่มนั้น นำมาผูกติด

ต่อกันให้ได้แสดงอำนาจมหิมาของกองทัพทั้ง ๓ เหล่า และ  
ที่บริษัทภาพยนตร์นำเอาทัพฟ้า ทัพเรือและทัพบกมาแสดงใน  
ภาพยนตร์ได้ ก็ด้วยความอุกหนุนของกองทัพนั้น ๆ ถ้ากอง  
ทัพไม่อุกหนุน บริษัทภาพยนตร์ก็ไม่มีเรื่อรบเรือฟ้ารุกรบและ  
ทหารจริง ๆ มาแสดงเช่นนั้นได้ เพราะฉะนั้นภาพยนตร์เรื่อง  
ทหารชนิดที่กล่าวนี้ จึงน่าเข้าใจว่าเป็นวิธีโฆษณาของกอง  
ทัพนั่นเอง

เหตุไฉนกองทัพจึงประกาศอิทธิฤทธิ์ให้คนเห็นในเมื่อ  
ยังไม่มีเหตุที่จะสำแดงในคราวที่ต่อสู้จริง ๆ กับศัตรู ถ้า  
ถามนี้ถ้าตอบทั่ว ๆ ไปก็คงจะว่า ประกาศเพื่อให้ผู้อาจเป็น  
ศัตรูเกรงขามอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งเพื่อแสดงแก่พลเมือง  
ว่าที่ได้ยอมเสียภาษีให้จ่ายเงินบำรุงกองทัพได้มากมายนั้น มี  
ผลเป็นที่น่าปลื้มใจ ซึ่งแสดงให้เห็นได้ในภาพยนตร์นี้  
ธรรมดาประชาชน เมื่อเห็นว่าบ้านเมืองมีร้วรอบขอบชิด  
ก็ย่อมมีความพอใจ

แต่ถ้าพูดเฉพาะ ส.ป.ร. ก็น่าจะเกิดความรู้สึกขึ้นที่  
ละน้อยว่า ส.ป.ร. ซึ่งมีมหาสมุทรคั่นอยู่ทั้งสองข้างนั้น กำลัง

ตระเตรียมกองทัพคล้าย ๆ กับประเทศในทวีปอื่น ๆ ซึ่งอาจต้องทำสงครามกับประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกัน หรืออยู่ในทวีปเดียวกันไม่มีมหาสมุทรขวาง การที่ตระเตรียมเช่นนี้จะควรเป็นที่เข้าใจว่า ส.ป.ร. รู้สึกตนว่า หมิ่นเหม่ต่อสงครามเหมือนกันหรือ

ข้อที่กล่าวนี้อาจนำความมาอ้างได้ ว่าปัญหาที่ว่า จะเปลี่ยนกฎหมายเป็นกลาง หรือไม่เปลี่ยนกฎหมายเป็นกลาง เพื่อจะป้องกันมิให้ ส.ป.ร. ต้องเข้าสงคราม ซึ่งฝ่ายหนึ่งว่า ต้องเปลี่ยนจึงจะป้องกันได้นั้น ปัญหานี้ ได้เกิดหุ่มเถียงโต้แย้งกันมากในสภา แต่เมื่อเปเรซิเดนต์ของบประมาณเพื่อกำลั้ทัพคราวไร ไม่ว่าเท่าไร สภาก็มอบให้ง่าย ๆ ทุกทีแทบจะว่าไม่มีคะแนนคัดค้านเลยก็ว่าได้ ราชจ่ายการทหารของ ส.ป.ร. เวลานี้ (พ.ศ. ๒๔๘๒) มากเกินที่เคยมีมาในคราวไหน ๆ ที่ไม่ใช่เวลาสงครามของ ส.ป.ร.

ถ้าจะชี้ให้เห็นชัดออกไปอีกชั้นหนึ่ง ก็อาจชี้ได้ว่า เมื่อปีกลาย (พ.ศ. ๒๔๘๑) อังกฤษได้จ่ายเงินบำรุงกองทัพ

เป็นจำนวนถึง ๔๐๐,๐๐๐,๐๐๐ ปอนด์ ซึ่งเป็นเงินมากนัก  
 หนา แต่มาในปี<sup>๕</sup> (พ.ศ. ๒๔๘๒) ส.ป.ร. ก็จ่ายเงินค่า  
 บำรุงกองทัพประมาณเท่ากับอังกฤษจ่ายเมื่อปี กลายนั้นเองใน  
 การจ่ายเงินบำรุงกำลังทัพมากมายเช่นว่า<sup>๕</sup> ส.ป.ร. ถ้า  
 หลังอังกฤษอยู่ปีเดียวเท่านั้น แต่อังกฤษเมื่อปีกลาย<sup>๕</sup> (พ.ศ.  
 ๒๔๘๑) อยู่หมิ่นเหม่สงครามเป็นที่สุด

ปัญหา<sup>๕</sup>ที่เราเสนอไว้เป็นเครื่องยั่วพิศวง เราเองยัง  
 ขอตัวไม่คิดพยายามจะวิสัยนา.

## ผู้ก่ฝ่ายตุรกี

เมื่อพลิกสอบถอยหลังไปในพงศาวดาร ถ้า  
ตุรกีทำสงครามหรือเข้าร่วมสงครามเป็นฝ่ายเดียวกับใคร  
และถ้ามีรัสเซียในสงครามนั้นด้วย ตุรกีกับรัสเซีย  
ก็คงจะอยู่คนละฝ่าย จนดูเหมือนจะถือเอาเป็น  
ประเพณีได้ว่า สองประเทศนั้นอยู่คนละฟากเสมอ  
ส่วนอังกฤษกับตุรกีนั้น เคยเป็นมิตรกันในสงคราม  
มาแทบทุกครั้ง เว้นแต่ในมหาสงครามครั้งที่แล้ว  
มา (สงครามโลกครั้งที่ ๑) ซึ่งตุรกีอยู่คนละฝ่าย  
กับรัสเซีย แต่รัสเซียอยู่ฝ่ายเดียวกับอังกฤษ ตุรกี  
จึงอยู่คนละฝ่ายกับอังกฤษด้วย



ใน ค.ศ. ๑๘๕๓ ตุรกีได้ทำสงครามกับรัสเซียอีกครั้งหนึ่ง ครั้นรัสเซียรบชนะเข้าไปจนถึงซานเมืองหลวงของตุรกี ตุรกีก็ขอหย่าสงคราม รัสเซียจะทำสัญญาเอาโน่นเอานี้มากมาย แต่อังกฤษเข้าขวางไว้ ในประเทศอังกฤษเวลานั้น ยังจำสงครามไครเมียกันได้อยู่ ครั้นรัสเซียรบชนะตุรกีครั้งหลังนี้ ชนอังกฤษก็ทั้งโกรธและทั้งตกใจ เพราะเกรงว่า ถ้ารัสเซียมีอำนาจเอาตุรกีเข้ากำไว้ได้ ความมั่นคงของอังกฤษในตะวันออกก็จะเสื่อมลง ชนอังกฤษเวลานั้นกระหึ่นกระหือรือจะทำสงครามกับรัสเซีย ในหอสังคีตในลอนดอน มีผู้แต่งเพลงขึ้นร้องบทหนึ่ง มีบทลูกคู่ซึ่งคนจำไปร้องกันทั่วไปหมด

ในตอนนั้นจวนจะเกิดเต็มที คณะเสนาบดีอังกฤษได้ขอเงินต่อปาลิเมนต์ ๖ ล้านปอนด์ (ซึ่งมากในสมัยนั้น) และได้สั่งทัพเรือให้ผ่านช่องคาเคเนลเข้าไปในทะเลดำอีกทั้งเรียกกองหนุนทัพบกให้เข้าประจำการด้วย เสนาบดี ๒ คนที่เห็นด้วยก็ถูกเปลี่ยนตัว

ถ้าจะพูดที่จริง รัสเซียในสมัยนั้นไม่มีทัพเรือ ไม่เห็นท่าทางว่าจะแผ่อำนาจเข้ามาแย่งกับอังกฤษในทะเลกลาง

อย่างไรได้ แต่รัฐบาลอังกฤษมีใจจะทำสงครามกับรัสเซีย เพื่อจะช่วยแก้ไขตุรกีไม่ให้ตกสู่ฐานะซึ่งเสมอกับเป็นเมืองขึ้น และพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษคือควีนวิกตอเรีย ก็มีพระราชหฤทัยเช่นนั้นด้วย

เมื่ออังกฤษแสดงอาการกรีกโครมเช่นนั้น รัสเซียก็ยอมเสนอคำเรียกร้องให้ที่ประชุมผู้แทนประเทศต่าง ๆ พิจารณาตัดสิน ประเทศต่าง ๆ ได้ประชุมกันที่กรุงเบอร์ลิน เรียกชื่อการประชุมว่า “เบอร์ลินคอนเกรส” และได้บันโน้นทอนนี้ให้เป็นที่ตกลงกันได้ การที่อังกฤษเข้าช่วยอุกหนุนตุรกีครั้งนั้น ไม่ใช่ช่วยเปล่า ๆ ได้ความภายหลังว่า ตุรกีได้ทำสัญญาลับ ยกดินแดนที่เรียกว่า “ไซปรัส” ให้แก่อังกฤษโดยคำอธิบายว่า ถ้าอังกฤษได้ไซปรัสไว้เป็นอ่าวทัพเรือ ก็จะช่วยตุรกีได้ถนัดในภายหน้า

เรื่องราวที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่า รัสเซียกับตุรกีเคยเป็นอริกันมา จนแทบจะเรียกได้ว่าเป็นธรรมนิยม แต่ตุรกีได้ผูกฝักฝักกับอังกฤษมาเสมอจนมหาสงครามคราวก่อน (มหาสงครามครั้งที่ ๑)

ในมหาสงครามคราวก่อน ตุรกีอยู่คนละฝ่ายกับ  
อังกฤษ แต่ก็อยู่คนละฝ่ายกับรัสเซียตามเดิมด้วย

ก่อนมหาสงคราม ๖ ปี ได้มีชนพวกหนึ่งในตุรกี  
เรียกกันว่า “คณะหนุ่ม” ได้คิดการล้างระบอบการปกครอง  
เก่าลง และตั้งระบอบขึ้นใหม่ มีพระมหากษัตริย์ปกครอง  
ตามรัฐธรรมนูญ แต่ถึงแม้ได้เปลี่ยนแปลงเช่นนั้นแล้ว  
ความสงบเรียบร้อยก็ยังไม่มียุติในตุรกี และในระหว่าง ๕-๖ ปี  
นั้น ตุรกีต้องทำสงครามกับประเทศอื่น ๆ ถึง ๒ ครั้ง จึงถึง  
มหาสงคราม

ในมหาสงครามนั้น อังกฤษและฝรั่งเศสซึ่งเคยเป็น  
ผู้อุปถัมภ์ค้าชูตุรกีมาช้านาน ได้ทำสงครามฝ่ายเดียวกับ  
รัสเซียซึ่งเป็นศัตรูของตุรกี เหมือนหนึ่งจะเรียกได้ว่าเป็น  
ประเพณี ถ้าจะดูตามที่เคยมาในพงศาวดารไซรั ตุรกีก็น่า  
จะเอาใจเข้ากับอังกฤษฝรั่งเศส ซึ่งมีบุญคุณมาเก่า แต่  
ถ้าตุรกีจะเข้าช่วยรบฝ่ายเดียวกับรัสเซียไม่ได้ ก็น่าจะอยู่  
เป็นกลางจึงจะได้ความสุข การที่ตุรกีกลับไปเข้าข้างเยอรมัน

ก็เป็นด้วยความปลอดภัยเปลี่ยนแปลงภายในตุรกีเองอย่างหนึ่ง เป็น  
 ด้วยความซักชวนของเยอรมันคืออย่างหนึ่ง ตุรกีเวลานั้นยังมี  
 พระมหากษัตริย์อยู่ แต่คนสำคัญของประเทศ ก็คือเอ็น-  
 เวอร์ปาซาซึ่งเรียนวิชาทหารมาจากประเทศเยอรมัน และเป็น  
 ศิษย์เยอรมันในทางการเมืองด้วย

มหาสงคราม (ครั้งที่ ๑) ได้เกิดในเดือนสิงหาคม  
 ตุรกีได้เข้าสงครามในเดือนพฤศจิกายน อันที่จริงความ  
 ปราบกฏภายหลังว่าตุรกีได้เซ็นสัญญาลี้ภัยกับเยอรมัน เมื่อวันที่  
 ๒ สิงหาคมว่าจะช่วยกันทำสงคราม แต่หนังสือสัญญา  
 ว่าจะช่วยกันทำสงครามนั้น อย่าว่าแต่ทำกันไว้เป็นความลับ  
 แม้ที่ทำกันไว้เปิดเผย ผู้ทำไม่ปฏิบัติตามก็ยังมี เหตุฉะนั้น  
 เมื่อสงครามเกิดขึ้นแล้วตุรกีก็ลังเลอยู่เป็นหลายเดือน เพราะ  
 ถึงแม้จะอยากแก้แค้นอริเก่าคือรัสเซีย ก็ยังเกรงใจมิตรเก่า  
 คืออังกฤษกับฝรั่งเศสอยู่ แต่พระเจ้าสุลต่านมีเอ็นเวอร์ปาซา  
 เป็นคนสำคัญมีอำนาจในราชการ จะวางพระทัยลงไปว่า จะ  
 เป็นกลางแน่นอนก็ไม่ได้

ระหว่างนั้นมีเรือรบของเยอรมัน ๒ ลำ เป็นเรือรบ  
 อย่างใหม่แล่นได้เร็ว และมีอาวุธแข็งแรง ชื่อเรือ “เกล-  
 เบิน” ลำ ๑ เรือ “เบร์สเลา” ลำ ๑ เรือ ๒ ลำนี้ อยู่ใน  
 ทะเลกลางในตอนที่เกิดสงคราม จึงถูกเรือรบอังกฤษไล่ตัก  
 จะเอาตัว เรือ ๒ ลำเป็นเรือเร็ววิ่งหลบหลีกอยู่ในทะเลใหญ่  
 ๒-๓ วัน ก็หนีผ่านช่องคาเคเนลเข้าไปในทะเลดำ แล้ว  
 ประกาศเป็นกลว่าเยอรมันขายให้แก่รัฐบาลตุรกี

ก่อนเกิดสงคราม รัฐบาลตุรกีได้สั่งซื้อเรือรบจาก  
 อังกฤษ ๒ ลำ สร้างแล้วเสร็จในตอนที่เกิดสงคราม อังกฤษจึง  
 เอาไว้ใช้เสียเอง ไม่ส่งให้ตุรกี เป็นข้อขัดใจตุรกีอยู่ข้อ  
 หนึ่ง ข้อที่ว่า ตุรกีซื้อเรือรบจากเยอรมัน ๒ ลำนั้นไม่เข้า  
 เรื่อง เพราะประเทศเป็นกลางควรจะเป็นแต่เพียงพักเรือรบ  
 ไว้เท่านั้น จะรับซื้อเอาไว้ไม่ถูก เรือรบ ๒ ลำที่ว่าขายให้  
 แก่ตุรกีแล้วนั้นทหารในเรือก็ยังเป็นทหารเยอรมันอยู่นั่นเอง  
 แต่เอาหมวกตุรกีสวมศีรษะแทนหมวกเก็บเยอรมัน

ในระหว่างนั้นราชทูตอังกฤษและฝรั่งเศสพยายามพุดจากับรัฐบาลตุรกีจะให้อยู่เป็นกลางในสงคราม แต่เป็นเรือรบ ๒ ลำ ซึ่งเข้าไปจอดกลางอากตุรกีอยู่นั้น ทำให้ตุรกีต้องเอียงไปข้างเยอรมัน แต่ถึงกระนั้นก็ยังไมยอมเข้าสงครามอยู่นั่นเอง

เหตุผลสุดท้ายที่ทำให้ตุรกีต้องเข้าสงครามนั้น เป็นวิธีแก่งนกของเอ็นเวอร์ปาชา และใช้เรือเกอเบินและเรือเบร์สเลานั้นเองเป็นเครื่องมือ เรือ ๒ ลำนั้น แม้ประกาศว่าตุรกีได้ซื้อแล้ว ก็ยังไม่แน่ว่า ใครจะเป็นผู้ออกคำสั่งได้ เพราะทหารในเรือก็ยังเป็นเยอรมันอยู่นั่นเอง การเป็นฉะนี้เอ็นเวอร์ปาชา กับราชทูตเยอรมันในตุรกี จึงพร้อมกันมีคำสั่งให้เรือเกอเบินกับเรือเบร์สเลาไปยังเมืองโอเค็สซา ซึ่งเป็นเมืองท่าสำคัญของรัสเซีย เรือ ๒ ลำนั้นได้แสดงเปิดเผยว่าเป็นเรือของตุรกี การที่ไปยังเมืองท่าของรัสเซีย จึงเป็นการที่ตุรกีได้ลงมือสงคราม โดยที่ไม่มีใครทันนึกทันรู้เลย

ในสงครามคราวนี้ (สงครามโลกครั้งที่ ๒) ตุรกี  
กลับย้ายไปหามิตรเก่า คือ เซ็นสัญญาช่วยเหลือกับอังกฤษ  
และฝรั่งเศส รัสเซียเกลี้ยกล่อมไม่สำเร็จ การที่ตุรกีเข้ากับ  
อังกฤษฝรั่งเศสคราวนี้ ถ้าการศึกษายังไม่ลุกลามไปถึงแหลม  
บัลแกเรียหรือทะเลกลาง ตุรกีก็ยังไม่ต้องรบ แต่หนังสือ  
สัญญาใหม่ที่เซ็นนี้ ทำให้อังกฤษและฝรั่งเศสโล่งใจไปเป็น  
อันมาก ในเวลานี้ ตุรกีกับรัสเซียกล่าวว่า ยังมีมิตรที่ดีต่อกัน  
กันอยู่ทั้ง ๒ ฝ่าย แต่น้ำใจรัสเซียอยู่ข้างเยอรมัน ตุรกีก็อยู่  
ข้างเดียวกับมิตรเก่า

ที่อยู่คนละฟากเช่นนี้ก็เป็นการตามเคย.

## โฆษณาชวนเชื่อ

คำละตินว่า โพรปะกันดา (Propaganda) เป็นคำซึ่งเมื่อภาษาใดในยุโรปนำไปใช้ก็ใช้คำละตินนั่นเอง ไม่เปลี่ยนรูปศัพท์เป็นอย่างอื่น เพราะเขาใช้ตัวหนังสืออย่างเดียวกัน ไม่ต้องลำบากในเรื่องเปลี่ยนตัวหนังสือ ไทยเราใช้คำนั้นไม่สู้สะดวก เพราะภาษาละตินไกลกับภาษาเราน้อย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งเมื่อเปลี่ยนมาเขียนเป็นตัวหนังสือไทย ผู้เขียนหลายคนก็ย้ายตัวหนังสือไปหลายอย่าง ซึ่งย่อมทำให้ผู้อ่านงง เพราะฉะนั้นถ้าเรามีคำไทยที่ใช้ได้เหมาะก็ย่อมเป็นการดี



ในเวลานั้นเรามากใช้แปลโปรปะกันตาว่า “ โฆษณาชวนเชื่อ ” ซึ่งแม้คำก่อนแรกว่า “ โฆษณา ” เป็นคำมคธก็<sup>๕</sup>เป็นคำมคธซึ่งเขาใช้กันมานานจนคุ้นหู เสมอกับเป็นคำไทยอยู่แล้ว ส่วนตอนที่ ๒ คือ “ ชวนเชื่อ ” นั้น เป็นคำไทยแท้ๆ เมื่อใช้รวมกันว่า “ โฆษณาชวนเชื่อ ” แปลว่าโปรปะกันตาก็<sup>๕</sup>ค่อยยังชั่วกว่าที่ต้องใช้ภาษาละตินงศัพท์

ในสมัยสงครามครั้งนี้ (สงครามโลกครั้งที่ ๒) แทบทุกประเทศมีกระทรวงทบวงการไว้สำหรับบอกกล่าวข้อความต่างๆ ให้พลเมืองของตน และชาวประเทศอื่นๆ ทราบความจริง หรือความไม่จริง ซึ่งต้องการจะให้เข้าใจว่าจริง ในยุโรปกระทรวงซึ่งมีหน้าที่ราชการเช่นว่านี้ ใช้ชื่อทางราชการต่างๆ กัน

คำว่า “ โฆษณาชวนเชื่อ ” (โปรปะกันตา) นี้ ภาษาละตินเดิมใช้เป็นชื่อกรรมการผู้รับหน้าที่เผยแพร่ศาสนาคริสต์ียนนิกายคาธอลิก ในสมัยนี้ใช้ทั่วไปหมายความคนละอย่างคั้งซึ่งผู้อ่านย่อมจะทราบทั่วกันอยู่แล้ว

ผู้เขียนนึกถึงเรื่องนี้ เพราะเมื่อเข้าไคยีนคำพูดของเย. บี. พรอสต์สกี ซึ่งจกว่าเป็นฝ่ายโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายบริติชก็<sup>๕</sup>คงจะได้ แต่ผู้นั้นเป็นคนซึ่งผู้ฟังวิทยุชอบฟังกันมาก เพราะเป็นคนมีปัญญาเฉียบแหลม สำนวนโวหารเกลยงเกลตาเรานึกว่าเมื่อมีคนชอบฟังมาก ก็เห็นจะมีคนเชื่อมาก

## ท่ายุกและผิก

ที่สนามชนวัวแห่งหนึ่งในบักซ์ไต้ วันหนึ่งนาน  
ปีมาแล้ว เขานัดชนวัวเป็นการใหญ่ บ่าวร้องไป  
ไกลในท้องที่แถบนั้น มีเจ้าของพาวัวดี ๆ มาชนกัน  
เต็มพันมาก และพนันนอกก็มาก พวกเราไปจาก  
กรุงเทพ ๆ หลายคนพักอยู่ในตำบลนั้น ก็ได้รับเชิญ  
ไปดู เมื่อไปถึงเห็นสนามชนวัวเป็นลานใหญ่ ผู้คน  
เกลื่อนกลาด วัวที่ยังไม่ถึงเวลาชนก็แยกกันอยู่ห่าง ๆ  
เพราะไม่ให้มันชนกันเร็วเกินไป เราเห็นวัวที่เขา  
เตรียมมาให้ชนกัน แต่ละตัวล้วนแต่ลำสัน เป็น  
สัตว์งามทุกตัว แต่เมื่อเราทราบว่ วัวตัวไหนเขา

เปรียบเทียบ เราดูรูปร่างพวงพีของมัน ก็นึกว่าตัวไหน  
เห็นจะชนะ ต่างว่าเห็นอายตัวต่างมีท่วงทีดีกว่าอายตัวดำ  
เป็นต้น พวกที่ไปดูนั้นมีเป็นอันมาก ซึ่งเมื่อนึกว่าตัวไหน  
จะชนะก็พนันเอาตัวนั้น เขาว่าถ้ารวมสินพนันทั้งหมดก็เป็น  
เงินมาก แต่เราไม่ได้เป็นนักเลงพนัน เมื่อนึกว่าอายต่าง  
จะชนะแล้วก็เท่านั้นเอง เราไม่รู้จักเจ้าของอายต่างหรือเจ้า  
ของอายดำ หรือรู้จักกับใครที่พนันข้างโน้นหรือข้างนี้ เรา  
จึงไม่ได้หรือเสียในเรื่องการชนวัวคู่นั้น ถ้าเรานึกว่าอาย  
ต่างจะชนะ ก็หาได้เป็นด้วยเข้ากับมัน หรือเจ้าของ หรือ  
พวกที่พนันข้างมันไม่ อายตัวไหนจะชนะก็ไม่เกี่ยวข้องอะไร  
แก่เราเลย เป็นแต่เพียงเรานึกว่าอายต่างจะชนะ เพราะ  
รูปร่างมันกำยำกว่าอายดำ แม้เขาสองข้างของอายดำจะมี  
ลักษณะได้เปรียบ เราก็นึกว่าเมื่อชนกันไปนานๆ อายต่าง  
ก็คงจะชนะด้วยกำลังกำยำของมัน

เมื่อเขาปล่อยวัว ๒ ตัวเข้าสนาม จนมันได้ชนกันไป  
สักครู่หนึ่งแล้ว เราเห็นอายต่างมีท่าทางได้เปรียบ เราก็  
ซักจะดีใจว่าทายถูก แต่ไม่ได้ดีใจว่าถ้ามันชนะเราจะได้อะไร  
ด้วย เมื่อชนกันต่อไปนาน ต่างว่าอายดำกลับเป็นต่อ เพราะ

มันใช้เขาของมันเป็นประโยชน์ เราก็คิดว่าเราทายผิดเสียแล้ว แต่ถ้าอ้ายคำเลยชนะ เราจะเสียอะไรต่อก็หาไม่ได้ เพราะเมื่อมาถึงเพียงนี้ แม้เราได้ทราบแล้วว่าใครเป็นเจ้าของวัวทั้ง ๒ ตัวมาจากตำบลไหน เราก็ทราบแต่ชื่อคนและชื่อตำบล จะรู้จักตัวคนหรือทราบว่าตำบลนั้นอยู่ที่ไหน ก็เปล่าทั้งสิน การที่อ้ายคำชนะอ้ายคำ หรืออ้ายคำชนะอ้ายคำในเวลานั้น มันก็ชนะกันเอง มันจะได้แพ้ชนะกันเพราะเรานึกว่าจะชนะหรือแพ้ก็หาไม่ได้ อย่าว่าแต่เราผู้มิได้พนัน แม้พวกที่มีส่วนในเดิมพันหรือพนันนอก ก็ไม่ทำให้วัวมันแพ้ชนะกันได้ ความเห็นของเราว่าอ้ายคำจะชนะไม่ได้ช่วยให้มันชนะ และความเห็นของเราว่าอ้ายคำจะแพ้ ก็ไม่ได้เป็นเหตุให้มันแพ้ หรือถ้าในที่สุดมันกลับชนะ ความเห็นผิดของเราก็หาได้ช่วยให้มันชนะไม่

แต่ความเห็นผิดหรือถุกของเราที่ว่าตัวโน้น หรือตัวนี้จะชนะนั้น เมื่อผู้เห็นไม่ตรงกับเราได้ยิน บางคนก็อาจทุ่มเถียงและโกรธ แต่ความโกรธก็ไม่ทำให้วัวแพ้และชนะได้

ถ้าเราอยู่บนต้นไม้เห็นเสือกกับควายสู้กันอยู่ในป่า แม้เรามีใช้พวกของเสือกหรือของควาย และสัตว์ทั้ง ๒ ตัวนั้น

ถ้ามันได้โอกาส มันก็คงทำร้ายเราเหมือนกันก็จริง แต่ใน  
 ขณะที่นั่งอยู่บนต้นไม้<sup>๕</sup> เราเห็นจะอยากให้ควายชีวิตเสื่อ  
 ตาย ไม่ใช่เป็นเพราะเรามีใจรักควายมากกว่าเสือ ที่จริงเป็น  
 ด้วยเรารักตัวเราเอง เรานึกว่าเสือเป็นสัตว์ซึ่งโง่งหรือซน  
 ต้นไม้ได้ ถ้ามันชนะควาย มันอาจกวนเราบนต้นไม้ที่หลัง  
 ส่วนควายนั้น เมื่อมันทำลายชีวิตเสื่อได้แล้ว มันก็ขึ้นมา  
 รบกวนเราบนต้นไม้ไม่ได้

ดังนั้น การที่เราเอาใจเข้ากับสัตว์ตัวหนึ่งในคู่เสือกกับ  
 ควายนั้น ก็เพราะเราเห็นแก่ตัวเราเอง แต่มันชนะหรือแพ้  
 เพราะเราเข้ากับมันก็หาไม่ได้

ย้อนกลับไปถึงเรื่องชนวัวในมณฑลปัตตานีวันนั้นตาม  
 ที่เราสมมติว่า เราตายในเบื้องต้นว่าอ้ายต่างจะชนะ แต่ใน  
 ที่สุดอ้ายต่างกลับเป็นตัวชนะนั้น การชนวัววันนี้ไม่ได้ชนคู่  
 เดียว วัวบางคู่เราตายถูก บางคู่เราตายผิด เมื่อนำมานึกใน  
 เวลานี้ ก็เตือนให้รู้สำนึกว่า บัญญาคนอาจตายผิดและตาย  
 ถูกได้ทุกอย่าง ตลอดถึงการสงครามด้วย.

## มูลเหตุแห่งสงคราม

คนรุ่นผู้ใหญ่ที่เคยสังเกตเมื่อมหาสงครามครั้ง  
โน้น (มหาสงครามครั้งที่ ๑) อาจมีหลายคนเห็น  
อย่างเดียวกับผู้เขียนว่า อันใดเป็นมูลเหตุแห่งสงคราม  
เมื่อ ๒๕ ปีมาแล้ว อันนั้นเป็นมูลเหตุแห่งสงครามคราว  
นี้ (สงครามโลกครั้งที่ ๒)

มูลเหตุแท้จริง ถ้าใช้คำอังกฤษก็รวมลงได้ใน ๓  
คำ คือ Nationalism Imperialism Militarism การปลง  
พระชนม์รัชทายาทออสเตรียในครั้งกระโน้น หรือเรื่อง  
ดานซิกและชนวนโปแลนด์ในครั้งนักดี เหล่านี้เป็นพล  
ความทางนั้น

ใจความแห่งคำอังกฤษ ๓ คำนั้น จะกล่าวให้แจ่ม  
แจ้งด้วยคำไทยสั้น ๆ ก็พ้นความสามารถของผู้เขียน แต่จะ  
กล่าวโดยบรรยายว่า ความถือชาติอย่างรุนแรงประการ ๑  
ความนิยมที่จะมีดินแดนให้กว้างใหญ่และกระจายออกไป  
ประการ ๑ ความเร่งรัดจัดทัพประการ ๑

มูลเหตุ ๓ ประการนี้ ไม่จำเป็นจะได้เกิดมีแก่ประเทศ  
ทุกประเทศที่ทำสงครามในคราวนั้น แต่ได้มีประการนั้น  
บ้าง ประการนี้บ้าง ด้วยกันทั้งนั้น และบางประเทศก็มี  
พร้อมทั้ง ๓ ประการ

ความรักชาติย่อมเป็นของธรรมดาของมนุษย์ แต่การ  
เบ่งชาติโดยทำนองที่ไปกระทบกระเทาะกับชาติอื่นเข้านั้นมัก  
จะเป็นเหตุให้เกิดเคืองแค้นไม่รู้หาย เพราะใคร ๆ ก็ย่อมจะ  
“จงหองชาติ” ด้วยกันทั้งนั้น ถ้าความจงหองชาติของ  
ชนหมู่ ๑ ไปเหยียบย่ำความจงหองชาติของชนอีกหมู่ ๑  
เข้า พิษแห่งความวิวาทก็เกิด แต่ที่จะงอกเป็นสงครามชน  
หรือไม่นั้น ก็ต้องอาศัยมูลเหตุอย่างอื่นประกอบกัน

ส่วนความมีดินแดนกระจายกว้างใหญ่ไปในโลกหรือ

ความใคร่จะมีนั้น ธรรมชาติของมนุษย์ส่วนมาก เมื่อเห็นผู้อื่นมีก็อยากมีบ้าง ใครมีแล้ว ถ้าถึงโชคร้ายก็ถูกแย่งไป หรือเมื่อถึงโชคดีก็กลับแย่งคืนไปอีก การแย่งกันไปแย่งกันมา เช่นนี้ บางทีก็เป็นเรื่องที่ต้องฆ่าฟันกันตาย เว้นแต่จะสู้กันไม่ได้จริงๆ จึงมักเป็นเวรแก่กันไม่มีที่สิ้นสุด ใครถูกแย่งก็ผูกโกรธไม่รู้หาย ผู้ที่แย่งไปหรือผู้ช่วยให้ผู้อื่นเสียหายก็จำต้องระแวงความผูกโกรธอยู่มิได้ขาด ส่วนผู้ที่ป็นชนปละมันซึ่งถูกเขาแย่งไปแย่งมากนั้นนั้น บางทีก็ชอบนายโน้น บางทีก็ชอบนายนี้ แต่โดยมากชอบเป็นนายของตัวเอง เมื่อต้องตกไปเป็นบ่าว หรือนัยหนึ่งเป็นเมืองขึ้นของผู้อื่นก็มีใจแต่ที่จะคิดแก้เผ็ด และกู้อิสรภาพของตน เช่นชนเช็กและชนสโลวักกำลังก่อการจลาจล เอาใจออกห่างจากเยอรมันนาซีโดยอาการเปิดเผย ตามข่าวที่มีมาในวันนี้ (๒๒ ก.ย. ๒๔๘๒) และเป็นเรื่องซึ่งใคร ๆ ก็คิดเห็นล่วงหน้าอยู่แล้ว

ส่วนการเบ่งทหารซึ่งต่างฝ่ายต่างก็จัดแข่งกันขึ้นนั้น ถ้าพูดตามที่เคยเห็นมา ถ้าทำเช่นนั้นทั้ง ๒ ฝ่ายแล้ว ก็มักจะต้องรบกันในที่สุก การเบ่งทหารในเวลาก่อนเกิดมหา



สงครามคราวก่อน ก็คล้ายกับการแบ่งเมื่อก่อนเกิดสงคราม  
คราวนี้ แต่คราวนี้แบ่งด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย และประเทศที่  
เป็นกลางก็จำต้องแบ่งด้วย เมื่อได้แบ่งขึ้นไปถึงเช่นนี้แล้ว  
การที่จะพร้อมเพรียงกันกลับปลดอาวุธลงไป ก็ยากที่จะ  
พร้อมเพรียงกันได้ เพราะถ้าฝ่าย ๑ หลงทำ แต่ฝ่าย ๑ ไม่  
ทำจริงก็เสียเปรียบกันนัก ที่แท้การเริ่มปลดอาวุธของประ-  
เทศหนึ่งอันได้ทำให้ประเทศนั้นหย่อนกำลังลงไปในั้น อาจ  
เป็นเหตุประกอบเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดสงครามครั้ง<sup>๕๕</sup> (สง-  
ครามโลกครั้งที่ ๒)

นักกีฬาที่รู้จักหักกำลังย่อมทราบว่าการฝึกซ้อม<sup>๕๖</sup>  
นั้น เมื่อเริ่มต้นในฤดูต้นแล้ว กำลังก็ทวีขึ้นไปจนถึงที่สุด  
เมื่อถึงที่สุดแล้วก็เริ่มลดลงไป เพราะฉะนั้นการแข่งขันสำคัญ  
ที่สุด ต้องกำหนดวันให้พอดีกับเวลาที่กำลังของนักกีฬาอยู่  
เยี่ยม เช่น ในการแข่งขันเรือของมหาวิทยาลัย การซ้อมกำลัง  
ผู้ตีกรรเชียง ย่อมจะกำหนดให้ถึงที่ยอดเยี่ยมในประมาณวัน  
แข่งถ้าไม่ได้แข่งในวันนั้น กำลังก็จะถอยลง

การเตรียมกำลังทัพก็เช่นเดียวกัน ในมหาสงคราม

ครั้งโน้น ฝ่ายหนึ่งเตรียมกำลังทัพทั้งทางบกทางเรือขึ้นไป  
ถึงยอดเขียม ถ้าสงครามไม่ได้เกิดในตอนนั้น กำลังทัพของ  
ฝ่ายใดเปรียบ เมื่อเทียบกับฝ่ายปฏิบัติก็ลดลงไป เพราะ  
ฝ่ายปฏิบัติซึ่งยังไม่ได้เตรียมเต็มที่นั้น คงจะบำรุงกำลัง  
ของตนให้เท่าเทียมแลขึ้นไป ฝ่ายที่กำลังทัพถึงสุดยอด  
อยู่แล้ว ก็มีแต่น้ำหนักจะลดลง ไม่รักษากำลังให้ได้เปรียบ  
อยู่ได้ ถ้าจะรบก็ต้องรีบรบเสียโดยเร็ว เหตุครั้งนี้ มหาสง-  
ครามครั้งก่อน จึงเกิดในเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๑๔ เมื่อ  
อังกฤษยังแทบจะไม่มีทัพบกเลยก็ว่าได้ และเมื่อสงคราม  
เกิดขึ้นแล้ว ฝ่ายที่เตรียมตัวไว้พร้อมก็ได้เปรียบไปช้านาน  
อีกฝ่ายหนึ่งจนจะแพ้ ๒ ครั้ง ๓ ครั้ง แต่มีทรัพย์มากและ  
มีพวกมาก จึงแบ่งกำลังทหารต่อไปอีกได้ ฝ่ายที่ได้เปรียบ  
ในขั้นต้นแบ่งอีกไม่ได้ ก็แพ้ในที่สุด

ตั้งแต่นั้นมาจนบัดนี้ (พ.ศ. ๒๔๘๒) ก็กว่า ๒๐ ปี  
มูลเหตุที่เกิดสงครามใหญ่ครั้งโน้น กลับมีมาครบถ้วนทั้ง ๓  
ประการ คือความเบ่งชาติออกไปจนเกิดขุ่นแค้นแก่ชาติอื่น  
เข้าประการ ๑ ความเบ่งอาณาจักรออกไปในท้องที่ใกล้เคียงและ

ไกลประการ ๑ ความเบ่งทหาร นัยหนึ่งแข่งกันเตรียม  
อาวุธประการ ๑ ประการที่ ๓ นี้ ใครจะทำได้ก็ต่อเมื่อลด  
หย่อนการงานชนิดอื่น ๆ อันนำมาซึ่งความผาสุกสวัสดิ์ของ  
ประชาชน เช่นให้แรงงานคนทำเครื่องอาวุธ ซึ่งไปช่วย  
ให้ใครมีความสุข แทนที่จะทำเนย เพื่อให้ได้อิมหมี่ที่มัน  
คั่วด้วยกันเป็นตัวอย่าง.

## ยิบรอลตาร์

ยิบรอลตาร์เป็นตำแหน่งสำคัญยิ่งในยุทธศาสตร์  
ที่พีเรอ เป็นบ่อน้ำมันอยู่บนภูเขาปลายแหลมที่ทะเล  
ช่องแคบ ซึ่งฝั่งหนึ่งเป็นทวีปยุโรป อีกฝั่งหนึ่งเป็น  
ทวีปแอฟริกา ในสมัยโบราณฝั่งแอฟริกาฝั่งโน้นเป็น  
ท้องที่เดียวกันกับสเปน ปิดทะเลกลางไว้ให้เป็น  
อ่าว ไม่มีทางออก ภายหลังมีร่องน้ำซึ่งเคยเป็น  
ช่องแคบ เรียกว่า ช่องยิบรอลตาร์อยู่จนเดี๋ยวนี้  
ในสมัยก่อนปัจจุบันไป ๒๐๐-๓๐๐ ปี ชนชาวแอฟริกา  
ที่เรียกว่า “แจกมัวร์” (หรืออาหรับ) ได้ยกกัน  
เป็นกำลังทัพข้ามที่ช่องแคบนี้ เข้าไปกำหราบฝรั่งใน

สเปน ประเทศสเปนส่วนมากจึงเป็นอาณจักรของเจ้าแผ่นดิน  
 ดินที่เป็นแควมัวร์หลายองค์ แควมัวร์ได้พาวิทยาศาสตร์  
 หลายอย่างมาเพาะลงในสเปนจนแพร่หลายไปถึงประเทศฝรั่ง  
 อื่น ๆ จึงนับได้ว่าช่องแคบและท้องที่รอบภูเขาอิบรอลตาร์  
 นั้น เป็นทางผ่านแห่งวิชา ซึ่งแควมัวร์พาไปสู่ยุโรปหลาย  
 ประการ ชื่ออิบรอลตาร์นี้เป็นคำแขกอาหรับ ซึ่งใช้เรียก  
 ภูเขาสูงนั้น คือเบเบิ้ลอัลตาริก (ภูเขาของตาริกซึ่งเป็น  
 แม่ทัพมัวร์) แต่ฝรั่งเรียกแปร่งไปเป็นอิบรอลตาร์

อังกฤษได้อิบรอลตาร์ใน ค.ศ. ๑๗๐๔ และเมื่อถึง  
 มั่นลงได้แล้ว สเปนบ้าง ฝรั่งเศสบ้าง ได้เพียรจะแย่ง  
 หลายครั้งแต่ไม่สำเร็จ ระหว่างท้องที่รอบภูเขากับพื้นดิน  
 สเปนนั้นมีที่คินเป็นคอกคอก ซึ่งถือกันว่า เป็นที่กลางไม่  
 อยู่ในความรักษาด้วยอาวุธของในเวลา

บ้อมบนภูเขาเป็นที่ตั้งปืนใหญ่ ซึ่งกล่าวกันว่า ยิง  
 ข้ามร่องน้ำในช่องแคบได้ เพราะฉะนั้นในเวลาสงคราม จึง  
 เป็นที่เข้าใจกันว่า เรือรบหัวน้ำของศัตรูไม่อาจผ่านเข้า  
 ออกได้ แต่เมื่อครั้งมหาสงคราม (ครั้งที่ ๑) ในตอนที่  
 เยอรมันใช้เรือใต้น้ำทำลายเรือค้าขายของอังกฤษอย่างแข็งขัน

นั้น เรือไตน้ำของเยอรมันลำหนึ่ง (ยู. ๒๑) ได้แล่นตาม  
หลังเรือค้าขายอังกฤษผ่านช่องแคบเข้าไปได้ โดยที่อังกฤษ  
ไม่ทันรู้ ครั้นผ่านเข้าไปได้ลำหนึ่งแล้ว ก็ตามกันเข้าไปอีก  
และเมื่อเข้าไปอยู่ในทะเลกลางได้ ก็ทำลายเรืออังกฤษอย่าง  
สนุกสนาน เพราะอังกฤษประมาทไม่ได้เตรียมป้องกันใน  
ทะเลนั้น เรืออังกฤษที่ถูกทำลายในคราวมหาสงคราม (ครั้งที่  
๑) ได้จมในทะเลกลางมากกว่าในทะเลอื่น

เมื่อสิ้นมหาสงครามแล้ว อังกฤษได้ละเลยยิบรอลตาร์  
มิได้คอยระวังตัดแปลงให้แข็งแรงยิ่งขึ้นตามเวลา ครั้นเงา  
สงครามมีมาใหม่ ก็เกิดหนักใจกันขึ้น ยิ่งเมื่อเกิดสงคราม  
ในสเปนเมื่อ ๒-๓ ปีนี้ ก็ยังเป็นห่วงยิบรอลตาร์กันยิ่งนัก  
ยิ่งเมื่อนายพลฟรังโกตั้งปืนใหญ่ขึ้นที่หลังภูเขายิบรอลตาร์ก็  
ยิ่งแตกตื่นกันขึ้น ในหนังสือพิมพ์อังกฤษเป็นต้น เพราะ  
ในเวลานั้น อิตาลีและเยอรมันช่วยนายพลฟรังโกรบจนมีชัย  
พวกอังกฤษจึงเกรงว่า ถ้าอังกฤษวิวาทกับเยอรมันและอิตาลี  
ขึ้น เยอรมันและอิตาลีก็จะจูงนายพลฟรังโกเข้าสงคราม และ  
จะใช้ดินแดนของสเปนในการล้อม และตียิบรอลตาร์ทางบก

แต่ปรากฏภายหลังว่า บีนใหญ่ซึ่งนายพลฟรังโกจัด  
ตั้งขึ้นหลังยิบรอลตาร์นั้น มีความมุ่งหมายไปคนละทาง หา  
ใช้คิดจะข่มบีนใหญ่บนภูเขายิบรอลตาร์ด้วยบีนใหญ่ซึ่งตั้งใน  
ที่ต่ำไม่ ตามความจริงนายพลฟรังโกทำศึกในสเปนโดยกำลัง  
กองทัพ ซึ่งชนข้ามทะเลไปจากมอรอคโคภาคที่เป็นของ  
สเปน การลำเลียงกองทัพและเพิ่มเติมในตอนต้น ๆ ต้อง  
ชนข้ามทะเลทั้งนั้น แต่นายพลฟรังโกหาได้มีอำนาจเป็นใหญ่  
ในทะเลพอที่จะข่มปรบักซ์ได้ไม่ การเป็นจะนั้นก็ย่อมเป็นที่  
หนักใจนายพลฟรังโกนัก

เหตุที่นายพลฟรังโกข้ามทะเลไปทำศึก โดยที่มิได้มี  
อำนาจเป็นเจ้าทะเลเสียก่อนนั้น เป็นด้วยความเข้าใจผิด  
นายพลฟรังโกเข้าใจว่า กองทัพเรือแห่งสเปนจะเข้าด้วยทั้ง  
หมด หรือเข้าด้วยเป็นส่วนมาก ที่แท้ได้นัดแนะกับพวก  
นายทหารเรือได้แล้ว แต่ครั้นเกิดเหตุขึ้น พวกพลทหารเรือ  
ก็คิดขบถต่อนาย จับนายทหารฆ่าเสียก่อน โดยวิธีจับตัวมัด  
ทั้งทะเลทั้งเป็น ๆ เรือรบจึงคงอยู่กับปรบักซ์ของนายพล  
ฟรังโกคือรัฐบาลมาคริตตามเดิม ปรบักซ์จึงรังควานการ

ลำเลียงทางทะเลของนายพลฟรังโกได้มาก ๆ ครั้งหนึ่งเรือ  
ประจัญบานฝ่ายปรบักซ์ได้แล่นช้า ๆ ผ่านอ่าวซึ่งนายพล  
ฟรังโกใช้เป็นท่าขนลำเลียง ยิงปืนทางแคมเรือซ้ายหมดทุก  
กระบอกแล้ว ก็กลับลำแล่นยิงปืนแคมขวาอีก การยิงอ่าว  
วันนั้น ถูกพาทาย ๒ ตัวเท่านั้น แต่น่ากลัวว่า ถ้าช้าอีก  
ในวันหน้า ๆ และทำจริงจังก้จะเกิดความเสียหายมาก เพราะ  
ฝ่ายนายพลฟรังโกไม่มีปืนที่จะยิงโต้ตอบได้

การเป็นดังนี้ นายพลฟรังโกจึงตั้งปืนใหญ่ริมฝั่งใกล้  
อ่าวนั้น แต่เผอิญใกล้ยิบรอลตาร์เข้าด้วย ปืนใหญ่ชุดแรก  
ที่นำไปตั้งก็เป็นปืนขนาด ๖ นิ้วเท่านั้นเอง แต่ภายหลังได้  
ตั้งปืน ๑๒ นิ้วอีก ๔ กระบอก ปืน ๔ กระบอกนั้นเมื่อสิ้น  
ความวิกตกรื่องเรือรบฝ่ายปรบักซ์แล้ว ก็ถอนไปใช้ที่อื่น

ในเรื่องที่อังกฤษเกิดเป็นห่วงขึ้นว่า ยิบรอลตาร์หมด  
ความแข็งแรงไปนั้น เป็นค่ายไม่ได้ซ่อมแซมหรือดัดแปลง  
มาช้านาน เมื่อจวนจะเกิดรบกับอิตาลีขึ้น ในคราวอบิสซีเนีย  
นั้น ยิบรอลตาร์มีปืนยิงเครื่องบินเพียง ๔ กระบอกเท่านั้น  
เอง และปืนขนาดใหญ่มากก็เป็นแบบเก่า ซึ่งพ้นสมัยไปเสีย  
หมดแล้ว มีหน้าซำปืนขนาดเล็กซึ่งจะขนย้ายได้นั้น ยังได้



ย้ายไปเตรียมไว้ป้องกันที่อื่นอีกเล่า ตั้งแต่บัดนั้นต่อมาอังกฤษ  
รู้สึกความอ่อนในการป้องกันยิบรอลตาร์ จึงรีบร้อนอย่าง  
ใหญ่ ได้นำปืนใหญ่เยี่ยมแบบใหม่ ๆ ไปตั้งไว้พอเพียงกับที่  
เห็นว่าจะป้องกันได้ ปืนยิงเครื่องบินและปืนขนาดเล็กรั้ง  
ระตะไปหมด ถ้ายิบรอลตาร์ถูกล้อมตี ก็จะต้องล้อมจาก  
สเปน แต่ถ้าถูกล้อมเช่นที่วานูไซร์ ท้องที่รอบ ๆ ก็  
เคียดร้อนก่อน เขาว่าบ้อมบนภูเขาพอจะรักษาตัวได้ หรือ  
รักษาได้นาน เสบียงอาหารก็สะสมไว้มาก และเครื่องอาวุธ  
ก็เหมือนกัน

## ภัยสามชนิด

ที่เรียกว่าภัยสามชนิดตามจำหน้าข้างบนนคือ ภัย  
อดตายชนิดหนึ่ง ภัยโรคระบาดชนิดหนึ่ง ภัยฆ่าฟันกัน  
ตายชนิดหนึ่ง

เรากล่าวย่อๆ วันนีถึงภัยชนิดที่ ๑ และที่ ๒ ว่าอาจ  
เป็นไปได้ในวันข้างหน้า และกล่าวถึงท่วงที่สงครามหรือ  
ความขัดใจกันระหว่างประเทศ นัยหนึ่งภัยแห่งการฆ่าฟัน  
กันตาย ซึ่งอาจเป็นไปได้เหมือนกัน

ถ้าภัยทั้งสามชนิดเกิดขึ้นด้วยกันไซ้ อนาคตก็จะ  
มีคมนตร์อนธการเป็นที่น่าเสียดนัก ภัยชนิดที่ ๑ และที่ ๒  
จะเป็นผลของภัยชนิดที่ ๓ แม้เมื่อภัยชนิดที่ ๓ จะหมดไป

แล้วผลก็ยังอยู่ ใครจะกล่าวโทษใครว่าเป็นฝ่ายก่อเหตุก็ไม่  
บันเทาผลลงไปได้

ผู้อ่านส่วนมาก คงจะไม่เคยเห็นท้องที่ซึ่งกำลังเกิด  
ทุพภิกขภัยหรือภัยอดตาย ในประเทศเรา<sup>นี้</sup>มีบางตำบล ซึ่ง  
เมื่อคนในท้องที่ทำนาไม่ได้ ก็ไม่มีข้าวจะกิน รัฐบาลต้อง  
ส่งข้าวไปแจกอยู่บ่อย ๆ แต่ราษฎรไม่มีข้าวพอกินเช่นที่  
กล่าว<sup>นี้</sup> ไม่ใช่ทุพภิกขภัยจริงจังตั้งในประเทศอื่น ๆ ผู้ที่  
เคยผ่านไปในท้องที่ทุพภิกขภัยในประเทศอื่น เมื่อได้เห็น  
เข้าแล้ว ก็เกิดสลดใจยิ่งนัก และเกิดความยินดีในข้อที่ว่า  
ประเทศของเรา<sup>มี</sup>เช่นนั้นไม่ ประเทศที่มีทุพภิกขภัยเป็น  
โรคประจำ ก็คือจีน จนมีสมุทเล่มหนึ่งตั้งชื่อจีนว่า “ประ-  
เทศทุพภิกขภัย” อินเดียอีกประเทศหนึ่ง เป็นแหล่งซึ่งมี  
ทุพภิกขภัยร่ำไป ผู้เขียนได้เห็นตำบลซึ่งเขาบอกว่า อด  
อาหารแทบทุกปีก็ว่าได้ ในยุโรปรัสเซียเป็นรอยทุพภิกขภัย  
กว่าประเทศอื่น ๆ

แต่ทุพภิกขภัยเช่นที่กล่าว<sup>นี้</sup>แผ่ไปในส่วนหนึ่งของ  
ประเทศ จำนวนคนในท้องที่เหล่านั้นเพียงแสน ๆ หรือ  
อย่างมากก็ล้าน เคยมีการช่วยให้บันเทา<sup>ลง</sup>ได้บ้าง แต่ถ้า

ทุพภิกขภัยเป็นไปทั่วประเทศ และหลายประเทศพร้อมกัน  
จำนวนคนนับตั้งแต่ ๑๐๐ ล้าน ๒๐๐ ล้านขึ้นไป ก็ไม่เห็น  
ว่าบุคคลใดหรือคณะใดจะสามารถช่วยกันเทาทุกข์ได้

ส่วนโรคระบาดนั้น ผู้สอบคูปองสาวคาโร ย่อมจะ  
ทราบได้ว่า โรคชนิดหนึ่งซึ่งเราเรียกว่ากาฬโรค และภาษา  
อังกฤษเรียกว่า กาฬมรณะ ได้กระจายจากกรุงคอนสแตน-  
ติโนเปิล ใน ค.ศ. ๑๓๔๗ ไปแทบจะทั่วยุโรป จำนวน  
กันว่าคนตาย ๑ ใน ๔ ถึง ๓ ใน ๔ แห่ง ชาวประเทศนั้น ๆ  
ทั้งหมด ต่อมาอีกสองสามร้อยปี กาฬมรณะได้กวาดชาว  
ลอนดอนไปเสียจนแทบนับไม่ถ้วน แล้วยังแผ่ออกไปทั่ว  
ประเทศอังกฤษอีกเล่า ลอนดอนครั้งนั้นถึงแก่หญาขึ้นเต็ม  
ถนนไปหมด

โรคระบาดสมัยนี้มีหลายชนิด ซึ่งถ้าเอาไว้อยู่กับ้อง  
กันได้ ที่กลัวกันก็คือ เกิดมากและเกิดแผ่กว้างไปจนเอา  
ไว้ไม่อยู่

ในประเทศเรา ถ้าอ่านหนังสือดอยหลังไปเพียง  
แผ่นดินพระนั่งเกล้า ๆ และพระจอมเกล้า ๆ ก็เคยมีโรค  
ระบาดในกรุงเทพฯ ๆ จนไม่รู้จะทำอะไรแก่ศพ หรือแม้ใน

แผ่นดินพระจุลจอมเกล้า ฯ ก่อนมีน้ำประปาเราเอง ก็รู้สึกกันว่าโรคระบาดนั้น เมื่อเกิดในท้องที่ซึ่งมีพลเมืองไม่ก่  
แสนคน ก็ระหนกอกสั่นกันเป็นที่สุด

ดังนั้นถ้าโรคระบาดเกิดขึ้นในท้องที่ซึ่งมีจำนวนคน  
๑๐๐ ล้าน ๒๐๐ ล้านคนจะเป็นอย่างไรบ้าง โรคระบาด  
สมัยนี้อาจป้องกันได้ในเวลาแรกเกิด (ถ้ารู้ทัน) แต่ถ้ามัน  
เกิดทั่วไปหมด เพราะคนทั่ว ๆ ไปอดอยากไม่มีกำลังต่อสู้  
โรค หรือเมื่อแพทย์และหยูกยาเครื่องป้องกันมีไม่พอก็ดี  
เมื่อนึกถึงทำให้เสียวเสียนัก และถ้าเกิดขึ้นเช่นนั้น ดังที่  
คนบางจำพวกวิตกไซ้ไร ใครจะสามารถแก้ไขได้ก็ไม่มี และ  
การโทษกันว่าใครเป็นผู้ก่อ ก็ไม่มีประโยชน์อะไรเลย.

## สนธิบาตชาติ

สนธิบาตชาติเดี่ยวนั้น ( พ.ศ. ๒๔๘๐ ) กำลังตกต่ำ จนถึงกล่าวกันเป็นอันมากว่า ไม่มีประโยชน์อะไร เล็กเสียดีกว่า เพราะมีไว้ก็เสียเงินเปล่าๆ พวกที่ติโทษอย่างรุนแรง ถึงแก่เห็นว่า สนธิบาตชาติเป็นกลุ่มประเทศ ซึ่งมีแต่จะชักใบให้เรือเสีย จะทำอะไรจริง จังก็ไม่ได้ กลับจะชักให้เกิดสงครามเสียอีก

อันที่จริง ประเทศอิสระทั้งปวง นอกจากสหปาลีรัฐอเมริกาก็ได้เคยเห็นดิบเห็นดี และร่วมกันเป็นสมาชิกอยู่ในสนธิบาตชาติทั้งนั้น มีบางประเทศได้ลาออก เพราะทนเสียค่าบำรุงไม่ไหวบ้าง แต่ในพวกที่ไม่ขัดข้องเรื่องเงินบำรุง

ในสองสามปี<sup>๕</sup>นี้ได้ออกไปจากสันนิบาตชาติสองสามประเทศ  
ล้วนแต่ประเทศมีกำลังมาก และที่ออกก็เพราะมีกำลังจึงไม่  
สมัครอยู่ในบังคับ ซึ่งตนเองได้ช่วยบัญญัติไว้สำหรับบังคับ  
ผู้อื่น แต่เพื่อจะบังคับผู้อื่น จึงต้องยอมให้บังคับตนเอง  
ด้วย

ประเทศที่ออกไปจากสันนิบาตชาติ<sup>๕</sup> ต่างก็มีคำ  
อธิบายเข้ากับตนเอง และโทษผู้อื่นตามแง่ความเห็นของตน  
ส่วนประเทศที่ยังอยู่ก็อธิบายเหตุผลในข้อที่ว่า ประเทศที่  
แตกออกไปนั้น เสียคำมั่นสัญญาซึ่งให้ไว้แก่กัน หาใช่แตก  
ออกไปด้วยไม่มีเหตุเป็นเครื่องเสื่อมเสียแก่ศีลและธรรมไม่  
ส่วนบุคคลที่กั๊กกันว่า สันนิบาตชาติไม่บังคับให้เป็นไปตาม  
บัญญัติก็เห็นว่า สันนิบาตชาติเป็นของไม่มีประโยชน์เสีย  
แล้ว ผู้เขียนได้อ่านเช่นนี้ในหนังสือพิมพ์ต่างประเทศบ่อยๆ  
และเดี๋ยวนี้ (พ.ศ. ๒๔๘๐) ได้ยินพูดกันในเมืองไทย ๖ หนา  
หู<sup>๕</sup>

แต่ถ้าจะพูดกันโดยยุติธรรม ถ้าสามเณรเมาเหล้าก็  
เป็นความผิดของบุคคล ไม่ใช่ความผิดของสิกขาบท พระ  
ภิกษุมีเมียก็เป็นความจรัลของบุคคล ไม่ใช่ความผิดของ

วินัย อุบาสกรับอุโบสถวันพระ กลับไปกินข้าวเย็น ก็เป็น  
ความผิดของตัวเอง หาใช้ความผิดของศีล ๘ ไม่ ศีล  
เป็นของที่อยู่เสมอ ถ้าใครสมาทานศีลแล้วไม่ปฏิบัติตาม  
คำหนักก็ควรจะตกอยู่แก่บุคคล หากควรจะไปตกอยู่แก่ศีลไม่

ประเทศที่เข้าเป็นสมาชิกในสันนิบาตชาติ เปรียบได้  
ว่าสมาทานศีล ถ้าไปทำผิดก็ควรจะทำหน้าที่ เป็นโทษของ  
ผู้ทำเช่นเดียวกับภิกษุมีเมียหรือสามเณรกินเหล้า หรืออุบาสก  
กินข้าวเย็นจะนั้น

ข้อที่ว่า สันนิบาตชาติทำอะไรแก่ผู้เสียคำมั่นสัญญา  
ไม่ได้นั้น ศีลก็ทำไม่แก่ผู้เสียศีลไม่ได้เหมือนกัน แต่เราไม่  
เคยกล่าวว่าเป็นของไม่ดีเพราะเหตุนี้ ฉะนั้นศาสนาทั้ง  
หลายจะไม่มีเหลืออยู่ในโลก

สันนิบาตชาติได้ทำประโยชน์สำเร็จมามาก แต่ไม่  
ค่อยรับรู้กันทั่วไปในหมู่มนุษย์ไม่ใส่ใจจะรู้เห็น ส่วนความไม่  
สำเร็จเป็นต้นว่า จะกันไม่ให้อิสลามเข้าอบิสซีเนีย หรือ  
ไม่ให้ญี่ปุ่นตรุกเข้าไปในประเทศจีน ผิดบัญญัติแห่งกัณฑ์



ก็กันไม่ได้จะนี้ เป็นเรื่องที่ถูกกันไปทั่วโลก เพราะเป็นเรื่องใหญ่ อันที่จริงเหตุที่ไม่สำเร็จ ก็เพราะเรื่องเหล่านั้นเป็นเรื่องใหญ่จนเกินกำลังของสันนิบาตชาตินั้นเอง สันนิบาตชาติมีความผูกพันที่จะรักษาความสงบ ถ้าเกิดไฟคือสงครามไหม้ขึ้น เหมือนอย่างไฟป่าซึ่งเหลือกำลังน้ำจะดับ วิธีที่จะดับก็คือ เอาไฟจุดคักหน้าให้ลุคต่อไปอีก เมื่อไฟไหม้หมดเชื้อแล้วก็ต้องดับอยู่เอง วิธีที่จะดับไฟด้วยจุดไฟนี้ เป็นวิธีที่สันนิบาตชาติไม่กล้าทำ

แต่สันนิบาตชาติได้ทำประโยชน์มามาก ได้แก่ ประเทศที่จวนจะล่มจมทางเศรษฐกิจให้กลับฟื้นขึ้นได้ และยังคงดำรงมั่นอยู่จนบัดนี้ ก็มีได้ห้ามสงครามที่เกิดขึ้นและจัดให้หย่าทัพปรานีประนอมกันได้ก็มี

ตั้งแต่มกราคม ค.ศ. ๑๙๒๐ มาจน ค.ศ. ๑๙๓๖ รวม ๑๖ ปี สันนิบาตชาติได้พิจารณาข้อพิพาทระหว่าง ๕๐ กับ ๖๐ เรื่องที่จัดไม่สำเร็จเรียกว่า “คดีวิวาทชั้นที่ ๑” มี ๒ ราย คืออิตาลีกับออสเตรียรายหนึ่ง ญี่ปุ่นกับจีนราย

หนึ่ง เหตุที่สันนิบาตชาติเหี่ยวงาไม่ได้ในเรื่องสองเรื่อง  
ไม่ได้เพราะอย่างไร ก็ทราบกันอยู่โดยมากแล้ว

ในหนังสือนี้ ผู้เขียนตั้งใจจะเล่าว่าในระหว่าง ๑๖  
ปี<sup>นี้</sup> สันนิบาตชาติได้ทำอะไรบ้าง ในทางระงับคดีวิวาท  
ในทางก่อสร้างโลกขึ้นใหม่ภายหลังมหาสงคราม ในทาง  
สาธารณสุขและทางสังสรรค์ ในทางให้คำปรึกษาแก่ประเทศ  
ที่ต้องการ และในเรื่องศาลยุติธรรมระหว่างประเทศเป็นต้น  
ผู้เขียนได้หยิบหนังสือมาอ่านถอยหลังไปเพื่อจะเก็บใจความ  
มาเล่าตามหัวข้อ ได้ความซึ่งเพิ่งจะรู้ เพราะไม่เคยสนใจ  
มาก่อน ว่าสันนิบาตชาติได้ทำงานสำเร็จมามากจนถึงน่า  
พิศวง สิ่งที่ผู้เขียนเพิ่งจะรู้ เพราะเพิ่งจะย้อนไปสอบเข้า  
นี้ ผู้อ่านส่วนมากก็คงจะยังไม่รู้เหมือนกัน จึงเห็นควรนำ  
มาเขียนเล่าให้ทราบกันไว้ เพราะว่าสยาม (ไทย) ได้เป็น  
สมาชิกของสันนิบาตชาติมาตั้งแต่แรกตั้ง ได้เข้าเมื่อวันที่  
๑๐ มกราคม ค.ศ. ๑๙๒๐ วันเดียวกับเบลเยียม อังกฤษ  
ฝรั่งเศส อิตาลี ญี่ปุ่น เป็นต้น สยาม (ไทย) เสียเงิน  
ค่าบำรุงสันนิบาตชาติตามกำลังของประเทศ ซึ่งคำนวณ

เรียกว่าเอียว สยาม (ไทย) ต้องเสีย ๖ เอียว เป็นเงินปีละ ๑๗๒,๖๖๒ แฟรงค์ เทียบกับประเทศใหญ่ ๆ เช่นอังกฤษ ๑๐๕ เอียว ฝรั่งเศส ๗๙ เอียว เป็นต้น ตามรายงานของที่ปรึกษากระทรวงการคลังสยาม (ไทย) ฉบับที่ออกใหม่ เงินค่าบำรุงสันนิบาตชาติ ซึ่งสยาม (ไทย) เสียตั้งงบประมาณไว้ ใน พ.ศ. ๒๔๘๐ เป็นเงิน ๑๓๐,๐๐๐ บาท ผู้อ่านของเราหลายคนคงจะอยากรู้ว่า เงินที่เสียไปเป็นประโยชน์อย่างไรบ้าง

แต่การที่จะเขียนเล่าเช่นนี้ จะกินเวลาและหน้ากระดาษมาก เพราะฉะนั้น จะต้องเขียนและพิมพ์อยู่หลายวัน แต่จะพิมพ์ต่อกันทุกวันก็ไม่ได้ เพราะจะต้องให้แก่เรื่องอื่นๆ ซึ่งมีแทรกเข้ามาอยู่เสมอ และทั้งคงจะมีคนอ่านเป็นอันมากที่ไม่ชอบให้เขียนซ้ำ ๆ อยู่เรื่องเดียวหลาย ๆ วัน เป็นอันว่าเรื่องนี้จะเขียนในวันหน้าต่อไป

ระหว่าง ๑๖ ปี ตั้งแต่สันนิบาตชาติมีมา ได้มีคดี  
ได้เพียงระหว่างประเทศ ส่งไปให้สันนิบาตชาติพิจารณา  
ระหว่าง ๕๐ กับ ๖๐ เรื่อง คดีเหล่านั้นเป็นเรื่องซึ่งสัญญา

สงบศึกบัญญัติตั้งแต่แรกว่า ให้สันนิบาตชาติพิจารณาบ้าง เป็นเรื่องที่รัฐบาลบางประเทศที่เป็นสมาชิกเสนอต่อสันนิบาตชาติบ้าง เป็นเรื่องกรรมการราชทูตเสนอไปบ้าง

เรื่องที่เสนอไปนั้น โดยมากกรรมการสันนิบาตชาติพิจารณาเอง บางเรื่องก็ให้ศาลประจำพิจารณา บางเรื่องก็พิจารณาในประชุมใหญ่

เรื่องที่พิจารณานั้นโดยมากใช้หลักมาตรา ๓๑ ของกัฟนั้นอันเป็นมาตราซึ่งตั้งหลักไว้ว่า เหตุการณ์อันใดมีท่าทางจะทำลายความสงบระหว่างประเทศ เหตุการณ์นั้นย่อมเป็นอินเตอเรสต์ของประเทศทั้งหลายกันหมด เรื่องบางเรื่องได้พิจารณาตามมาตรา ๑๓ ถึง ๑๕ ของกัฟนั้น ซึ่งบัญญัติวิธีการที่อาจประนีประนอมกันได้ และวิธีการซึ่งจะโฆษณาให้รู้กันทั่วโลกด้วย เรื่องหนึ่งได้ใช้มาตรา ๑๖ คือ แชนส์ชั้น คือใช้แก่อิตาลีในเรื่องออบิสซีเนีย เป็นเรื่องที่ใช้ไม่สำเร็จ

ปัญหาที่สันนิบาตชาติพิจารณานี้ เป็นปัญหาสำคัญมากบ้าง น้อยบ้าง บางปัญหาเป็นเรื่องซึ่งจะเกิตรบกันขึ้น

ใช้แต่จะรบเท่านั้น ได้ลงมือรบกันแล้วก็มี เป็นต้นว่า  
 ยูโกสลาเวียกับออลเมเนียได้วิวาทถึงเกิดรบกันในค.ศ. ๑๙๒๓  
 กรซกับบัลกาเรียได้รบกันใน ค.ศ. ๑๙๒๕ ตุรกีกับอิรัก  
 ได้รบกันใน ค.ศ. ๑๙๒๔ โกลอมเบียและเบรูได้รบกันใน  
 ค.ศ. ๑๙๓๒ ทั้ง ๔ รายนี้ ได้ลงมือสงครามกันแล้ว แต่  
 สันนิบาตชาติได้ไกล่เกลี่ยให้เลิกกันได้ สงครามทั้ง ๔ ราย  
 นั้น ไม่ใช่สงครามใหญ่ก็จริง แต่ในสมัยนี้ประเทศต่างๆ  
 เข้าเป็นฝักฝ่ายกันเป็นหมู่ๆ ทั้งในทางการเมืองทางเศรษฐกิจ  
 กิจและการเงิน เพราะฉะนั้น ถ้าตัดต้นไฟไม่สำเร็จ ไฟ  
 ก็อาจลุกลามไปได้มาก

นอกจากการห้ามทัพ ๔ รายที่กล่าวมานี้ ยังมีอีก  
 รายหนึ่งซึ่งห้ามได้แล้วกลับเป็นไม่ได้ คือสงครามประเทศ  
 โปลิเวียกับประเทศพาราเกวย์ใน ค.ศ. ๑๙๒๗ และ ค.ศ.  
 ๑๙๒๘ สงครามรายนั้น สันนิบาตชาติได้เข้าช่วยว่ากล่าว  
 ตกลงสงบการรบได้โดยเร็ว แต่ในระหว่างที่จัดการกันอยู่  
 นั้น ทั้ง ๒ ฝ่ายเกิดขัดใจกันแล้วรบกันขึ้นอีก เรื่องนั้น

โทษสันนิบาตชาติไม่ได้ เพราะ ๒ ประเทศไม่มีคมนาคม ให้เรื่องราวที่เกิดใหม่รู้ไปถึงสันนิบาตชาติได้ทันที หรือเมื่อ สันนิบาตชาติว่าอะไร ก็รู้ไปถึงประเทศทั้ง ๒ ได้โดยยาก ทั้งนี้ก็เพราะตำบลที่เกิดเหตุอยู่นอกทะเล และในว่ามีผู้ ยุค้วย แต่ในเรื่องนี้เมื่อเกิดรบกันขึ้นอีกแล้ว ประเทศที่เป็นสมาชิกสันนิบาตชาติ ก็ไม่ยอมขายเครื่องอาวุธให้แก่คู่ สงคราม จนในที่สุดอ่อนเพลียกันเข้าทั้ง ๒ ฝ่าย ประเทศที่เป็นเพื่อนบ้านใกล้เคียงก็เลยว่ากล่าว ให้เลิกรบกันได้ตามวิธี ของสันนิบาตชาตินั้นเอง อนึ่ง ในสงครามครั้งนั้น สันนิบาต ชาติได้ทำสำเร็จอย่างหนึ่ง คือ เขียนวงไม่ให้สงครามลุกลาม ไปถึงประเทศอื่นได้

ใน ค.ศ. ๑๙๓๔ และ ๑๙๓๕ สันนิบาตชาติได้ทำ ให้หมอกสงครามกระจายไปได้ ๒ ครั้ง ครั้ง ๑ คือ แคว้น ซาร์ ซึ่งผู้อ่านคงจะยังจำเรื่องได้อยู่โดยมาก อีกครั้ง ๑ คือ คติวิวาทระหว่างยูโกสลาเวียและฮังการี ซึ่งจวนจะเกิด สงครามเต็มที

ในเรื่องแคว้นซาร์ได้มีกองทหารของประเทศเป็น  
กลางหลายประเทศ ช่วยกันไปเป็นตำรวจระวังเหตุ ในเรื่อง  
ยูโกสลาเวียกับฮังการี ถ้าไม่รับเอาเรื่องไปเปิดเผยที่เยนิวา  
ให้ทันท่วงที “ก็จะเกิดระเบิดขึ้นในยุโรปในสองสามสัปดาห์  
ถ้าไม่สองสามวัน” (คำในเครื่องหมายคำพูดนี้ แปลมาจาก  
หนังสือ “ไทมส์” วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๑๙๓๔) แต่คดีวิวาท  
“๕ ๑” ซึ่งสันนิบาตชาติต้องพิจารณาได้มีเพียง ๒ เรื่อง  
คือจีนกับญี่ปุ่นใน ค.ศ. ๑๙๓๑ ถึง ๑๙๓๓ เรื่องหนึ่ง อิตาลี  
กับออสเตรียใน ค.ศ. ๑๙๓๕ ถึง ๑๙๓๖ เรื่องหนึ่ง ทั้ง ๔  
ประเทศเป็นสมาชิกของสันนิบาตชาติอยู่ในเวลานั้น เวลานี้  
(พ.ศ. ๒๔๘๐) ญี่ปุ่นกับอิตาลีได้ออกจากสันนิบาตชาติไป  
แล้ว และข้อที่ว่าเหตุใดสันนิบาตชาติจึงจัดไปสำเร็จนั้น  
เป็นข้อที่เห็นแตกต่างกันอยู่มาก ผู้อ่านของเราจะได้ฟัง  
มาแล้ว และคงจะยังไม่ลืมเพราะเป็นเรื่องใหม่ๆ

นอกจากที่กล่าวมานี้ ยังมีคดีอีกหลายสิบราย  
สันนิบาตชาติได้จัดให้ระงับไปได้โดยมาก บางรายก็ไม่ตัด

ปัญหาให้เกิดขาด แต่ก็ทำให้ระงับไว้ได้ และทำให้บรรเทา  
ความชื่นชมในใจลงไป เราจะนำเรื่องมาเล่าย่อ ๆ ในที่นี้  
แต่เขียนละเอียดคนักไม่ได้ เพราะยืดยาวนัก

(๑) เรื่องเกาะอาแลนค์ เป็นปัญหาระหว่างประ  
เทศฟินแลนด์กับสวีเดน ฟินแลนด์ว่าเป็นเจ้าของเกาะ แต่  
สวีเดนว่าคนที่อยู่ในเกาะเป็นชาวสวีเดน ทั้ง ๒ ประเทศได้ส่ง  
คดีให้สันนิบาตชาติตัดสิน เมื่อตัดสินแล้ว ๒ ประเทศยอม  
ตกลง

(๒) โปแลนด์กับลิทัวเนียวิวาทกันเรื่อง อาณาเขต  
สันนิบาตชาติได้จัดไม่ให้เกิดสงครามกันขึ้น แต่จะให้เลิกขัด  
ใจกันยังไม่ได้ ๒ ประเทศยังคั่นกันอยู่เสมอ แต่ไม่เกิด  
เป็นเหตุใหญ่

(๓) ปัญหาเรื่องอับเปอร์ไซลีเซีย เป็นปัญหา  
เรื่องอาณาเขตรหว่างโปแลนด์กับเยอรมัน เรื่องนี้ขีดเส้น  
อาณาเขตลงไปไม่ได้ เพราะชนชาวประเทศทั้ง ๒ อยู่  
ล้ากันไปล้ากันมาจะขีดเส้นลงไปเพียงไหน ก็คงจะล้าอาณา  
เขตกันทั้งนั้น เรื่องนี้สันนิบาตชาติยังตัดสินไม่ลง



(๔) เรื่องวิวาทระหว่างออลเมเนีย กับ ยูโกสลาเวีย เรื่องนี้เป็นเรื่องแก่งแย่งอาณาเขตกัน ยูโกสลาเวียได้ส่งกองทหารล่องแคนออลเมเนียเข้าไป สันนิบาตชาติได้เรียกประชุมกรรมการทันที และชู่ว่าจะทำบล็อกเกตทางเศรษฐกิจ การรบก็หยุดไปได้ การคร้งนั้นถ้าเป็นสมัยก่อนสันนิบาตชาติ จะเกิดสงครามบัลกันเหมือนที่เกิคมานับคร้งไม่ ถ้วน เป็นแน่ อนึ่ง สันนิบาตชาติได้เข้าช่วยจัดออลเมเนียโดยวิธีส่งกรรมการไปตรวจราชการและออกความเห็นให้ และให้มีที่ปรึกษา การคลังไปช่วยอยู่บี่หนึ่ง อีกทั้งช่วยปราบไข้มาเลเรีย และ เรียรายเงินให้ ๑๘,๐๐๐ ปอนด์ในคราวทุพภิกขภัยด้วย

(๕) โปแลนด์กับเชคโกสโลวาเกีย เกิดทุ่มเถียงกันเรื่องอาณาเขต สันนิบาตชาติได้ให้ความเห็นทางกฎหมาย ซึ่งเป็นที่พอใจทั้ง ๒ ฝ่าย

(๖) ปัญหาเรื่องเมเม็ล ซึ่งเป็นเมืองอยู่ที่ปลายเขตแดนของลิธัวเนียเมื่อก่อนมหาสงคราม เป็นส่วนหนึ่งของ ปรุชเซีย (เยอรมัน) เมื่อสิ้นมหาสงครามแล้ว สันนิบาต ชาติได้ตัดสินว่า จะทำอย่างไรกับเมืองเมเม็ล ได้ปรึกษา

กันยัตยาว ตั้งกรรมการพิจารณาเขียนรายงานเล่มโต ๆ ใน  
ที่สุดเมเม็ลเป็นประเทศราชอยู่กับลีชเวเนีย ลีชเวเนียตั้งเกาวนา  
เกาวนาเลือกประธานกรรมการบริหาร แล้วประธานเลือก  
กรรมการอีก ๔ คน กับมีสภาผู้แทนราษฎรด้วยรัฐบาล  
เมเม็ลแบบนี้เกิดขัดใจกันขึ้น กับ ราษฎร ที่เป็น ชาว เยอรมัน  
เกาวนาจึงถอดประธานกรรมการบริหารซึ่ง เป็น เยอรมัน เสีย  
แล้วส่งยุบกรรมการนั้นด้วย เรื่องนี้ไปถึงสันนิบาตชาติ ได้  
พิจารณาไกล่เกลี่ยอยู่ช้านาน ในเวลานี้ (พ.ศ. ๒๔๘๐)  
เป็นอันว่ามีเกาวนากับกรรมการบริหาร และสภาผู้แทนดำเนิน  
การปกครองไปได้ (สภาผู้แทนมีเยอรมัน ๒๕ คน ผู้แทน  
ลีชเวเนีย ๔ คน)

## ผสมผสาน

ภาษาหนังสือของเราเวลานี้ชักจะผันผวนเอามาก ๆ ภาษาพูดของคนธรรมดาที่ดูเหมือนไม่แปลกไปจากแต่ก่อนนัก ภาษาพูดของคนชั้นที่เขียนหนังสือกระเดียดจะโน้มไปตามภาษาหนังสือบ้าง แต่ถึงกระนั้น ภาษาที่เขียนที่ลงในกระดาษกับภาษาที่พูดออกจากปากก็ยังห่างกันอยู่

ถ้าจะยกตัวอย่างข้อนี้ให้เห็นก็พอจะชี้ได้ว่า นักเขียนที่เขียนว่า “อรรถวินิบาตกรรม” เวลาพูดก็มักจะพูดว่า “ฆ่าตัวตาย” ถึงแม้นักเขียนที่ชอบโวหารเยื้องกรายว่า “ทำอรรถวินิบาตกรรมโดยทำการกลืนยาพิษ” ถ้าพูดเวลาคุย

กันตามธรรมดาที่มักจะว่า “กนิยาตาย” เอาสั้น ๆ

ผู้เขียนนึกถึงความผันผวนในภาษา เพราะได้เห็น  
ข่าวในหนังสือพิมพ์เมื่อเร็ว ๆ นี้ว่า งานศพของบุคคลไม่มี  
ยศบรรดาศักดิ์คนหนึ่งจะมีทำ บุญ คือ สวดมนต์ เวลา นั้น  
เทศน์เวลานั้น สดับปกรณ์เวลานั้น ครั้นอ่านแล้วก็นึกฉงน  
เพราะการทอดผ้าให้พระชกนั้น แต่ก่อนคนธรรมดาเคยใช้  
กันว่าบังสกุลต่อเมื่อผู้ตายเป็นเจ้าของแต่พระเจ้าแผ่นดิน ลงมา  
จึงใช้ว่าสดับปกรณ์

ผู้เขียนเกิดสงสัยจึงถามพวกหนังสือพิมพ์ว่า เหตุไร  
จึงใช้ศัพท์อย่างนี้ เขาว่าเดี๋ยวนี้ใช้สดับปกรณ์ทั่ว ๆ ไปทั้ง  
นั้น ผู้เขียนไม่เคยสังเกตดังที่เขาชี้แจง แต่เมื่อได้ยืมมาใช้  
เช่นนั้นทั่วไปไม่ว่าใคร ก็เป็นอันแล้วกันไป จะต่อว่าหนังสือ  
พิมพ์ก็ไม่ได้

คำว่า บังสกุล และ คำว่า สดับปกรณ์ ถ้าจะ  
แปลตามศัพท์ก็ผิดกันที่ว่า บังสกุล แปลว่า ผ้าเกลือกฝุ่น  
เพราะครั้งพุทธกาลพระภิกษุเก็บผ้าที่เขาทิ้งแล้วไปเย็บติดต่อ  
เป็นจีวร คือ ผ้าที่ห่อกันเป็นต้น คำที่แปลว่า ผ้าเกลือกฝุ่นจึง  
เป็นคำที่ใช้กันมาในพวกที่ถือพุทธศาสนา ตลอด ถึง สยาม จน

เมื่อเร็ว ๆ นี้ แต่ในปัจจุบัน ถ้าคำว่าสตั๊ปปรณเป็นคำใช้  
ได้ทั่วไปแล้ว ก็เข้าใจว่าศัพท์บังสกุล คงจะเป็นอันเลิก

ส่วนคำว่า สตั๊ปปรณนั้น ถ้าจะแปลตามศัพท์ให้  
เข้าใจทันทีก็แปลว่า “รายร้อย” ร้อยจะเป็นด้วยพระบรม  
ศพพระเจ้าแผ่นดิน และพระศพเจ้านายผู้ใหญ่จะเป็นธรรม-  
เนียมที่นิมนต์พระภิกษุมาบังสกุล คราวละร้อยรูปดอกกระ  
มัง คำไทยว่า “รายร้อย” นี้ใช้ในราชการมาเสมอ บาง  
ทีใช้ว่า “สตั๊ปปรณรายร้อย” ซึ่งเป็นคำวรรคคำแปล  
พร้อมกันไปในตัว ข้าราชการรุ่นเก่าบางคนอาจไม่เคยเห็นว่า  
คำว่า รายร้อยที่ใช้ในราชการก็คือ คำแปลศัพท์สตั๊ปปรณ  
นั่นเอง

การที่จะใช้ศัพท์ให้เหมือนกันหมดทุกชั้น คน ใน สมัย  
ประชาธิปไตยนั้นก็ไม่เป็นข้อจำกัด เป็นต้นจะใช้ว่า พระ  
เจ้าแผ่นดินเดินอย่างเดียวกับนายเขี้ยวนายแดงเดิน ก็ไม่น่า  
ติเตียนนัก แต่ถ้าจะใช้ว่านายเขี้ยวนายแดงทรงพระราช  
ดำเนิน ผู้เขียนก็ไม่เห็นชอบในทางภาษา เพราะถ้าจะใช้  
คำ ๆ เดียวให้เหมือนกันหมดแล้วก็ควรจะใช้คำสั้นว่าเดิน ไม่

ควรใช้ว่าทรงพระราชดำเนิน หรือแม่ทรงพระดำเนิน ให้  
เสียเวลาพูด แลเปลืองหมึกกระดาษด้วย

ถ้าจะเขียนว่า คยูก ออฟ วินด์เซอร์ นั่งกินน้ำชา  
อยู่ในโรงแรมก็ตามที่ แต่จะใช้ว่า นายก๋ง แซ่หลิมประทับ  
เสวยเสียไปอยู่ริมถนนนั้น เป็นคำยาวออกไปเปล่าๆ

ความหมายของผู้เขียนว่า ถ้าจะใช้คำๆ เดียวให้  
เหมือนกันหมดแล้ว ก็ใช้คำสั้นดีกว่าคำยาว ใช้คำสามัญ  
แก่เจ้า ดีกว่าใช้คำเจ้าแก่คนสามัญ

ผู้เขียนได้สมุคมาใหม่ว่าด้วยเรื่องรีบบัลลิก ต่างๆ ใน  
อเมริกาใต้ พลิกอ่านในตอนที่ว่าด้วยเผ่าพันธุ์ ของพลเมือง  
ได้ความตรงกับที่เคยรู้อยู่แล้ว แต่ในหนังสือนี้กล่าวละเอียด  
ออกไปอีก

เมื่อฝรั่งแรกไปถึงทวีปอเมริกาได้พบ แชก แดง เป็น  
คนพื้นที อยู่ต่อมาคนขาวกับคนแดงก็ปนกันมากเข้าจนบัดนี้  
ถ้าพูดทั่วๆ ไป ก็มีชนที่เรียกว่าอินเดียน (หรือแชกแดง)  
พวกหนึ่ง ชนพวกที่เรียกว่า เมัสติโซ คือ ครึ่งชาติพวก  
หนึ่ง ชนพวกที่เรียกว่า ครีโอลโล คือ คนผิวขาวพวก  
หนึ่ง

การแบ่งเป็น ๓ พวกเช่นนี้ เดิมก็แบ่งตามเผ่าพันธุ์ แต่ในเวลา<sup>๕</sup>นั้นเลื่อนไปหมด เป็นต้นในประเทศโบลิเวีย คนที่เป็นอินเดียนเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวไปสวมเสื้อผ้าอย่างฝรั่ง ก็เปลี่ยนไปเข้าพวกเมิสติโซพร้อมกับเสื้อผ้า เมื่อเป็นเมิสติโซแล้ว ถ้าได้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน ก็กลายเป็นคนผิวขาวเลย

แขกแดงคนเดียว ก้น วัน ไหน เปลี่ยนไป สวมเสื้อ ผ้าอย่างฝรั่ง วัน<sup>๕</sup>นั้นกลายเป็นครึ่งชาติ วันไหนได้เป็นเจ้าของที่ดินวัน<sup>๕</sup>นั้นกลายเป็นฝรั่ง

แต่ถึงการเปลี่ยนผิวเนื้อ จะเป็นไค้ง่ายเช่นนั้นชาวประเทศโบลิเวีย ยังเป็นอินเดียนอยู่เป็นส่วนมาก เพราะในจำนวนพลเมืองทั้งประเทศ ยังมีอินเดียนแดงอยู่ถึง ๕๗ เปอร์เซ็นต์ ครึ่งชาติมีเพียง ๓๑ เปอร์เซ็นต์ คนผิวขาวมีไม่ถึง ๑๕ เปอร์เซ็นต์ ที่ว่าผิวขาว<sup>๕</sup>รวมทั้งพวกที่ขาวจริง ๆ และขาวเพราะสวมเสื้อผ้าฝรั่ง มีกรรมสิทธิ์ที่ดินด้วย.

## บวชวัดพระแก้ว

เมื่อวันอาทิตย์ที่แล้วมา (อาทิตย์ที่ ๓ ก.ค.  
๒๕๘๑) มีงานผนวชรายหนึ่ง เจ้าหน้าคนหม่อม  
เจ้าในพระบรมวงศ์เชอกรมขุนมรุพงษ์ ศิริพัฒน์ มี  
ผู้ไปในงานนั้นมาก

ตามธรรมเนียมที่เคยมาหม่อมเจ้ามักจะ เป็น นาคหลวง  
รับอุปสมบทในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม แต่ในวันนั้น  
หม่อมเจ้าทรงรับอุปสมบทที่วัดประยูรวงศาวาส ซึ่งแม้เป็น  
พระอารามหลวงก็หาใช่วัดพระศรีรัตนศาสดารามไม่

อันที่จริง การอุปสมบท ถ้าได้กระทำพิธีตามพุทธ  
บัญญัติแล้ว ผู้รับอุปสมบทก็เป็นภิกษุเหมือนกัน สุดแต่ว่า



เป็นวัดที่ผูกพัทธสีมาถูกต้องแล้วก็ได้ใช้ได้      ความสำคัญใน  
ทางศาสนาหาได้อยู่ที่ว่า      วัดอยู่ในกำแพงพระบรมมหาราช  
วัง หรืออยู่ที่อื่นไม่

แต่ถึงกระนั้นตามที่เคยมา หม่อมเจ้ามักจะเป็นนาค  
หลวง และนาคหลวงมักจะรับอุปสมบทในวัด พระ ศรีรัตน-  
ศาสดาราม งานผนวชที่วัดประยูรวงศ์ฯ วันนั้น จึงทำให้  
เกิดโต้ถามกันขึ้นว่า เหตุไฉนเจ้านาคจึงมิได้รับอุปสมบทใน  
วัดพระศรีรัตนศาสดารามอย่างเจ้านาคเช่นคนโดยมาก

ผู้ถามได้รับตอบว่า      เป็นเพราะอุปสมบทในมหา  
นิกาย จึงรับอุปสมบทที่วัดพระศรีรัตนศาสดารามไม่ได้

เมื่อได้รับตอบเช่นนั้น      ก็เป็นธรรมดาที่ผู้ถามจะ  
ใคร่รู้เหตุว่า      ทำไมจึงว่าเช่นนั้น      และใครเป็นผู้ว่า      เมื่อผู้  
ถาม ๆ แล้วก็คงจะได้รับชี้แจงถึงต้นเค้าที่อ้างประเพณีว่า      ที่  
วัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีการ อุปสมบทใน มหานิกายไม่ได้  
คำตอบนั้นมีชี้แจงละเอียดประการใดผู้เขียนไม่ได้สนใจ      จึง  
ปล่อยไว้ให้อยู่นอกวงความที่จะนำมากล่าวในที่นี้

คำที่กล่าวไว้ว่า      ผู้รับอุปสมบทในมหานิกายต้องไป  
วัดมหานิกาย      ผู้รับอุปสมบทในวัดพระศรีรัตนศาสดารามไม่

ได้นั้น ถ้าอ้างว่าเป็นประเพณีที่เคยมีมา ก็เป็นความเข้าใจผิดอย่างใหญ่หลวง ถ้าหลงเชื่อกันไปว่าประเพณีเป็นเช่นนั้นจริง ก็จะเป็นเรื่องไม่ดีต่าง ๆ จึงควรเป็นพันธะของผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาที่จะช่วยกันลบล้างความเข้าใจผิดให้สิ้นไป และย้อนเผยแพร่ข้อที่ว่า พระเจ้าแผ่นดินเป็นศาสนูปถัมภกของพระพุทธศาสนา ซึ่งหาได้แยกเป็นนิกายโน้นนิกายนี้ไม่ และวัดพระศรีรัตนศาสดารามไม่ใช่วัดของนิกายไหนเลย ถ้าจะไล่เรียงกันเข้าจริง ก็น่าเห็นว่า วัดพระศรีรัตนศาสดารามเป็นวัดมหานิกายยิ่งกว่าวัชรธรรมยุติ เพราะได้ผูกพัทธสีมาในรัชกาลที่ ๑ ซึ่งยังหาได้ตั้งธรรมยุตินิกายขึ้นในสยามนี้ไม่

ข้อที่ว่า ผู้บวชมหานิกายบวชในวัดพระศรีรัตนศาสดารามไม่ได้ นั้น ผู้เขียนไม่รู้ว่าเป็นคำกล่าวของใครแน่ รู้แต่ว่าเป็นคำกล่าวของผู้ไม่รู้พงศาวดารเลย เพราะผู้เคยอ่านพงศาวดารคงจะทราบว่า ในรัชกาลที่ ๑ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (เมื่อยังเป็นเจ้าฟ้าราชโอรสพรององค์ใหญ่) ได้ทรงผนวชที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม สมเด็จพระสังฆราชสีวัตรระฆังเป็นพระอุปัชฌาย์ พระญาณสังวรเทศเป็นกรรมวาจาจารย์ ทรงผนวชแล้วประทับอยู่ในวัดพระ

ผสมผสานของ น.ม.ส.

๒๕๓

ศรีรัตนศาสดารามคืบหนึ่ง

รุ่งขึ้นจึงเสด็จไปประทับวัด

สมอราย คือวัดราชาธิวาส

ในรัชกาลที่ ๑ ตามหนังสือพระราชพงศาวดาร มีงานทรงผนวชที่วัดพระศรีรัตนศาสดารามอีกครั้งหนึ่ง คือเจ้าฟ้ากรมขุนเสนานุรักษ์ นอกนั้นก็จะมีครั้งอื่น ๆ อีก แต่ไม่ได้กล่าวในพระราชพงศาวดาร

นี้เป็น ตัว อย่าง ผนวช มหานิกายใน วัด พระศรีรัตนศาสดารามในรัชกาลที่ ๑ ธรรมเนียมนี้กายยังไม่มีในรัชกาลนั้น

ในรัชกาลที่ ๒ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามงกุฎ (คือพระองค์ผู้ตั้งนิกายธรรมยุติกนิกายหลัง) ได้ทรงผนวชเป็นสามเณรใน พระอุโบสถ วัด พระศรีรัตนศาสดารามแล้วเสด็จไปประทับอยู่วัดมหาธาตุ จนออกพรรษาจึงลาผนวช ต่อมาเมื่อพระชนมายุครบอุปสมบทก็ได้ทรงผนวชเป็นพระภิกษุในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ประทับอยู่ในพระอุโบสถวัดนั้นคืบหนึ่ง รุ่งขึ้นจึงเสด็จไปประทับอยู่วัดมหาธาตุ

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงผนวชใน  
มหานิกายก่อนทรงตั้งนิกายธรรมยุติกขึ้นในรัชกาลที่ ๓ ใน  
รัชกาลนั้นเจ้านายทรงผนวชในมหานิกายโดยมาก รวมทั้ง  
พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วย

ในรัชกาลที่ ๔ ผู้เขียนไม่มีหนังสือจะสอบในเวลา  
เขียนเห็นว่า มีนาคหลวงรับอุปสมบทในมหานิกายบ้างหรือไม่  
ในรัชกาลที่ ๕ ก็ไม่ได้สอบ แต่จำได้ว่ามีนาคหลวงองค์หนึ่ง  
รับอุปสมบทใน วัด พระศรีรัตนศาสดาราม แล้วไป อยู่ วัดใน  
นิกายรามัญ

ในรัชกาลที่ ๖ มีนาคหลวงอุปสมบทในพระอุโบสถ  
วัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วไปอยู่วัดเบญจมบพิตร

ทั้งหมดที่อ้างมานี้แสดงให้เห็นว่า คำที่กล่าวชี้แจง  
กันที่วัดประยูรวงศาวาสเมื่อวันอาทิตย์ (๓ ก.ค. ๒๔๘๑) ว่า  
เจ้านาคไม่ได้รับอุปสมบทในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เพราะ  
ผนวชในมหานิกายนั้น ถ้าสอบทางพงศาวดารแล้วก็ไม่เป็น  
เช่นนั้นเลย ถ้าหากเจ้านาคจะสมัครผนวชที่วัดประยูรวงศ์เอง  
นั้นเป็นได้ แต่ที่โจทก์กันในวันนี้เห็นว่า ผนวชในพระอุโบสถ

วัดพระศรีรัตนศาสดารามไม่ได้ เพราะเป็นมหานิกายนั้นเห็น  
จะไม่ใช้

ผู้เขียนนำเอาเรื่องนี้มากล่าวยืดยาว เพราะเวลานี้  
เป็นเวลาที่มีความเห็นแตกต่างกันไปไกลในเรื่องการปกครอง  
คณะสงฆ์ มีเป็นต้นว่า พระภิกษุผู้ทรงสมณศักดิ์และภิกษุ  
อื่นผู้รั้งนิตฺยและวิปัสสนาธุระเห็นว่า พระสงฆ์มหานิกาย  
น้อยหน้าพระสงฆ์ธรรมยุตินิกาย ได้เกิดมีร้องเรียนกันขึ้นถึง  
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็รับไปว่า กล่าว เป็นปัญหา ใน สภา  
ด้วย ผู้เขียนได้ยินว่ามีร่างพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เสนอขึ้น  
ใหม่ เพื่อจะแก้ความน้อยหน้า และกำลังพิจารณาอยู่ใน  
เวลานี้ (ก.ค. พ.ศ. ๒๔๘๑) จะได้พิจารณากันไปถึงไหน  
ผู้เขียนไม่ทราบ และใช้เรื่องที่จะนำมากล่าว

ข้อที่จะนำมากล่าวในที่นี้ ก็คือว่า คำที่โจทก์กัน  
ขึ้นว่า บวชมหานิกายในวัดพระศรีรัตนศาสดารามไม่ได้  
อาจเป็นเครื่องทำให้เกิดการเข้าใจผิดกันต่อไปอีก ถ้าจะ  
กล่าวอุปสมบทตามสามัญโวหาร ก็เหมือนหนึ่งเอายาไปทา  
ช่วยให้เคืองอก หรือว่าด้วยขามที่มีรอยร้าวอยู่แล้ว แทน

ที่จะเลี่ยมหรือเกาะตัวปลิงมิให้ร้าวออกไปอีก กลับจะมีคำ  
กล่าวซึ่งเปรียบเหมือนก้อนมาเกาะให้ร้าวมากออกไปนั้น ดู  
เป็นบาปใหญ่ สารุชนโดยมากย่อมมีกังวลว่า ถ้าคณะ  
สงฆ์เกิดมีน้ำใจแตกแยกกันไป ก็จะเป็นทางเสื่อมแห่งพระ  
พุทธศาสนาในสยาม ถ้ามีเรื่องที่น่าจะทำให้เข้าใจผิดกันต่อ  
ไปอีก ก็ควรช่วยกันบัตเป่าลบล้างให้สิ้นไป

ผู้เขียนเข้าใจว่า การแสดงให้เห็นตำนานการผนวช  
ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม แทบจะว่าตั้งแต่  
สร้างพระอารามมานี้ อาจแก้ความเข้าใจผิดได้ดี และเข้าใจว่า  
การนำออกกล่าวในหนังสือพิมพ์เป็นวิธีที่จะรู้กันไป  
ได้กว้างกว่าทางอื่น ขออำนาจความเลื่อมใสในพระพุท  
ธศาสนาจงบันดาลให้ความมุ่งหมายนี้สำเร็จไปเทอญ.

## ปมก้อย

มีคำในภาษาอังกฤษว่า "Inferiority Com Plex" ซึ่งจะใช้คำไทยคำไหนเป็นคำแปลก็ไม่เห็นมี ตำนานของคำนี้เริ่มมาแต่อาจารย์ฟรอยด์ (Freud) ต้นตำราของวิชา Psychoanalysis ซึ่งแยกน้ำใจมนุษย์เป็นส่วนที่เจ้าตัวรู้สึกและไม่รู้สึกและพิจารณาเห็นว่า สองส่วนนั้นคาบเกี่ยวกันอย่างไรสับสนเนื่องมาจากนิสัยของอาจารย์ฟรอยด์ ซึ่งอาจารย์อาดเลอร์ (A. Adler) ซึ่งภายหลังแยกคลองความเห็นออกไปจากครู และเป็นต้นตำราเรื่องจิตหรืออนุสัยแห่งจิตที่เรียกชื่อตามศัพท์ที่อังกฤษ ดังเขียนไว้ในบันทึกต้นแห่งวรรคน

คำอังกฤษสองคำที่อ้างในบันทึกแรกแห่งวรรคต้นนี้ คำว่า คอมเพล็กซ์ (Complex) แปลตามที่มาว่า ถักหรือทอเข้าด้วยกัน แต่เมื่อใช้ในส่วนจิตก็ชักจะเข้าใจยาก ถ้าจะพูดกันง่าย ๆ ว่า “ปม” ในหัวใจของคน ก็ดูเหมือนพอจะเข้าใจกันได้ดอกกระมัง

คนบางคนอาจมีปมบ้าและปมกลัวเป็นต้น คนเช่นนั้นตามธรรมชาติก็มีความคิดและความรู้สึกอย่างคนปรกติ แต่มีอันใดไปกระทบปมนั้นเข้า ก็เกิดความบ้าความกลัวขึ้นมา ปมเช่นนั้น บางทีเป็นสิ่งที่เรียกอนุสัย คือหมกอยู่ในน้ำจิตตัวเองไม่รู้สึกเพราะปมฝังอยู่ลึก แต่ถ้ามีอะไรไปกระทบปมเข้าแล้ว ก็แสดงอาการออกมาให้ผู้อื่นเห็นได้ว่า ปมนั้นมีอยู่

ในปัจจุบันผู้ที่เห็นปมของคนอื่นได้แม่นมันทันที อาจมีเป็นอันมาก เพราะได้ศึกษาเห็นจริงตามตำราของอาจารย์ฟรอยด์และอาจารย์อาคเลอร์

อาจารย์ฟรอยด์เกิดใน ค.ศ. ๑๘๕๖ เวลานี้ (พ.ศ. ๒๔๘๑) อายุราว ๘๒ ปี กำเนิดเป็นชาวออสเตรีย เป็นคอกเตอร์วิชาแพทย์แลวิชากฎหมาย เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย



ลย์ในออสเตรเลีย และเป็นผู้มชื่อเสียงเป็นที่นับถือกันไปทั่วโลก เพราะเป็นต้นตำราแห่งวิชาอย่างใหม่

แต่อาจารย์ฟรอยด์ก็มีเชื่อเป็นนิ่ว เพราะฉะนั้น ถึงจะได้เป็นผู้ทำให้เกิดชื่อเสียงแก่ประเทศออสเตรเลีย และเป็นเครื่องจำเริญความรู้แก่นักปราชญ์ทั่วโลกมาหลายสิบปีก็ตาม แต่มาในบัดนี้กลายเป็นผู้ซึ่ง ออสเตรเลียไม่ปรารถนา เพราะออสเตรเลียรวมเข้าเป็นนัคหนึ่งของเยอรมันเสีย แล้ว ดังนั้น อาจารย์ฟรอยด์ในตอนชราจึงต้องหลีกจากออสเตรเลียไปอาศัยอยู่ในประเทศอังกฤษ พวกนักปราชญ์และคนทั้งหลายในประเทศนั้นต้อนรับด้วยความเคารพ และเป็นที่ที่สุดที่ประเทศของเขาได้เป็นที่อาศัยของนักปราชญ์ใหญ่ในวิทยาศาสตร์ ซึ่งในประเทศอังกฤษถือว่าเป็นสากลไม่มีชาติ ชาวโทรเลขที่มีมาเมื่อเร็ว ๆ นี้ว่า กว่าอาจารย์ฟรอยด์จะเดินทางไปถึงประเทศอังกฤษ ก็เห็นจเห็น้อยเพราะความชรา แพทย์ประจำตัวต้องบังคับให้พักผ่อนร่างกายอยู่หนึ่ง ๆ ผู้จะไปแสดงความเคารพยังเข้าไม่ถึงตัว บุตรีต้องออกรับหน้าและกล่าวแก่ผู้ไปเยี่ยมว่า อาจารย์ฟรอยด์ไม่มีอะไรที่น่าวิตกที่ยังรับแขกไม่ได้ก็เพราะพักเท่านั้น

ผู้เขียนได้อ่านในหนังสือพิมพ์ฝรั่งเมื่อเร็ว ๆ นี้ จะเป็นหนังสืออะไรก็จำไม่ได้ เพราะอ่านหลายฉบับนัก จำได้แต่ใจความที่จะนำมาเล่าย่อ ๆ ว่า เหตุที่อาจารย์ฟรอยด์เป็นผู้ไม่พึงปรารถนาในออสเตรเลีย ซึ่งเป็นแคนเฮอร์มันในเวลา<sup>นี้</sup> มิใช่เป็นค้ายเขี้ยวอย่างเดียว เป็นเพราะข้อสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือว่าอาจารย์ฟรอยด์เป็นผู้เห็น “ปม” ของคนได้ชัดเจนนัก ผู้เป็นใหญ่ในชมรมนาซีจะแสดงอาการออกมาประการใด จะเป็นอหังภาพ คือแสดงความอวดอ้าง พรรคพวกของตนว่าเป็นใหญ่ก็ดี หรือแสดงความเคียดแค้นอันไม่เห็นสมเหตุสมผลก็ดี อาจารย์ฟรอยด์อาจขี้ปมในน้ำใจ ซึ่งผู้แสดงก็ไม่ว่ามีในตน หรือถ้าเป็นปมชนิดที่ผู้<sup>อื่น</sup>ไม่รู้ตัวว่ามีก็ไม่ต้องการให้ใครทราบ การขี้ปมเช่นนั้น นึกดูน้ำใจของผู้มีปม ก็ดูน่าเห็นอกอยู่ เพราะเป็นการนำความในใจซึ่งหมกซ่อนอยู่ลึกลงมาประจาน

ส่วนผู้เห็นปมนั้น มักจะมีน้ำใจไปในทางที่ให้ภัย เพราะเห็นว่า เมื่อใครทำอะไรเพราะมีปมบังคาล ก็ย่อม

เป็นเรื่องที่เว้นไม่ได้ เพราะปมเป็นของเกิดอยู่ในสันดาน  
ซึ่งยากที่จะตัดแปลง

ปมชนิดหนึ่งซึ่งอาจารย์อาค เลอร์ เป็น ต้น ตำรา ก็คือ  
Inferiority Complex นัยหนึ่งความมีน้ำใจระแวงคนว่า  
ค้อย น้ำใจชนิดนี้บางที่ก็รู้สึก แต่บางที่ก็เป็นอนุสัย คือ  
หมกซ่อนอยู่ลึก แม่ตนเองก็ไม่รู้สึก ปมชนิดนี้จะเรียกในที่  
นี้ว่า “ปมค้อย” เพื่อจะใช้คำสั้น ๆ เพียง ๒ คำ

“ปมค้อย” นี้อุปมาเป็นต้นว่า นักเรียนจะเข้าสอบ  
ไล่ แต่นึกในใจตัวเองว่า ถึงเข้าสอบไล่ก็คงตก ครั้นไปเข้า  
สอบไล่ก็มักจะตกจริง ๆ เพราะปมค้อยทำให้ใจฝ่อ  
นักกีฬาจะเข้าเล่นแข่งขันกับคนที่ฝีมือดีกว่า ถ้าไม่มีปม  
ค้อย ถึงจะแพ้ก็คงได้สู้เต็มเหนี่ยวพักหนึ่ง

ผู้เกิดในสกุลต่ำบางคนมีฐานะดีขึ้น จนถึงได้เข้า  
สมาคมเสมอเข้าเสมอไหล่กับคนในสกุลสูง แต่รู้ในใจตน  
เองอยู่เสมอว่า เกิดในสกุลต่ำ มีกังวลกลัวคนอื่นจะรู้ หรือ  
กลัวตัวเองจะทำอะไรให้เขาเห็นได้ว่าไม่ใช่ผู้ดี จึงทำท่าทาง  
ปึงหรือแสดงวาจาอาการยกย่องตัวเองอยู่รำไป นั่นเป็น

เพราะมีปมค้อยอยู่ในหัวใจ จะเว้นความระแวงว่าคนอื่นจะเห็นปมค้อยนั้นไม่ได้ แต่วาจาอาการที่แสดงกลับทำให้ผู้อื่นเห็นปมค้อยของตน

ผู้ระแวงตนว่ามีควมรู้น้อย และเกรงผู้อื่นจะรู้ มักแสดงความต่อต้านคำตำหนิของผู้อื่นว่า ตนไม่มีความรู้ แม้ไม่มีใครเคยกล่าวตำหนิเลย ก็ไม่เว้นการแสดงความต่อต้าน เพราะอตระแวงไปไม่ได้ คนทุกคนไม่ได้เป็นเช่นที่ว่า แต่บางคนเป็นเช่นนั้น บางที่เป็นโดยไม่รู้ตัว ทั้งนี้ก็เพราะปมค้อยของตน

ในสมัยก่อนในสยามนี้ มีผู้อยู่ในฐานะสูงผู้หนึ่ง ซึ่งเมื่อไปในสมาคมคนมาก ๆ ก็มักทำหน้าบึ้ง ไม่ค่อยทักทายใคร คนโดยมากกล่าวว่า เป็นเพราะถือตัวว่ามีบรรดาศักดิ์สูง ไม่มีอหยาศัยเราะรายกับผู้อื่น แต่อันที่จริงเหตุที่ผู้นั้นทำท่าบึ้งก็มีได้แก่งทำ และมีได้ปากเปราะเราะรายก็เพราะ “ปมค้อย” ที่รู้ตัวว่าไม่ใช่คนช่างพูด ครั้นจะทักทายคนอื่นก็นึกไม่ค่อยทัน และเกรงจะพูดไม่เหมาะก็

กาลเทศะและบุคคล หน้าแม่มีไต่กิกจะบังก็เป็นไปเอง เพราะ  
ปมค้อยซึ่งมีหมกซ่อนอยู่ข้างใน

ที่กล่าวมานี้เป็นคำชี้แจง ตามทางที่ อาจารย์อาคเตอร์  
เป็นต้นตำรา และซึ่งเราเรียกก่าย ๆ ว่า “ปมค้อย” ในที่นี้

มีเรื่องเล่ากันมาว่า เมื่อพระเจ้านโปเลียนยังทรง  
อำนาจราชศักดิ์ใหญ่ และพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ที่ ๑ เป็น  
พระเจ้าแผ่นดินรัสเซีย พระราชาทั้ง ๒ พระองค์ได้ร่วมสนธิ-  
บาทในงานแห่งหนึ่ง พระเจ้าแผ่นดินทั้ง ๒ พระองค์ทรงยืนอยู่  
ด้วยกัน พระเจ้าอเล็กซานเดอร์ทรงชักผ้าซับพระพักตร์ออก  
ใช้ แล้วปล่อยให้ตกลงกับพื้นไม้กั้นทรงเก็บ เพราะจะ  
ใคร่ดูว่า พระเจ้าแผ่นดินฝรั่งเศสซึ่งเคยเป็นแต่เพียงเจ้านาย  
สืบจะก้มลงเก็บผ้าถวายคืนแก่เจ้าของหรือไม่ นโปเลียนทำ  
ไม่เห็นผ้าตก แต่ทรงรู้ที่ว่า อเล็กซานเดอร์จะคอยให้เก็บ  
ผ้าให้ นโปเลียนจึงชักผ้าซับพระพักตร์ออกใช้บ้าง อีก  
๒-๓ อีกใจ ผ้าซับพระพักตร์ของนโปเลียนก็ตกจากพระ  
หัตถ์ลงไปเคียงกันอยู่กับผ้าของอเล็กซานเดอร์ที่พื้น

นโปเลียนทรงก้มลงเก็บผ้า แต่เก็บของพระองค์เอง  
ผืนเดียว

เรื่องที่เล่านี้แสดงให้เห็น “ปมค้อย” ของพระราชา  
องค์ไหนบ้างหรือไม่

ในพุทธกาลที่เจ้าลัทธิตถพวกรหนึ่งเรียกว่า “เคียรถีย์  
นิครณฐ์” (นิคัณฐหรือนิครคฺรณถ)

นิครณฐ์แปลตามสำนวน ซึ่งไม่ใช่ภาษาสันสกฤตว่าไม่มี  
ปม แต่เราพุทธศาสนิกชนเรียกพวกเคียรถีย์นิครณฐ์ว่า  
มิจฉาทิฐิก็

การแสดงตนของพวกเคียรถีย์ว่า ไม่มีปมนั้น ถ้า  
พูดตามตำราเวลานี้อาจเป็นเพราะมีปมก็ได้ มิฉะนั้นจะแสดง  
ซ้ำซากอยู่ร่ำไปทำไม

เรื่อง “ปม” ในหัวใจของคนนี้ ถ้านึกถึงศัพท์ที่ใช้มา  
ตั้งแต่สมัยพระพุทธเจ้า เช่น กามราคานุสัย (อนุสัยคือกาม  
ราค) ภวราคานุสัย (อนุสัยคือความกำหนัดในภพ) วิจิ-  
กิจฉานุสัย (อนุสัยคือความลังเล) มานานุสัย (อนุสัยคือ  
มานะ) อวิชชานุสัย (อนุสัยคือความไม่รู้) เป็นต้น ก็ทำ

ให้เห็นว่า ความรู้เรื่องน้ำใจคนที่เด่นออกมาหรือที่หมกอยู่  
ภายในจนตัวเองไม่รู้ก็ดี เป็นของมีมาช้านานในพุทธศาสนา  
แต่ในสมัยนี้ชักกันให้เห็น “ปม” และผลของมันแพร่หลายขึ้น  
และบางทีบอกวิธีที่จะทำให้ผลร้ายของปมนั้นบรรเทาลงไปด้วย

กล่าวเฉพาะ “ปมด้อย” ถ้าท่านและข้าพเจ้ามีปม  
นั้น แต่รู้สำนึกหรือระแวงอยู่ว่ามี ก็ย่อมจะเป็นประโยชน์  
เพราะความรู้หรือความระแวงนั้น จะเป็นเหตุให้เราระวังไม่  
ทำอะไรที่เบียดช่องให้คนอื่นเหย้าหยัน หรือ หัวเราะ อยู่แต่ในใจ  
ทั้งนี้ก็เพราะ ปมด้อยมักชักใบให้เรือเสีย และอาจทิ้งรอย  
ไว้ในอนาคตด้วย.

## สารกถา

### ว่าด้วยประชาธิปัตย์

ประชาธิปัตย์เป็นของเวียน ว้าย ตาย เกิดเหมือน  
สิ่งอื่น ๆ ในโลก เมื่อก่อนมหาสงคราม (โลกครั้งที่ ๑)  
ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปมีพระราชาเป็นหัวหน้าโดยมาก  
อำนาจของพระราชนั้น ๆ มีในประเทศของพระองค์ยิ่ง  
บ้างหย่อนบ้าง ต่าง ๆ กัน เป็นต้นว่า พระราชาประเทศ  
รัสเซียทรงพระนามตำแหน่งว่า “อโตะแครตแห่งรัสเซีย  
ทั้งหลาย” อโตะแครตแปลว่า ผู้มีอำนาจพร้อม  
อยู่ในตน นัยหนึ่งเป็น ชื่อ เรียก พระเจ้าแผ่นดิน ผู้ทรง  
ไว้ซึ่งอาญาสิทธิ์แต่ผู้เดียว เดชและอำนาจทั้งหลายมี



บ่อเกิดอยู่ในพระองค์ทั้งสิ้น ถัดพระราชารัสเซียลงมาก็มีพระเจ้าแผ่นดินเช่นพระราชาเยอรมัน และพระราชาออสเตรีย เป็นต้น ซึ่งมีรัฐสภาในประเทศของพระองค์ก็ทรงอำนาจอยู่ในพระองค์เองมาก นอกนั้นยังมีพระราชาประเทศย่อย ๆ อีกหลายพระองค์ ซึ่งทรงอำนาจภายในประเทศยิ่งบ้างหย่อนบ้างต่าง ๆ กันแทบทั้งสิ้น พระราชาที่อยู่ใต้ประชาธิปไตยมากที่สุด แต่ทรงสง่าราศีไม่หย่อนกว่าใครเลย ก็คือพระราชาอังกฤษ พระราชาพระองค์นั้น ถ้าจะพูดในส่วนที่ทรงตำแหน่งหัวหน้าแผนก บริหารราชการบ้านเมือง ก็อยู่ใต้ปกคลุมของประชาธิปไตยยิ่งไปกว่าเปรซิเดนต์ของสหปาลีรัฐอเมริกาเสียอีก เปรซิเดนต์ของประเทศรีพับลิกันน่าจะนึกว่าอยู่ใต้ประชาธิปไตยยิ่งกว่าพระราชา แต่ถ้าจะพูดในส่วนที่เป็นหัวหน้าบริหารก็มีได้เป็นเช่นนั้น พระราชาอังกฤษจะทรงตั้งใครเป็นเสนาบดีของพระองค์ ก็ทรงเลือกเฉพาะในพวกที่ราษฎรเลือกเข้าไปเป็นสมาชิกในรัฐสภา (ปาลิเมนต์) แต่เปรซิเดนต์อเมริกาจะตั้งใคร ๆ ก็ได้ มีบังคับอยู่แต่ว่าจะตั้งคนที่เป็นสมาชิกในรัฐสภาเป็นเสนาบดีไม่ได้ แม้เปรซิเดนต์เองก็มีได้เป็นสมาชิกของรัฐสภา และรัฐธรรมนูญ

อเมริกา (มาตรา ๖) กล่าวไว้แจ่มแจ้งว่า “ห้ามมิให้ผู้มีตำแหน่งออฟฟิศในราชการของสหปาสีรัฐอเมริกา เป็นสมาชิกในรัฐสภาตลอดเวลาที่อยู่ในตำแหน่ง”

เมื่อมหาสงคราม (โลกครั้งที่ ๑) ได้แพ้ชนะกันแล้ว ความระส่ำระสายอันเป็นผลของมหาสงครามก็เกิดทั่ว ๆ ไปในโลก บางแห่งก็เป็นแต่เพียงที่เรียกกันว่า “เศรษฐกิจตกต่ำ” ไม่กระเทือนไปถึงวิธีปกครองบ้านเมือง แต่ในบางประเทศความซ้นแค้นทำให้ปั่นป่วนกัน จนถึงระบอบรัฐบาลก็ต้องเปลี่ยนไปด้วย ในเหล่าประเทศที่แพ้สงครามนั้น ก็เป็นธรรมดาที่จะโทษพระราชา เพราะฉะนั้นที่เปลี่ยนไปเป็นรีพับลิกก็ไม่น่าพิศวง แต่ประเทศที่อยู่ฝ่ายชนะก็เป็นไปบ้าง แม้บางประเทศที่มีได้เข้าสงครามก็เป็นไปเช่นกัน เพราะความซ้นแค้นซึ่งเป็นผลของสงครามนั้นแผ่ทั่วไปทั้งฝ่ายชนะและฝ่ายแพ้ มิหนำซ้ำประเทศที่มีได้ทำสงครามก็ได้รับผลนั้น ๆ ด้วย

ทั้งนี้ระบอบรัฐบาล ซึ่งถ้าคุณเห็น ๆ ก็เหมือนประชาธิปไตยอย่างจริงจังนั้น จึงเกิดและแผ่ไปเร็วดังโรคระบาดหลาย ประเทศ ได้เลิก ตำแหน่ง พระราชา เปลี่ยนเป็นรีพับลิก

พระราชารหลายพระองค์ ต้องทรงสละราชสมบัติย้ายที่ประทับ  
ไปอาศัยประเทศอื่น ๆ ที่ยังมีเจ้าแผ่นดิน พระราชาบาง  
พระองค์เสด็จย้ายราชสำนักไปโดยมิได้สละราชสมบัติ ประ  
เทศต่าง ๆ ซึ่งตำแหน่งพระราชา ก็สถาปนาริบบัติกและ  
เลือกบุคคลชั้นเป็นเปรีชิตินต์

แต่ประชุมชนที่ได้จ่ายทรัพย์สินแผ่นดินนั้นไปแล้ว มาก  
มายในคราวสงครามก็ดี ประชุมชนที่เคยค้าขายกับประชุม  
ชนที่แผ่นดินนั้นก็ดี เมื่อชั้นแก่นลงไปแล้ว จะแก้ความชั้น  
แก่นให้หลุดพ้นไปในเร็ว ๆ ด้วยวิธีเปลี่ยนระบอบรัฐบาลหา  
ได้ไม่ ประชาธิปไตยอาจเป็นของดี แต่ไม่เคยปรากฏใน  
ตำนานมนุษย์ ว่าประชาธิปไตยเปลี่ยนความจนของประชุม  
ชนให้เป็นความมั่งมีในวันในพรุ่งนี้ ที่แท้ถ้าจะตรวจดูตาม  
พงศาวดารไซร์ ประชาธิปไตยใหม่ ๆ ถ้าผลอและเพลนไป  
นัก ก็มักจะทำให้เกิดยุ่งหนักขึ้น เพราะพวกที่ไม่เคยมี  
อำนาจปกครองนั้น ถ้าไปได้อำนาจเข้าก่อนที่มมีความรู้ว่  
ใช้อำนาจอย่างไรจึงจะเป็นประโยชน์ปราศจากภัยไซร์ ถึง  
แม้จะตั้งใจดีที่สุด ก็มีทางพลาดพลั้งได้มาก และเมื่อพลาด

ไปแล้วประชุมชนที่จันทน์หนักขึ้น ความยุ่งเหยิงก็ไม่สงบ  
ไป กลับจะทวีขึ้น การได้เป็นเช่นนี้หลายประเทศที่เปลี่ยน  
ระบอบรัฐบาลไปใช้แบบรีบับลิกภายหลังมหาสงคราม (โลก  
ครั้งที่ ๑)

ดังนั้น ประชาธิปไตยแบบรีบับลิกที่เกิดขึ้น ภายหลัง  
มหาสงครามหลายประเทศ จึงเวียนกลับไปลงแบบปกครอง  
ด้วยอำนาจอธิปไตยเด็ดขาด เกิดมีดิกเตเตอร์เป็นผู้บงการประเทศ  
ด้วยอำนาจและอำนาจอันถือไว้แน่นหนา ถ้าจะเปรียบ  
ก็คือถือตะบองเพชรชั้ต้นตายปลายเป็น จะบงการประการ  
ใด คนทั้งหลายก็ไม่อาจขัดขวางได้ การมีผู้ถือตะบองเพชร  
เช่นนี้ ถึงแม้ผู้ถือจะทรงไว้ซึ่งความเที่ยงธรรมและเมตตา  
ปรานีเป็นที่สุด ก็กล่าวไม่ได้ว่า ประชาธิปไตยมิได้สิ้นไป  
และผู้อ่าน ของเราคงจะระบุนชื่อประเทศในยุโรปได้หลายประ-  
เทศที่ได้ตั้งรีบับลิกขึ้นแล้ว รีบับลิกกลับกลายเป็นมีหัวหน้า  
ถือตะบองเพชรโดยนัยที่กล่าวมาแล้ว

เมื่อรัฐบาลที่เรียกว่ารีบับลิก                      แต่ใช้วิธีปกครอง

โดยอาณัติสิทธิ์เด็ดขาดของผู้บงการได้เกิดขึ้น และจำเวิญ  
 มาในบางประเทศหลายปีจนบัดนี้ ก็เกิดมีท่าทางว่าในที่บาง  
 แห่งประชาธิปไตยมีช่องลมหายใจจะคืนมีกำลังมาบ้าง เห็นได้  
 ในประเทศหนึ่ง ซึ่งมีรัฐบาลไม่เป็นประชาธิปไตยจริงกั  
 ว่าจะ ต้องกลับมีพระราชกฤษฎีกาเพื่อให้ประชาธิปไตยคืนมาใน  
 ประเทศ บางประเทศยังไม่ถึงต้องทำเช่นนั้น แต่ต้องให้  
 โอกาส ให้ ประชาชนออกเสียงในการเลือกสมาชิกรัฐสภา  
 ใหม่ ก็คือว่า หันเข้าหาประชาธิปไตยมากขึ้น บางประเทศ  
 ประชาธิปไตยยังไม่ถึงแก่ถูกรุกราน แต่ก็มีเงามาว่าจะถูกผจญ  
 ถึงอาจกลายเป็นใช้อาณัติสิทธิ์เด็ดขาด และบัดนี้ปรากฏว่า  
 ชมรมผู้ผจญนั้นกลับถอยห่างออกไปเอง

ดังนั้นแหละ ประชาธิปไตยหรือจะพูดอีกอย่างหนึ่งก็  
 คือ ความเป็นไทยแก่ตนของราษฎรพลเมืองนั้น เป็นของ  
 เวียนว่ายตายเกิดฟูขึ้นแล้วก็ยุบลง ยุบลงแล้วก็ฟูขึ้น เมื่อ  
 ปีสองปีนี่เอง มีคำพูดกันทั่ว ๆ ไปในยุโรปว่า ประชาธิปไตย  
 กำลังตกต่ำจนจะเข้าตาจน เหตุเพราะตึกเตเตอร์เฟื่องฟู

ยิ่ง ๆ ขึ้น และเพราะวิธีการของประชาธิปไตยเองก็มีบกพร่องหลายอย่าง แต่มาบัดนี้ดูเหมือนประชาธิปไตยค่อยลืมน้ำอ้าปากขึ้นบ้างในที่บางแห่ง

เราได้เขียนมาแล้วข้างบนนี้เรื่องประชาธิปไตย แต่ยังมีได้กล่าวว่า ประชาธิปไตยคืออะไรแน่ ผู้อ่านของเราคงจะทราบแล้วว่า ประชาธิปไตย (ซึ่งอังกฤษเรียกว่า ดีโมคระซีและโดยมากเราเขียนว่า “ประชาธิปไตย”) นั้นมิใช่มีแบบเดียว และยังจะแยกเป็นชนิดย่อยออกไปอีกเล่า ในศึกษาสถานของเราในสยามคือมหาวิทยาลัยเป็นต้น ก็คงจะได้สอนเรื่องประชาธิปไตยกันบ้างแล้ว แต่ผู้อ่านของเราทุกคนมิได้เป็นนักเรียนอยู่ในเวลานี้ หรือเคยเป็นนักเรียนในเวลาก่อน เพราะฉะนั้น ถ้าเราจะชี้แจงเรื่องประชาธิปไตยต่อไปในวันหน้า ๆ ก็อาจเป็นเครื่องแนะผู้อ่านที่ยังไม่ทราบและต้องการทราบให้ทราบและใส่ใจตรึกตรอง เป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองต่อไป อนึ่ง การสอนกันตามตำราว่า นักปราชญ์คนนั้นว่าอย่างนั้น นักปราชญ์คนนั้นว่าอย่างนั้นนั้น ผู้อ่านส่วนมากซึ่งมิได้ตั้งใจ หรือมีเวลา จะศึกษา ให้ลึกซึ้งจริง

จึง อาจไม่เข้าใจได้ง่ายเหมือนซึ่งแจ่มกันโดยโวหารของผู้ซึ่ง  
 แจ่มเอง เราจึงตั้งใจจะเขียนโดยวิธีที่เข้าใจง่าย หากจะไม่  
 เดินตามร่องอันเป็นแบบเป็นตำรา ก็มุ่งเอาความเข้าใจง่าย  
 ของผู้อ่านเป็นใหญ่ เราจะทำดั่งนั้นในวันหน้า ๆ ต่อไป  
 หนึ่ง เราขอเสนอต่อผู้อ่านที่สนใจในเรื่องนี้ว่า ท่านอ่าน  
 “ประมวณวัน” ฉบับนี้แล้วอย่าเพิ่งทิ้งเสีย จงเก็บรวมไว้  
 ก่อน เพื่อในฉบับหน้า ๆ เราอื่นอ้างถึง ถ้าท่านจำไว้ไม่ได้  
 ก็จะได้ย้อนมาพลิกดู

### วิธีการรักษาความเป็นไทแก่ตนของอังกฤษ

สมาชิกรัฐสภาอังกฤษคนหนึ่งพูดทางวิทยุกระจายเสียง  
 ว่าด้วยความเป็นไทแก่ตน (ฟรีย้อม Freedom) ของคนใน  
 ประเทศของเขา เราตอนมาสู่กันฟังในที่นี้ เพราะแม้จะไม่  
 มีอะไรใหม่ และผู้สนใจในวิธีการปกครองบ้านเมืองย่อมรู้  
 อยู่ด้วยกันเป็นอันมากแล้วก็จริง แต่ผู้พูดคือกัปตันฮาโรลด์  
 บัลเฟอร์ เป็นผู้คงแก่เรียนและฉลาดในเรื่องที่นำมาพูด แม้

ในประเทศอังกฤษซึ่งใช้รัฐธรรมนูญแบบราชาธิปไตยมาหลายร้อยปีแล้ว ก็ยังนิยมกันว่า เป็นคำพูดที่ทำให้เกิดความรู้ซึ้งแจ่ม เพราะฉะนั้นในประเทศของเขาซึ่งใช้รัฐธรรมนูญคล้ายกันมาในสองสามปี ก็คงจะยังมีสักสองสามคนกระมัง ซึ่งถ้าได้ฟังคำชี้แจงของเขา ก็อาจเป็นเครื่องนำความรู้ให้กว้างขึ้น

ขี้ความที่เขากล่าวนั้น กล่าวถึงประเทศของเขาและตามที่เราตอนมาแล้วนั้น กล่าวเฉพาะประเทศอังกฤษก็จริง แต่มีบางแห่งที่เราช่วยชี้แจงเพิ่มเติมออกไป เพื่อให้เข้าใจง่ายเข้า คำชี้แจงของเรานี้มิได้ออกนอกวงความที่เขาพูด เป็นแต่อธิบายให้เห็นความหมายในที่บางแห่งเท่านั้น

ผู้พูดกล่าวว่า ประชาชนชาวอังกฤษอยู่ใต้บังคับแห่งกฎหมายและประเพณี อันเป็นไปที่ละเอียดละน้อยในเวลาหลายร้อยปี มีซิคขอบซึ่งจะล่วงล้ำไปไม่ได้ ทั้งหมดนั้นเรียกว่า “รัฐธรรมนูญ” ของเขา สิ่งซึ่งเรียกว่า “รัฐธรรมนูญ” อังกฤษนี้ คนอังกฤษทุกคนยกย่องว่าเป็นคติ



อันจะหาเสมอได้ตัวยาก เขาจะตื่นตัวของเขานัก ตาม  
 ธรรมดาคน ถ้ายกย่องอะไรของตนว่าดี ก็ควรจะรู้ว่าสิ่งซึ่ง  
 ตนกยกย่องนั้นคืออะไรแน่ ผู้พูดกล่าวว่า คนอังกฤษธรรมดา  
 กลาง ๆ ไม่ใช่พวกที่มีความรู้มากนักหรือน้อยนัก ถ้าตาม  
 ว่าตื่นตัวเพราะเหตุใด ก็มักจะจงนอยุ่ครุ่นหนึ่งแล้ว ตอบว่า  
 “เพราะเป็นไทแก่ตน” ถ้าเราทั้งหลายรับรองกันว่า มนุษย์  
 ควรตื่นตัวเพราะเป็นไทแก่ตนไซ้ร้ เราก็จะต้องรู้เสียก่อนว่า  
 ความเป็นไทแก่ตนนั้นเพียงไหนแน่

ความเป็นไทแก่ตนนั้นมีหลายทางเป็นต้นว่า คนใน  
 ประเทศอังกฤษ มีอิสระ ที่จะคิดแลที่จะพูด แต่จะพูดไป  
 ทุกอย่าง ตามอำเภอใจ ก็ไม่ได้ เช่นว่า ถ้าพูดหมิ่นประมาท  
 คนอื่น ก็อาจถูกเรียกตัวไปชำระในศาล และถูกตัดสินว่า  
 ทำผิดกฎหมายหมิ่นประมาท ถ้าไม่พูดหมิ่นประมาทบุคคล  
 ใด เพียงแต่พูดลามกเป็นที่รังเกียจของฝูงคนเท่านั้น ก็อาจ  
 ถูกศาลตัดสินลงโทษตามกฎหมาย

อนึ่ง คนในประเทศอังกฤษย่อมมีอิสระที่จะทำงาน  
 แต่ันมิได้หมายความว่า จะให้เลือกทำงานที่ไหนก็ได้ทั้ง

หมด หรือจะรับจ้างใครก็ได้โดยไม่มีข้อบชืด อนึ่ง นายจ้าง  
จะจ้างคนตามอำเภอใจนอกแบบนอกเกณฑ์ของกฎหมายก็ไม่  
ได้เหมือนกัน

ความข้อหลังนี้มีอธิบายเป็นต้นว่า นายจ้างจะจ้างเด็ก  
ไปทำงานอย่างผู้ใหญ่ ถึงแม้ผู้ปกครองของเด็กจะเต็มใจและ  
วิงวอนขอให้จ้าง นายจ้างก็จ้างไม่ได้ เพราะกฎหมายห้าม  
ไม่ให้ใช้เด็กอย่างสมบูรณ์ หรือถ้าจะจ้างผู้ใหญ่ไปทำงาน  
อย่างสัตว์ ถึงลูกจ้างจะเต็มใจ ก็จ้างไม่ได้เหมือนกัน

ที่ว่าชาวประเทศอังกฤษมีความเป็นไทแก่ตนนั้น  
หมายความว่า ใครจะบังคับใครให้ทำอะไรที่ไม่ต้องการทำ  
ก็บังคับไม่ได้ ถ้าใครอยากทำอะไร ผู้อื่นจะห้ามไม่ให้ทำก็  
ไม่ได้ เว้นแต่จะบังคับหรือห้ามตามกฎหมาย ซึ่ง ราษฎรเอง  
ได้ช่วยบัญญัติไว้ กฎหมายนั้นอันที่จริงรัฐสภา (ปาลิเมนต์)  
เป็นผู้บัญญัติ แต่ชาวประเทศอังกฤษที่มีอายุเป็นผู้ใหญ่แล้ว  
มีส่วนทุกคนในการเลือกสมาชิกไปเข้ารัฐสภา ก็คือว่าผู้แทน

ของตนเข้าไปมีส่วนในการบัญญัติกฎหมาย จึงกล่าวได้ตาม  
ทางการว่า คนทุกคนมีส่วนในการบัญญัติกฎหมาย หรือใน  
การที่ยอมให้กฎหมายนั้น ๆ คงเป็นกฎหมายต่อไป

ความในวรรคหลังนี้ว่า ผู้เป็นไทแก่ตนนั้นใครจะ  
บังคับไม่ได้ เว้นแต่จะบังคับตามกฎหมาย ซึ่งผู้นั้นเองมี  
ส่วนช่วยบัญญัติหรือยอมให้เป็นกฎหมายต่อไป

เมื่อเข้าใจกันเป็นเลา ๆ ว่า ความเป็นไทแก่ตนมี  
ขีดขอบอันจะล่วงล้ำไปไม่ได้ฉะนั้นแล้ว ก็ควรเข้าใจต่อไปว่า  
ข้อที่ล่วงล้ำไม่ได้นั้นแหละทำให้ความเป็นไทแก่ตนเป็นของ  
ดี ถ้าล่วงล้ำกันได้ ก็คือต่างคนมีอำนาจ ทำตามอำเภอใจ  
ทุกคนถือ “เสรี” ที่จะค่า แย่งชิง ประทุษร้ายผู้อื่นหรือ  
ที่จะไม่ทำตามกฎหมาย ถ้าเป็นเช่นนั้น เสรีก็คือจลาจล

ก็ถ้าความเป็นไทแก่ตนเป็นของที่ประชาชนอังกฤษ  
นับถือว่าเป็นของดีของตนไซ้ร้ มีอะไรเล่าในวิธีการปกครอง  
ของเขาที่ เป็นประกัน ความเป็นไทแก่ตน ความเป็นไท

แก่ตนมิใช่สักแต่คำพูด หากจะมีก็เหมือนมีทรัพย์ ซึ่งถ้ามี  
แล้วก็ต้องมีวิธีรักษาให้มั่นคงอยู่ได้ อะไรเป็นเหตุให้ชนชาว  
อังกฤษเป็นไทแก่ตน และเป็นเครื่องประกันให้รักษาความ  
เป็นไทแก่ตนนั้นไว้

ปราชญ์ฝรั่งเศสคนหนึ่งกล่าวว่า ความเป็นไทแก่ตน  
ของคนอังกฤษนั้นเกิดเพราะ “ความแยกอำนาจ” ในวิธี  
การของประเทศ ซึ่งจะอธิบายโดยตัวอย่าง (อังกฤษ) อัน  
สมมติขึ้นง่าย ๆ ดังนี้

ต่างว่าท่านเป็นคนอังกฤษ ท่านซึ่งจักรยานกลับบ้าน  
เวลาเย็น ยังไม่ถึงบ้านก็มีคถึงเวลาต้องจุดโคมตามกฎหมาย  
แต่ท่านลืมโคม.สีย ขี่รถไปมืด ๆ จึงถูกตำรวจเรียมาให้หยุด  
ตำรวจจดชื่อและที่อยู่ของท่านไว้แล้วปล่อยท่านไปบ้าน ต่อ  
ไปอีก ๒-๓ วัน ท่านได้รับหมายเรียกตัวไปศาล ผู้พิพากษา  
ที่ศาลฟังคดีแล้ว ก็ตัดสินปรับท่าน ๕ ชิลลิง หรือถ้าท่าน  
มีเหตุผลชี้แจงก็ก็ไม่ปรับ เป็นแต่กำชับแล้วสั่งให้เลิกแล้ว  
กันไป การตัดสินปรับท่านนั้น ถ้าท่านไม่ได้ทำผิดกฎหมาย

ผู้พิพากษาที่ปรับท่านไม่ได้ ผู้พิพากษาไม่ได้เป็นผู้บัญญัติกฎหมาย เป็นเพียงผู้ “แปล” หรือนำบัญญัติแห่งกฎหมายมาใช้กับท่านเท่านั้น กฎหมายที่นำเอามาใช้ปรับท่านนั้น รัฐสภาเป็นผู้ทำ และตัวท่านเองในฐานะที่เป็นผู้เลือกผู้แทนไปเข้ารัฐสภา ก็มีส่วนเป็นผู้บัญญัติกฎหมายด้วย ส่วนตำรวจที่จับชื่อและที่อยู่ของท่านไป หรือถ้าเป็นเรื่องใหญ่ก็จับตัวท่านไปนั้น ก็ไม่ใช่ผู้บัญญัติกฎหมาย เป็นผู้ “บริหาร” กฎหมายเท่านั้น

ตามตัวอย่างที่สมมติมานี้ ในเรื่องนี้คนเดียว ท่านเป็นไทแก่ตน ต้องเกี่ยวข้องกับกิจการหรืออำนาจของคน ๓ จำพวก คือ ผู้บัญญัติกฎหมาย (คือรัฐสภา) จำพวกหนึ่ง ผู้บริหารกฎหมาย (ในตัวอย่างนี้คือตำรวจ) จำพวกหนึ่ง ผู้พิจารณาตัดสินตามกฎหมาย (คือตุลาการ) จำพวกหนึ่ง

ที่เรียกว่า “แยกอำนาจ” นั้น ออกไปในหมู่คน ๓ จำพวกที่กล่าวมานี้ ในประเทศอังกฤษงานทั้ง ๓ แขนงจะคาบเกี่ยวกันไม่ได้เลย

(๑) พวกบัญญัติกฎหมายมีอำนาจและหน้าที่เฉพาะ  
การบัญญัติกฎหมาย (เราจะตั้งศัพท์สำหรับเราเองใช้เรียก  
พวกนี้ว่า “นักราชการ” คือพวกไปลิติก)

(๒) พวกบริหาร เป็นพวกรับใช้เช่นตำรวจ เจ้า  
พนักงานคลัง เกษตร ศึกษา และกระทรวงทบวงการอื่นๆ  
พวกนี้เป็นพวก “ข้าราชการ” (ซึ่งผิดกับ “นักราชการ”  
ตามศัพท์ที่เราใช้ใหม่ในที่นี้ คำอังกฤษว่า มินิสเตอร์ แปล  
ว่าผู้รับใช้)

(๓) พวกพิจารณาตัดสินตามกฎหมาย คือพวก  
ตุลาการ พวกนี้แยกจากอีกสองพวกอย่างเด็ดขาด แผนก  
(๑) กับ (๒) นั้นมีปนกันได้บ้าง เป็นต้นว่า พวก นักร  
ราชการ ที่พระเจ้าแผ่นดินทรงตั้งเป็นเสนาบดี ก็ได้เป็น  
หัวหน้าของ ข้าราชการ ในกระทรวงของตน แต่ราชการ  
ที่ นักร ราชการเข้าไปทำปอยู่ในพวก ข้า ราชการนั้น เป็น  
ราชการแผนกไปลิตีเท่านั้น ส่วนการดำเนินราชการนั้น  
พวกข้าราชการทำราชการ ของอังกฤษจึงทำต่อเนื่องกันอยู่

เสมอ นักราชการต้องอาศัยข้าราชการจึงทำงานไปได้ — ถ้า  
 ข้าราชการเป็นนักราชการ ก็จะต้องเก่าไปใหม่มากันร่ำไป  
 ราชการก็จะขาดวันเป็นตอน ๆ ไปหมด ส่วนแผนก (๓)  
 คือตุลาการนั้น ก็นำขาดออกไปจากแผนกอื่น ๆ ที่เดียว แม้  
 เงินเดือนก็อยู่ในงบประมาณงบเดียวกับเงินที่ถวายส่วนพระ-  
 องค์พระเจ้าแผ่นดิน พุทธตามธรรมนูญรัฐสภาจะปรึกษาเรื่อง  
 เงินเดือนตุลาการก็ไม่ได้ ทั้งนี้ก็เพราะจะไม่ให้ตุลาการ  
 ต้องยำเกรงใคร ให้เป็นเดรตรงไถ่ถนัด เมื่อ ค.ศ. ๑๙๓๑  
 รัฐบาลอังกฤษกำหนดลดเงินเดือนตุลาการลง ๑๐ เปอร์เซ็นต์  
 เท่ากับลดเงินเดือนทหาร พลเรือนและนักตุลาการทั้งหมด  
 พวกตุลาการร้องเอะอะกันใหญ่ กล่าวว่ารัฐบาลซึ่งเป็นแผนก  
 บริหารไม่มีอำนาจจะทำแก่แผนกตุลาการได้ การตัดเงิน  
 เดือนพวกตุลาการไม่ขัดข้องในส่วนเงิน ที่แท้นิติจะช่วย  
 เป็นส่วนที่สมัครเองแต่บังคับไม่ได้ ปัญหาเรื่องนี้ยังคารา  
 คาซังกันอยู่ เป็นปัญหาสำคัญทางรัฐธรรมนูญ และเป็น  
 เรื่องที่เกี่ยวกับหลักความเป็นไทแก่ตนของประชาชนทั่วไป  
 เพราะเป็นการทำลายหลัก “แยกอำนาจ” ซึ่งเป็นเหมือน  
 บัอมรักษาอิสรภาพของบุคคล

[ในที่นี้เราควรจะชี้แจงอีกนิดว่า คำว่าข้าราชการที่ใช้กันในภาษาไทยมาตั้งแต่ไหน รวมคนรับใช้ทั้งหลายของพระเจ้าแผ่นดิน มักแยกเป็นทหารและพลเรือน ข้าราชการพลเรือนรวมทั้งพวกตุลาการด้วย เพราะใครจะได้เป็นอะไรก็แล้วแต่พระเจ้าแผ่นดินองค์เดียว “นักราชการ” มีไม่ได้ (นักราชการเป็นศัพท์ที่จารึกในศิลาที่นครวัด แต่หมายความว่าความข้าราชการ เพราะนักราชการอย่างใหม่ไม่มีในสมัยนั้น) ในภาษาอังกฤษพวกตุลาการมิใช่ข้าราชการพลเรือน]

นี้แหละ คนอังกฤษเชื่อว่าเครื่องป้องกันรักษาความเป็นไทแก่ตนของเขาให้มันอยู่นั้น คือการแยกอำนาจเป็น ๓ แผนก ซึ่งระวางอย่างกวดขันมิให้คาบเกี่ยวกันได้โดยนัยที่ชี้แจงมาแล้ว ตามตัวอย่างที่แสดงมาในเรื่องซีจักรยานไม่จุดโคมในเวลามีคณัน ( ก ) ถ้านักราชการพวกบัญญัติกฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ว่า ท่านต้องจุดโคม ถ้าไม่จุดให้ปรับ ( ข ) ถ้าตุลาการมิได้พิจารณาตัดสินว่าท่านทำผิด



กฎหมายจริง ( ค ) ถ้าข้าราชการมิได้ทำงานตามหน้าที่  
หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ถ้าทั้ง ๓ แผนกมิได้รวมพร้อม  
กันไซ้ไร ใครก็ปรับท่านไม่ได้ พวกใดพวกหนึ่ง หรือแม้  
สองพวกก็ทำไม่ท่านไม่ได้ แลข้อที่ว่าสามพวกที่ไม่เกี่ยวข้อง  
กัน ต้องมารวมพร้อมกันนั้นแหละ เป็นเครื่องประกัน  
ความเป็นไทแก่ตน

ข้อที่ว่าแผนกตุลาการ ต้องตัดแยกออกไปให้เด็ดขาด  
จากอีก ๒ แผนกนั้น อาจชี้แจงต่อไปได้อีกว่า ตามลักษณะ  
รัฐบาลอังกฤษ ราชการแผนกตุลาการต้องอยู่เหนือความ  
ชักจูงของนักราชการ มิให้นักราชการบังคับหรือเกลี้ยกล่อม  
น้ำใจตุลาการได้ เพราะว่าตุลาการมีหน้าที่ไม่ใช่แต่ตัดสิน  
ระหว่างเอกชนกับเอกชน หรือระหว่างเจ้าหน้าที่บริหารกับ  
เอกชนเท่านั้น บางที่ต้องตัดสินว่า รัฐบาลทำผิดกฎหมายก็  
ได้ กฎหมายนั้นรัฐสภาเป็นผู้บัญญัติก็จริง แต่สมาชิก  
ของรัฐสภา และพนักงานบริหารก็ต้องทำตามเหมือนกัน แล  
บางที่รัฐบาลทำผิดเพราะเจ้าหน้าที่หรือกระทรวงใดกระทรวง

หนึ่งทำพลาดพลั้งก็ได้ ในประเทศอังกฤษรัฐบาลเคยถูกศาลตัดสินว่าผิดหลายครั้ง บางคราวถึงแก่ต้องออกกฎหมายใหม่ให้อภัยโทษรัฐบาลที่ทำผิดกฎหมาย

ยังมีเหตุอีกอย่างหนึ่งที่จำเป็นต้องเกี่ยวกันมิให้ตุลาการอยู่ในความชักจูงของรัฐสภา ก็คือ กฎหมายที่รัฐสภายุติออกมานั้น ตุลาการอาจตีความไปคนละอย่างกับที่รัฐสภาตั้งใจก็ได้ การเป็นดังนี้บางทีเมื่อกฎหมายออกมาแล้ว ก็ต้องลวงฟ้องคดีในศาลตั้งแต่ศาลล่างตลอดไปจนถึงศาลสูงสุด คือศาลฎีกาชั้นบน ต่อเมื่อศาลสูงสุดตัดสินแล้ว จึงจะทราบแน่ชัดว่า กฎหมายนั้น ๆ มีหมายความดังที่รัฐสภาตั้งใจหรือไม่ รัฐสภาซึ่งเป็นผู้บัญญัติกฎหมายเองก็อยู่ได้กฎหมายที่ตนบัญญัติ แลถ้าศาลตัดสินว่ากฎหมายหมายความว่าอะไร รัฐสภาก็ต้องยอมตามนั้น มิฉะนั้นผิดกฎหมายส่วนรัฐบาลนั้น เมื่อจัดการชักจูงให้รัฐสภาออกกฎหมายไปแล้ว ถ้าศาลตีความไปคนละอย่างกับที่สภาตั้งใจจนจะถึงเสียหาย บางทีรัฐบาลก็ต้องขอให้รัฐสภาออก

กฎหมายแก้ไขใหม่ให้เป็นไปตามความตั้งใจเดิม

ยังมีอีกข้อหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า ตุลาการไม่ต้อง  
อยู่ในความเห็นชอบของรัฐสภาที่พลเมืองเลือก ข้อนั้นคือ  
ว่าในการตัดสินลงโทษผู้แพ็คดีนั้น อาจลงโทษน้อยก็ได้  
มากก็ได้ภายในกำหนดที่วางไว้ในกฎหมายเป็นต้นว่า ถ้า  
กฎหมายบัญญัติว่าให้จำคุกไม่เกิน ๖ เดือน ตุลาการจะ  
จำคุกวันเดียวก็ได้ แล้วแต่จะเห็นชอบตามรูปคดี ถ้าใคร  
ไม่พอใจคำตัดสินศาลล่างก็พาคดีไปศาลอุทธรณ์ ถ้าเป็น  
ปัญหากฎหมายก็เลยไปถึงศาลฎีกา ซึ่งศาลสูง  
สุดในประเทศของเขา ผู้อ่านพึงสังเกตว่า ศาลฎีกานั้น  
เป็นส่วนหนึ่งแห่งสภาปาลิเมนต์ก็จริง แต่ไม่ใช่สภาที่  
พลเมืองเลือก เป็นตุลาการพวกที่สูงและเป็นอิสระยิ่งขึ้นไป  
กว่าตุลาการศาลอื่น ๆ เสียอีก

ที่เรียกว่าสภาขุนนางนั้น มีสมาชิกกว่า ๗๐๐ คน  
แต่ไม่ใช่ขุนนางทั้งหมดที่นั่งศาลได้ ขุนนางมีพวกหนึ่งที่  
เรียกว่า “ขุนนางกฎหมาย” มีหัวหน้าคนหนึ่งจับขุนนางอื่น

อีก๗คนล้วนแต่เคยเป็นผู้พิพากษาชั้นสูงจนได้เป็นขุนนางทั้ง  
 นั้น ท่านขุนนางเหล่านี้เป็นสันหลังของศาลขุนนาง ได้เงิน  
 เดือนเหนือตุลาการอื่น ๆ แลที่ได้รับบรรดาศักดิ์ก็เพื่อจะได้  
 นั่งในศาลสูงสุดของประเทศ เป็นบรรดาศักดิ์เฉพาะตัวเพียง  
 ชั่วชีวิต เมื่อตายแล้วบรรดาศักดิ์ก็หาตกแก่ลูกหลานผู้รับ  
 มรดกไม่ ถ้าศาลจะต้องชำระความเมื่อไร ก็มักตั้งกรรมการ  
 อาจมีขุนนางอื่น ๆ นอกจากท่านทั้ง ๘ รวมอยู่ได้แต่คงจะเป็น  
 ขุนนางที่เคยเป็นตุลาการชั้นสูงมาแล้วเหมือนกัน

ยังมีอีกอย่างหนึ่งในกฎหมายอังกฤษ ที่ถือกันว่าเป็น  
 เครื่องประกันความเป็นไทแก่ตนของบุคคล สิ่งนั้นคือ  
 กฎหมายเรียกว่า เฮบิลด์คอบบ์สแอคต์ ซึ่งบัญญัติว่า ผู้ต้อง  
 คุมขังต้องรู้โดยเร็วว่าต้องหาว่ากระไร เมื่อเจ้าหน้าที่จับตัว  
 ใครไว้แล้วต้องรีบนำตัวไปฟ้องแสดงข้อหาต่อตุลาการอย่าง  
 เร็วที่สุด ใครจะจับตัวใครคุมขังไว้ โดยไม่ให้รู้ว่าเรื่องอะไร  
 ไม่ได้ กฎหมายอังกฤษถือหลักว่า ไม่มีใครมีความผิดก่อน  
 ที่ฝ่ายโจทก์แสดงหลักฐานให้ศาลเห็นว่าผิดจริง ถึงแม้ศาล

ผสมผสานของ น.ม.ส.

๒๘๓

จะสั่งให้ขังตัวไว้ (ภายหลังศาลได้ฟังคำฟ้องแล้ว) ก็ยังถือ  
ว่าไม่ใช่ผู้ทำผิดจนกว่าจะตัดสิน

ที่ชนชาวประเทศอังกฤษยกย่องตนว่า เป็นไทแก่  
ตนนั้น มีวิธีการเป็นเครื่องยึดมั่นค้ำถ่วงมานี้ เขาว่าถ้าเลิก  
ประกันเหล่านี้เสีย ความเป็นไทแก่ตนของคนอังกฤษก็จะ  
สิ้นไป.

## ประชาธิปไตยและศึกษา

ประชาธิปไตยที่เราเขียนหมายความในทันที ถ้า  
จะแปลกว้าง ๆ ก็ว่า รัฐบาลแบบที่ประชาชนพลเมือง  
เป็นผู้ปกครองตนเอง นัยหนึ่งเป็นระบอบดำเนินการ  
การบ้านเมืองทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งอำนาจในที่สุด  
อยู่ที่อาศัยอยู่ในปวงชน หรือได้กำเนิดจากปวงชน  
เอง แลปวงชนจะใช้อำนาจนั้นโดยตนเอง ตามวิธี  
ที่เรียกในตำราว่า "ประชาธิปไตยแบบตรง" ก็ได้ หรือ  
มิฉะนั้นใช้แบบอื่น (ซึ่งจะได้กล่าวบรรยายในโอกาส  
ข้างหน้าต่อไป) ก็ได้

ที่เรียกว่า "แบบตรง" คือวิธีที่ราษฎรทั้งหมดเข้า

ชุมนุมลงมติกันโดยตนเองในเรื่องการงานของบ้านเมือง ว่า  
 ส่วนมากของพลเมืองต้องการอย่างไร ในเรื่องปัญหาที่ยกขึ้น  
 ปรีक्षा ยกตัวอย่างเป็นต้นว่า ในเมืองพระพุทธเจ้าครั้ง  
 พุทธกาล แลก่อนนั้นขึ้นไปปวงชนไปเข้าชุมนุมโดยตนเอง  
 ปรีक्षाตกลงกันทั้งในเรื่อง “บริหาร” ด้วยแลตัดสินคดี  
 ด้วย สำนักชุมนุมเช่นนี้มีศาลากลางเรียกว่า “สันถาคาร”  
 แลในชุมนุมนั้นเลือกตั้งผู้หนึ่งให้เป็นประธานเรียกว่า “ราช”  
 แต่ไม่ใช่เจ้า ราชผู้เป็นประธานในอินเดียเมืองพระพุทธเจ้า  
 สมัยนั้น ก็คล้ายกับเปเรซิเดนต์ในสมัยนี้ ส่วนในยุโรป  
 โบราณ ก็มีรัฐบาลเล็ก ๆ ในเมืองกรีกเป็นต้น ซึ่งประ  
 ชาชนพลเมืองประชุมลงมติในเรื่องการงานของตนเช่นกัน นี้  
 เรียกในตำราว่าประชุมลงมติในเรื่องการงานของตนเช่นกันนี้  
 เรียกในตำราว่าประชาธิปไตยแบบตรง

ในปัจจุบันประชาชนหมู่หนึ่ง ๆ มิได้มีจำนวนนับเพียง  
 ร้อยหรือพันคนอย่างในเวลาโบราณ พลเมืองของประเทศ  
 น้อยใหญ่เวลานี้ มีจำนวนนับเป็นล้าน ๆ ทั้งนี้ จะ

นักมาประชุมกันให้หมด หรือแม้แต่เพียงส่วนมากก็ไม่ได้  
 หนึ่ง กิจการบ้านเมืองทุกวันนี้ ย่อมมีปัญหายาก ๆ พันที่  
 ปัญญาคนสามัญจะหยั่งถึง จึงต้องใช้แบบ “ไม่ตรง” คือ  
 ให้ปวงชนเลือกผู้กอบด้วยสติปัญญาโดยจำนวนน้อยคน ให้  
 เป็นผู้แทนคนจำนวนมาก คนจำนวนมากต้องใช้ความคิด  
 เพียงว่าจะเลือกใครในพวกที่สมัครเท่านั้น กิจการก่อนนั้นไป  
 เป็นธุระของคนจำนวนน้อย คือผู้รับเลือกเป็นผู้แทนคนจำ  
 นวนมาก ผู้แทนจะออกความเห็นหรือทำอะไรลงไป ก็สมมติ  
 ว่าทำตามความเห็นชอบของคนส่วนมากที่ตนเป็นผู้แทน แต่  
 อันที่จริงเป็นเพียงสมมติเท่านั้น คนส่วนมากไม่ล่วงรู้พอที่จะ  
 เห็นชอบไปทุกอย่างได้

ประชาธิปไตยที่ใช้กันในเวลานี้ มีชนิดต่าง ๆ กัน  
 เช่นที่เรียกว่า ประชาธิปไตยแบบปาลิเมนต์ (อย่างอังกฤษ)  
 ประชาธิปไตยแบบเรเฟอเรนดัล (อย่างสวิตเซอร์แลนด์) และ  
 ประชาธิปไตยแบบเปรซิเด็นต์ (อย่างอเมริกา) เป็นต้น  
 แต่ประชาธิปไตยที่สักแต่ใช้ชื่อว่าประชาธิปไตย แต่อันที่จริงใช้  
 แบบดิกเตเตอร์บงการโดยอำนาสิทธิ์เด็ดขาดนั้นอยู่นอกตำรา



ก็เมื่อประชาธิปไตยเป็นระบอบรัฐบาล ซึ่งประชาชนปกครองตนเองเช่นนี้ ถึงแม้จะใช้แบบ “ไม่ตรง” เช่น ประชาธิปไตยแบบปาลิเมนต์อย่างอังกฤษก็ตาม ประชาชนพลเมืองก็จะต้องมีความรู้บ้าง อย่างน้อยพออิโนอิเหน่ ถ้าไม่รู้เสียเลยว่าคุณต้องการแท้จริงของตนอย่างไร ก็จะมีส่วนในการปกครองอะไรได้ เปรียบเหมือนทารก เมื่อหิวก็รู้ว่าความต้องการของตนนั้นคือกิน แต่ที่จจะรู้ว่าจจะกินอาหารชนิดไหน จึงจะเป็นเลือกเป็นเนื้อให้เติบโตปราศจากเจ็บไข้ นั้น ยังรู้ไม่ได้ ต่อไปอีกคั่นหนึ่ง ก็จะต้องรู้ว่า ทำอย่างไร จึงจะได้อาหารมากินยี่คยาวไม่มีวันอด ทารกไม่รู้ไม่ได้ ผู้ปกครองจึงต้องให้กินอาหารแลจัดหาอาหารมาไว้ให้กินไปจนทารกค่อยรู้ความ ก็ค่อยรู้เลียงตัวมากขึ้น แม้จะยังอยู่ในความเลียงคูดของผู้ปกครอง ก็อาจช่วยในการเตรียมหาอาหารมากขึ้น ๆ ถ้าอยู่ตามไร่นาก็ช่วยเลียงควายเป็นต้น ดังนั้นทารกที่ยังไม่โตจะให้มีส่วนในการเลียงตัวเองก็ยังไม่ได้ เมื่อเติบโตขึ้นก็ทำได้มากขึ้น ๆ ตามลำดับความรู้ที่มีมาตามวัย

ฉันทไตทารก ฉันทนพระราชกรณพลเมืองที่ยังอ่อนความรู้ ตราบใดที่ยังไม่รู้ความต้องการแท้จริงของตนเองและของบ้าน

บ้านเมืองตราบนั้น จะมีส่วนในการปกครองให้เป็นพักเป็น  
ผลยังไม่ได้ ประชาธิปไตยแบบปาลิเมนต์ก็ต้องการคนมีความรู้  
เหมือนแบบอื่น แต่ต้องการน้อยคน คนจำนวนมากมีหน้าที่  
เพียงจะเลือกตั้งคนจำนวนน้อยเป็นผู้แทนของตนเท่านั้น แต่  
ถึงกระนั้นคนจำนวนมากก็ต้องมีความรู้บ้าง จึงจะมีความเห็น  
ถ้าไม่มีความรู้ก็ไม่สามารถจะเห็นได้ว่า ในพวกผู้สมัครจะ  
เป็นผู้แทนนั้น คนใดมีความเห็นลงแนวกับที่ตนเองเห็นว่า จะ  
ถูกต้องกับความต้องการของบ้านเมืองสมควรจะได้รับเลือก เมื่อ  
มีความเห็นอันเกิดแต่ความรู้แล้ว จึงจะให้คะแนนเลือกผู้  
สมัครที่ดีที่สุดตามความเห็นของตน

ส่วนผู้รับเลือก (นัยหนึ่งสมาชิกแห่งสภาผู้แทน  
ราษฎร) นั้นแล้ว ถ้าผู้รับเลือกต้องมีความรู้บ้าง ผู้รับเลือกก็  
ยังต้องมีความรู้สูงขึ้นไปอีกหลายเท่า มิฉะนั้นก็รับเลือกเข้า  
ไปเหลว ๆ ไม่ได้ทำอะไร แต่การไม่ทำอะไรมันนั้น ยังดีกว่าทำ  
ความผิดมาก

ตั้งนแหละจึงเป็นคำที่กล่าวกันว่า ประชาธิปไตยต้อง  
ได้รับการศึกษา (เอ็ดยูเคตเตด) จึงจะรุ่งเรืองได้ ถ้า  
ประชาธิปไตยไหนยังมิได้รับการศึกษา ก็จะต้องช่วยกันลาก  
ลูงักัประชาธิปไตยนั้นไปก่อน การลากลูงักันั้น ถ้าพวก  
ลากเป็นผู้จงรักภักดีต่อหน้าที่ ก็คงจะทำได้สำเร็จ หากจะ  
ช้าหน่อย ก็อาจบรรลุผลสัก แต่ทั้งผู้ลากแลผู้ถูกลาก ต้องรู้  
ผ่อนผันออกอ้อมตามควรแก่การ ไม่หุนหันพลันแล่น นัย  
หนึ่งว่าต้องกอบด้วยขันติอันเป็นธรรมะประเสริฐ.

## ประชาธิปไตยเลขหนังสือพิมพ์

เราได้อ่านในสารกตาซึ่งได้พิมพ์ ก่อน วนันว่า  
ประชาธิปไตยต้องได้รับการศึกษาแล้วจึงจะเดินได้คล่อง  
สยามของเราได้ใช้ประชาธิปไตยแล้ว แต่ข้อที่ว่าจะได้เริ่ม  
ใช้พอดีแก่เวลาหรือช้าเกินไปหรือเร็วเกินไปนั้น มิใช่  
ปัญหาที่เราจะกล่าว ผู้อ่านของเรามีหลายพันคน คงจะ  
เห็นอย่างโน้นบ้างเห็นอย่างนี้บ้าง ไซ้ที่จะโต้เถียงกันใน  
เวลานี้ แต่เรานึกว่าเห็นจะไม่มีใครค้านข้อที่ว่า ประชา  
ชนพลเมืองของเราส่วนมากยังอ่อนศึกษา ไม่ใช่อ่อน  
กว่าประเทศทั้งหลายที่ใช้ประชาธิปไตยด้วยกันแต่  
อ่อนกว่าบางประเทศ ประเทศที่การศึกษาดีกว่าเรานั้น

เราไม่ว่า ๆ ก็คือประเทศของอารยะชน เพราะประเทศที่มีได้  
เป็นอารยะ คือ ญี่ปุ่นเป็นต้น ก็มีการศึกษาคึกว่าเรา ญี่ปุ่น  
ไม่ใช่อารยะแต่มีสวิไลเชชชั่นอย่างสูง (เราขออภัยต่อนักวิทยา-  
ศาสตร์ที่เรางุ่มง่ามใช้คำว่าอารยะอันเป็นศัพท์ซึ่งเดิวนักวิทยา-  
ศาสตร์เลิกใช้เสียแล้ว)

ก็เมื่อสยามได้ถือเอาประชาธิปไตยเป็นที่ตั้งแล้ว แต่  
ประชาชนพลเมืองของเรายังอ่อนศึกษา ก็จำเป็นต้องช่วยกัน  
ลากลุ่มกันไปให้บรรลุดาสุกจนได้ ฝรั่งเศสมีความรู้ผู้หนึ่งเป็น  
ผู้รู้จักสยามมานาน แลเคยไปอยู่ประเทศอื่นนอกยุโรป  
ด้วย กล่าวว่ายสยามที่มีความรู้ชั้นสูง ๆ นั้น พอเสมอว่า  
เสมอไหล่ได้กับฝรั่งเศสชั้นเดียวกัน แต่เขาไม่ได้กล่าว (หรือ  
ไม่กล่าวให้เราได้ยิน) ว่าประชาชนพลเมืองของเรา ยังต่ำ  
กว่าประชาชนพลเมืองในประเทศฝรั่งเศส เขานึกดังนั้นในใจ  
แต่ถ้าพูดออกมาตรง ๆ เราก็ไม่โกรธ เพราะพวกเราเองก็นึก  
ดังนั้นโดยมากเหมือนกัน

ความหมายของเราในที่นี้ว่า เมื่อสยามได้โน้มน  
พียงประชาธิปไตยแล้ว ก็จะต้องพยายามยกความรู้ของประ-  
ชาชนให้สูงขึ้นตามกันอันควรแก่ประเทศที่ใช้ประชาธิปไตยวิธี

ยกความรู้ของพลเมืองวิธีหนึ่ง ก็คือจัดให้คนได้เล่าเรียน  
 ในสำนักศึกษา แลในชั้นรัฐบาลก็ได้พยายามทำอยู่แล้ว  
 เต็มกำลังทรัพย์และกำลังปัญญา โดยวิธีมีกฎหมายบังคับ  
 ให้ประชาชนรุ่นเด็กต้องเข้าโรงเรียน ครั้นพ้นกำหนดเวลา  
 บังคับแล้ว ก็มีโรงเรียนชั้นสูงขึ้นไปให้คนมีโอกาสจะเรียน  
 ได้ ตลอดถึงมหาวิทยาลัยเป็นที่สุด วิธีนี้ชนอื่น ๆ ที่มีใช้  
 รัฐบาลก็ได้ช่วยอยู่บ้างแล้ว เห็นได้ที่มีโรงเรียนไปรเวตเป็น  
 อันมาก ซึ่งแม้เป็นการหากินของบุคคลหรือบริษัท ก็เป็น  
 ทางช่วยการปกครองได้ไม่น้อยเลย

แต่วิธีสอนในโรงเรียนนั้น เป็นการสอนความรู้  
 กลาง ๆ เมื่อสำนักศึกษาสูงขึ้นไป ก็มุ่งรไปทางอาชีพ เพราะ  
 คนจะต้องมีกินก่อน จึงจะเป็นนักราชกาได้ คนส่วนมากจะ  
 ตั้งหน้าเรียนสำหรับเข้าไปกินเงินเดือนในตำแหน่งสมาชิกสภา  
 ผู้แทนราษฎรก็ไม่ได้ เหตุฉะนั้นความรู้ที่สอนกันในโรงเรียน  
 จึงเป็นความรู้กลาง ๆ ที่เป็นพื้นของความรู้พิเศษ หรือเมื่อ  
 เรียนสูงขึ้นไปก็เป็นความรู้วิชาชีพ ถ้าเอาความรู้วิธีการบ้าน

เมืองไปสอนในโรงเรียน นักเรียนก็จะขาดความรู้กลาง ๆ ที่  
เป็นพื้น เหมือนก่อดึกไม่มีรากจะนน

ความรู้กลาง ๆ นั้น ใช้จะไม่เป็นพื้นสำหรับการ  
เมืองค้าย ที่แท้ความรู้การเมืองก็ต้องมีพื้นเหมือนความรู้  
พิเศษอื่น ๆ เหมือนกัน เหตุฉะนั้น ความรู้ที่เรียนในศึกษา  
สถานต่าง ๆ ถึงแม้จะเป็นความรู้กลาง ๆ ก็สำคัญแก่ประ-  
ชาธิปไตยเหมือนกัน ความข้อนี้ผู้ร่างรัฐธรรมนูญก็เห็นอยู่  
แล้ว บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญจึงมีเตรียมไว้ว่า วิธีเลือก  
ผู้แทนราษฎรที่ใช้อยู่ในเวลานี้ (พ.ศ. ๒๔๗๘) เมื่อราษฎร  
ได้เล่าเรียนเป็นจำนวนมากขึ้นแล้ว ก็จะต้องเปลี่ยนเป็น  
อย่างอื่น

รัฐธรรมนูญมาตราที่อ้างนี้ บ่งว่าผู้ร่างเห็นชัดอยู่  
แล้ว ว่าราษฎรพลเมืองของเราอ่อนศึกษา และประมาณ  
ว่าอีก ๑๐ ปีจากวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ การศึกษาจึง  
จะดีพอเปลี่ยนวิธีเลือกได้ ถ้าจะพูดอีกอย่างหนึ่งก็คือว่า เมื่อ  
เด็กที่ในโรงเรียนรุ่นนี้โตขึ้นแล้ว พลเมืองจึงจะมีศึกษาพอ  
ควรแก่ประชาธิปไตยจริง ๆ

แต่บัดนี้ เราได้ใช้ประชาธิปไตยแล้ว แลระหว่าง  
 ที่เด็กยังไม่โตนี้ ประชาธิปไตยก็ต้องเดินไป ทั้ง ๆ ที่รับ  
 กันอยู่แล้วว่าประชาชนส่วนมากยังอ่อนศึกษา ถ้าจะใช้ศัพท์  
 ที่เราใช้มาแล้ว ก็คือว่า จะต้องลากลุดกันไปด้วย และใน  
 การลากลุดกันนี้ จะต้องใช้วิธีต่าง ๆ อันพึงใช้ได้เพื่อให้เขา  
 แรงขึ้น พุคสน ๆ การสอนเด็กในโรงเรียนก็สอนไป แต่จะ  
 ต้องสอนผู้ใหญ่ด้วย ผู้ใหญ่ที่ควรรับสอนแลยึดถือในการรับ  
 สอนนั้น ใช้แต่ นายอำเภอ อธิบดี อธิบดี อธิบดี ไปถึง  
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนก็ได้ แลพวกเราผู้เขียน  
 หนังสือพิมพ์พวกนี้ด้วย

เรายกเอา ส.ส. แลพวกเราเองขึ้นกล่าว แลเพราะว่า  
 ส.ส. ผู้เขตรัฐสภาว่าอ่อนกว่ามธุ ในเรื่องประชาธิปไตย ผู้  
 เขตรัฐสภาในพวกแรกที่จะอยากศึกษาแล้วพวกเราเองผู้เขียน  
 หนังสือพิมพ์พวกนี้แลว่าอ่อนกว่ามธุ จะนำความมาปรึกษา  
 แลตั้งข้อบัญญัติแห่งไปจนทุกเรื่องและคุณเราศ อย่างใด ได้แต่เราจะ  
 จะเห็นพวกเรานี้ยังอยู่ในพวกแรกที่จะอยากศึกษาหนังสือพิมพ์



วิธีที่จะให้เกิดความรู้แก่ผู้ใหญ่ที่พ้นโรงเรียนไปแล้ว และจำต้องพะวงในกิจการต่าง ๆ คือการหากินเป็นต้น ไม่มีเวลาที่จะใช้ในการสืบความรู้<sup>๕</sup> การจัดให้มีปาฐกถา เป็นวิธีสำคัญอย่างหนึ่ง แต่การแสดงปาฐกถานั้น ใครจะใช้ เป็นทางหากินในประเทศนี้ก็ไม่ได้ เพราะฉะนั้น จะหาผู้<sup>๕</sup> มากคนให้แสดงปาฐกถาเสมอ ๆ จนเกิดความรู้แก่คนมาก ๆ ก็น่ากลัวจะไม่ได้ หนึ่ง การกล่าวปาฐกถานั้น คนฟัง<sup>๕</sup> ได้น้อยคน โดยมากก็นับเพียงจำนวนร้อย น้อยครั้งจึง จะมีคนฟังนับจำนวนพัน แม้จะมีเครื่องขยายเสียงออกไป ให้คนฟังได้มาก ๆ ก็คงจะทราบกันแล้วว่า ฟังเทศน์ไม่เห็น พระ แลฟังปาฐกถาไม่เห็นตัวผู้พูดนั้น ผิดกับเห็นมาก ในสมัย<sup>๕</sup> วิทยุกระจายเสียง ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับ การศึกษา แต่มีข้อยากอยู่ ๒ ข้อ ข้อ ๑. เพราะราษฎร ของเรามีเครื่องรับวิทยุ<sup>๕</sup> น้อย แม้ตำบลที่ไม่สูงไกลจาก กรุงเทพฯ ก็ไม่ค่อยมี แลวิทยุกระจายเสียงที่พญาไทยัง ส่งไปถึงท้องที่ไกล ๆ ที่จะรับด้วยเครื่องราคาถูกลงได้ ข้อ ๒.

ผู้จะกล่าวปาฐกถาทางวิทยุ<sup>๕</sup>นั้น จะหาคนความรู้ดีมาพูดแทน  
ไม่เว้นวันก็เห็นจะหายาก คนพูดเหลว ๆ ไหล ๆ ค้วยไม่รู้  
จริง<sup>๕</sup>นั้น บัวยการหามาพูดเพราะคนฟังไม่นับถือก็ยอมจะ  
ไม่เชื่อแลปิดเครื่องรับวิทยุเสีย หรือถ้าคนหลงเชื่อก็พาเข้า  
รก การที่หาคนดียาก<sup>๕</sup>นั้น ก็เพราะเรื่องค่าจ้าง ถ้าให้ประ-  
มาณนาทีละ ๑๒ บาท ดังที่เราได้ยินว่า เขาให้คนพูดชั้น  
เยี่ยมในลอนดอน ก็คงจะพอหาปาฐก<sup>๕</sup>ชั้นเก่งได้ แต่อย่า  
ว่าแต่นาทีละ ๑๒ บาทเลย แม้นาทีละบาทเดียว ก็สงสัยว่า  
กองวิทยุกระจายเสียงของเราไม่มีให้เสียแล้ว แต่ถึงจะ  
เป็นเช่นนี้ก็ไม่ต้องสงสัย ว่าวิทยุกระจายเสียงเป็นเครื่องมือดี  
สำหรับสอนผู้ใหญ่แลสอนเด็กค้วย ต่อไปข้างหน้าคงจะใช้  
วิทยุกระจายเสียงได้คั้ง<sup>๕</sup>ทุกที่

เครื่องมืออีกอย่างหนึ่ง ซึ่งถ้าใช้คั้ง<sup>๕</sup>ก็ยอมจะคั้ง<sup>๕</sup>

เครื่องมือ<sup>๕</sup>นั้นคือหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์มีกิจธุระเบื้องต้นคือขายข่าว แต่เมื่อ  
ให้ข่าวแล้วก็มีพันธะที่จะให้ความรู้ แลคำชี้แจงในเรื่องข่าว

นั้น ๆ หรือในเรื่องอื่นๆ ด้วยหนังสือพิมพ์มีหน้าที่ที่จะมีความรู้  
 ถ้ายังไม่มีก็ต้องชวนชวยหา ทั้งที่เราพูดถึงพวกเราเองใน  
 เบื้องต้นนั้นแล้ว หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือที่ดีสำหรับสอนผู้  
 ใหญ่ แลในประเทศนี้ใช้ราชาธิปไตยแล้ว แต่หากประชาชน  
 พลเมืองยังอ่อนความรู้อยู่นั้น หนังสือพิมพ์ก็จำต้องช่วยใน  
 การลากลุ่มกึ่งโดยประการที่กล่าวมาแล้ว อนึ่ง หนังสือพิมพ์  
 เป็นเครื่องให้คนรู้ถึงกัน เป็นเครื่องสื่อความเห็นและสืบ  
 ความเห็น ถึงแม้ประชาธิปไตยที่ได้ศึกษาแล้ว ก็ยังต้องใช้  
 หนังสือพิมพ์อยู่นั่นเอง ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ ถ้าจะพูดสรุปลง  
 ให้สั้น ก็ว่าประชาธิปไตยต้องอ่านหนังสือพิมพ์ มิฉะนั้นก็  
 กระโผลกกระเผลก ยังตงหลักไม่แน่น

เมื่อ ๒-๓ วันนี้ ในสภาผู้แทนราษฎรได้มีญัตติ แล  
 อภิปรายกันมากมายในเรื่องหนังสือพิมพ์ ซึ่งแสดงว่าสภา  
 ทราบประโยชน์อันอาจเกิดจากหนังสือพิมพ์ในทางที่เรากล่าว  
 นี้ แต่ลู่ทางที่สมาชิกหลายนายคิดว่าควรใช้เพื่อแก้วิธีการที่

สมาชิกนั้น ๆ ยืนยันว่าบทพร่องนั้น จะสำเร็จไปได้เพียง  
ไหนเป็นคนละเรื่องกับที่กล่าวนี้

ผู้อ่านของเราบางคนคงจะนึกหรือกล่าวว่า ข้อที่เรา  
ว่าประชาธิปไตยต้องอ่านหนังสือพิมพ์นี้ หมายความว่าคน  
ทั้งหลายควรอ่านประมวลวันตอกกระมัง เราบันทึกที่ว่า  
เราหมายเช่นนั้นด้วย แต่ไม่ใช่เช่นนั้นอย่างเดียว หนังสือ  
พิมพ์ฉบับเดียวไม่พอ ต้องช่วยกันหลายฉบับ จึงจะช่วย  
ประชาธิปไตยได้.

## เรื่องหญิงคนชั่ว

หญิงจำพวกหนึ่งซึ่งจะเรียกว่า “นครโสเภณี” (แปลว่าหญิงงามกรุง) ก็ตาม จะเรียกว่า “เสรีณี” (แปลว่าหญิงผู้ถือเสรีภาพ) ก็ตาม หรือจะเรียกเป็นคำไทยๆ ว่า “หญิงคนชั่ว” ก็ตาม คำเรียกนั้นๆ ถ้าพูดตามแปลศัพท์ ก็ไม่มุ่งให้ทราบว่าเป็นหญิงชนิดไหน ถ้าฟังคำไทยว่า *คนชั่ว* อาจเป็นคนซึ่งชั่วทางอื่นๆ ร้อยแปดประการ แต่ถ้าพูดว่าหญิงคนชั่วหรือโรงคนชั่ว ก็หมายความว่าชั่ว *อย่างนั้น* อย่างเดียว มีคำใหม่คำหนึ่งซึ่งใช้กันบ้างแล้วในทางกฎหมายว่า “คำประเวณี” แต่ *ประเวณี* แปลว่าผมถักเป็นสายอย่างหางเบืออย่างหนึ่ง

แปลว่าสักหลาดสีใช้แทนอย่างหนึ่ง แปลว่าต่อเนื่องกันเป็นสายหรือรับกันเป็นทอดๆ อย่างหนึ่งจึงแปลว่าขนบธรรมเนียมอย่างหนึ่ง คำที่ใช้กันขึ้นใหม่ๆ ว่า ถ้าประเด็นนั้นถ้าจะเข้าใจว่า ชายผมเปียหรือชายสักหลาดสี ก็พอไปได้ตามความหมายของศัพท์แต่ที่จะให้เข้าใจว่า ชายขนบธรรมเนียมนั้น ขนบธรรมเนียมจะขายอย่างไรได้ คำไทยใช้กันมาเก่า มีคำหนึ่งว่า “ร่วมประเด็น” แต่ก็มีคำว่า ร่วม อยู่ด้วย เพื่อจะมีผู้มีความรู้ไม่พันปฐุม ๑ อ่านหนังสือนี้บ้าง เราจึงแข็งแรงเสียอีกหน่อยว่า ประเด็นกับประเด็นนั้นคำเดียวกัน

เราเขียนข้างบนนี้เป็นแต่แสดงความคิดเห็นว่า ใช้คำไม่เหมาะไม่ได้บอกว่าใช้อย่างไรจึงจะเห็นว่าเหมาะ ที่เรายังไม่ได้บอกก็เพราะยังไม่รู้ ยังนึกไม่ออก เราเป็นผู้เขียนหนังสือพิมพ์ ไม่ใช่ผู้เขียนกฎหมาย เพราะฉะนั้นถ้อยคำที่ยังคิดไม่ออก ก็ไม่พะวงที่จะคิด เมื่อไรคิดออกมันก็หลุดออกมาเอง โดยแทบจะไม่ต้องนึก เหมือนเทวดาคลไจบอกให้

ดังนั้นในที่นี้เราจึงเรียกหญิงคนชั่วว่า หญิงคนชั่ว  
ไม่บอกว่าแปลว่าอะไร เพราะท่านก็รู้อยู่แล้ว

ปัญหาเรื่องหญิงคนชั่ว<sup>๕</sup> เป็นปัญหายากแกลเป็น  
 ปัญหาสำคัญทุกประเทศ เป็นไปในเรื่องสังสรรค์ของประมุข  
 ชนมาในวิชา sociology ซึ่งเป็คคิกชั้นนารีสักกฤตพบคำว่า  
 สมาชศาสตร์

(เราขอเสนอคำว่า สังสรรค์แลสมาชะ สองคำนี้ไว้  
 เพราะคำอังกฤษว่า social, social question, sociology  
 เหล่านี้เราจะต้องมีคำใช้ เหตุว่าปัญหาเรื่องหญิงคนชั่ว  
 เรื่องคนขอทาน ฯลฯ เหล่านี้ รัฐบาลคงจะต้องพิเคราะห์  
 มากขึ้นทุกที ล้วนเป็นเรื่องสังสรรค์ (social) ทั้งนั้น คำว่า  
 สังสรรค์แต่ก่อนใช้กันมาก แต่เดี๋ยวนี้หายไป คำว่าสมาชะ  
 อีกคำหนึ่งก็ดูกระทัดรัดดี เราขออภัยที่เขียนศัพท์แทรกเข้ามา  
 ในเรื่องหญิงคนชั่ว แต่เมื่อนึกขึ้นได้ถ้าไม่เขียนลงไปก็คงจะ  
 สิ้นเสีย อนึ่ง เมื่อเขียนถึงเรื่องที่เป็น social question ก็  
 ควรจะคำนึงถึงศัพท์นั้นด้วย)

ปัญหาเรื่องหญิงคนชั่ว<sup>๕</sup> ท่านมิควรเข้าใจว่าเป็น

ปัญหาเรื่องเดียวกับหญิง "สัญจรโรค" ปัญหา ๒ เรื่องนั้น  
เกี่ยวเนื่องกัน แต่คนละปัญหา ไม่ใช่ปัญหาเดียวกันแท้

การหากินของหญิงคนช้วนั้น บางคนแลบางหมู่ชน  
ก็เห็นเป็นของเลวเหลือล้น บ้างก็เห็นเลวไม่มากนัก แลพวก  
ที่กลับเห็นเป็นของดีเพราะจำเป็นก็มี แต่ใครจะเห็นอย่างไร  
ในเรื่องความดีความเลวก็ตาม ทุกคนที่ตรึกตรองถ้วนดีแล้ว  
ย่อมจะเห็นว่าลบล้างให้หมดไปยังไม่ได้

พวกที่เคร่งในศาสนา บางศาสนา แลจรรยา บาง  
แบบ เห็นว่า การพยายามจัดให้มีน้อยลงที่สุด แต่บางพวก  
เห็นว่าควรจัดไปในทางที่เป็นคุณมากเป็นโทษน้อย แม้คน  
ในภูมิประเทศเดียวกัน ก็เห็นเปลี่ยนไปตามรุ่นคน สิ่งซึ่ง  
คนรุ่นทวดแลปู่เห็นชั่วร้ายสาหัส คนรุ่นเหลนแลหลานเห็น  
ตรงกันข้ามก็ได้

ทั้งนี้ประเทศต่าง ๆ จึงแลดูปัญหาในทางเกี่ยวกันบ้าง  
ผิดทางกันบ้าง แลสันนิบาตชาติก็ได้ถือเอาบางส่วนแห่ง  
ปัญหานี้ว่า เป็นปัญหาระหว่างชาติอันอาจร่วมประชุมกัน  
จัดให้เรียบร้อยได้ กล่าวโดยเฉพาะคือการค้าหญิงไปเป็น



คนชั่ว ซึ่งผ่านอาณาเขตข้ามแดนประเทศต่าง ๆ เป็นอัน  
มาก ในเดือนเมษายนหน้า (พ.ศ. ๒๔๗๘) จะมีประชุม  
สนธิบัตรชาติปรีกษาหรือเรื่องการค้าหญิง กำหนดเอา  
สิงคโปร์เป็นที่ประชุม เราคิดว่าสยามคงจะแต่งตั้งผู้แทนไปเข้า  
ประชุม เพราะได้ลงชื่อเข้าร่วมในสนธิบัตรชาติในเรื่องนี้ถึง  
๓ ครั้งแล้ว การค้าหญิงนี้มีเกี่ยวข้องมาในสยาม แลสนธิบัตร  
ชาติได้แต่งตั้งกรรมการเข้ามาสืบเรื่องราวในประเทศนี้เมื่อประ-  
มาณ ๕ ปีมาแล้ว

การค้าหญิง (ไปเป็นคนชั่ว) นั้น ประเทศที่พลเมือง  
ถูกส่งไปเป็นสินค้าย่อมเป็นเจ้าของทุกซ์ ในการจัดสินค้า ผู้จัด  
ใช้เล่ห์เหลี่ยมทั้งล่อทั้งชนทุกประการ เพื่อจะทำคนดีให้เป็น  
คนชั่ว ในสยามนี้มีหญิงจีนถูกพามาเป็นสินค้ำมาก เห็นได้  
จากจำนวนโรงคนชั่วในกรุงเทพฯ ในปีนี้ที่กรรมการสนธิบัตร  
ชาติมาที่นี้ (พ.ศ. ๒๔๗๓) มีโรงคนชั่วไทย ๒๒ โรง โรง  
คนชั่วญวน ๓ โรง โรงคนชั่วจีนถึง ๑๒๖ โรง ยังในหัวเมือง  
ก็อกุเกิดเป็นต้นอีกเล่า หญิงจีนที่ถูกพาหรือถูกส่งมาเป็นคน  
ชั่วในสยามนั้น “รับแขก” แต่พวกคนจีนด้วยกัน แต่เมื่อ

มาสยามแล้ว ก็มีได้เพียงสยามทั้งหมด ยังมีผ่านสยามเข้าไป  
ในประเทศอื่น เช่น แคนมลาญของอังกฤษอีกเล่า หญิงไทย  
ไปเป็นคนชั่วอยู่ในแดนอังกฤษก็มี คงจะถูกหลอกพาไปบ้าง  
ไปกับผิวชาวต่างประเทศบ้าง แลไปเองบ้าง เจ้าพนักงาน  
ของรัฐบาลแคนมลาญของอังกฤษได้เคยร้องว่า สยามเป็น  
ประตุการค้าหญิงเข้าไปเป็นคนชั่วในแดนของเขา แต่อันที่  
จริง “สินค้า” ส่วนมากมิใช่สินค้าไทย เป็นสินค้าต่างประเทศ  
ซึ่งอาศัยผ่านสยามไปเท่านั้น

เพราะเหตุที่หญิงคนชั่ว มักมีสำนักอยู่ในโรงคนชั่ว  
แลสินค้าที่มาจากประเทศอื่นนั้น ย่อมตรงไปอาศัยโรงคนชั่ว  
เป็นที่พักนอนที่จะแยกจำหน่ายไปที่อื่น การปรึกษาของ  
สันนิบาตชาติในเรื่องค้าหญิง จึงลุกลามไปถึงโรงคนชั่วด้วย  
กรรมการสันนิบาตชาติ (แผนกปัญหาการค้าหญิง) กล่าวยืนยัน  
ว่า จะปราบปรามการค้าหญิงก็ต้อง “รื้อรัง” เสียก่อน แต่  
การที่จะเข้ารื้อรัง (นัยหนึ่งเลิกโรงคนชั่ว) นั้น บางประเทศ  
ก็เถียงว่า เป็นการภายในประเทศ มิใช่ปัญหาระหว่าง  
ประเทศ ซึ่งสันนิบาตชาติจะควรล้วงล้ำเข้าไปเกี่ยวข้องได้

แต่มีหลายประเทศที่ปรากฏว่าน้อมใจไปในทางจะเลิกโรงคน  
ชัว รวมทั้งญี่ปุ่นด้วย

ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีวิธีจัดการโรงคนชัวอย่างที่เราเคย  
ไปเห็น ย่อมเห็นว่าเรียบร้อย มีโยชิوارาซึ่งรู้จักช็อกันไป  
ไกล แต่กระนั้นในประเทศญี่ปุ่นก็มี ๓ เมืองซึ่งได้เลิกโรง  
คนชัวแล้ว แสดงมตีกันว่า จะเลิกอีก ๑๐ เมือง (ทั้งนี้เรา  
พูดตามรายงานของสันนิบาตชาติ)

ปัญหาเรื่องหญิงคนชัวนี้ มีข้อความมากมายนัก  
อาจพิจารณาเทียบกฎหมายหลายประเทศที่มีมาแล้ว และที่  
เปลี่ยนแปลงไปในหมื่นนี้ แลทั้งเทียบวิธีการที่จัดกันในประ-  
เทศต่าง ๆ แลผลแห่งการจัดนั้นด้วย ในเวลานี้ประเทศ  
ต่าง ๆ กว่า ๕๐ ประเทศที่ไม่มีกฎหมายอนุญาตให้ตั้งโรงคน  
ชัวมานานแล้ว หรือเพียงเลิกกฎหมายอนุญาตให้ตั้งโรงคน  
ชัวใน ๒-๓ ปีที่แล้วมานี้ หรือเพียงจะเริ่มดำเนินไปในทางที่  
จะเลิก ทั้งหมดเกี่ยวด้วย "สมาชะศาสตร์" และเราจะเขียน  
ต่อไปอีกบ้างในโอกาสอันสมควร.

## ปัญหาสังคม

ที่เราเรียกว่า ปัญหาสังคม เป็นสิ่งที่ภาษาอังกฤษใช้ว่า Social Question คือเรื่องความต่อเนื่องกันในที่ประชุมชน ตัวอย่างเป็นต้นว่า ปัญหาเรื่องคนขอทาน ปัญหาเรื่องหญิงคนชู้ ปัญหาเรื่องเด็ก เป็นต้น ปัญหาสังคมแต่ละอย่างเป็นปัญหา ซึ่งถ้าใครไม่รู้ ก็นึกว่าง่าย แต่ที่จริงเป็นปัญหาที่ยิ่งนั้น ประเทศฝรั่งใหญ่ ๆ ซึ่งมีความจำเป็นมานาน ซึ่งมีคนมีความรู้ความชำนาญมาก ก็ได้พยายามแก้ความลำบากมาไม่รู้กี่ร้อยปี แต่จะทำให้หลุดวงคลองตลอดไปร่งไปก็ยังมีได้ เราจึงใคร่เตือนพวกเราเอง

ว่าอย่าเพิ่งผลุนผลันเห็นว่าปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาง่าย ๆ นึก  
อะไรขึ้นมา ก็อาจทำให้สำเร็จไปได้ เราอาจเกิดมาด้วยมัน  
สมองไม่น้อยกว่าชนชาติอื่น ๆ ปัญหาของเราที่เกิดมาโดย  
กำเนิดอาจไม่ค้ำกว่าใคร แต่ความฝึกฝนของเราเมื่อพูด  
ทั่ว ๆ ไป ก็ยังน้อยกว่าเขา เพราะฉะนั้นปัญหาที่เขาเห็น  
ยากนั้น ถ้าเราเห็นง่ายก็ง่ายแล้วจะมีทางผิดพลาดมาก

เราปรารถนาปัญหาสังสรรค์ข้างบนนี้ เพราะหมุ่น  
ได้กล่าวกันถึงเรื่องว่า รัฐบาลควรรับจัดเรื่องคนขอทานให้  
สิ้นเป็นปัญหาไปโดยเร็ว รัฐบาลควรออกกฎหมายเรื่อง  
หญิงคนชู้ รัฐบาลควรรับจัดป้องกันเด็กทำความผิดเพื่อ  
จะให้เป็นพลเมืองดีไปในภายหน้า ฉะนั้นเป็นต้น ที่ว่าควร  
จัดนั้นควรเป็นแน่ รัฐบาลไม่ควรนอนใจ แต่รัฐบาลคงจะ  
รู้อยู่แล้วว่า ไม่ควรทำอะไรผลุนผลัน เหตุว่าแต่ละอย่าง  
เป็นของทำถูกยาก ทำผิดง่ายทั้งนั้น

เราได้เคยปรารถนาในหนังสือนี้แล้วเรื่องหญิงคนชู้ ซึ่ง  
เป็นของมีมาทุกรุ่นคน แลมีในประชุมชนแลประเทศแทบ  
ทุกประชุมชนแลประเทศ ชนบางพวกเห็นควรกวาดขันหญิง  
คนชู้ให้หนักยิ่ง ๆ ขึ้นจนหมดไป บางพวกเห็นตรงกันข้าม

แต่ถ้าจะดูตามรายงานของสันนิบาตชาติก็ปรากฏเหมือนว่าในสมัยนั้นเห็นกันมากขึ้น ๆ ว่าควรจะไปปลุกความควบคุมแลเล็ก ออกไปอนุญาตตั้งโรงคนชั่วเสียทีเดียว เรามีความประหลาดใจที่ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งจัดโดยชิวาราย่างหรรษา ก็ได้ออกกฎหมายเลิกโรงคนชั่วไปหลายเมืองแล้ว (ตามรายงานของกรรมการสันนิบาตชาติ) เหตุผลที่ชี้แจงในรายงานสันนิบาตชาตินั้น ยากเกินที่เราจะนำมากล่าวละเอียดในคราวนี้ ซึ่งเรามุ่งหมายแต่จะเตือนผู้ช่วยกันคิดช่วยกันทำทั้งหลายว่า ปัญหาสังสรรค์แต่ละอย่างเป็นปัญหายากทั้งนั้น จะทำอันใดต้องระวังให้ดี แต่ถ้าจะทำอะไรก็ต้องทำแต่น้อยเป็นขั้น ๆ ไป.

## คนขอทาน

ปัญหาสังสรรค์ที่สำคัญอย่างหนึ่ง ก็คือเรื่อง  
คนขอทาน พวกเราชาวกรุงเทพฯ ที่ดูหนึ่งแล้วไป  
กินอาหารที่ถนนราชวงศ์ ย่อมจะรังเกียจคนสกปรก  
ที่เข้ามาขยหน้าขอทานข้างรถ บางคนก็ยื่นอ้อยอิ่ง  
จนคนในรถบางคนรำคาญก็ให้ทานบ้าง ชนชาว  
สยามที่ไปถนนราชวงศ์ทุกคนไม่ต้องการให้มีคนขอทาน  
ที่นั่น เว้นแต่พวกคนขอทานเอง ซึ่งเป็นชนชาว  
สยามแลเป็นสมาชิกแห่งประชาชาติขี้ขลาดของเราเหมือนกัน  
เรานึกถึงคนขอทานที่ถนนราชวงศ์ เพราะเราถูก  
กวนที่นั่นมากกว่าที่อื่น อันที่จริงคนขอทานมีทั่วไปในสยาม

แต่ถ้าคนประชุมกันมากที่ไหน คนขอทานก็มีชุกที่นั่น ถ้าเราไปที่อื่น ๆ บ่อยเท่าไปที่ถนนราชวงศ์ ก็จะถูกกวมเช่นนั้นเหมือนกัน เราเข้าใจว่าไม่มีสติพยากรณ์เที่ยงแท้ ว่าคนขอทานมีเท่าไร แต่ถ้าจะคิดไปจริง ๆ จะมีสติพยากรณ์ก็ลำบาก เพราะจะชี้คเส้นที่เพียงไหนเป็นคนขอทานก็ยากเสียแล้ว คนที่ไม่เรียกตัวว่าคนขอทาน แต่ผู้อื่นเรียกว่าคนขอทานก็มีมาก แลพวกที่เรียกตนเองว่าคนขอทาน แต่คนอื่นไม่ถือว่าเป็นคนขอทาน กลับนับถือกราบไหว้ก็มีนับจำนวนแสน ไม่ใช่เพียงจำนวนหมื่น

เราต้องไม่ลืมว่า ชาวสยามส่วนมากนับถือพุทธศาสนา ยินดีในพระไตรสรณาคม คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แต่พระสงฆ์ท่านเรียกตัวท่านเองว่า ภิกษุ (ภิกขุ) ซึ่งแปลว่าผู้ขอทานนั่นเอง พระสงฆ์ออกเที่ยวรับบิณฑบาตร เวลาถือบาตรออกรับทาน ต่างว่าจะมีกฎหมายปราบปรามการขอทานแล้วไซ้ร้ กฎหมายจะห้ามพระสงฆ์ออกมารับบิณฑบาตร และห้ามไม่ให้เรียกตนเองว่าภิกษุหรือไม่ ที่เรากล่าวเช่นนั้น ไม่ใช่หมายความว่า จะร่างกฎหมายแยกพระภิกษุออกไปจากคนขอทานตามถนนราชวงศ์ไม่ได้ เรายกเรื่องพระภิกษุมา



กล่าวเพื่อจะให้เห็นว่า แต่เพียงชี้แจง (เคฟินีชั่น) ว่าคน  
ขอทานคืออะไรก็ยากเสียแล้ว

ต่างว่าจะตัดคนขอทานให้หมดไป เราจะต้องทำ  
อย่างไรบ้าง คนขอทานอาจขอเพราะชี้แจงทำงานก็ได้ ขอ  
เพราะหางานทำไม่ได้ก็ได้ ขอเพราะทำอะไรไม่เป็นก็ได้ ถ้า  
มีกฎหมายห้ามไม่ให้ขอทาน แต่ใครขึ้นขอทาน ก็จะต้อง  
จับตัวไปลงโทษคือจำขัง (หรือจำคุก) คนที่ไม่ได้ทำผิด  
อะไรเป็นอาญาแผ่นดินก็ไม่ควร แลจะห้ามคนไม่ให้หิวก็ไม่  
ได้ เหตุคั้งนี้ ถ้าจะออกกฎหมายห้ามคนไม่มีกินไม่ให้ขอ  
ทานกิน รัฐบาลก็ต้องให้กิน นัยหนึ่งต้องจัดให้มีโรง  
เลี้ยงคนอนาถา ให้พอแก่คนขอทานทั่วประเทศ แต่ถ้าจัด  
ให้มีโรงเลี้ยงคนอนาถา ก็จะชวนให้คนชี้แจงเข้าผสมโรง  
เป็นคนอนาถาหนักขึ้น จึงจะต้องมีวิธีแก้ไขทางนั้นอีกส่วน  
หนึ่ง ซึ่งทำให้เห็นความยากหนักขึ้น

คนขอทานโดยมากเป็นคน ไม่มีประโยชน์แก่ประชุมชน  
โดยมากไม่เคยทำประโยชน์อะไร จึงเป็นปัญหาว่า  
สมาชิกของประชุมชนที่ต้องออกนํ้ากักคั้นํ้าแรงหากิน สะสม  
ทรัพย์ได้นั้น จะควรช่วยกันออกเงิน (เสียภาษี) สำหรับ

เลี้ยงคนของท่านสักเพียงไหน เหตุทั้งนี้ โรงเลี้ยงคนอนาถา  
ควรจะมีขนาดมาตรฐานสักเท่าใด ก็เป็นเรื่องซึ่งต้องตรึกตรอง  
ให้พอต่ออีกชั้นหนึ่ง

โดยประการที่กล่าวย่อ ๆ มาฉะนั้น ปัญหาเรื่องคน  
ของท่านจึงเป็นปัญหายาก เราไม่กล่าวว่าวิธีที่จะทำให้บันเทา  
ความลำบากลงไปได้นั้นไม่มี เราอาจดูตัวอย่างที่ประเทศ  
อื่น ๆ เขาทำกันมาแล้วนำมาใช้ได้บ้าง แต่คงจะใช้ไม่ได้  
ทั้งหมด

การที่เราทั้งหลายจะ โจทยั กันถึง เรื่อง คน ขอดานแล  
ปัญหาสังสรรค์อื่น ๆ แลร้องเรียนต่อรัฐบาลขอให้พิจารณา  
และจัดการตามควร เพื่อความเรียบร้อยในบ้านเมืองนั้นก็  
ควรแล้ว แต่ไม่ควรคิดว่าเป็นของง่าย ๆ ซึ่งจะทำให้ลุ่  
ไปได้โดยเร็ว.

## เทียบประชาธิปัตย์อดีตกับปัจจุบัน

ผู้อ่านของเราที่ใส่ใจ ในเรื่องประชาธิปัตย์คงจะรู้จักชื่อเพลโตว่าเป็นนักปราชญ์กรีกโบราณ ซึ่งเขียนหนังสือไว้มากในเรื่องการปกครองบ้านเมือง แลในเรื่องประชาชนเป็นผู้ปกครองตนเอง โดยเฉพาะหนังสือของเพลโตมีชื่อ "รีพับลิก" เป็นต้น เพลโตตายกว่าสองพันปีมาแล้ว แต่ถ้าคนมีชีวิตมาในวันนี้ แกจะเป็นประชาธิปัตย์ ในสมัยปัจจุบันเป็นอย่างไรบ้าง ประชาธิปัตย์เดิวนั้นเป็นประชาธิปัตย์อย่างที่เพลโตคิด คือประชาธิปัตย์ที่เบนเคาเดิมหรือไม่ เพลโตจะไม่กลับมาพูดให้เราฟัง แต่เราอาจเดาได้บ้าง จากหนังสือที่แก

เขียนไว้ว่า ถ้ากลับมาแก่จะว่ากระไรบ้าง

ถ้าแปลโตมาเห็น ประชานิยมปัจจุบัน จะพิศวงที่สุด เพราะรัฐที่แปลโตรู้จักนั้นคือเอเธนส์ มีพลเมืองที่เรียกว่า "ชาวกรุง" ๑๐๐,๐๐๐ คน (ประมาณเท่าลพบุรีเดี๋ยวนี้ พ.ศ. ๒๔๗๘) มีพวกทาสและชาวต่างประเทศซึ่งไม่มีเกียรติ เป็นชาวกรุงต่างหาก แปลโตเห็นว่าเอเธนส์ใหญ่เกินไป จึงกล่าวในหนังสือที่เขียนไว้แห่งหนึ่งว่า จำนวนชาวกรุงที่มีชายฉกรรจ์ ๕๐๔๐ คน เป็นจำนวนพอดีของรัฐ ที่ว่าชายฉกรรจ์ ๕๐๔๐ คนนั้น หมายความว่า รัฐควรมีพลเมืองประมาณ ๒๒,๐๐๐ คน รวมทั้งชายฉกรรจ์ หญิง เด็ก แลทาส ถ้าแปลโตคืนชีวิตมาพบรัฐซึ่งมีพลเมืองสิบล้านหรือหลายสิบล้าน ความคิดของแก่จะบ้วนไปหมด เราจะลองดึงเอาความคิดของแปลโตมาเทียบกับสยาม ในสมัยที่ใช้วิธีเทศบาล แต่จะต้องพูดโดยสมมติ เพราะเทศบาลของเราเพิ่งขยับจะเริ่มเท่านั้น

พลเมืองของรัฐเพียง ๑๐๐,๐๐๐ คนที่แปลโตว่ามากเกินไปนั้น เท่ากับจำนวนคนประมาณเท่าลพบุรี เพราะฉะนั้น ประชานิยมของรัฐกรีกโบราณก็ขนาดเดียวกับเทศ-

บาลลพบุรีในสมัยที่ใช้เทศบาลเต็มที

สิ่งที่ชาวกรีกโบราณเรียกว่าประชาธิปไตยนั้น คือ ประชาชนปกครองตนเองจริงๆ คนหลายสิบล้านจะปกครองตนเองจริงๆ ไม่ได้ ประชาธิปไตยเทศบาลก็อนุโลมตาม ประชาธิปไตยของประเทศ เพราะฉะนั้นวิธีเทศบาลของเมืองๆ หนึ่ง ในสยาม (หรือในอังกฤษ) นั้น ชาวกรีกโบราณจะไม่เรียกว่าประชาธิปไตยเลย การเทศบาล (อังกฤษ) มีวิธีเลือก สมาชิกปีละครั้ง และเมื่อใกล้เวลาเลือก ผู้รับเลือกก็เที่ยว พูดให้คนฟังเพื่อจะให้เลื่อมใส บางคนถึงแก่พิมพ์คำพูด แจก ถึงวันเลือกเข้าจริง อาจมีรถยนต์ ๒-๓ คันวิ่งขวักไขว่ ตัวท่าน (ผู้อ่าน) เอง (ต่างว่าอยู่ในเมืองนั้น) จะออกสำห้ไป ลงคะแนนหรือไม่ก็ไม่แน่ ถ้าฝนไม่ตกก็อาจไป กรันรุ่งขึ้น ท่านอ่านในหนังสือพิมพ์ ว่านายนั้นหรือนางนี้ได้รับเลือก เป็นมนตรีเทศบาล เป็นผู้แทนท่านมีกำหนดสามปี (หรือก็ ปีตามที่บัญญัติไว้) แลท่านอาจได้ความว่า คนที่ออกสำห้ไป ลงคะแนนนั้นมีจำนวน ๓๕ เปอร์เซ็นต์ของจำนวนคนโหวต ทั้งหมดที่มีชื่อในทะเบียน (ที่เรากล่าวเช่นนั้น กล่าวตามที่ เห็นเป็นตัวอย่างแล้วในอังกฤษ)

แบบการเลือกที่กล่าวนี้ เรียกในประเทศสยาม (แลอังกฤษ) ว่า ประชาธิปไตย แต่ชาวกรีกโบราณไม่เรียก ประชาธิปไตยเป็นแน่ ถ้าบอกชาวกรีกโบราณว่า คนจำนวน ๑ ใน ๓ ไปลงคะแนนปีละครั้ง เพราะฉะนั้นคนทั้งหมด ปกครองตัวเอง ชาวกรีกโบราณก็จะหัวเราะเยาะแล้วว่า ปกครองตัวเองก็ต้องปกครองจริงๆ การที่คน ๑ ใน ๓ ของ คนทั้งหมดไปโหวตตั้งผู้แทนปีละครั้งนั้น หาใช่ปกครองตัวเองไม่

ลองคิดดูว่า ถ้าเมืองๆหนึ่งในสยาม ต่างว่าลพบุรี เป็นรัฐๆหนึ่งซึ่งมีพลเมือง ๑๐๐,๐๐๐ คน ถ้าปกครองตัวเองจริงๆตามแบบกรีกโบราณ ซึ่งเป็นต้นเค้าของประชาธิปไตยในตำรา จะต้องทำอะไรบ้าง ข้อต้นชายอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป ถ้าใครชอบไปประชุม ก็ไปประชุมกันเดือนละครั้ง เพื่อพิจารณาทกลงกันเรื่องการทำงานของรัฐ ที่ประชุมของพวกนั้นก็คือรัฐสภาแลสถานที่สำหรับประชุมเห็นจะต้องไปที่ว่างกลางแจ้ง มิฉะนั้นคนประมาณ ๑๒,๐๐๐ คน ก็ไม่มีที่จะประชุมกันได้ ที่ว่า ๑๒,๐๐๐ คนนั้น เพราะรัฐที่สมมติว่ามีพลเมือง ๑๐๐,๐๐๐ คนนั้น ประมาณว่ามีชายฉกรรจ์

๒๔,๐๐๐ คน (นอกนั้นเป็นหญิงแลเด็กกับทาสซึ่งเข้าประชุมไม่ได้) แลจะมีคนไปประชุมประมาณครึ่งหนึ่งเป็นอย่าง  
มาก คน ๑๒,๐๐๐ คนประชุมกันทำงานของรัฐ ก็คงทำ  
อะไรไม่ได้เพราะมากเกินไป เพราะฉะนั้น ถ้ามีอะไรจะเสนอ  
ให้ที่ประชุมโหวต ก็ต้องเตรียมไปให้ดี และเมื่อโหวตกัน  
แล้วก็จะต้องมีผู้รับไปทำอีกเล่า เหตุฉะนั้นประชาธิปไตยกรีก  
โบราณจึงมีกรรมการ ๕๐๐ คน ซึ่งมีหน้าที่เตรียมงานสำหรับ  
ประชุมชายฉกรรจ์พลเมือง และเมื่อตกลงกันว่าอะไรแล้ว  
ก็เป็นผู้รับทำต่อไป กรรมการ ๕๐๐ คนนั้น เลือกจากชาย  
ฉกรรจ์ทั้งหมดโดยวิธีจับฉลาก บางคนอ่านหนังสือไม่ออก  
ก็ได้ หรือเป็นอย่างไรๆก็ได้ สุดแต่จับฉลากถูกแล้วก็ได้  
เป็นกรรมการ ผู้เป็นกรรมการครึ่งหนึ่งแล้วนั้น ประเพณีไม่  
นิยมว่าควรยอมให้เป็นซ้ำ เพราะฉะนั้นชายฉกรรจ์โดยมาก  
คงจะได้เป็นกรรมการสักครึ่งหนึ่งในอายุของตน ยังมีข้อ  
ร้ายกว่านั้นอีก คือว่ากรรมการ ๕๐๐ คนก็ใหญ่เกินไป ต้อง  
มีกรรมการน้อยอีกชุดหนึ่ง เป็นผู้รับมอบให้ทำงานละเอียด  
กรรมการน้อยนี้พวกกรรมการใหญ่เปลี่ยนตัวกันเป็นจนแทบ

จะหมดทั้ง ๕๐๐ คน แต่ในคราวประชุมกรรมการน้อย ก็  
เปลี่ยนประธานกันทุกวัน เพราะฉะนั้นพวกกรรมการใหญ่  
แทบทุกคนได้เป็นอัครเสนาบดีวันหนึ่งในชีวิตของตน

จะย้อนกลับไปถึงเทศบาลเมือง ๆ หนึ่ง ต่างว่า  
ลพบุรีซึ่งสมมติว่ามีขนาดเท่ารัฐกรีก โบราณรัฐหนึ่งนั้นว่า  
ราษฎรผู้มีไหวต ๆ หนึ่ง อาจใช้ไหวตของตนเป็นเครื่อง  
แสดงความพอใจ หรือไม่พอใจในกรรมการเทศบาลได้ การ  
ใช้ไหวตแสดงความพอใจหรือไม่พอใจเช่นนั้น ใช้ปีละครั้ง  
เดียว แต่ในระหว่างปีนั้น ถ้านายแคงเป็นคนชอบเอะอะ  
จะเขียนหนังสือไปต่อว่า หรือติเตียนเทศมนตรี แลชู้ว่าถึง  
คราวเลือกคราวหน้าจะก่อการโจ่งเงงขึ้นก็ได้ ในระหว่าง  
ปีนั้น ถ้ากรรมการทำผิดกฎหมาย นายแคงจะนำคดีขึ้นฟ้อง  
ต่อศาลก็ได้ แต่การปกครองตัวเองนั้นทำไม่ได้ พุคตามที  
มักจะเป็นไปจริง ๆ แม้แต่เพียงเท่านั้นก็ไม่ค่อย จะมีใครทำเสีย  
แล้ว คนโดยมากถ้าเห็นกรรมการทำอะไรเป็นที่ไม่ชอบใจ  
ก็เพียงแต่จินทาติเตียน ช้คร้านที่จะทำอะไรยิ่งกว่านั้น โดย  
เหตุว่าในประชุมชนที่สมมติว่าปกครองตนเองนั้น คนโดย



มากไม่ชอบมีหน้าที่ปกครอง เพราะฉะนั้นจะหาคนสมัครเป็น  
กรรมการก็ไม่ใช้หาง่ายเสียแล้ว

แต่ถ้าหากว่า ลพบุรีเป็นประชาธิปไตยอย่างประชาธิปไตยกรีกโบราณ ชายฉกรรจ์ชาวลพบุรีทั้งหมดก็จะประชุมกันว่า (ต่างว่า) ที่ทุ่งพรหมาศ ปรีกษากันเรื่องงบประมาณ รายได้รายจ่ายโดยละเอียด กรรมการที่ทำงานงบประมาณไป เสนอต่อที่ประชุมชายฉกรรจ์ ณ ที่ทุ่งพรหมาศนั้น เลือกกันโดยวิธีจับฉลาก นายอำเภอและนายอ้ออาจต้องทำการเลี้ยงควาย หรือทำเกวียนขายไปช่วยทำงานงบประมาณ แลนายอ้นศิษย์วัดเข้าจับฉลากถูกเข้า ก็อาจต้องทำการปฏิบัติอาจารย์ไปเป็นประธานเทศมนตรี หรือตุลาการศาลโปรีสภาคก็ได้ ที่ประชุมอาจโหวตไล่แม่ทัพลพบุรีเสียก็ได้ หรือจะทำสงครามกับอยุธยาหรือนครสวรรค์ก็ได้

แต่ที่ประมาณว่า ถ้าลพบุรีเป็นประชาธิปไตยแบบกรีกโบราณ ก็จะมีชายฉกรรจ์กันเป็นที่ประชุมปกครองบ้านเมือง โดยจำนวนประมาณ ๒๔,๐๐๐ คน แต่คงจะมีคนไม่ไปประชุมราวครึ่งหนึ่ง เพราะขี้เกียจหรือเพราะเหตุอื่น จึงจะมีผู้ไปประชุมที่ทุ่งพรหมาศคราวหนึ่งประมาณ ๑๒,๐๐๐

คน จะมีความเห็นขึ้นมาพร้อมกันเองก็ไม่ได้ จำจะต้องมีผู้  
 พุคนำความเห็นให้ผู้อื่นเห็นตาม การเป็นดังนี้ ก็คงจะเกิด  
 มีผู้พูดคล่องเป็นผู้พุดนำความคิดที่ประชุมแลชักชวน ให้เห็น  
 ด้วย ผู้ไปประชุมโดยมากยังไม่มีความเห็นอะไรเมื่อแรกไป  
 ถึงท้องพระมหาศ เต็มใจจะฟังคนอื่นพูดชี้แจงแนะนำเสียก่อน  
 จึงจะออกความเห็น หรือแสดงความประสงค์โดยวิธีโหวต  
 นักราชการ (โปลิตีเซียน) กรีกโบราณก็คือผู้พุดชนิกนี้ เป็น  
 ผู้ไม่มีตำแหน่งอะไรในราชการ สักแต่ว่าเป็นคนเสียงดังและ  
 เข้าใจพุดดี ก็เป็นนักราชการได้ การตัดสินว่าจะเอาอย่างไร  
 นั้น ที่ประชุมเป็นผู้โหวตตัดสิน เพราะฉะนั้นนักราชการไม่  
 มีความรับผิดชอบอะไรเลย แต่ในคราวพุดสักครั้งชั่วโมง  
 หรือชั่วโมงเดียว อาจบันดาลให้ต้องทำสงครามก็ได้

นักราชการ ประชาธิปัตย์ โบราณกับ ประชาธิปัตย์  
 ปัจจุบันผิดกันที่ตรงนี้ ก็ว่านักราชการโบราณพุดแล้วไม่  
 ต้องรับผิดชอบ คำที่พุดนั้นอาจพาให้ไปขึ้นสวรรค์หรือลง  
 นรกก็ได้ แต่ผู้พุดไม่ใช่ผู้ตัดสิน เพราะฉะนั้นมิใช่ผู้รับผิดชอบ  
 ส่วนในประชาธิปัตย์ปัจจุบันนี้ นักราชการต้องรับผิดชอบ  
 เพราะประชาธิปัตย์ปัจจุบันมอบให้นักราชการเป็นรัฐบาล นัก

ราชการก็ต้องรับผิดชอบ ประชาธิปไตยกรีกโบราณปกครองตนเอง ไม่ชอบให้ใครเป็นรัฐบาล นักราชการจึงมีเสียงคืออำนาจ แต่ไม่มีความรับผิดชอบเลย

นี่แหละเป็นวิธีประชาธิปไตยแบบโบราณ ซึ่งเป็นประชาธิปไตยแท้จริงตามตำรา เราสมมติเอาลพบุรีเป็นตัวอย่าง เพราะลพบุรีมีสามะโนครวัประมาณเท่ากับเอเธนส์โบราณ ถ้าลพบุรีใช้ประชาธิปไตยแบบเอเธนส์ในเวลาไหน ภายใน ๗๐๐-๘๐๐ ปีที่ล่วงมา ไม่ช้าลพบุรีคงจะต้องเป็นเมืองส่วยขึ้นแก่เมืองอื่น หรือถ้าเอเธนส์ปัจจุบันกลับไปใช้ประชาธิปไตยแบบโบราณก็จะอยู่ไปไม่ได้เช่นกัน การที่ประชาธิปไตยกรีกโบราณอยู่ได้นานหน่อยนั้น ก็เพราะหลายพันปีมาแล้ว สมัยนี้ประชาธิปไตยแท้จริงตามแบบเก่าใช้ไม่ได้

## สารกถา

เราได้กล่าวแล้วว่า ประชาธิปไตยต้องอ่านหนังสือพิมพ์ มิฉะนั้นประชาธิปไตยก็ไม่ใช่ของตัวเอง แต่ไม่รู้ความต้องการของตน

บางทีจะควรอธิบายอีกสักหน่อยว่า ที่ว่าประชาธิปไตยจะไม่ใช่ของตัวเองนั้น เพราะว่าประชาธิปไตยคือคนจำนวนมากที่รวมกันคิดรวมกันทำ ถ้าไม่มีอะไรอยู่กลางสำหรับแจกจ่ายความคิดแลเรื่องราวข่าวสารต่างๆ ให้รู้ถึงกันแล้วก็รวมกันแลทำ (หรือรวมกันไม่ทำ) ไม่ได้ สิ่งอยู่กลางซึ่งเป็นประโยชน์เช่นนั้น อาจมีหลายสิ่ง แต่หนังสือพิมพ์เป็นสิ่งหนึ่ง ซึ่งสำคัญไม่น้อยกว่าอื่น

แต่เพื่อบรรลุประสงค์ให้ ประชาธิปไตยได้อ่านหนังสือพิมพ์นั้น ประชาธิปไตยต้องอ่านหนังสือออกเสียก่อน แลทั้งจะต้องมีหนังสือพิมพ์ให้อ่านด้วย เวลานั้นหนังสือพิมพ์ในสยามมีหลายฉบับแล้ว แต่ประชาธิปไตยของเรายังอ่านหนังสือไม่ค่อยออก แม้คนที่อ่านออกส่วนมากก็ไม่ชอบอ่านข่าวแลเรื่องราวที่จะเป็นสาระ ดังที่เราท่านย่อมระลึกได้ว่าเมื่อสองสามปีมานี้เอง หนังสือที่ขายดีที่สุก คือหนังสืออ่านเล่นชนิดที่มักเรียกกันว่า “หนังสือเล่มละ ๑๐ สตางค์” ซึ่งล้วนแต่จินตนาการ

การที่คนชอบอ่านหนังสืออ่านเล่นนั้น เป็นเหตุให้ผู้เขียนแลผู้พิมพ์หนังสือแบบนั้นเขียนแลพิมพ์ขาย ไม่ใช่ความผิดของเขาผู้หากิน ถ้าเขาจะมัวไปเขียนหนังสือที่เป็นสาระ เขาจะเอาข่าวสารที่ไหนกลอกหม้อ ถ้าความนิยมของคนผ่านผันแปรไปสู่ทางที่เป็นสาระ เขาก็คงหันไปเขียนหนังสือในทางนั้น เพราะถ้าเขาซื้คือเขียนอยู่อย่างเก่า หม้อของเขาก็จะไม่มีข่าวสารเหมือนกัน เหตุฉะนั้น เราจะไม่ลงโทษผู้เขียนแลผู้พิมพ์ ซึ่งเป็นธรรมดาต้องทำหนังสือที่ขายได้ แลเราไว้วางใจนักเขียนส่วนมากจนไม่สู้วิตก ว่าเมื่อประ-

ชาธิปไตยของเราอ่านหนังสือออกกันเป็นจำนวนเพียงพอแล้ว  
หนังสือที่เหมาะสมแก่ประชาธิปไตยจะไม่มีให้อ่าน เราเห็นว่า  
หนังสือพิมพ์ในสมัย พ.ศ. สองพันสี่ร้อยเจ็ดสิบเศษ ตีกว่า  
หนังสือพิมพ์ในสมัย พ.ศ. สองพันสี่ร้อยหกสิบเศษ แลใน  
พ.ศ. สองพันสี่ร้อยแปดสิบเศษจะดีขึ้นไปกว่าเดี๋ยวนี

ที่เขียนใน ๒-๓ บันทึกที่แล้วมานี้ หมายความว่าถึง  
คุณสมบัติของหนังสือพิมพ์ทั่วไป ไม่ได้เจาะจงถึงฉบับไหน  
ฉบับหนึ่ง ถ้าจะพูดเจาะจงกันไซ้ หนังสือพิมพ์บางฉบับที่  
ออกภายหลัง สู้หนังสือพิมพ์ด้วยกระดาษฟางออกในแผ่นดิน  
พระจุลจอมเกล้า ประมาณ ๔๕ ปีมาแล้วก็ไม่ได้ หนังสือ  
พิมพ์กระดาษฟางชื่อ "ชิหฺวาไทย" ฉบับนั้นแต่งตีพิมพ์ตี  
ใช้กระดาษฟาง เพราะจะขายให้ถึงแม่ค้าในตลาด อธิบาย  
ว่าอ่านแล้วใช้ห่อของก็ได้

เราไม่เป็นที่หวังว่า จะไม่มีหนังสือพิมพ์ให้ประชา  
ธิปไตยสยามอ่าน แม้ข้อที่พลเมืองของเรา ซึ่งอ่านหนังสือ  
ออกแล้ว ยังไม่ค่อยชอบอ่านหนังสือที่เป็นสาระก็ไม่น่าเป็น  
หวังมากนัก เพราะไทยเราไม่เชื่องช้าในการรับความรู้ อีก

หน้อยก็คงจะแบ่งเวลาอ่านหนังสือ ให้แก่หนังสืออ่านเล่นบ้าง  
หนังสืออ่านเป็นสาระบ้าง

สิ่งที่น่าเป็นห่วงก็คือว่า คนของเรายังรู้หนังสือน้อย  
นัก ถ้าประชาธิปไตยต้องอ่านหนังสือพิมพ์ไซ้ระ ประชาธิปไตย  
ยังอ่านหนังสือไม่ออก จะอ่านและเป็นประชาธิปไตยจริง ๆ  
อย่างไรได้ เวลานี้เรามีกฎหมายบังคับให้เด็กเข้าโรงเรียน  
และมีมานานแล้ว แต่ยั้งตัวมเตียมอยู่ กระทรวงธรรมการ  
(ศึกษาธิการ) เจ้าหน้าที่ผู้จัดศึกษาร้องว่าได้เงินน้อย (ซึ่ง  
ถูก) แต่กระทรวงคลังแลกระทรวงอื่น ๆ ร้องว่า ราชการ  
อื่น ๆ ที่จะต้องจัดยังมีอีกมาก (ซึ่งถูกเหมือนกัน) ประเทศ  
ฟิลิปปินส์เคยเป็นตัวอย่างว่า จ่ายเงินมากมายในทางศึกษา  
แต่ประเทศฟิลิปปินส์ในตอนนั้น มีทัพเรือทัพบกอเมริกันเป็น  
ผู้รักษา ไม่ต้องเป็นห่วงอันตรายภายนอก จึงมีเงินไปจ่าย  
บำรุงความรู้พลเมืองได้มาก เคียงวัน (พ.ศ. ๒๔๗๘) ฟิลิปปินส์  
เกือบจะเป็นไทแก่ตนเองอยู่แล้ว แลอีก ๑๐ ปีก็จะมีอิสระ  
บริบูรณ์ จะต้องกันเงินไว้จ่ายทางอื่น ซึ่งไม่เคยต้องจ่าย  
คือจัดทัพเรือทัพบกไว้ป้องกันประเทศเป็นต้น เมื่อถึงตอน

นั้น ฟิลิปปินส์จะมีเงินจ่ายสำหรับศึกษาเช่นที่เคยจ่ายมาแล้วหรือไม่ ก็ต้องคอยดูไป

เราปรารถนาเรื่อง<sup>๕๕</sup>ขึ้นอีก เพราะได้อ่านข่าวแลเรื่องราว ซึ่งประเทศที่มีพลเมืองมากที่สุด ๒ ประเทศ กระจือหรือวันที่จะให้พลเมืองรู้หนังสือ ๒ ประเทศนั้นคือ รัสเซีย ประเทศหนึ่ง จีนประเทศหนึ่ง

ข่าวโทรเลขที่มีมาเมื่อวันสองวันนี้ กล่าวว่า ชนชาวรัสเซียยังอ่านหนังสือไม่ออกมากมายนัก จึงคิดตั้งโครงการใหม่เพื่อจะ “ปราบ” ความไม่รู้หนังสือใหญ่สูญไป (ใช้คำแปลเป็นภาษาอังกฤษว่า Complete suppression of illiteracy) ความไม่รู้หนังสือของใคร ๆ ในรัสเซียที่อายุต่ำกว่า ๕๐ ปีจะถูกปราบ<sup>๕๖</sup>ทั้งนั้น แลจะปราบให้เสร็จภายใน ๒ ปีข้างหน้า เจ้าหน้าที่ในรัฐย่อย ๆ ของโซเวียตรับมอบให้จัดสอนหนังสือแก่คน ๗,๐๐๐,๐๐๐ คน แลพวกสมาคมเตรคยูเนียนก็รับแบ่งหน้าที่เป็นผู้จัดการสอน คนอีก ๒,๕๐๐,๐๐๐ คน อีกทั้งสมาคมคอมมิวนิสต์ในท้องที่ต่าง ๆ จะจัดสอนเด็กอายุ ๑๔ ปีกับ ๑๘ ปีให้อ่านหนังสือออก จนถึงกะเนกันั้นว่า



คนหนุ่มที่ถูกเกณฑ์เข้าเป็นทหารปืน<sup>๕</sup> จะอ่านหนังสือออก  
๕ ๕  
ทงนน

นั่นเป็นโครงการในรัสเซียตามข่าวที่มีมาใหม่ แต่  
เขาจะดำเนินการโดยวิธีไหนไม่มีในข่าว

ส่วนในเมืองจีนนั้น นอกจากรัสเซียแล้วก็เห็นจะไม่  
มีประเทศไหนที่ทดลองการให้ศึกษาแก่พลเมือง โดยความ  
พยายามใหญ่กว้างเสมอจีน แต่จีนได้พากเพียรมาเกือบ ๑๐  
ปีแล้ว จึงปรากฏวิธีดำเนินการออกมาให้เราทราบได้บ้าง  
ความพยายามจะแผ่ศึกษาในประเทศจีนนั้น เป็นความ  
พยายามของบุคคลแลพรรคพวกที่มีศรัทธาในการกุศลรูปนั้น<sup>๕</sup>  
จึงไม่อาจรวบรัดได้ตั้งโครงการของรัสเซีย (ซึ่งจะสำเร็จเพียง  
ไหนยังเดาไม่ถูก) พลเมืองจีนมีเป็นจำนวนนับร้อยล้าน ที่  
ยังไม่เคยรับศึกษาเลยก็จริง แต่คนจีนที่มีความรู้แลปัญญา  
ชั้นสูงไม่ค้อยกว่าใครก็มีไม่น้อยคน หากไม่มีกำลังที่จะทำได้  
โดยรวดเร็ว ก็ควรต้องสรรเสริญปัญญาแลความพยายาม  
ของเขา

เรายังไม่มีความสะดวกที่จะนำความ พยายาม ในเมือง  
จีนมาเล่าในวันนี้ แต่คิดจะกล่าวในวาระข้างหน้าต่อไป.

## เทียบประชาธิปไตยอดีตกับปัจจุบัน

เราได้กล่าวในตอนก่อนว่า ประชาธิปไตยที่แท้จริงตามแบบอันเป็นเค้ามาแต่โบราณนั้น เป็นวิถีที่พลเมืองจำนวนมาก ประชุมกัน ปรึกษาการทำงานจริง ๆ แต่งตั้งกระนั้น ประชาธิปไตยปัจจุบันยังมีทาง ๆ หนึ่งที่เป็นประชาธิปไตยแท้กว่าประชาธิปไตยในสมัยโน้นในเอเธนส์โบราณ ผู้จะเข้าประชุมออกเสียงโหวตการเมืองได้ ก็มีแต่ชายฉกรรจ์ที่เป็นชาวกรุงแท้ ๆ แลชาวกรุงนั้นต้องเป็นลูกของพ่อแม่ ซึ่งเป็นชาวกรุงทั้งสองฝ่าย ถ้าพ่อเป็นชาวกรุงต่างว่าลพบุรี แม่เป็นชาวกรุงต่างว่านครสวรรค์ ลูกก็ไม่เป็นชาวกรุง

ลพบุรีหรือกรุงนครสวรรค์ ความเป็นชาวกรุงเป็นเกียรติแห่ง  
กำเนิด เพราะฉะนั้นในลพบุรีอาจมีชาวต่างประเทศมาแต่  
อยุธยาหรือนครสวรรค์ ซึ่งอยู่มาในลพบุรีหลายชั่วคนแล้ว  
แต่ก็ไม่ได้เป็นชาวกรุงอยู่นั่นเอง คนพวกนั้นจะเป็นชาวกรุง  
ของลพบุรีไม่ได้เลย เว้นแต่ที่ประชุมที่ท้องพรหมาศจะยอม  
ให้เป็น แต่ที่ยอมให้เป็นนั้น ถ้าพูดตามที่เคยเป็นมาใน  
เอเธนส์ก็ยอมน้อยนัก ส่วนหญิงนั้นเล่า ถึงจะเป็นชาวกรุง  
บริบูรณ์โดยกำเนิดก็ตาม แต่ไปเข้าที่ประชุมที่ท้องพรหมาศ  
ไม่ได้ คือไม่มีโหวต พวกไม่มีโหวตนั้น นอกจากหญิงและ  
ชาวต่างประเทศ ยังมีทาสอีกเป็นอันมาก (ผู้อ่านต้องไม่ลืม  
ว่า เราสมมติว่าลพบุรีใช้ประชาธิปไตยแบบเอเธนส์แลมีทาส  
อย่างนั้น)

ในข้อที่คนมีโหวตมากคนแลน้อยคนนั้น ประชาธิปไตย  
เดิวนั้นเป็นประชาธิปไตยผิดกับแบบโบราณ เพราะเดิวนั้น  
หญิงก็มีโหวต ทาสก็เลิกแล้ว แลชาวต่างประเทศนั้นก็  
เปลี่ยนชาติได้ง่ายกว่าแต่ก่อน นอกจากข้อนี้แล้ว เราใน  
ปัจจุบันไม่เป็นประชาธิปไตย ตามความเห็นของชาวกรุง  
เอเธนส์โบราณ

เพลโตเกลียดประชาธิปไตยแบบกรีก คิดเห็นว่าทำอะไรให้ดีไม่ได้ มีแต่ยุ่งเหยิงเลอะเทอะแลมีทุจริตมาก ยกข้อที่ประชาชนอยู่ใต้อิทธิพลของลมปากของนักราชการผู้ไม่ต้องรับผิดชอบนั้นชี้ให้เห็น ถ้าเพลโตคืนชีวิตมาเห็นประชาธิปไตยสมัยนี้ คือประชาธิปไตยแบบเลือกตั้งผู้แทน ก็ไม่แน่ว่าแกจะติเตียนเช่นเดียวกับที่แกติเตียนประชาธิปไตยในสมัยของแก แต่ถ้าแกแลดูประชาธิปไตยของอังกฤษ แกคงจะชมบางอย่าง (เราย้ายไปยกอังกฤษเป็นตัวอย่าง เพราะเขาใช้ประชาธิปไตยมานานจนลงที่มากแล้ว)

เพลโตคงจะเห็นว่า ข้อต้นซึ่งประชาชนชาวอังกฤษต้องการให้รัฐบาลทำนั้น คือให้ปกครองจริง ๆ เห็นว่ารัฐบาลเลวหน้อยแต่แข็งแรงนั้น มีภาษีกว่ารัฐบาลที่ตั้งใจดีแต่อ่อนแอ บางทีเพลโตจะชมน้ำใจของประชาชนอังกฤษที่ว่า ถึงอย่างไร ๆ รัฐบาลของพระเจ้าแผ่นดิน ก็จะต้องปฏิบัติราชการโดยไม่รามือราเท้า เพลโตอาจว่าวิธีการเช่นนั้นไม่ใช่ประชาธิปไตยตามความเข้าใจของแก แต่แกคงจะชมว่า ในระหว่างมหาสงครามนั้น ประชาชนอังกฤษยอมมอบอิสรภาพของตนให้รัฐบาลหมด เพราะจะเอาชนะให้ได้ การ

ทำเช่นนั้น<sup>๕</sup>ชาวประชาธิบดีย์เอเธนส์คงจะไม่ยอมทำเลย

เปลโตคงจะสรรเสริญวิธีที่ยกเอาความแข็งแรงของ  
รัฐบาลขึ้นหน้า เอาอิสรภาพของบุคคล แลการคิดผลัด  
เปลี่ยนทางการบ้านเมืองไว้เป็นที่สอง แกคงจะว่าวิธีนี้เองที่  
กันไม่ให้เกิดเรโวลูชันในประเทศอังกฤษ ถ้าอังกฤษจะยอม  
คิดผลัดเปลี่ยนทางการเมือง แลยอิสรภาพของบุคคลออก  
ไป ก็ต่อเมื่อแน่ใจว่า จะทำให้ปราศจากอันตรายเท่านั้น<sup>๕</sup>  
ถ้าเกิดมีปัญหาเรื่องความสงบราบคาบไซร์ ถ้าชนส่วนหนึ่ง  
เรียกร้องเอาอิสรภาพให้มากขึ้น ชนส่วนมากก็เข้าข้างรัฐบาล  
เสมอ เพราะถึงอย่างไร ๆ ก็เอาความสงบราบคาบเป็น  
เบื้องต้นไว้ก่อน ในบางประเทศในยุโรป ประชาชนรัก  
อิสรภาพของพลเมือง มากกว่ารักรัฐบาลแข็งแรง เพราะ  
รัฐบาลแข็งแรง อาจเลียงยุติธรรมในกรณีบางอย่างก็ได้  
ประชาชนอังกฤษสันนิษฐานไว้ก่อนว่า รัฐบาลยอมจะยุติ  
ธรรม ถ้าพลาคยุติธรรมไปบ้างก็ให้อภัย

ฉะนั้นเปลโตคงจะกล่าวว่ ข้อประสงค์เบื้องต้นของ  
อังกฤษก็คือมีรัฐบาลปกครองดี ต่อขึ้นไปอีกไกลจึงจะถึง  
ความประสงค์ที่จะปกครองตนเอง หรือต้องการยุติธรรมทุก

สิ่งทุกประการ เปงโคอาจชี้ให้เห็นวิธีเลือกผู้แทนของอังกฤษ  
ว่า เฉพาะวันเลือกตั้งนั้น อังกฤษเป็นประชาธิปไตยจริงจริง  
ยิ่งกว่ากรีกโบราณ เพราะใคร ๆ ก็โหวตได้ไม่จำกัดว่าเป็น  
ชายหรือหญิง แลเป็นชาวกรุงโดยกำเนิดหรือไม่

แต่การเลือกนี้เลือกอะไรแน่ ถ้าจะพูดเหิน ๆ ก็ว่า  
เลือกผู้ปกครอง เพราะเลือกปาลิเมนต์ แลรัฐบาลของพระ-  
เจ้าแผ่นดินก็จะออกจากพวกที่รับเลือกเข้า ปาลิเมนต์ นั้นเอง  
แต่ปาลิเมนต์อังกฤษเป็นผู้ปกครองจริง ๆ เหมือนชนชาว  
อเมริกันที่สมมติว่าประชุมกันที่ท้องพระมหากันนั้นหรือไม่ สำนัก  
งานของอังกฤษมีกระทรวงใหญ่ ๆ มีพวกข้าราชการพลเรือน  
แลตุลาการแลผู้เจรจาญอื่นเป็นอันมาก ล้วนเป็นเอ็ก-  
ซะเบิตกันทั้งสิ้น ผู้แทนของราษฎรสามารถจะควบคุมบังคับ  
เอ็กซะเบิตได้หรือ หรือเอ็กซะเบิตบังคับผู้แทนราษฎรแน่  
ผู้ทำการปกครองจริง ๆ ในประเทศอังกฤษคือพวกเอ็กซะเบิต  
ซึ่งประชาชนมิได้เป็นผู้เลือก พวกที่ราษฎรเลือกเข้าไปเป็น  
ผู้แทน จะทำได้อย่างยากก็เพียงแต่ความใส่ใจแลตุลาการงานที่  
เอ็กซะเบิตทำเท่านั้น งานที่เอ็กซะเบิตทำนั้น ผู้แทนราษฎรใน  
ประเทศอังกฤษไม่มีความรู้แลความชำนาญพอที่จะทำเองได้

หนึ่ง ในประเทศอังกฤษมีสิ่งที่เรียกว่า “ปาดี้”  
 หรือซึ่งเราในสำนักหนังสือพิมพ์นี้เรียกว่า “ชมรม-การ  
 เมือง” อันแยกกันเป็นเหล่า ๆ ตามความเห็นของบุคคลที่  
 รวมกันเข้าเป็นชมรมนั้น ๆ การเลือกสมาชิกผู้แทนราษฎร  
 นั้น ตามมติว่าใครจะเลือกใครก็ได้ตามใจ แต่ถ้าจะพูดตาม  
 ความจริง ผู้เลือก ๆ ได้ตามใจ จริงหรือไม่ นายอึ้งที่  
 ลพบูรีอาจอยากเลือกนายอ๋า แต่ถ้าไม่มีชื่อนายอ๋าในบรรดา  
 ชื่อผู้สมัครรับเลือก นายอึ้งก็เลือกนายอ๋าไม่ได้ นายอ๋า  
 อาจไม่สมัครเอง แต่ถ้าพูดตามวิธีที่มีชมรมการเมืองอย่าง  
 อังกฤษไซร์ นายอ๋าอาจสมัคร แต่ถ้าชมรมการเมืองของ  
 นายอ๋าไม่เห็นควรเสนอชื่อนายอ๋า นายอ๋าก็ไม่มีชื่อเป็นผู้  
 สมัคร นายอึ้งจะให้คะแนนแก่นายอ๋าก็ไม่ได้ ผู้ให้คะแนน  
 เลือกย่อมใช้มือของตนเองในการให้คะแนน แต่คะแนน  
 นั้นผู้อื่นหยิบใส่ให้ในมือ

เปเลโตอาจยกข้อสำคัญขึ้นกล่าวว่า

เอาเป็นอัน

ตกลงว่า ประชาชนอังกฤษส่วนมากไม่ชอบมีหน้าที่จริง ๆ ในการปกครอง ชอบให้คนอื่นในพวกกันเองเป็นผู้ทำมากกว่า และรักความราบคาบปกติจากภยันตราย ยิ่งกว่ารักอิสรภาพส่วนบุคคล หรือการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปอย่างอื่น แต่ถ้าจะไม่ใช่เช่นนี้จะกลับให้ตรงกันข้าม ประชาชนอังกฤษจะทำได้ดีกว่าเดิมนั้นหรือ ความเห็นที่เอิกชะเบ็ดเสนอแนะ ประชาชนจะแก้ให้ดีขึ้นได้หรือไม่ ถ้ารัฐบาลนำเอาปัญหาสำคัญ ๆ ออกถามราษฎร ราษฎรจะเข้าใจเหตุและผลอันลุ่มลึก แล้วตอบให้เข้าลู่เข้าทางเป็นรสเป็นเรื่องได้หรือไม่ แปลโตได้เคยกล่าวมาแล้วว่า ตอบไม่ได้ ประชาชนย่อมจะอยากมีรัฐบาลดี แต่รัฐบาลดีนั้นไม่ใช่รัฐบาล "ปอปลารี่" ซึ่งเป็นศัพท์ที่มีความหมายได้สองทาง ทาง ๑ หมายความว่า รัฐบาลอันเป็นที่ชอบใจของราษฎร ทาง ๒ หมายความว่า ราษฎรเองเป็นรัฐบาล

ถ้ารัฐบาลเป็นทางที่ ๑ ก็คือรัฐบาลอันแนบ เพราะไม่กล้าทำอะไรที่กลัวราษฎรจะไม่ชอบ แม้ว่าการที่ทำนั้นจะดีแก่ราษฎร ถ้ากลัวราษฎรจะไม่ชอบก็ไม่กล้าทำ ถ้า



รัฐบาลเป็นทางที่ ๒ ก็คือรัฐบาลมีสายตาสั้น เพราะ  
 ราษฎรที่เป็นรัฐบาลเองนั้น จะแลดูกิจการของรัฐให้เห็น  
 พันจุมกไปไม่ได้ดอก ราษฎรทั่วไปก็เอ๊กชะเบีตนั้นเปรียบ  
 เหมือนทารกกับพี่เลี้ยง ถ้าทารกไม่มอบให้พี่เลี้ยงจัด  
 อาหารให้กินเป็นมือตามเวลา ไม่ช้ำทารกก็จะเป็นตานขโมย

ข้อสำคัญอีกข้อหนึ่งที่เปลโตคงจะแลดูก็คือว่า จะ  
 พิจารณาผ่านทางแห่งโปลิติกซ์กันจริง ๆ ก็คงจะเห็นเหมือน  
 กันหมด ว่าข้อมุ่งหมายของคนโดยมากก็อยู่ที่กระเป๋าของ  
 ตน พวกมันต้องการให้รัฐบาลปกบ้องทรัพย์สิน ซึ่งตน  
 ได้สำสมไว้ พวกจีนต้องการให้รัฐบาลเก็บภาษีและจัด  
 การทางสังสรรค์ให้ทรัพย์สินของพวกมันมี กระจายออกไปการ  
 เป็นดังนี้ ถ้าราษฎรบังคับการปกครองเองจริง ๆ พวก  
 มันก็พยายามจะใช้เครื่องจักรรัฐบาล เพื่อประโยชน์การ  
 สำสมทรัพย์สินของตน ถ้าพวกมันมีจะจัดการอนุเคราะห์ทาง  
 สังสรรค์เป็นต้น ก็เพื่อจะบ้ดเบ้าไม่ให้ความยากจนทำให้  
 เกิดเหตุอันไม่พึงปรารถนา ฝ่ายพวกคนจนนั้นเล่า ก็คงจะ  
 พยายามใช้เครื่องจักรรัฐบาลสำหรับบีบคั้นคนมันมีเอาทรัพย์สิน

มาจ่ายแจก ก็จะทำให้เกิดเป็น "ศึกระหว่างชน" ระหว่างคน  
ชาติเดียวกัน แต่เป็นเหมือนหนึ่งสองชาติ ซึ่งในที่สุด  
จะทำให้ความมั่นคงของรัฐบาลสลายไป

สรุปความในตอนนั้นว่า ถ้าสันนิษฐานตามทีเปเลโต  
เขียนไว้ (๑) ถ้าราษฎรบังคับการปกครองเอง จะมีผลทำ  
ให้เสียงานของเอ็กเซเป็ค และจะให้โอกาสแก่นักราชการ  
ผู้ไม่มีความรับผิดชอบให้บั่นหัวประชาชนได้ (๒) ถ้า  
ราษฎรบังคับการปกครองเอง จะเป็นเหตุให้เกิดศึกระหว่าง  
ชน ซึ่งไม่พึงปรารถนาเลย

ข้อที่เปเลโตกล่าวสองข้อข้างบนนี้ (โดยสันนิษฐาน  
ตามหนังสือของแก) จะถูกต้องหรือไม่ถูกเราก็ไม่รู้แน่  
รู้แต่ว่าพวกฟาสซิสต์ ใช้สองข้อนี้เป็นเครื่องอ้างว่า ประ  
ชาธิปไตยเป็นของพาเข้ารก และหนังสือของเปเลโตได้รับ  
ความยกย่องมากในยุโรป หลายประเทศในสมัยนี้ คือ ใน  
ประเทศเยอรมันและอิตาลีเป็นต้น เราเองไม่เชื่อว่า ประ  
ชาธิปไตยเป็นของเลวทราม เราเชื่อว่า ถ้าใช้ก็ดี ถ้าใช้  
ไม่ก็ก็เป็นอันตรายได้มาก ๆ.

## อินฟลวนซา

คำว่า “อินฟลวนซา” เป็นภาษาอิตาเลียนซึ่ง  
แปลว่า อินฟลวนซ์เท่านั้นเอง ในสมัยโบราณอิน  
ฟลวนซ์หมายความว่า ดาวคือพระเคราะห์เป็นต้น บน  
ตาลความเป็นไปได้ให้เกิดแก่คนในทางอันเป็นทุกข์ ถ้าจะ  
พูดก็คือว่า น้อมไปในทางโหราศาสตร์ และโรคภัย  
ทั้งหลายย่อมมาจากการกระทำของดวงดาวทั้งนั้น ทั้งนี้คำว่า  
อินฟลวนซา ในความหมายโบราณจึงเคลื่อนไป แปลว่าโรค  
ระบาคหรือความร้อนอย่างอื่น ๆ ซึ่งเป็น อินฟลวนซ์มาจาก  
ดาว และในที่สุดกลายเป็นชื่อโรคชนิดหนึ่ง

ในภาษาอังกฤษปัจจุบัน และตามที่เราเข้าใจกัน  
ในสยาม อินฟลูเอนซ์แปลว่า เป็นหวัดในหัว และบั่น  
หน้าประหลาดใจ ที่ความหมายเดิมในเรื่องโรคชนิดนี้จะเวียน  
กลับมามากแล้ว เพราะว่ามีนักวิทยาศาสตร์ปัจจุบันเกิดเห็นทาง  
ขึ้นว่า ดาวหรือสิ่งอื่นที่อยู่นอกโลกอาจทำให้เกิดโรคระบาด  
อินฟลูเอนซาขึ้นในโลกได้ หนังสือพิมพ์อังกฤษชื่อ "บริติช  
เมดิกัล เฮอร์นัล" นำเสนอรายงานของแพทย์ผู้มีเกียรติผู้  
หนึ่ง ชื่อเซอร์วิลเลียมเฮเมอร์ กล่าวว่า อากาศภายนอก  
โลก อาจเป็นผู้ส่งโรคอินฟลูเอนซาเป็นฝอยเข้ามาสู่โลกนี้  
ทำให้เกิดโรคระบาดไปได้ ถ้าเป็นจริงเช่นนั้น ที่เกิดแห่งโรคจะ  
ย้อนกลับไปเป็นดาวก็ได้กระมัง

### ปราบโรคเรื้อน

สมาคมบัณฑิตา โรคเรื้อนในจักรพรรดิราชย์ ผู้เป็นประ  
ธานอังกฤษ ได้ประชุมกันในตอนกลางเดือนก่อน และ  
เซอร์เอคคาเคทได้กล่าวในคำพูดตอนหนึ่งว่า "ถ้าโรค  
เรื้อนมีมากในยุโรปในเวลานี้ เหมือนที่เคยมีมากในร้อยปี

ที่ ๑๕ แห่งคริสต์ศักราช คนก็คงจะส่งเงินเข้าเรียวกันมาก”

ในเวลานี้ในประเทศอังกฤษเอง โรคเรื้อนไม่มี  
อนุสรณ์แห่งโรคนี้ ที่ยังมีอยู่ในประเทศอังกฤษ ก็คือช่อง  
โหว่ตามกำแพงโบสถ์โบราณ ซึ่งทำไว้สำหรับให้คนเป็น  
โรคเรื้อนได้เข้าไปร่วมในการสวดมนต์และฟังเทศน์ แต่  
ให้อาศัยช่องเหล่านั้นให้เห็นและได้ยืนอยู่นอกโบสถ์ แต่  
ประเทศอื่น ๆ ในจักรพรรดิราชย์เกี่ยวกันนั้น มีคนเป็นโรค  
เรื้อนกว่าสองล้านคน และในประเทศเยอเซียประเทศเดียว  
ก็มีถึงสองแสนคน แต่มีโอกาสจะได้รับรักษาเพียงหนึ่งใน  
สี่สิบเท่านั้น ในสมัยนี้การที่จะรามือราเท้าในเรื่องนี้ เพราะ  
เข้าใจว่าโรคเรื้อนเป็นโรครักษาไม่รู้จักหายนั้น ไม่เป็น  
ข้อแก้เสียแล้ว เพราะปรากฏว่า ยาอย่างใหม่รักษาโรค  
ที่ยังฟังเป็นให้หายได้ เพราะฉะนั้น โรคซึ่งกลัวเกรงกันมา  
มากมายในพงศาวดารนั้น มาถึงเวลาปัจจุบัน ถ้ามีเงินและ  
มีคนพอแล้วโรคก็อาจหมดไปได้ สมาคมอังกฤษที่กล่าวนี้  
ได้ตั้งมา ๑๒ ปี และได้ทราบในเวลานี้ว่า จำนวนคนเป็น

โรคเรื้อนมีมากกว่าที่เข้าใจเดิม ๖ หรือ ๗ เท่า ข้อสำคัญ  
ในเรื่องนี้ ก็คือว่า คนโดยมากที่ไม่ได้เป็น หรือมีวิสาสะ  
กับคนเป็นโรคเรื้อน ก็ไม่รู้แน่ในใจว่าโรคนี้เป็นของพึง  
สยดสยองเพียงไร แม้จะได้อ่านหรือได้ฟังคำบอกเล่า ก็หา  
รู้สึกซึมซาบลงไปใจไม่

ในสยาม การรักษาโรคเรื้อนได้มีแพทย์ฝรั่งเซลย  
ศักดิ์ พยายามทำมานานแล้ว และรัฐบาลก็ทำเอง และอุ  
หนุนแพทย์เซลยศักดิ์ ด้วยวิธีให้ยาหรือขายราคาถูกเป็นต้น  
ยารักษาโรคเรื้อนเป็นของที่ทำได้ในกรุงเทพฯ เราเข้าใจว่า  
หากจะมียาอื่นที่ต้องใช้ประกอบกันไป ยานนี้ก็เป็นที่  
ต้องใช้มาก

ที่เราเขียนเช่นนั้นไม่ได้หมายความว่า รัฐบาลควร  
ทำอะไร ทุ่มเทลงไปอีกมากนักในเรื่องนี้ เพราะเราย่อ  
มทราบว่ ปัญหาสำคัญๆ ในเรื่องสังสรรค์ยังมีอีกมาก สิ่ง  
ที่จับใจเรา ในคำที่ ประธาน แห่ง สมาคมบันเทา โรคเรื้อนใน

ประเทศอังกฤษ กล่าวก็คือว่า ประธานได้ยื่นความลำบาก  
และอันตรายแหว่ ๆ แล้ว ก็พารู้ซึมซาบเข้าไปในใจไม่  
เมื่อได้ยื่นไว้บ้างแล้ว ก็ยังนึกว่าไม่เป็นไรอยู่นั่นเอง ความ  
ซื่อ<sup>๕</sup>ไม่ใส่ใจแต่เรื่องโรคเรื้อนคอก ไม่ว่าจะเรื่องอะไร ถ้ารู้สึก  
ซึมซาบถึงทางร้ายที่จะมีมา ก็คงจะรีบกระตือรือร้น บ้อง  
กันแก้ไข ดีกว่าที่จะรู้สึกเพียงอยู่ ๆ.

## สหกรณ์ในพม่า

เมื่อประมาณ ๑๕ ปีมาแล้ว หัวหน้าราชการ  
แผนกช่างเป็นผู้นำเอาวิธีการสหกรณ์มาเริ่มจัดในสยาม  
ได้ไปดูการสหกรณ์ในประเทศพม่า มีข้าราชการสยาม  
ในกรมสหกรณ์ไปด้วย ๒ นาย การไปครั้งนั้นรัฐบาล  
ประเทศนั้น ตั้งแต่เกาเวลานลงไปได้ออเฟอรรับรองเป็น  
อันดี พวกเราจึงได้มีโอกาสพิจารณาและได้ถามสืบหา  
ความรู้ได้มาก

ในเวลานั้น สหกรณ์ในเมืองไทยได้ตั้งหลายสมาคม  
แล้ว ทั้งในแดนพิษณุโลก ลพบุรีและกรุงเก่า ข้อบังคับ  
สหกรณ์ของเราที่เริ่มใช้ได้ เอาข้อบังคับของพม่ามาคเป็น



แบบ แต่ได้แก้ไขเป็นอันมาก ตามที่เห็นว่าจะเหมาะแก่  
ประเทศนี้ ถ้าจะพูดถึงข้อบังคับสหกรณ์ในเวลานี้ หรือ  
แม้ในเวลานี้ก็ดี ใครจะหยิบเอาข้อบังคับซึ่งใช้มาแล้วที่  
ไหนมาเป็นแบบสักรายหนึ่ง เมื่อสอบกันเข้าก็คงจะได้ความ  
ว่าทำนองเดียวกันทั้งนั้น ผู้เขียนเข้าใจว่า ถ้าจะเอาข้อ  
บังคับสหกรณ์ในสยามนี้ไปแปลเป็นแบบใช้ในบ้านเมืองอื่นที่  
อยู่ใกล้เคียง ก็จะต้องแก้ไขบ้างตามที่จะเหมาะแก่ท้องถิ่น  
แต่ถ้าจะพูดตามหลักแล้ว ก็หนักันไม่พ้นไปได้

สหกรณ์ที่พูดนี้ เป็นสหกรณ์ชนิดที่จัดหาทุนให้แก่  
ชาวนา ไม่ใช่สหกรณ์ชนิดอื่น ๆ ซึ่งมีอีกหลายอย่าง  
หนึ่ง ควรจะกล่าวให้ผู้อ่านซึ่งไม่เคยทราบ ๆ ว่า คำว่า  
สหกรณ์นี้ ถ้าพูดขึ้นลอย ๆ ก็อาจเข้าใจต่างกันไปตาม  
ท้องถิ่น ถ้าพูดถึงสหกรณ์ในประเทศอังกฤษ ผู้ฟังที่นั่นมักจะ  
เข้าใจว่า พูดถึงร้านสหกรณ์ พูดในสยามผู้ฟังมักจะเข้าใจว่า  
สหกรณ์ชาวนา ถ้าไปพูดในประเทศฟินแลนด์ ก็อาจหมาย  
ความถึงแต่รัฐบาลลงไปก็ได้ เพราะในประเทศหลังนี้  
อะไร ๆ ก็เป็นสหกรณ์ไปหมด

ในเวลานั้น สหกรณ์ในสยามนั้นได้จัดไปบ้างแล้ว  
ก็ไม่เห็นมีอะไรบกพร่อง แต่เจ้าพนักงานตั้งแต่นายทะเบียน  
ลงไปรู้สึกตัวว่า ลำพังแต่อ่านตำราที่ใช้กันในประเทศต่าง ๆ  
แล้วนำเอามาใช้ตามแต่จะเห็นเหมาะแก่ประเทศของเรา ก็  
ยังเป็นการมงายอยู่บ้าง จึงจะใคร่เที่ยวดูในประเทศเพื่อน  
บ้านใกล้เคียงให้เห็นที่เขาทำกันไปไกลกว่าเรา คือภาชิต  
ว่าสิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น แม้หนังสือจะไม่ใช้ปากก็พอ  
สงเคราะห์เข้าเป็นปากตามภาชิตนั้นได้

การเที่ยวดูสหกรณ์ในประเทศใกล้เคียงย่อมเป็นธรรม  
คาที่จะไปเมืองพม่าก่อน เพราะอยู่ใกล้และจะต้องผ่าน  
อยู่แล้ว ครั้นพวกเราได้ไปดูในเมืองพม่า ก็เห็นว่าที่  
ได้ทำไปในเมืองเราก็คงไม่มีอะไรผิด ที่แท้กลับเกิดขึ้นว่า  
ในพม่าเองมีรูปงานสหกรณ์บางอย่างซึ่งไม่น่าไว้ใจเลย ก็  
แท้พวกเราได้บอกกล่าวให้กันฟังในเวลานั้นว่า อีกสัก ๔-๕  
ปี น่ากลัวจะเกิดยุ่งขึ้นในสหกรณ์เมืองพม่า เหตุสำคัญ  
ข้อหนึ่งที่น่าวิตกในเวลานั้น ก็ว่าอณามัยของแบงก์  
สหกรณ์กลางไม่สู้จะดีนัก

ข้อที่เราเป็นห่วงว่า สหกรณ์พม่าจะเกิดลำบากขึ้น

ผสมผสานของ น.ม.ส.

๓๔๕

ใน ๔-๕ ปีนั้น เราประมาณผิดไป ที่จริงต่อมาอีกถึง ๗-๘ ปีจึงได้ยืนยันความไม่เรียบร้อยในสหกรณ์ของพม่า ใน กรุงเทพฯ ฯ ตอนนั้น เมื่อได้ยืนยันข่าวว่า สหกรณ์พม่าไม่เรียบร้อย ก็ได้เกิดหวาดหวั่นถึงสหกรณ์ของเรา เพราะ เข้าใจกันว่า สหกรณ์ไทยเดินตามแบบพม่าทุกประการ เมื่อแบบพม่าวิปริตไป เราซึ่งเป็นผู้ตามก็พลอยจะวิปริต ไปด้วย

อันที่จริง วิธีสหกรณ์ของเรามีได้เดินตามแบบพม่า ไปทุกสิ่งทุกอย่าง ใช้แต่เท่านั้น เจ้าพนักงานของเราเมื่อ ไปเมืองพม่าก็ได้เห็น และเป็นห่วงสหกรณ์ที่นั่นอยู่แล้ว เพราะฉะนั้น เจ้าพนักงานสหกรณ์ที่นั่นจึงมิได้กลัวสหกรณ์ ของเราจะเป็นอย่างทีโน่น แต่หากผู้หลักผู้ใหญ่ในราชการ ตกใจไปเองในเวลานั้น

อนึ่ง ควรจะกล่าวโดยยุติธรรมแก่พวกหัวหน้า สหกรณ์เมืองพม่าที่พวกเราไปพบและพูดจากันในเวลานั้นว่า เขาก็เห็นแก่ความบกพร่องที่จะมีมาในภายหน้าเหมือนกัน แต่วิธีจัดคนเข้ารับตำแหน่งของเขาเป็นวิธีที่น่าชอบใจเทวดา

ที่เรายังไม่ได้ใช้ในการจัดสหกรณ์ของเราจนบัดนี้ ก็คือว่า  
 ที่เมืองพม่าในครั้งกระโน้น เขาใช้ข้าราชการชั้นเงินเดือน  
 ๑,๘๐๐ ถึง ๒,๐๐๐ รูปี ให้เป็นหัวหน้าและตัวรองในกรม  
 สหกรณ์ พวกนั้นเป็นคณวิชาวสูงเจตียวลลาตในราชการ  
 (เรียกว่าพวก ไอ.ซี.เอส.) ใช้ราชการได้แทบทุกแผนก  
 เมื่อตำแหน่งชั้นสูงที่โหน่วงก็โยกย้ายกันไป มิได้ใช้คน  
 ซึ่งฝึกซ้อมชำนาญแล้วให้ประจำอยู่กับที่ เหตุฉะนั้นผู้เขียน  
 จึงเข้าใจว่า ถึงหัวหน้าสหกรณ์ที่เข้ารับหน้าที่อยู่ ๒-๓ ปี  
 จะเข้าใจการงานเห็นทางดีทางเสียที่จะมีมา ในภายหน้าแล้วก็  
 จริง แต่เมื่อเลื่อนขึ้นไปรับราชการในตำแหน่งอื่น แต่  
 ผู้เข้าไปใหม่ก็ต้องกลับชั้นต้นอีก กว่าผู้เข้าไปใหม่จะเห็นแนว  
 ทางที่จะเสื่อมเสียในภายหน้าและคิดแก้ไขได้ ก็กินเวลาอีก  
 พักหนึ่ง และอาจล้มเลยไปเสียแล้วก็ได้

ผู้เขียนนำสนธิษฐานข้อนี้มากล่าว โดยหวังว่าจะ  
 เป็นคติแก่ราชการสหกรณ์ของเราในภายหน้า เพราะว่า  
 งานสหกรณ์เป็นงาน ซึ่งต้องถากไถกันอยู่นานจึงจะชำนาญ

เปลี่ยนตัวกันบ่อยนักไม่ดี ตามที่เคยสังเกตมาแต่ก่อน  
งานสหกรณ์เป็นงานซึ่งคนถือตัวว่ารู้กันเร็วนัก เคยมีตัว  
อย่าง<sup>๕</sup>ที่ผู้เขียนเคยอ่านหนังสือเล่มเดียวแสดงวิชาที่บัณฑิตพวกที่  
เคยทำเคยเห็น และเคยอ่านหนังสือหลายเล่ม รวมทั้งเล่ม  
เดียนันด้วย

ย้อนกลับไปถึงสหกรณ์ในเมืองพม่า ในรัฐสภา  
ของเขาเมื่อวันพฤหัสบดี วันที่ ๑๙ สิงหาคม (พ.ศ. ๒๔-  
๘๐) ได้มีอภิปรายกันเป็นการใหญ่ในเรื่องความบกพร่องของ  
สหกรณ์ และเรื่องวิธีที่รัฐบาลจัดแก้ไข อันเป็นวิธีที่  
สมาชิกในสภาผู้นำอภิปรายไม่เห็นว่าเป็นทางที่จะสำเร็จผลได้  
สมาชิกหลายคนทั้งพม่า ฝรั่งเศส และแขกได้พูดสนับสนุนผู้นำ  
และวิธีการที่รัฐบาลคิดแก้บกพร่องนั้น ก็ปรากฏออกมา  
ในคำที่เขาพูด ถ้าเรานำมากล่าวด้วยก็อาจเป็นประโยชน์  
แต่ไม่มีหน้ากระดาษที่เราจะนำมาแสดงในวันนี้

เสนาบดี เจ้ากระทรวง ผู้ตอบแทน รัฐบาล กล่าว ว่า  
สหกรณ์ในเมืองพม่าได้ตั้งมานานแล้ว เมื่อแรก ๆ แต่ก็ได้

จำเรี่ยวรวดเร็วอยู่หลายปี แต่เมื่อมาถูกคราว “เศรษฐกิจตกต่ำ” ต่อจากมหาสงคราม (โลกครั้งที่ ๑) การสหกรณ์ในพม่าก็ทรุดโทรมไป รัฐบาลคิดแก้อยู่แล้ว แต่ก็ยังไม่ฟื้นขึ้นได้

เสนาบดีกล่าวในที่สุกว่า ประเทศเพื่อนบ้านคือ สยามซึ่งคนบางคนกล่าวว่าเป็นประเทศล่าหลัง ได้จัดสหกรณ์ออกหน้าพม่าไปไกลมาก.

## ลักษณะรัฐบาลอเมริกา

ระบียบปกครองอย่างอังกฤษที่เรียกว่า ประชาธิปไตยแบบปาลีเมนต์เป็นแบบเก่าที่สุด และเพราะได้ใช้มานาน จึงนิยมกันว่ามั่นคง ชนอังกฤษชี้ให้เห็นว่า แบบประชาธิปไตยที่ใช้ในประเทศอื่น ๆ ได้เอาอย่างไปจากอังกฤษโดยมาก ส่วนประเทศสหปาลีรัฐอเมริกัน เมื่อได้ถือเอาอิสรภาพหลุดพ้นจากความปกครองของอังกฤษแล้วก็ได้ทำรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ใน ค.ศ. ๑๗๘๗ และได้ใช้รัฐธรรมนูญอังกฤษเป็นตัวอย่างในการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ ในสมัยนั้นอเมริกันผู้มีความรู้เชอ

กันแน่นอนโดยมากกว่า อีสระภาพของประชาชนอังกฤษ  
 นั้น ตั้งมั่นอยู่ได้ด้วยการแยกอำนาจเป็นสาม  
 ส่วน (ดูสารกถาในประมวณวันฉบับก่อน ๆ ซึ่ง  
 ชี้แจงความข้อนี้) กฎหมายในประเทศอังกฤษเป็นสิ่งที่  
 ปาเลเมนต์เป็นผู้ออก การบังคับราชการให้เป็นไปตาม  
 กฎหมายเป็นสิ่งที่เสนาบดีของพระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้ทำ และ  
 การ “แปล” กฎหมายเป็นหน้าที่ของตุลาการ แยกกันอยู่  
 เป็นสามแผนกจะนี้ อเมริกันในรุ่นโน้นเข้าใจว่า แผนก  
 ทั้งสามนี้ไม่มีติดต่อกันต่างแผนก ต่างเป็นเครื่องคอยระวัง  
 ดูแลแผนกอื่น เพื่อมิให้ถือเอาอำนาจอันไม่มีเขตกันไว้

ผู้ร่างรัฐธรรมนูญของอเมริกันในเวลานั้น คิดว่า  
 จะเอาอย่างรัฐธรรมนูญอังกฤษ แต่จะแก้ไขให้ดีกว่า  
 รัฐธรรมนูญอเมริกันจึงบัญญัติไว้ว่า การบริหารราชการ  
 นนให้อยู่ในอำนาจและหน้าที่ของเพรสติเด็นต์ ซึ่งให้ชนชาว  
 อเมริกาเลือกกันใหม่ทุก ๔ ปี ถ้าเพรสติเด็นต์เก่าครอง  
 ตำแหน่งมา ๔ ปีแล้ว จะเลือกให้เป็นต่อไปอีก ๔ ปีก็ได้  
 แต่จะเลือกผู้ใดเป็นเพรสติเด็นต์ติด ๆ กันเกิน ๘ ปีไปนั้นไม่ได้



ส่วนเปรสิเด็นต์นั้นเมื่อได้รับเลือกตั้งแล้ว ก็เลือกเสนาบดี  
 ของตนเอง และมีหน้าที่ผู้เดียวในการรับผิดชอบบริหาร  
 ราชการบ้านเมืองตามกฎหมาย และในทางโปลิซีของ  
 รัฐบาลด้วย

แต่สิทธิการออกกฎหมาย หรือถ้าจะพูดให้ยิ่งกว่า  
 นั้น ก็คือสิทธิในการโหวตให้เก็บภาษ่นั้น เป็นหน้าที่ของ  
 รัฐสภา คือคอนเกริส (ในอเมริกาเรียกปาลิเมนต์ว่าคอน-  
 เกริส) คอนเกริสมี ๒ สภา เรียกว่า สภาผู้เฒ่า (Senate)  
 ซึ่งเป็นผู้แทนของแคว้น (หรือรัฐ) ต่าง ๆ สภาหนึ่ง อีก  
 สภาหนึ่งเรียกว่า “สภาผู้แทน” (House of Represe-  
 ntatives) ซึ่งเลือกกันทำนองเดียวกับที่เลือกสมาชิกเข้า  
 ปาลิเมนต์อังกฤษ หรือถ้าคัดผู้แทนตำบลออกเสีย ก็  
 ทำนองเดียวกับวิธีที่เลือกผู้แทนราษฎรในสยามนั่นเอง

[ผู้อ่านของเราคงจะมีน้อยคนที่ไม่รู้ว่า เหตุไรจึง  
 มีคำว่าสหปาลีรัฐ แต่เราขอภัยแก่ผู้อ่านส่วนมากที่รู้แล้ว  
 เพื่อจะชี้แจงแก่ผู้อ่านส่วนน้อยที่ยังไม่รู้ว่า สหปาลีรัฐอเม-  
 ริกานั้นแยกกันเป็นหลายแคว้น (หรือรัฐ) แต่ละแคว้นมี  
 กฎหมายบังคับภายในอาณาเขตของตนเอง บังคับไปใน

อาณาเขตอื่นในอเมริกาด้วยกันก็ไม่ได้ แม้เจ้าพนักงาน  
 เจ้าหน้าที่ในแคว้นหนึ่ง ๆ ก็เช่นกัน แคว้นเหล่านี้รวมกัน  
 เข้าเป็นสหปาลีรัฐหรือชุมนุมแคว้น มีกฎหมายคลุมทั่วทั้ง  
 ประเทศ และมีเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ทำงาน  
 ไปได้ทั่วประเทศเหมือนกัน เช่น ศาลของชุมนุมแคว้นและ  
 ตำรวจของชุมนุมแคว้น ซึ่งต่างหากจากศาลและตำรวจของ  
 แคว้นหนึ่ง ๆ เป็นต้น คำอังกฤษว่า State นั้น ตาม  
 ธรรมดาเรามักใช้ว่ารัฐ แต่อเมริกาที่มีรัฐอยู่ภายในรัฐ  
 เราจึงคิดว่า ถ้าใช้ว่าแคว้นเป็นคำเรียกรัฐย่อย จะเข้าใจ  
 ง่ายกว่า]

บัดนี้จะดำเนินความต่อไปว่า สมาชิกแห่ง สภาผู้  
 เฒ่า นั้น แคว้นต่าง ๆ เป็นผู้เลือกเข้าไปเป็นผู้แทนแคว้น  
 และเลือกให้เป็นอยู่ ๖ ปี แต่ทุก ๆ ๒ ปีในระหว่าง ๖ ปี  
 นั้นให้เปลี่ยนตัวกัน ๑ ใน ๓ แห่งจำนวนทั้งหมด พุคอีก  
 อย่างหนึ่งก็คือว่า ให้มีเก่าไปใหม่มา อยู่ทุก ๆ ๒ ปีเป็น  
 กระแสน้ำไหลอยู่เสมอ

ส่วนสมาชิกในสภาผู้แทนนั้น เลือกกันคราวละ ๒ ปีเท่านั้น เมื่อถึงกำหนด ๒ ปีก็เลือกกันใหม่ (อเมริกาเวลานั้นเพิ่งจะใช้ประชาธิปไตยใหม่ การเลือกสภาผู้แทนเพียงคราวละ ๒ ปี ก็เพราะรู้สึกว่าการเลือกคราวแรกคงจะเลือกคนผิดมาก จึงกำหนดเวลาแต่น้อย เพื่อว่าเมื่อผิดไปแล้ว จะได้ไม่ต้องผิดรูปนานปี)

ส่วนสิทธิ "แปล" กฎหมายนั้น เป็นสิทธิของตุลาการ ผู้ร่างรัฐธรรมนูญอเมริกันได้พากันเพียรตรึกตรองมาก เพื่อจะได้วางบทบัญญัติไว้ให้เป็นที่แน่ใจว่า ตุลาการจะเป็นอิสระแท้ ไม่ต้องฟังหรืออยู่ใต้อำนาจของเปรสิเด็นต์หรือของคอนเกริส (รัฐสภา) เลยเป็นอันขาด

ตามที่ชี้แจงวิธีแยกอำนาจในรัฐบาลสหปาสีรัฐอเมริกามาแล้วนี้ ถ้าคุณเฝ้า ๆ ก็ดูเหมือนอย่างเดียวกับวิธีของอังกฤษ แต่อันที่จริง ถ้าพิจารณาลงไปให้ลึก ก็เห็นว่า มีผิดกันโดยหลักสำคัญหลายประการ ถ้าจะพูดในข้อที่ว่า อิสรภาพของประชาชนของอังกฤษเป็นไปได้

ก็เพราะตุลาการอังกฤษไม่ต้องฟังอำนาจอื่น <sup>๕๕๗</sup>จะหนักเป็นความจริง แต่เมื่อเราได้ชี้แจงต่อไปแล้ว ผู้อ่านก็คงจะเห็นได้ว่า ตุลาการในสหปารัฐอเมริกามีอำนาจยิ่งกว่าตุลาการในประเทศอังกฤษไปอีก แต่นอกจากที่ว่ามีอำนาจยิ่งกว่ากันแล้ว ก็คล้ายกันโดยมาก ที่เขียนคราวนี้ เราจะไม่กล่าวมากถึงเรื่องวิธีตุลาการของอเมริกา <sup>๕๕๘</sup>จะชี้แจงถึงการบริหารราชการและวิธีบัญญัติกฎหมาย ซึ่งจะกล่าวในฉบับหน้าต่อไป

เราได้กล่าวในตอนก่อนว่า จะเว้นพูดถึงวิธีตุลาการในอเมริกาไว้ และจะพูดเพียงเรื่องบริหารราชการและบัญญัติกฎหมาย ได้กล่าวแล้วว่า เปรสิเต็นต์ของสหปารัฐอเมริกาเลือกเสนาบดีเองตามใจ และรับผิดชอบผู้เกี่ยวข้องในการบริหารราชการและในประศาสน์ บาย ของ ประเทศ ผู้อ่านคงจะเห็นได้ทันทีว่า เปรสิเต็นต์อเมริกันติดกับอัครเสนาบดีอังกฤษมาก ในประเทศอังกฤษอัครเสนาบดีเป็นสมาชิกปาลิเมนต์เสมอ ท่านผู้นั้นเป็นหัวหน้าชมรมการ

เมืองชมนหนึ่ง ซึ่งถ้าพูดตามปกติก็เป็นชมนซึ่งมีสมา  
 ชิกอยู่ในปาลิเมนต์มากกว่าชมนอื่น ๆ เหตุฉะนั้นจึงควร  
 เป็นที่เข้าใจได้ว่า อัครเสนาบดีจะเสนอความคิดเห็นใน  
 ประกาศนโยบายของรัฐบาลต่อปาลิเมนต์เมื่อไร ปาลิเมนต์  
 ก็คงจะรับรองความเห็นนั้น ส่วนเสนาบดีอื่น ๆ ซึ่งอัครเสนา  
 บดีเป็นผู้เลือกกันแล้ว พูดตามธรรมดาก็เป็นสมาชิกใน  
 ชมนการเมืองเดียวกันทั้งนั้น อัครเสนาบดีและเสนาบดี  
 เป็นผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติ เป็นผู้เสนองบประมาณ  
 ขอให้รัฐสภา (สภาสามัญ) โหวตเงินให้ การเสนอเช่นนั้น  
 เสนอโดยที่รู้แล้วว่า สมาชิกส่วนมากของสภาสามัญคงจะ  
 เห็นด้วยและทำตาม คงจะโหวตให้เงินที่ต้องการและอนุมัติ  
 รายจ่ายที่เสนอนั้น ข้อนั้นถ้าจะพูดให้เห็นชัดก็อาจกล่าวได้  
 ว่า อัครเสนาบดีอังกฤษเป็นผู้มีพวกพ้องมากกว่าบุคคล  
 ฝ่ายอื่นในปาลิเมนต์ ตามปกติย่อมจะชนะโหวตเสมอ ถ้า  
 จะพูดให้ลึกไปอีกหน่อยก็คือว่า อัครเสนาบดีได้รับตำแหน่ง

เพราะเป็นหัวหน้าชมรมการเมือง ซึ่งราษฎรนิยมมากที่สุด  
ในเวลาทีเลือกตั้ง

ส่วนเปรสิเด็นต์อเมริกา<sup>๕</sup>นี้มิได้เป็นสมาชิกของคอน-  
เกรส เป็นผู้บริหารราชการบ้านเมืองอยู่ต่างหากจากรัฐสภา  
ทีเดียว ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า เมื่อร่างรัฐธรรมนูญ  
อเมริกันขึ้น เมื่อประมาณ ๑๕๐ ปีมาแล้วนั้น พวกผู้ร่าง  
ยังไม่เข้าใจวิธีการที่ใช้คณะเสนาบดี ซึ่งในสมัยนั้นเริ่มจะ  
เปลี่ยนไปเป็นอย่างใหม่ในประเทศอังกฤษ พวกร่างรัฐ-  
ธรรมนูญอเมริกันไม่ทันรู้ว่าในตอนนั้น พระราชาอังกฤษเริ่ม  
ทรงใช้วิธีเลือกเสนาบดีในพวกคนสำคัญ ๆ ในสภาสามัญ  
ไม่ทรงเลือกคนภายนอกให้เข้าไปในคณะนั้น เพราะเหตุที่  
ผู้ร่างรัฐธรรมนูญอเมริกัน ไม่ทราบความเป็นไปในประเทศ  
อังกฤษข้อนี้ จึงบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่า ห้ามมิให้  
สมาชิกแห่งรัฐสภา<sup>๖</sup>รับตำแหน่งมีเงินเดือนในราชการเป็นอัน  
ขาด แม้ผู้เป็นเสนาบดีก็เป็นสมาชิกรัฐสภาไม่ได้ ทว่า  
เปรสิเด็นต์ก็ไม่ได้เป็นสมาชิกรัฐสภาอยู่แล้ว แต่จะตั้ง

ใครในรัฐสภาให้เป็นเสนาบดีก็ไม่ได้ ท่านเปเรสเคินต์เอง  
เป็นสมาชิกของชมรมการเมืองชมรมหนึ่งนอกรัฐสภา แต่  
จะตั้งสมาชิกชมรมของตนที่อยู่ในสภาผู้เฒ่าหรือสภาผู้แทน  
เป็นเสนาบดีก็ไม่ได้

แต่ผู้ร่างรัฐธรรมนูญอเมริกันยังไปไกลกว่านี้ เพื่อ  
จะแยกอำนาจให้เด็ดขาด ได้บัญญัติวิธีซับซ้อนไว้เพื่อจะ  
ให้ตรวจตรากัน และถ่วงน้ำหนักกัน มิให้ส่วนใดของ  
รัฐบาลถือเอาอำนาจเกินไปได้ วิธีนี้นัยมากกล่าวให้เห็น  
บางข้อที่เป็นอยู่จนปัจจุบันดังนี้

ถ้าสภาผู้เฒ่าและสภาผู้แทนเห็นไม่ลงรอยกัน ในเรื่อง  
ใด เรื่องนั้นก็เป็นอันค้างเต็ง ไม่มีวิธีจะแก้ไขให้ลง  
รอยกันใด

ถ้าประกาศโนบายของเปเรสเคินต์ไม่ตรงกับความ  
เห็นของสภาผู้แทนหรือผู้แทน ปัญหาที่เป็นอันค้างเต็งไม่  
มีทางที่จะแก้ไขให้ลุล่วงไปได้

รัฐธรรมนูญไม่ได้เตรียมทางการไว้ที่จะเสนอปัญหา  
ค้างเต็งให้ประชาชนทั่วไปโหวตตัดสินได้

เพรสซิเด็นต์ซึ่งได้รับเลือกตั้งแล้วนั้น จะบังคับให้  
ลาออกไม่ได้ ต้องปล่อยให้อยู่ไป ๔ ปีเสมอ เพรสซิเด็นต์  
ที่อยู่ไม่ถึง ๔ ปี ก็มีแต่ที่ตายเสียก่อน

รัฐสภาคือคอนเกรสส์นั้นยุบไม่ได้

การเลือกตั้งส่วนหนึ่ง ๆ แห่งรัฐบาลนั้น มีกำหนดปี  
ให้รับตำแหน่ง และรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ว่า เมื่อไรจึง  
ให้เลือกกันครั้งหนึ่ง

การเลือกเพรสซิเด็นต์ การเลือกสมาชิกสภาผู้แทน  
และการเลือก ๑ ใน ๓ ของสมาชิกสภาผู้เผ่า่นั้น เลือกใน  
ราวเวลาเดียวกัน ผิดกันเพียงว่า เพรสซิเด็นต์เลือกคราวละ  
๔ ปี สมาชิกสภาผู้แทนและ ๑ ใน ๓ ของสมาชิกสภาผู้เผ่า  
เลือกใหม่ทุก ๆ ๒ ปี

ผู้ร่างรัฐธรรมนูญอเมริกันเห็นว่า การที่กำหนด  
ให้เลือกสมาชิกรัฐสภาใหม่ เมื่อเพรสซิเด็นต์รับตำแหน่งไป  
ได้ประมาณครึ่งหนึ่งของกำหนดเวลาของเพรสซิเด็นต์นั้นเป็น  
ความคิดดีนัก เพราะจะเป็นการช้อยความเห็นของประชาชน



ทั่วไป เป็นเครื่องให้เห็นว่า ราชการที่เปเรลตีเคินต์ได้ปฏิบัติไปในครั้งแรกแห่งกำหนด ๔ ปีนั้น ถูกใจราษฎรหรือไม่ ถ้าปรากฏว่าความนิยมในเปเรลตีเคินต์เสื่อมไป เปเรลตีเคินต์ก็จะรู้ใจราษฎรและปฏิบัติอนุโลมตามควร

เราจะได้กล่าวในตอนหน้าว่า ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญอเมริกาเช่นนั้น เมื่อใช้รัฐธรรมนูญมาได้จนเวลาปัจจุบันก็เป็นอย่างไรบ้าง

เราได้ตั้งปัญหาในตอนก่อนว่า ข้อความบางอย่างที่บัญญัติไว้ ๑๕๐ ปีมาแล้วในรัฐธรรมนูญอเมริกานั้น เมื่อทำเข้าจริงมาจนถึงเวลาปัจจุบันเป็นอย่างไรบ้าง เราควรจะกล่าวเสียแต่บัดนี้ว่า สิ่งทั้งหลายในโลกที่เห็นกันโดยมากกว่าเสียจนไม่มีดี หรือดีจนไม่มีเสียนั้นน้อยนัก

ในสหภาพสหรัฐอเมริกา มีชมรมการเมืองใหญ่อยู่ ๒ ชมรม เรียกว่าชมรมรีพับลิกันชมรมหนึ่ง เรียกว่าชมรมดีโมแครตชมรมหนึ่ง หลักการของ ๒ ชมรมนี้แตกต่างกันมากในสมัยที่อเมริกายังไม่เลิกทาส แต่เดี๋ยวนี้แตกต่างกัน

น้อย จนยากที่จะชี้แจงเป็นภาษาไทยให้แจ่มแจ้งได้ และไม่  
จำเป็นที่จะอธิบายในที่นี้ เพราะผู้อ่านจะเข้าใจข้อความที่  
เขียนนี้ได้ โดยไม่ต้องทราบวามรวมทั้ง ๒ นั้นผิดกัน  
อย่างไร

การเลือกเพรสซิเด็นต์ในอเมริกานั้น เปรซิเด็นต์ที่ได้  
รับเลือกก็เป็นสมาชิกของชมรมใดชมรมหนึ่งใน ๒ ชมรมนั้น  
เอง และในการเลือกสมาชิกคอนเกริส (รัฐสภา) ซึ่งเลือก  
ใกล้ ๆ กับเวลาที่เลือกเพรสซิเด็นต์นั้น ชมรมที่ได้เข้าอยู่ใน  
คอนเกริสมาก ก็คือชมรมที่เพรสซิเด็นต์เป็นสมาชิกนั่นเอง  
เพราะฉะนั้นเมื่อเพรสซิเด็นต์เข้ารับตำแหน่งใหม่ ๆ ก็คงจะได้  
รับอุดหนุนของคอนเกริสเต็มที่

แต่เมื่อถึงเวลา ๒ ปี มีการเลือกคอนเกริสใหม่  
ถ้าเพรสซิเด็นต์ได้ทำอะไรไปแล้ว ซึ่งไม่เป็นที่พอใจคน  
คอนเกริสใหม่ก็อาจมากไปช่วยสมาชิกที่มา จากชมรม ปรบักษ์  
และถ้าเป็นเช่นนั้น สองปีหลังของเพรสซิเด็นต์ก็เป็นสองปี

ที่มีชวากและหนามมาก ที่กล่าวมานี้<sup>๕</sup>ไม่หมายความว่า เป็น  
เช่นนั้นเสมอ แต่อาจเป็นได้

ตัวอย่างที่เป็นเช่นว่า ก็คือเมื่อเปเรลตีเคินต์วิลสัน  
ได้รับตำแหน่ง ท่านผู้นั้น<sup>๕</sup>เป็นคิมูแคเรต เมื่อได้รับเลือก  
เป็นเปเรลตีเคินต์ใน ค.ศ. ๑๙๑๖ นั้น ชมรมคิมูแคเรตได้  
เข้าคอนเกริสมากกว่าพวกชมรมนั้น ๒ ปีแรกของเปเรลตี-  
เคินต์วิลสันจึงเป็นไปโดยเรียบร้อย แต่ ๒ ปีหลังไม่เป็น  
เช่นที่ว่า เพราะเมื่อหย่ามหาสงครามใหม่ ๆ ใน ค.ศ. ๑๙๑๘  
นั้น ถึงกำหนดเลือกคอนเกริสใหม่ พวกที่เข้าใหม่ส่วน  
มากเป็นพวกชมรมรีบบัลิกกัน ทั้งในสภาผู้เฒ่าและสภา  
ผู้แทน ชมรมของเปเรลตีเคินต์สู้ไหวทไม่ได้ การที่เป็นเช่น  
นี้ก็<sup>๕</sup>คือ ประชาชนชาวอเมริกาไม่เห็นชอบในรัฐประศาสน-  
นโยบายของเปเรลตีเคินต์วิลสัน แต่วิลสันจะต้องเป็นเปเรลตี-  
เคินต์ไปอีก ๒ ปี ทั้ง ๆ ที่คอนเกริสเป็นเสี้ยนหนามเสียแล้ว  
ชนในยุโรปส่วนมากในตอนนั้นไม่เข้าใจรัฐธรรมนูญ  
อเมริกันไม่เข้าใจว่าอาจ “กลับตาลปัตร” กันได้ เพราะ

ฉะนั้นเมื่อวิลสันไปปารีสในฐานะผู้แทนอเมริกา เพื่อเจรจาหนังสือสัญญาเลิกสงคราม คนทั้งหลายก็นิยมชมชื่น ว่าเป็นผู้บงการให้เลิกวิวาทและ ชุ่่น ช้องหมอง ใจกัน ในยุโรปได้ วิลสันได้ช่วยทำหนังสือสัญญาในนามผู้แทนอเมริกา ได้วางหลักลงหลายข้อซึ่งคนในยุโรปเห็นด้วย เช่น จัดสันนิบาตชาติให้มีชีวิตขึ้นเป็นต้น ในตอนนั้นเข้าใจกันว่าอเมริกาจะเป็นหัวเรียวหัวแรงของสันนิบาตชาติ เพราะเปเรลตีเคินต์ของอเมริกาเองได้ร่วมคิด หรือเป็นต้นคิดในการนั้น และได้ลงชื่อแทนอเมริกาด้วย

แต่ประชาชนในอเมริกาไม่เห็นอย่างเปเรลตีเคินต์ และตามรัฐธรรมนูญอเมริกา หนังสือสัญญากับต่างประเทศจะต้องได้รับอนุมัติจากสภาผู้เฒ่าก่อนจึงจะใช้ได้ สภาผู้เฒ่าใน ๒ ปีหลังของเปเรลตีเคินต์วิลสัน ไม่ใช่พวกชมรมเดียวกับเปเรลตีเคินต์ จึงไม่ยอมให้อนุมัติหนังสือสัญญาแวร์ไซล์ และไม่ให้อนุมัติหนังสือสัญญาสันนิบาตชาติด้วย เมื่ออเมริกาเอาตัวออกห่างเสียแล้วเช่นนี้ รูปการทั้งหลาย

ที่เปรีติเต็นต์วิลสันช่วยคิดและทำไว้ก็อ่อนแอลงไปทันที แล  
สันนิบาตชาติที่อเมริกาไม่เข้าช่วย ก็กระพรวองกระแพรงมา  
จนบัดนี้ (พ.ศ. ๒๔๗๙)

ตัวอย่างที่ยกมาแล้วนี้ทำให้เห็นว่า เปรีติเต็นต์  
อเมริกัน อาจมีกำลังและอำนาจทำอะไรทำสำเร็จใน ๒ ปี  
แรก แต่ใน ๒ ปีหลังอาจอ่อนเปลี้ยทำอะไรไม่ได้ มีแต่จะ  
คอยให้กำหนดอายุสั้นไป ผู้อ่านไม่พึงเข้าใจว่าเป็นคังนั้น  
เสมอ พึงทราบแต่ว่าอาจเป็นไปได้เท่านั้น

รูปการเช่นที่กล่าวนี้เป็นไปไม่ได้ในประเทศอังกฤษ  
ในประเทศนั้น ถ้าอัครเสนาบดีแพ้โหวตในปาลิเมนต์โดย  
ปัญหาสำคัญ อัครเสนาบดีและเพื่อนเสนาบดีทั้งชุดก็ลาออก  
หรือจัดการให้เลือกปาลิเมนต์ใหม่ ถ้าปาลิเมนต์ใหม่ส่วน  
มากเป็นพวกเข้ากับอัครเสนาบดี อัครเสนาบดีกับเสนาบดีทั้ง  
ชุดก็ไม่ต้องลาออก เพราะปรากฏแล้วว่า ประชากรยัง  
ยัง “ถือหาง” เสนาบดีชุดนั้นอยู่ การยุบปาลิเมนต์เลือก  
กันใหม่กลางคันนั้น ย่อมเป็นการใหญ่ เพราะฉะนั้นถ้าไม่

ใช้ปัญหาสำคัญ พวกเสนาบดีก็คงจะลาออกเฉยๆ เปิด  
 ทางให้พวกอื่นเข้าเป็นรัฐบาลบ้าง การเป็นดังนี้ อัครเสนา  
 บดีอังกฤษคงจะเป็นผู้ที่ได้ไหวตมากในปาลิเมนต์อยู่เป็นปกติ  
 จะทำอะไรลงไป ก็รู้ว่าปาลิเมนต์ส่วนมากจะคอยอุดหนุน  
 ส่วนเปรสตีเค้นต์อเมริกันนั้น อาจเป็นเช่น อัครเสนาบดีอังกฤษ  
 ทั้งใน ๒ ปีหลัง แต่ไม่แน่ เพราะใน ๒ ปีหลังอาจหายใจ  
 ไม่ค่อยทั่วท้องก็ได้

ลักษณะสำคัญ ของ รัฐธรรมนูญอเมริกัน อีกลักษณะ  
 หนึ่ง ก็คือการแบ่งอำนาจระหว่างรัฐและแคว้นที่แยกกัน  
 เป็นส่วนๆ (ในที่นี้ใช้คำว่ารัฐเป็นคำเรียกส่วนรวม คำ  
 ว่าแคว้นเป็นคำเรียกส่วนแยก) รัฐธรรมนูญกล่าวจำแนก  
 ไว้ว่า สิทธิของรัฐมีอย่างไร สิทธิของแคว้นมีอย่างไร  
 และสิทธิที่ให้ไว้ ในรัฐธรรมนูญนั้น จะออกกฎหมาย ธรรมคา  
 แปรให้เป็นไปอย่างอื่นไม่ได้ ถ้ากฎหมายไหนไม่อยู่ภายใน  
 บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ กฎหมายรายนั้นก็เป็นกฎหมาย  
 หมั้น ใครไม่ต้องทำตาม ส่วนรัฐธรรมนูญนั้น จะเปลี่ยน

ข้อความในมาตราใด ก็ต้องแปรกัน ให้จริง จังตามวิธีที่  
บัญญัติไว้ เป็นการที่ทำได้โดยยาก เห็นได้ในคราวที่แปร  
รัฐธรรมนูญเพื่อห้ามมิให้กินเหล้ากันทั่วประเทศ แล้วกลับ  
แปรให้กินได้เป็นตัวอย่าง การแปร ๒ ครั้งนั้นกินเวลา  
ช้านานทีเดียว

เราจะกล่าวถึงการแบ่งอำนาจระหว่างรัฐกับแคว้นใน  
วาระหน้าต่อไป

ได้กล่าวในตอนก่อนว่า สิทธิของสหปาสีรัฐคือ  
รัฐที่เป็นส่วนรวมในอเมริกานั้น มีแยกกับสิทธิของแคว้น  
ซึ่งเป็นส่วนแยก ทั้ง ๕ บัญญัติ ไว้ ในรัฐธรรมนูญ และ  
รัฐธรรมนูญ ของอเมริกา นั้นแปรยากที่สุด การแปรรัฐ-  
ธรรมนูญผู้เสนอต้องมีจำนวน ๒ ใน ๓ แห่งสภาผู้เฒ่าและ  
สภาผู้แทน แล้วแคว้นต่าง ๆ ยังต้องให้อนุมัติไม่น้อยกว่า ๓  
ใน ๔ แห่งจำนวนแคว้นทั้งหมดอีกชั้นหนึ่ง ถ้าปาลีเมนต์

ของแคว้นหรือปาลีเมนต์ของรัฐ ก็คือออกกฎหมาย นอกเหนือ  
 บทบัญญัติ ใน รัฐธรรมนูญไป ศาลฎีกามีอำนาจตัดสิน  
 ให้กฎหมายนั้นเป็นหมันได้ ในประเทศอังกฤษศาลต้อง  
 ตัดสินตามกฎหมายที่ปาลีเมนต์บัญญัติขึ้น ถึงแม้ศาลจะ  
 เห็นกฎหมายนั้นโง่หรือบ้าเต็มที ก็ต้องตัดสินไปตาม แต่  
 ใน อเมริกาไม่ เป็น เช่นนั้น ศาลฎีกาอาจตัดสิน ให้เอา  
 กฎหมายทิ้งตะกร้าเสียก็ได้ ศาลฎีกาในอเมริกามีผู้พิพากษา  
 ๙ คนและความเห็นส่วนมากของ ๙ คนนั้นบังคับได้ เพราะ  
 ฉะนั้นผู้พิพากษาเพียง ๕ คน อาจตัดสินว่ากฎหมายที่คอน-  
 เกริส (รัฐสภา) ออกนั้นไม่ใช่กฎหมาย และเมื่อตัดสิน  
 ไปเช่นนั้นแล้ว ก็ไม่มีวิธีแก้ไขได้ นอกจากจะแปรรัฐ-  
 ธรรมนูญเสียใหม่ แต่การแปรนั้นยากนัก จึงได้กล่าวมาแล้ว  
 ในปีสองปีนี้ เปรซิเคนต์โรซเวลต์ได้ออกกฎหมาย  
 หลายราย โดยอำนาจที่รับจากคอนเกริส เป็นประเภท



กฎหมายที่ช่วยคนขาดแคลนให้มีพอยู่พอกิน ในเวลาอึดกัก  
 แต่กฎหมายนั้น มีผู้ยกขึ้นเสนอต่อศาลว่าผิดรัฐธรรมนูญ  
 ศาลได้ตัดสินว่าผิด กฎหมายนั้นก็เป็อันใช้ไม่ได้ และ  
 การช่วยคนที่ขาดแคลนก็ต้องระงับไป เหตุการณ์เช่นนั้น  
 ชอบกลนักหนา ราษฎรได้รับความเดือดร้อน เนื่องแต่ความ  
 เป็นไปทั่วโลกในปัจจุบัน ครั้นจะคิดแก้ไข ก็ผิดกับรัฐ-  
 ธรรมนูญซึ่งทำไว้ในสมัยที่ยังคาดลวงหน้าไม่ได้ว่าจะเป็  
 เช่นนี้

ผู้ร่างรัฐธรรมนูญอเมริกันในสมัยนั้น พระวงที่จะ  
 บัญญัติกฎหมายคุ้มครองสิทธิของแคว้นไม่ให้รัฐเหยียบย่ำ  
 ได้ ใช้แต่เท่านั้นยังคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่เป็นชาวแคว้น  
 และชาวรัฐ ไม่ให้รัฐบาลลวงล้าสิทธินั้นได้อีกเล่า ผู้ร่าง  
 รัฐธรรมนูญคิดในเวลานั้นอย่างเดียวกับที่คนโดยมากคิด คือ  
 ว่ารัฐบาลต้องปกครองโดยอำนาจอันมีขอบเขต ไม่ให้รัฐ-  
 บาลเหยียบย่ำสิทธิของบุคคล และบุคคลควรมีอิสรภาพ

มากที่สุดที่ควรมีได้ คติเช่นนี้มีมาแทบจะตลอดพงศาวดาร  
อเมริกัน จนถึง ๑๐๐ ปีที่ ๒๐ คือสมัยปัจจุบัน จึงมาเกิด  
เห็นทางบกพร่องในคดีนั้นชั้นบ้าง เหตุใดศาลจึงเอากฎหมาย  
ที่เปอร์เซ็นต์ส์และคอนเกรสส์บัญญัติขึ้นนั้น โยนตะกร้าทิ้งเสียได้

รัฐธรรมนูญอเมริกันบางมาตราซึ่งคุ้มครองอิสรภาพ  
และทรัพย์สินสมบัติของบุคคล รัฐบาลของรัฐหรือรัฐบาล  
ของแคว้นจะทำอะไรกับชีวิต หรืออิสรภาพ หรือทรัพย์สิน-  
สมบัติของบุคคลไม่ได้ เว้นแต่จะได้ปฏิบัติตามวิธีการที่บัญญัติ  
ในกฎหมาย รัฐธรรมนูญมีอยู่เช่นนี้ ศาลจึงได้นำมาอ้าง  
หลายครั้งแล้วมิให้ใช้กฎหมายที่ออกใหม่ในเรื่องสังสรรค์ไม่  
ให้รัฐบาลเข้าช่วยปกครองหรือดูแลอุตสาหกรรม และ  
มิให้ออกบัญญัติวางระเบียบการจ้างคนงานเป็นต้น จะยก  
ตัวอย่างให้เห็นว่า รัฐได้ออกกฎหมายรายหนึ่งไม่ให้ค้า

ขายสินค้าที่ใช้แรงเด็กทำขึ้น ที่ห้ามก็เพื่อจะคุ้มครองเด็ก  
แต่ศาลฎีกาคัดตัดสินว่า กฎหมายนั้นใช้ไม่ได้ เพราะรัฐล่วง  
เกินสิทธิของแคว้น ถ้าแคว้นไหนเห็นควรออกกฎหมาย  
เช่นที่วาก็ควรออกเอง ไม่ควรรัฐจะล่วงสิทธิของแคว้น  
เข้าไปออกกฎหมายเช่นนั้น กฎหมายอีกรายหนึ่ง แคว้น  
นิวยอร์กออกใช้จำเพราะในแคว้นของตนเอง บัญญัติว่าไม่  
ให้โรงทำขนบึงเปิดทำงานเกินวันละ ๑๐ ชั่วโมง ทั้งนี้เพื่อ  
ไม่ให้คนงานต้องทำงานกรากกรำเกินไป แต่ศาลฎีกาคัด  
สินว่ากฎหมายนั้นใช้ไม่ได้ เพราะล่วงเกินสิทธิของบุคคล  
ที่จะรับจ้างได้ตามใจ และสิทธิของเจ้าของโรงงานที่จะ  
เปิดโรงงานของตนได้โดยอิสระภาพ อันที่จริงคำตัดสินของ  
ศาลฎีกาก็ไม่คงเส้นคงวาเสมอ บางทีคำตัดสินใหม่ ก็ไม่  
ยืนรอยตามคำตัดสินเก่า แต่ถ้าจะเทียบกับประเทศอังกฤษ  
ก็กล่าวได้ว่า ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นใหม่ๆ และทำให้  
ความยากแค้นเกิดแก่พลเมืองนั้น อังกฤษออกกฎหมาย

ช่วยแก้ไขได้บ้าง แต่ในอเมริกากฎหมายที่ออกโดยความ  
 ตั้งใจเช่นนั้น ถูกศาลฎีกาขัดคอบ่อย ๆ ว่าผิดรัฐธรรมนูญ  
 การผิดรัฐธรรมนูญนั้นผิดจริง แต่รัฐธรรมนูญได้ทำ  
 ขึ้นในสมัยที่อเมริกามีพลเมืองเป็นชวานาประมาณ ๔ ล้านคน  
 เท่านั้น เวลานี้ (พ.ศ. ๒๔๗๙) มีพลเมืองกว่า ๑๐๐ ล้านคน  
 และมีใช้ชวานาล้วนตั้งแต่ก่อน อเมริกาเดี่ยวนั้นเป็นอย่างไร  
 เรารู้กันอยู่แล้ว

ผู้อ่านอาจจะถามว่าตามที่เล่ามานี้ เกี่ยวกับการ  
 เปลี่ยนแปลงของเปเรสตีเต็นต์โรซเวิลต์อย่างไรบ้าง เราคิด  
 ว่าเปเรสตีเต็นต์โรซเวิลต์ผู้นี้มีอำนาจและเป็นที่ยึดถือของประ-  
 ชาชนไม่น้อยกว่าเปเรสตีเต็นต์คนไหนในพงศาวดารของอเมริกา  
 และที่เป็นดังนี้ก็เพราะชนชาวอเมริกาเปลี่ยนความเห็น ไปจาก  
 แต่ก่อน หาได้ตรึงตะปูแน่นอยู่ในเรื่องอิสรภาพแห่งบุคคล  
 ไม่ อเมริกัน สมัยนี้ต้องการให้รัฐบาลออก กฎหมายช่วย  
 คุ้มครองการงานค้าขาย และต้องการให้บัญญัติกฎหมาย

ในทางสังสรรค์ เช่น กำหนดเวลาทำงานที่กล่าวเมื่อก  
 เป็นคติซึ่งคนรุ่นก่อน ๆ ไม่ยอมเลย เพราะตลอดเวลาช้านานที่ประเทศมุ่งคงด้วยทรัพย์สินและพลเมืองเป็นสุขอยู่นั้น ถึง  
 รัฐบาลจะอ่อนข้อแต่ก็ไม่ว่า แต่เมื่อเกิดอึดอัดและการ  
 ค่าขายตกต่ำขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๒๙ ชาวนาและพ่อค้าเป็นอัน  
 มาก ก็ต้องประชันหน้ากับความล้มละลาย เพราะเมื่อราคา  
 สินค้าก็ตกต่ำ อัตราค่าจ้างก็ต้องลดลงไปตามกัน และคน  
 ต้องออกจากงานก็มาก จนมีคนไม่มีงานทำหลายล้านคน  
 เป็นครั้งแรกในพงศาวดารของอเมริกา เหมือนคนที่ไม่  
 เคยเจ็บ ถ้าล้มเจ็บก็รู้สึกป่วยมาก ภาวะเช่นเดียวกันนั้น  
 ในยุโรปก็เป็นเหมือนกัน แต่รัฐบาลในยุโรปออกกฎหมาย  
 ช่วยแก้ไขให้มันเทาไปได้บ้าง ในอเมริกาทำอะไร  
 ไม่ได้ เพราะรัฐธรรมนูญวางอยู่ ก็ได้แต่ทำตาปริบ ๆ  
 เท่านั้นเอง

ในเวลาที่เราเริ่มอึดอัดกัน ชนมรมิบบลิกกันเป็น  
 รัฐบาล โรสเวลต์เป็นพวกชมรมตีโมแครต ครั้นถึงคราว

เลือกตั้งใน ค.ศ. ๑๙๓๒ โรสเวลต์เป็นผู้สมัครรับเลือกเป็น  
 เปรซิเดนต์มาจากชมรมดีโมแครต ได้เสนอโครงการที่จะ  
 จัดใหม่ในทางอุตสาหกรรมและทางสังสรรค์ ชนส่วนมาก  
 ให้อภัยช่วย เพราะเห็นท่าทางจะบันเทาความลำบาก  
 ได้ โรสเวลต์จึงได้รับเลือกเป็นเปรซิเดนต์ และพวก  
 ชมรมดีโมแครตก็ได้เข้าคอนเกรส ทั้งสภาผู้เฒ่าและสภา  
 ผู้แทนเป็นอันมาก วิธีการของเปรซิเดนต์โรสเวลต์นั้นได้  
 รับผิดชอบต่อชนชั้นแรงงานตลอดมาจน ค.ศ. ๑๙๓๔ ถึงคราว  
 เลือกคอนเกรสใหม่ แต่พวกคอนเกรสใหม่ก็ยังเป็นพวก  
 โรสเวลต์อยู่นั่นเอง

ในอเมริกาถ้าพวกคอนเกรสเข้ากับเปรซิเดนต์ไซรั  
 เปรซิเดนต์จะทำอะไรก็ได้ ถ้าคอนเกรสไม่เข้าด้วย เปร  
 สิเดนต์ก็แทบจะทำอะไรไม่ได้เลย เปรซิเดนต์โรสเวลต์  
 มีคอนเกรสหนุนหลังเต็มที่ จึงพยายามจะจัดการหลาย

อย่าให้สำเร็จไปใน ๔ ปี ล้วนแต่เป็นการซึ่งถ้าในประเทศ  
อังกฤษก็ต้อง ๕๐ ปี จึงจะสำเร็จได้ เปเรสซิเคินต์  
โรซเวิลต์ได้บันทึกมาแล้ว ให้ออกกฎหมายหลายอย่างที่ยึดกับ  
คติเก่า ซึ่งยกอิสรภาพของบุคคลให้เลิกลอยอยู่อย่างเดียว  
ไม่ว่าคตินั้นจะเป็นปฏิบัติกับความมั่นคง และความสำ-  
ราญกายสบายใจในประเทศทั่วไปหรือไม่ อาศัยกฎหมาย  
ใหม่ ๆ เหล่านั้น ได้เปิดกระทรวงหรือกรมใหม่ ๆ ให้มี  
หน้าที่อนุมัติหรือบังคับโครงการต่าง ๆ ที่จะจัดอุตสาหกรรม  
ให้แข็งแรงขึ้น ให้จัดช่วยการส่งสินค้าไปขาย ช่วยใน  
ทางสังสรรค์ ตั้งอัตราค่าจ้างและเวลาทำงาน และตรวจตรา  
ความเป็นไปในโรงงานเป็นต้น

แต่ทั้งหมดนั้น ยังจะเห็นสำเร็จตลอดไปร้อง  
ถาวรไปก็ด้วยยาก เพราะเหตุ ๒ ประการ ประการหนึ่ง  
ถ้าเปเรสซิเคินต์ (จะโรซเวิลต์หรือใครในภายหน้าก็ตาม)  
ไม่ได้ความอดทนของคอนเกริสเมื่อใด ก็จะมีการถ่าง

ตั้ง ทั้งที่ได้ชี้แจงมาในตอนก่อน ๆ แล้ว (เชิญผู้อ่านย้อนกลับไปดูถ้าจำไม่ได้) ประการที่ ๒ ถ้าศาลฎีกาอาจตัดสินว่า กฎหมายที่ออกนั้นผิดรัฐธรรมนูญทั้งที่ได้ตัดสินไปบ้างแล้ว เช่น กฎหมายที่เรียกว่า เอ็น. อาร์. เอ. (National Recovery Act) เป็นต้น ถ้าศาลตัดสินดังนั้นอะไรที่ทำได้ ถึงจะเห็นประโยชน์สักเท่าไร ๆ ก็ผิดกฎหมายทำไม่ได้ทั้งนั้น

ทั้ง ๒ ประการนี้กระเทือนไปถึงรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวในเวลานี้มีความเห็นของคนเป็นอันมาก ว่าควรแปรรัฐธรรมนูญบางมาตรา เช่น มาตราที่บัญญัติเรื่องศาลฎีกา เป็นต้น ในสภาผู้แทนได้มีสมาชิกผู้แทนจริง ๆ คนหนึ่งชื่อ นอร์ริชได้เสนอแล้วเมื่อเร็ว ๆ นี้ว่า ตามที่บัญญัติไว้ว่า คำตัดสินของผู้พิพากษาส่วนมากในศาลฎีกา สักแต่ว่ามากกว่ากันแค่คนเดียว ก็เป็นคำตัดสินซึ่งบังคับได้นั้น ควรเปลี่ยนให้เป็นอย่างอื่น ถ้าเป็นคำตัดสินกฎหมายรายไหน



นอกเหนือรัฐธรรมนูญหรือไม่ ก็ต้องให้เป็นคำตัดสิน  
ซึ่งผู้พิพากษาเห็นพร้อมกันทั้ง ๕ คนเป็นเอกฉันท์จึงจะบังคับ  
ได้

โดยนัยที่กล่าวมานี้ ย่อมจะเห็นได้ว่า ความยาก  
ในทางเศรษฐกิจที่แก้อยังไม่ตกนั้น เกิดจากรัฐธรรมนูญ  
เป็นส่วนไม่น้อยเลย.

---